

Управління культури
Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна наукова
бібліотека імені Олени Пчілки

КАЛЕНДАР
знаменних і пам'ятних дат Волині
на 2018 рік

Запоріжжя, 2017

УДК 94(477.83)(059.3)

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2018 рік / упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Запоріжжя : Мега-Мікс, 2017. – 324 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2018 рік. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є Показчик імен видатних діячів, представлених у ньому, Географічний показчик населених пунктів, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

ISBN 978-966-97749-0-3

Редактори-упорядники:
Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук
А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:
А. М. Силюк
Л. А. Стасюк

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ НА 2018 РІК

Січень

- 1 СІЧНЯ** 75 років від дня народження Б. О. Федорука (1943–2017) – українського художника-монументаліста
- 3 СІЧНЯ** **90 років від дня народження В. В. Фецака (1928–1995) – заслуженого вчителя школи Української РСР**
- 7 СІЧНЯ** **50 років від дня народження О. Й. Дем'янюка (1968) – українського історика**
- 8 СІЧНЯ** 70 років від дня народження І. І. Ариванюка (1948) – майстра декоративного мистецтва, заслуженого майстра народної творчості Української РСР
- 9 СІЧНЯ** 120 років від дня народження О. М. Цинкаловського (1898–1983) – українського історика, археолога, краєзнавця
- 9 СІЧНЯ** **75 років від дня народження М. М. Голованя (1943) – українського скульптора**
- 10 СІЧНЯ** 75 років від дня народження Г. П. Тарасенка (1943–2000) – українського художника
- 13 СІЧНЯ** **100 років від дня народження П. К. Сміяна (1918–2011) – українського історика**
- 14 СІЧНЯ** 95 років від дня народження В. М. Кмецинського (1923–1991) – краєзнавця, засновника та першого директора Камінь-Каширського краєзнавчого музею
- 19 СІЧНЯ** **70 років від дня народження І. М. Гаврилюка (1948) – українського художника та дизайнера, заслуженого працівника культури України**
- 22–24 СІЧНЯ** 100 років від часу проголошення Центральною Радою незалежності Української Народної Республіки (1918)
- 26 СІЧНЯ** 90 років від дня народження В. В. Ауліха (1928–1994) – українського археолога
- 29 СІЧНЯ** 100 років від часу бою під Крутами добровольців Армії УНР проти російської Червоної гвардії (1918)

Лютий

- 2 ЛЮТОГО** 85 років від дня народження М. Г.Тлумака (1933) – викладача по класу скрипки Ковельської школи мистецтв, заслуженого працівника культури України
- 3 ЛЮТОГО** 85 років від дня народження П. А. Лаценка (1933–2005) – заслуженого вчителя України
- 5 ЛЮТОГО** **90 років від дня народження П. З. Ярошука (1928–2005) – українського художника і педагога**
- 5 ЛЮТОГО** 55 років від дня народження П. О. Архипчука (1963–2017) – українського художника, реставратора
- 7 ЛЮТОГО** **50 років від дня народження Петера Бондри (1968) – хокеїста, чемпіона світу, гравця національної збірної Словаччини хокею**
- 11 ЛЮТОГО** 80 років від дня народження А. М. Пашкевича (1938–2005) – українського хорового диригента й композитора, народного артиста України
- 11 ЛЮТОГО** **75 років від дня народження Є. Й. Ромашук (1943) – майстра плетіння з природних матеріалів, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України**
- 12 ЛЮТОГО** **60 років від дня народження В. Б. Хом'яка (1958–2014) – Героя України, Героя Небесної сотні**
- 13 ЛЮТОГО** **125 років від дня народження П. К. Волинського (1893–1982) – українського літературознавця, педагога**
- 15 ЛЮТОГО** **70 років від дня народження Р. М. П'ятачука (1948) – керівника оркестру Волинського державного академічного українського народного хору, заслуженого артиста України**
- 23 ЛЮТОГО** 65 років від дня народження В. С. Штинько (1953) – української поетеси, заслуженого журналіста України
- 26 ЛЮТОГО** **60 років від дня народження С. А. Беня (1958) – українського співака**

Березень

- 1 БЕРЕЗНЯ** 160 років від дня народження П. А. Тутковського (1858–1930) – українського геолога, географа і педагога

- 1 БЕРЕЗНЯ** 75 років від дня народження В. Ю. Середи (1943) – українського математика
- 7 БЕРЕЗНЯ** 60 років від дня народження О. М. Бобака (1958–2009) – волинського краєзнавця й поета
- 8 БЕРЕЗНЯ** 90 років від дня народження В. С. Парчак (1928–1997) – заслуженого вчителя Української РСР
- 12 БЕРЕЗНЯ** 130 років від дня народження К. Х. Граната (1888–1977) – українського письменника
- 13 БЕРЕЗНЯ** 75 років від дня народження М. В. Панасюка (1943) – українського письменника
- 18 БЕРЕЗНЯ** 85 років від дня народження А. М. Григоровського (1933–2000) – краєзнавця, засновника та першого директора Уховецького народного краєзнавчого музею
- 19 БЕРЕЗНЯ** 90 років від дня народження Л. Е. Неймарка (1928–1994) – українського художника
- 27 БЕРЕЗНЯ** 75 років від дня народження Л. П. Каспрук (1943–2015) – української художниці та педагога
- БЕРЕЗЕНЬ** 125 років від часу виходу першої поетичної збірки Лесі Українки «На крилах пісень» (1893)
- БЕРЕЗЕНЬ** 100 років від часу створення на Волині добровольчих Синьої і Сірої дивізій Армії УНР (1918)

Квітень

- 1 КВІТНЯ** 85 років від дня народження О. Ф. Ошуркевича (1933–2010) – українського фольклориста й етнографа, заслуженого працівника культури України
- 1 КВІТНЯ** 70 років від дня народження Т. Айстри (Т. П. Антонюк) (1948) – волинської поетеси
- 1 КВІТНЯ** 60 років від дня народження В. П. Ключтер (1958)– волинської поетеси
- 3 КВІТНЯ** 65 років від дня народження В. Л. Лисюка (1953–2015) – заслуженого працівника культури України
- 5 КВІТНЯ** 70 років від дня народження Т. П. Ткач (1948) – керівника капели бандуристів Волинського

державного училища культури і мистецтв імені
Ігоря Стравінського, заслуженого працівника
культури України

- 14 КВІТНЯ 80 років від дня народження І. А. Тильчика
(1938) – заслуженого вчителя Української РСР
- 19 КВІТНЯ 115 років від дня народження І. В. Степанюка
(1903–1934) – українського письменника
- 20 КВІТНЯ 70 років від дня народження С. О. Волошиної
(1948–2014) – вишивальниці, почесного члена
Національної спілки майстрів народного
мистецтва України
- 23 КВІТНЯ 90 років від дня народження О. П. Мальчик
(1928–1993) – заслуженого вчителя Української РСР
- 24 КВІТНЯ 75 років від дня народження Б. А. Свереди
(1943) – заслуженого працівника освіти України
- 29 КВІТНЯ 100 років від дня проголошення Української
Держави на чолі з Гетьманом Павлом
Скоропадським
- КВІТЕНЬ 75 років від часу створення вояками УПА на
Волині Колківської республіки (1943)

Травень

- 7 ТРАВНЯ 120 років від дня народження С. М. Лаховського
(1898–1988) – краєзнавця, першого директора
Маневицького краєзнавчого музею
- 8 ТРАВНЯ 75 років від дня народження Г. Я. Микити (1943) –
ткалі, члена Національної спілки майстрів
народного мистецтва України
- 9 ТРАВНЯ 170 років від дня народження О. І. Левицького
(1848–1922) – українського історика, письменника
- 10 ТРАВНЯ 75 років від дня народження Г. Г. Стельмащук
(1943) – українського етнолога та
мистецтвознавця, члена Національної спілки
художників України
- 15 ТРАВНЯ 70 років від дня народження А. В. Даценка (1948)
– заслуженого артиста України
- 28 ТРАВНЯ 45 років від дня відкриття Любомльського
краєзнавчого музею (1973)
- ТРАВЕНЬ 55 років від дня відкриття Берестечківського
народного історичного музею (1963)

Червень

- 3 ЧЕРВНЯ** 225 років від дня народження А. Мальчевського (1793–1826) – польського поета епохи романтизму
- 8 ЧЕРВНЯ 115 років від дня народження В. Д. Фатальчука (1903–1981) – українського художника.
- 9 ЧЕРВНЯ 60 років від дня народження З. З. Рубан (1958) – української художниці
- 10 ЧЕРВНЯ** 70 років від дня народження Л. В. Загородньої (1948–2007) – заслуженої артистки України
- 12 ЧЕРВНЯ 85 років від дня народження І. К. Пуця (1933) – актора Волинського академічного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, заслуженого артиста України
- 16 ЧЕРВНЯ 75 років від дня народження Л. Г. Ковальчук (1943) – громадської діячки, заслуженого вчителя України
- 18 ЧЕРВНЯ** 70 років від дня народження Б. С. Берези (1948–2010) – українського театрального режисера, заслуженого діяча мистецтв України
- ЧЕРВЕНЬ-ЛИПЕНЬ** 110 років від часу створення в Устилузі композитором І. Ф. Стравінським твору «Плачний глас» (1908)

Липень

- 8 ЛИПНЯ 80 років від дня народження Л. С. Танюка (1938–2016) – українського режисера, театрознавця, політичного і громадського діяча, народного артиста України, заслуженого діяча мистецтв України
- 9 ЛИПНЯ 55 років від дня народження П. А. Хемія (1963) – заслуженого працівника культури України
- 10 ЛИПНЯ 95 років від дня народження О. В. Байдукова (1923 – 2005) – народного художника України
- 10 ЛИПНЯ** 60 років від дня народження П. М. Хомича (1958) – краєзнавця, директора Маневицького краєзнавчого музею
- 18 ЛИПНЯ 130 років від дня народження В. В. Міяковського (1888–1972) – українського історика-архівіста, літературознавця

- 20 ЛИПНЯ** 80 років від дня народження Г. О. Марущак (1938) – заслуженого вчителя школи Української РСР
- 23 ЛИПНЯ** 70 років від дня народження В. В. Михайловського (1953) – російського танцюриста та балетмейстера, заслуженого артиста РСФСР
- 27 ЛИПНЯ** 70 років від дня народження О. І. Бурдаш (1948) – української художниці
- 28 ЛИПНЯ** 75 років від дня народження І. В. Кічія (1943–2005) – українського історика

Серпень

- 5 СЕРПНЯ** 70 років від дня народження В. П. Гриба (1948) – українського актора театру і кіно, заслуженого артиста України
- 7 СЕРПНЯ** 90 років від дня народження О. І. Бренчука (1928–2012) – краєзнавця, музейника
- 8 СЕРПНЯ** 70 років від дня народження В. М. Комзюк (1948) – лесезнавця, музеєзнавця, заслуженого працівника культури України
- 10 СЕРПНЯ** 80 років від дня народження Л. І. Савельєвої (1938–2016) – музикознавця, заслуженого працівника культури України
- 11 СЕРПНЯ** 70 років від дня народження Г. В. Кажан (1948) – актриси, громадської діячки, заслуженої артистки України
- 12 СЕРПНЯ** 70 років від дня народження М. А. Полятикіна (1948–2013) – балетмейстера, заслуженого працівника культури України
- 13 СЕРПНЯ** 115 років від дня народження І. А. Лазарчука (1903–1981) – художника кіно, заслуженого діяча мистецтв України
- 22 СЕРПНЯ** 75 років від дня народження Л. Є. Литвина (1943) – заслуженого художника України
- 24 СЕРПНЯ** 60 років від дня народження М. Я. Романюка (1958–2017) – Луцького міського голови (2010–2017), голови Волинської обласної державної адміністрації (2007–2010), заслуженого економіста України
- 26 СЕРПНЯ** 60 років від дня народження І. Е. Ольшевського

- (1958) – українського письменника та літературознавця
- 26 СЕРПНЯ** 25 років від дня відкриття Музею волинської ікони (1993) – відділу Волинського краєзнавчого музею
- 27 СЕРПНЯ** 65 років від дня народження В. П. Марчука (1953) – українського художника, голови Волинської обласної організації Національної спілки художників України, заслуженого діяча мистецтв України та заслуженого діяча культури Польщі
- 28 СЕРПНЯ** 135 років від дня народження І. Ф. Власовського (1883–1969) – українського політичного, церковного і громадського діяча

Вересень

- 7 ВЕРЕСНЯ** 90 років від дня народження Є. С. Лещук (1928–2011) – української поетеси, громадської діячки
- 8 ВЕРЕСНЯ** 120 років від дня народження Н. М. Ужвій (1898–1986) – української актриси театру і кіно, народної артистки СРСР
- 11–12 ВЕРЕСНЯ** 75 років від часу бою біля села Новий Загорів між УПА та нацистськими окупантами (1943)
- 16 ВЕРЕСНЯ** 60 років від дня народження А. М. Силюка (1958) – історика, краєзнавця, директора Волинського краєзнавчого музею, заслуженого працівника культури України
- 17 ВЕРЕСНЯ** 100 років від часу заснування в місті Луцьку товариства «Просвіта» (1918)
- 18 ВЕРЕСНЯ** 90 років від дня народження П. К. Сензюка (1928–2007) – українського художника і педагога
- 22 ВЕРЕСНЯ** 60 років від дня народження В. І. Дужича-Ніколайчука (1958) – хореографа, заслуженого артиста України
- 27 ВЕРЕСНЯ** 65 років від дня народження М. Ю. Рябчука (1953) – українського літературознавця, поета, критика
- 29 ВЕРЕСНЯ** 90 років від дня народження В. М. Чебліна (1928–2008) – заслуженого працівника культури України

ВЕРЕСЕНЬ 100 років від часу виходу першої української філателістичної продукції на Волині – Любомльської серії поштових марок (1918)

Жовтень

5 ЖОВТНЯ 60 років від дня народження **М. О. Савчука (1958) – хореографа, заслуженого працівника культури України**

18 ЖОВТНЯ 75 років від дня народження **О. І. Чабан (1943) – волинської письменниці, поетеси**

28 ЖОВТНЯ 60 років від дня народження **І. І. Пуклі (1958) – волинського поета та педагога**

Листопад

2 ЛИСТОПАДА 70 років від часу обрання Волинської ради профспілок (1948)

3 ЛИСТОПАДА 85 років від дня народження **В. А. Лазарука (1933) – українського поета, прозаїка, публіциста**

5 ЛИСТОПАДА 75 років від дня народження **І. М. Пальчика (1943) – заслуженого працівника освіти України**

6 ЛИСТОПАДА 45 років від часу відкриття у м. Луцьку картинної галереї, тепер Художнього музею м. Луцька (1973)

6 ЛИСТОПАДА 40 років від часу першого виступу Волинського державного академічного українського народного хору (1978)

7 ЛИСТОПАДА 95 років від дня народження **М. Ю. Скорика (1923–2002) – заслуженого вчителя Української РСР**

10 ЛИСТОПАДА 85 років від дня народження **З. І. Дейни (1933) – ткалі, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України**

12 ЛИСТОПАДА 70 років від дня народження **О. М. Хмельовського (1948) – українського філософа, художника, дизайнера**

13 ЛИСТОПАДА 55 років від дня народження **О. В. Грицак (1963) – заслуженої артистки України**

- 14 ЛИСТОПАДА** 80 років від дня народження В. П. Данилюка (1938–2013) – українського художника і скульптора
- 17 ЛИСТОПАДА** 115 років від дня народження І. О. Левчанівської (1913–2011) – волинського краєзнавця
- 17 ЛИСТОПАДА** 70 років від дня народження П. К. Комарука (1948–2017) – українського академічного співака, заслуженого артиста України
- 19 ЛИСТОПАДА** 75 років від дня народження О. В. Криштальської (1943) – української поетеси і перекладача
- 22 ЛИСТОПАДА** 90 років від дня народження Т. П. Андреєвої (1928–2005) – музеєзнавця, краєзнавця, лесезнавця
- 22 ЛИСТОПАДА** 65 років від дня народження О. А. Дишка (1953) – українського художника-монументаліста
- 27 ЛИСТОПАДА** 85 років від дня народження Т. М. Байди-Барбелюк (1933) – української письменниці, політичної та громадської діячки
- 30 ЛИСТОПАДА** 55 років від дня народження С. С. Бусел-Костюк (1963–2017) – української поетеси, педагога, громадського діяча

Грудень

- 1 ГРУДНЯ** 120 років від дня народження М. Д. Горленко-Морозової (1898–1969) – української актриси, заслуженої артистки УРСР
- 6 ГРУДНЯ** 70 років від дня народження Л. Ф. Зеленової (1948) – актриси Волинського академічного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, заслуженої артистки України
- 8 ГРУДНЯ** 50 років від дня народження І. М. Пасюка (1968) – історика, краєзнавця, директора Волинського регіонального музею українського війська та військової техніки
- 10 ГРУДНЯ** 95 років від дня народження К. М. Якубека (1923–2008) – заслуженого художника України

- 13 ГРУДНЯ 90 років від дня народження Є. О. Сверстюка (1928–2014) – українського письменника, літературного критика, філософа, громадського діяча
- 18 ГРУДНЯ 110 років від дня народження Ю. М. Косача (1908–1990) – українського письменника
- 18 ГРУДНЯ 85 років від дня народження О. Т. Богачука (1933–1994) – українського поета
- 19 ГРУДНЯ 90 років від дня народження О. А. Ольхової (1928) – вишивальниці, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 25 ГРУДНЯ 70 років від дня народження А. І. Романюка (1948) – актора театру, народного артиста України
- 26 ГРУДНЯ 225 років від дня народження Є. Фелінської (1793–1859) – польської письменниці, учасниці народно-демократичного руху
- 26 ГРУДНЯ 75 років від дня народження Я. О. Мольчака (1943) – українського географа, заслуженого діяча науки і техніки України

XXX

- 1030 РОКІВ від часу першої писемної згадки про м. Володимир-Волинський (988)
- 780 РОКІВ від початку правління (1238) Данила Галицького, як Галицько-Волинського князя
- 780 РОКІВ від початку князювання Василька Романовича (1238) на Волині
- 600 РОКІВ від часу першої писемної згадки про село Забороль, тепер Луцького району (1418)
- 500 РОКІВ від часу надання магдебурзького права місту Ковелю (1518)
- 500 РОКІВ від часу першої писемної згадки про село Одереди, тепер Ківерцівського району (1518)
- 500 РОКІВ від часу першої згадки про село Котів, тепер Ківерцівського району (1518)
- 475 РОКІВ від часу першої писемної згадки про село Біличі, тепер Любомльського району (1543)
- 475 РОКІВ від часу першої писемної згадки про село Почапи, тепер Любомльського району (1543)

- 475 РОКІВ** від часу першої писемної згадки про село Бахів, тепер Ковельського району (1543)
- 475 РОКІВ** від часу першої писемної згадки про село Годовичі, тепер Турійського району (1543)
- 475 РОКІВ** від часу першої писемної згадки про село Серкізів, тепер Турійського району (1543)
- 450 РОКІВ** від часу першої писемної згадки про село Сошичне, тепер Камінь-Каширського району (1568)
- 450 РОКІВ** від часу першої згадки про село Бортяхівка, тепер Рожищенського району (1568)
- 350 РОКІВ** від часу надання Магдебурзького права містечку Озютичі, тепер село Озютичі Локачинського району (1668)
- 275 РОКІВ** від часу спорудження церкви Святого Миколая у с. Смолигів, тепер Луцького району (1743)
- 250 РОКІВ** від часу першої писемної згадки про село Бузакі, тепер Камінь-Каширського району (1768)
- 175 РОКІВ** від часу спорудження церкви Покрови Пресвятої Богородиці в смт. Цумань, тепер Ківерцівського району (1843)
- 150 РОКІВ** від часу спорудження церкви Воздвиження Чесного Хреста у с. Нудиже, тепер Любомльського району (1868)
- 150 РОКІВ** від часу спорудження церкви Архангела Михаїла в с. Секунь, тепер Старовижівського району (1868)
- 150 РОКІВ** від часу спорудження церкви Олександра Невського в с. Підгайці, тепер Луцького району (1868)
- 130 РОКІВ** від часу заснування Тростянецької загальноосвітньої школи I–III ступенів (с. Тростянець, Ківерцівський район) (1888)
- 110 РОКІВ** від часу побудови залізничного вокзалу у Володимирі-Волинському (1908) та прокладання залізниці між Ковелем і Володимиром-Волинським
- 110 РОКІВ** від часу створення в Устилузі композитором І. Ф. Стравінським 1-го акту опери «Соловей» (1908)
- 105 РОКІВ** від дня народження В. С. Скоробогатової (1913–1991) – заслуженого вчителя школи Української РСР

- 100 РОКІВ від часу випуску у м. Празі серії поштових марок з видами м. Любомля (1918)
- 90 РОКІВ від часу створення Волинського українського театру (1928)
- 75 РОКІВ **від часу Волинської трагедії (польсько-українського збройного протистояння на Волині) (1943)**
- 70 РОКІВ від часу створення тресту «Волиньвуглерозвідка» (1948)
- 60 РОКІВ від часу створення Горохівської музичної школи (1958)
- 50 РОКІВ від часу створення Ратнівської дитячої музичної школи (1968)
- 25 РОКІВ від часу створення Шацького району (1993)

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ НА 2018 РІК**Січень****3 СІЧНЯ****90 років від дня народження В. В. Фещак (1928–1995) –
заслуженого вчителя школи Української РСР**

Василь Васильович Фещак народився 3 січня 1928 року в селі Грушів Дрогобицького району Львівської області. Багато важких сторінок було у дитячих та юнацьких роках, найстрашніша з яких – каторжні роботи в Німеччині, куди його вивезли у 1944 році.

Освіту майбутній вчитель здобував у Грушівській школі, пізніше – в Дрогобицькій гімназії та після війни – у Стрийській середній школі. У 1951 році закінчив філологічний факультет Львівського державного університету імені І. Я. Франка.

На Волинь приїхав за направленням. П'ять років пропрацював учителем української мови і літератури Колківської середньої школи, в колективі якої відбувалося становлення молодого вчителя.

У 1956 році Василь Васильович із сім'єю переїхав у Горохів, де посів посаду інспектора Горохівського районного відділу народної освіти. Але серце рвалося до школи. І вже у 1957 році став заступником директора з навчально-виховної роботи Горохівської середньої школи імені І. Я. Франка, в якій працював до 1985 року.

Із кінця 1950-х склався особливий творчий тандем керівників цієї школи, про що свідчать матеріали Державного архіву Волинської області (фонд Р-402 – Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти). Директор школи Іван Якович Гришай та заступник директора Василь Васильович Фещак – вчителі, сповнені ідей та готовності власним прикладом вести за собою колектив з метою створення «школи радості». Уже у 1961–1962 навчальному році завідувач кабінету педагогіки інституту удосконалення кваліфікації вчителів К. І. Чепель вивчила досвід методичної роботи Горохівської середньої школи. Цей досвід обговорювався на виїзному засіданні Ради інституту, яке проходило в школі в присутності завучів шкіл Горохівського району. З цього ж року В. В. Фещак

почав активно співпрацювати з інститутом як член методичної секції при кабінеті мови і літератури. Більше як 30 років Василь Васильович постійно виступав на курсах підвищення кваліфікації вчителів, брав участь в обласних семінарах, педагогічних читаннях та науково-практичних конференціях.

У звіті інституту за 1966–1967 навчальний рік відзначається діяльність Горохівської СШ як опорної з питань методичної роботи та морального виховання учнів, що сприяла пошквалюванню цієї роботи в інших школах. У цьому ж році активно працювала школа передового педагогічного досвіду В. В. Фецака як учителя української мови та літератури. Інститутом удосконалення кваліфікації вчителів було вивчено й поширено у навчальних закладах області його досвід викладання української мови та літератури. А за підсумками 1971–1972 навчального року матеріали про досвід вчителя надіслано на республіканську педагогічну виставку.

У 1975 році В. В. Фецака переведено на посаду заступника директора з навчально-виховної роботи Горохівської СШ №2. Дев'ять років він суміщав роботу заступника та викладання улюбленого предмету. Десять років поспіль викладав українську мову та літературу в цій школі.

Багатогранність особистості вчителя яскраво постає з чисельних публікацій про нього його учнів та колег: «Мудрий, щирий, відвертий, товариський, невтомний, самовідданий до самопожертви, безкорисливий, істинно Вчитель, творець духовного світу юної особистості. ... Його праця захоплює і справді творча» (В. Бочковський); «У його вустах українська мова звучала, як казка, чулася ніжними звуками Лукашевої сопілки, при цьому погляд випромінював незгасну життєдайну доброту» (Л. Влашинець); «Від його слів освітлюється душа, зникають сірість і буденність. Слухаю його затамувавши подих. Скільки в його словах щирості й любові» (І. Іглітович); «Він – ректор районного педагогічного університету для батьків, науковий кореспондент республіканського науково-дослідного інституту педагогіки, режисер театралізованих дійств у районі, учасник чоловічої хорової капели при районному будинку культури. З піснею не розлучається все життя. ... Не одного вчителя-словесника він вивчив і виховав, не одному молодому вчителю допоміг стати на ноги, утвердитися в колективі. ...

Немає, мабуть, теми шкільної програми з літератури, якої б В. В. Фецак не торкався власною оцінкою і висновками, баченням глибинної суті. ... Творча спадщина В. В. Фецака складає понад 50 друкованих праць. Серед них – підручник, методичні посібники, рецензії на підручники, методичні статті. Проблема гуманізації в його працях – наскрізна. Про творчий підхід до забезпечення навчально-виховного процесу говориться майже в кожній статті, адже без творчості немає вчителя літератури. Часто наголошував Василь Васильович і на врахування психологічних аспектів при викладанні мови та літератури» (С. Пилип'юк); «Для мене він назавжди залишиться ідеалом людини і вчителя. Його уроки – це завжди свято і для вчителя, і для учнів. Їх можна порівняти із музикою Баха, тому що в Баха ніколи не повторюються акорди, а у Василя Васильовича – уроки. Кожен урок – це пошук його душі, його таланту. Він, як ніхто інший, вміє передати нам свої знання» (Т. Соколова).

Тривалому спілкуванню, листуванню та щирій дружбі однодумців В. В. Фецака та О. Г. Ковальчук поклала початок педагогічна практика Олесі Григорівни під керівництвом та наставництвом Василя Васильовича у Горохівській середній школі імені І. Франка. Нині відомий громадський діяч, заслужений учитель України у статті «Незгасна енергетика педагогічного мистецтва В. В. Фецака» згадує: «Кожен з тодішнього студентсько-практикантського гурту, побоючись зустрічі з відомим педагогічним світилом, невдовзі переконався, як нам усім поталанило. Адже наставник умів розгледіти найдрібніші плюси не зовсім, звісно, доладних пробних уроків і тонко вселяв віру в успішне професійне майбутнє. Згодом стало зрозуміло, що на тому особливому хисту розпізнавати і послідовно розкривати позитивний потенціал кожної людської особистості ґрунтувалась і вся шкільна педагогіка по-фецаківськи». В іншій своїй роботі вона пише: «Василь Васильович був прикладом того, скільки можна зробити, органічно поєднуючи розумові та вольові зусилля на основі емоційного начала – з думою про Україну!».

Сумлінну й плідну працю Василя Васильовича Фецака відзначено значком «Відмінник народної освіти», медаллю імені А. С. Макаренка, чисельними грамотами Міністерства освіти України, обласного та районного відділів освіти. В 1964 році йому присвоєно почесне звання «Заслужений учитель школи Української РСР».

Пам'ять про вчителя жива в серцях його учнів та колег. На Горохівщині систематично проводяться педагогічні читання за працями В. В. Фещака. Горохівською районною радою щороку відзначаються досягнення кращих вчителів району іменною стипендією імені В. В. Фещака. У музеї історії освіти Волині Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти зберігаються матеріали про видатного волинського педагога.

Галина Романчук

Література:

Українська література : підруч. для 9 кл. / В. М. Борщевський, С. А. Крижанівський, О. Р. Мазуркевич, В. К. Рудик, В. В. Фещак, П. П. Хропко. – Київ : Рад. шк., 1988. – 256 с.

Фещак В. В. Пошуки і знахідки вчителя-словесника : з досвіду роботи / В. В. Фещак. – Київ : Рад. школа, 1968. – 103 с.

Фещак В. В. Глибина художнього аналізу / В. В. Фещак // Літ. Україна. – 1973. – 11 груд. – С. 2.

Фещак В. В. За творчість у методичній роботі / В. В. Фещак // Рад. шк. – 1962. – №12. – С. 48–51.

Фещак В. В. Із спостережень над вивченням „Лісової пісні” Лесі Українки / В. В. Фещак // Укр. мова і літ. в шк. – 1992. – №2. – С. 31–35.

Фещак В. В. Коли оживають історичні герої : (матеріали для аналізу образів Залізняка і Гонти за поемою Т. Г. Шевченка «Гайдамаки») / В. В. Фещак // Укр. мова і літ. в шк. – 1967. – №9. – С. 31–38.

Фещак В. Наш отчий світильник / В.Фещак // Рад. Волинь. – 1991. – 18 квіт.

Фещак В. В. Новий підручник літератури для 10 класу / В. В. Фещак // Укр. мова і літ. в шк. – 1979. – №10. – С. 62–64.

Фещак В. В. Про специфіку шкільного аналізу літературного твору // Укр. мова і літ. в шк. – 1976. – №3. – С. 47–54.

Фещак В. В. Роздуми після уроку / В. В. Фещак // Укр. мова і літ. в шк. – 1965. – №8. – С. 37–42.

Фещак В. Час національної романтики / В. Фещак // Волинь. – 1995. – 13 квіт. – С. 2.

Фещак В. В. Шляхи освоєння художнього твору / В. В. Фещак // Укр. мова і літ. в шк. – 1973. – №3. – С. 31–38.

Фещак В. В. Щоб оживала творча думка / В. В. Фещак // Укр. мова і літ. в шк. – 1972. – №4. – С. 74–80.

* * *

Адреси і відомості про передовий досвід педагогів шкіл, дошкільних та позашкільних установ Волинської області. – Луцьк : [б. в.], 1982. – 16 с.

Про В. Фецака – с. 5.

Історія міст і сіл УРСР. Волинська область. – Київ, 1970. – 746 с.

Про В. Фецака – с. 178.

Михайлюк О. Г. Історія Волині. З найдавніших часів до наших днів / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий, М. Д. Пивницький. – Львів : Вища шк., 1988. – 240 с.

Про В. Фецака – с. 204.

Чучман Л. Горохів : іст.-краєзн. нарис / Л. Чучман. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 220 с.

Про В. Фецака – с. 179, 188.

Ковальчук О. Знамено честі українства / О. Ковальчук // Національний пантеон «Козацькі могили» : іст.-краєзн. нарис. – Луцьк, 2003. – С. 326–329.

Берекета Б. З любов'ю до рідного слова / Б. Берекета // Рад. Волинь. – 1970. – 1 квіт. – С. 3.

Він жив і творив для людей [некролог] // Нар. трибуна. – 1995. – 27 жовт.

Влашинець Л. Вічні уроки Василя Фецака / Л. Влашинець // Горохів. вісник. – 2015. – 14 листоп. – С. 5.

Влашинець Л. «Якби я народився ще раз, усе одно був би учителем» / Л. Влашинець // Волинь-нова. – 2015. – 24 листоп. – С. 7.

Гришай І. Молоде пагілля / І. Гришай // Рад. Волинь. – 1964. – 16 трав. – С. 3.

Заброварний Б. Теплоу сердець віддають дітям / Б. Заброварний // Рад. Волинь. – 1985. – 6 жовт. – С. 2.

[Заслужений вчитель УРСР В. В. Фецак : фото / Л. Хринюка] // Буд. комунізму. – 1984. – 7 листоп.

Іглітович І. Духовне єднання / І. Іглітович // Горохів. вісник. – 1995. – 1 жовт.

Карп'як Є. Подякували вчителю за наставництво / Є. Карп'як // Горохів. вісник. – 1995. – 29 листоп. – С. 3.

Ковальчук О. Г. Світлій пам'яті вчителя / О. Г. Ковальчук // Волинь. – 1995. – 26 жовт. – С. 4. ; Дивослово. – 1996. – №3. – С. 61.

Крошук І. Вулиця Василя Фецака / І. Крошук // Горохів. вісник. – 2003. – 12 квіт.

Левчук З. Життя як поезія, життя – як пісня / З. Левчук // Буд. комунізму. – 1984. – 6 жовт.

Левчук З. Шевченкового слова вогонь / З. Левчук // Горохів. вісник. – 1995. – 22 берез. – С. 2.

Назарук Є. Конференція науковців та вчителів / Є. Назарук, Є. Прищепя // Рад. Волинь. – 1973. – 27 черв. – С. 3.

Пилип'юк С. С. Єднання поколінь / С. С. Пилип'юк // Пед. пошук. – 1999. – №4 (24). – С. 6.

Пилип'юк Ю. Словесники району вчаться у В. В. Фецака / Ю. Пилип'юк // Горохів. вісник. – 1999. – 6 листоп.

Пилип'юк Ю. Таланту щедрий сад / В. Пилип'юк // Буд. комунізму. – 1988. – 1 січ.

Пилип'юк Ю. Уклін тобі, вчителю : вечір-пам'ять, присвяч. В. В. Фецаку / Ю. Пилип'юк // Горохів. вісник. – 1999. – 5 черв.

Самоцвітами сяють таланти Волині // Рад. Волинь. – 1966. – 23 листоп. – С. 3.

Сварник І. Викладання літератури – на рівень нових завдань / І. Сварник // Рад. Волинь. – 1956. – 7 груд. – С. 3.

Смоленчук М. Щасливий своєю працею / М. Смоленчук // Рад. Волинь. – 1981. – 21 квіт. – С. 2.

Смоленчук М. К. Високе призначення словесника / М. К. Смоленчук // Укр. мова і літ. в шк. – 1981. – №6. – С. 64–66.

Федорук Л. Вчитель – зразок для учнів / Л. Федорук // Рад. Волинь. – 1968. – 5 жовт. – С. 2.

7 СІЧНЯ

50 років від дня народження О. Й. Дем'янюка (1968) – українського історика

Олександр Йосипович Дем'янюк народився 7 січня 1968 року в місті Ківерці Волинської області. У 1985 році закінчив Ківерцівську середню школу № 4, почав працювати там на посаді лаборанта. Від травня 1986 до травня 1989 року проходив строкову військову службу в лавах ВМФ у Польській Народній Республіці. Демобілізувався у званні головного старшини.

У 1989 році вступив на перший курс історичного факультету Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки. У 1994 році закінчив із відзнакою історичний факультет Волинського державного університету імені Лесі Українки за спеціальністю «історія і методика виховної роботи».

У 1996 році здобув спеціальність «менеджер освіти» на факультеті післядипломної освіти Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Працював заступником з навчально-виховної роботи директора Дубищенської ЗОШ І-ІІ ст., директором Човницької ЗОШ І-ІІ ст. завідувачем навчальним відділом, заступником ректора з навчальної роботи, першим заступником ректора Луцького біотехнічного інституту Міжнародного науково-технічного університету (ЛБІ МНТУ) проректором з навчальної роботи, професором кафедри документознавства та інформаційної діяльності Луцького інституту розвитку людини університету «Україна» (ЛІРОЛ). З вересня 2016 року – проректор з науково-педагогічної роботи та моніторингу якості освіти Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

У 2004 році здобув науковий ступінь кандидата історичних наук. Тема дисертації: «Військовопідготовча діяльність українських молодіжних організацій Галичини напередодні та в роки Першої світової війни». З 2005 року Відмінник освіти України. У 2007 році одержав атестат доцента кафедри гуманітарних наук.

У 2013 році захистив докторську дисертацію з історії України. Тема дисертації: «Волинь у військово-політичних процесах Української революції 1917–1921 рр.». У 2015 році одержав атестат професора кафедри документознавства та інформаційної діяльності. З 2013 року член Спеціалізованої вченої ради з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки. Член вчених рад Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти та Луцького інституту розвитку людини університету «Україна». Член редакційних колегій: фахового видання «Військово-науковий вісник» (м. Львів, Національна академія Сухопутних військ імені Петра Сагайдачного, «історичні науки»), науково-методичного вісника «Педагогічний пошук» (м. Луцьк, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти). Співголова редакційної колегії збірника наукових праць «Українське державотворення: проблеми і сучасність» (м. Луцьк, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, Волинська обласна організація Національної спілки краєзнавців

України). Голова редакційної колегії збірника науково-популярних праць «Волинські нумізматичні записки» (м. Луцьк, громадська організація «Товариство нумізматів Волині»).

Коло наукових інтересів:

- військово-політична історія України та Волині ХХ ст.;
- воєнна історія Волинського краю;
- управлінські та інформаційні аспекти діяльності

навчальних закладів;

- методика викладання дисциплін гуманітарного циклу.

Опублікував майже 300 наукових і науково-публіцистичних статей у вітчизняних і зарубіжних виданнях, з яких близько 70 – у виданнях, визначених переліком ДАК України фаховими з історичних, педагогічних наук, 40 навчальних посібників, монографій, науково-популярних праць, навчально-методичних розробок.

Є автором навчального посібника «Нариси з історії державотворення в Україні» (2005), монографій «Український молодіжний рух Західної України: від зародження до боротьби за українську державність» (2007), «Військово-політичні аспекти розвитку Волинської губернії у 1914–1921 рр.» (2011 р.), збірки нормативних документів «Правовий захист осіб з функціональними обмеженнями» (2008), хрестоматії «Історія держави і права України. Джерела права періоду Української революції 1917–1921 рр.» (2010), колективних монографій: «Pola bitew wczoraj i dziś / pod red. A. Olejka, P. Korzeniowskiego, K. Mroczkowskiego» (Oświęcim, 2013), «Migracje. Podróże w dziejach» (Toruń, 2015), «Śmierć w dziejach człowieka / redakcja Maciej Franz, Karol Kościelniak» (Toruń, 2016), «Od Gorlic po Kaukaz, Lewant, Alpy i Adriatyk czyli lotnictwo na Froncie Wschodnim, nad Bałkanami i na Bliskim Wschodzie 1914–1918 / redakcja Andrzej Olejko, Paweł Korzeniowski, Gerhard Artl» (Rzeszow, 2017).

У співавторстві вийшли книги: з Артесюк Г. К. – «Нариси історії освіти Ківерцівського району : науково-популярне видання» (2011), з Пасюком І. М. – «Воєнна історія Волині : історичні нариси : в 5 т. : Т. 1. : Давня доба – кінець ХVІІІ ст. (2013), Т.2. : ХІХ ст. – початок ХХ ст. (2014), Т. 3. : 1914–1923 (2015); з Єжижанською Т. С. – «Основи ділового етикету у сфері соціальних комунікацій : навчальний посібник» (2014); з Жалко Т. Й. – «Організація організаційного й документаційного

забезпечення управління в органах державної влади : посібник» (2014); з Гульком Г. Я. – «Волинський пантеон: Схід – 2014» (2015), «Волинський пантеон: Схід – 2015» (2016), «Волинський пантеон: Схід – 2016» (2017).

Брав участь у понад 200 наукових, науково-практичних і науково-технічних конференціях різного рівня, з яких 10 – за кордоном.

Важливим напрямом діяльності і наукової роботи вченого є краєзнавство. О. Дем'янюк є членом Національної спілки краєзнавців України з 1989 року. Він – член правління громадської організації «Товариство нумізматів Волині».

За дослідження воєнної історії краю і сучасні публікації про волинських бійців АТО він удостоєний у 2016 році звання «Почесний краєзнавець України». За наукову і педагогічну діяльність нагороджений грамотою Верховної Ради України, Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Волинської обласної ради. У 2016 році за підготовку науково-довідкового видання «Волинський пантеон : Схід – 2014» нагороджений медаллю «За збереження історії» ВГО «Звитяга». У 2017 році за вагомий особистий внесок у дослідження, вивчення і популяризацію історії рідного краю, ряд публікацій, створення та публікацію багатотомного видання «Воєнна історія Волині» став лауреатом обласної премії імені Олександра Цинкаловського.

О. Й. Дем'янюк розробив та впроваджує у навчальний процес курси: «Історія держави і права України», «Європейська інтеграція України», «Туристичне краєзнавство», «Вітчизняна освіта в контексті цивілізаційного вибору України», «Спецкурс із військово-психологічної підготовки юнаків».

Був учасником міжнародних конференцій за кордоном: Гдиня (2011 р.), Ярослав (2012), Волін (2013, 2015, 2017), Жешув (2014), Горлице (2016, 2017) та в Україні: Київ (2004, 2015), Тернопіль (2005), Львів (2006, 2008, 2009, 2010, 2011, 2014, 2015, 2016, 2017), Луцьк (2006, 2008, 2010, 2012, 2015, 2016), Дніпропетровськ (2006, 2008, 2009), Житомир (2006), Черкаси (2010, 2011.), Севастополь (2012, 2013), Одеса (2012, 2013), Харків (2015).

Став учасником історико-краєзнавчих конференцій в м. Житомирі (2004, 2007, 2009), м. Рівному (2006, 2008), м. Луцьку (2007, 2009–2016), м. Ковелі (2003, 2013), м. Володимирі-

Волинському (2004, 2008, 2009, 2013, 2015, 2016), с. Колодязному (2006, 2009, 2014, 2016), у смт Маневичі (2006, 2011, 2013, 2016), смт Іваничі (2011), м. Камені-Каширському (2006, 2010), смт. Старій Вижівці (2006, 2008, 2011, 2015), м. Рожищі (2007), смт Ратному (2012), смт Шацьку (2013), с. Затурці (2013), м. Дубні (2013), смт Торчині (2014, 2016).

Геннадій Бондаренко

Література:

Дем'янюк О. Й. Військово-політичні аспекти розвитку Волинської губернії у 1914–1921 роках : монографія / О. Й. Дем'янюк. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 320 с.

Дем'янюк О. Й. Воєнна історія Волині: історичні нариси : в 4 т. / О. Й. Дем'янюк, І. М. Пасюк, С. П. Яровенко.

Т. 1 : Давня доба – кінець XVIII ст. – [б. м.]. – 2013. – 236 с.

Т. 2 : XIX ст. – початок XX ст. – [б. м.]. – 2014. – 288 с.

Т. 3 : 1914–1923. – [б. м.]. – 2015. – 280 с. : фот.

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід–2014 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк : Іванюк В. П., 2015. – 131 с. : фот.

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід–2015 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк : Айс Принт, 2016. – 131 с. : фот

Дем'янюк О. Й. Нариси з історії державотворення в Україні : навч. посіб. / О. Й. Дем'янюк. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 160 с.

Дем'янюк О. Й. Український молодіжний рух Західної України: від зародження до боротьби за українську державність : монографія / О. Й. Дем'янюк. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 180 с.

Артесюк Г. К. Нариси історії освіти Ківерцівського району : наук.-попул. вид. / Г. К. Артесюк, О. Й. Дем'янюк. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 172 с. : фот.

Дем'янюк О. Використання музейних матеріалів у вивченні навчальних курсів з українського державотворення / О. Дем'янюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2015. – Вип. 7. – С. 150–152.

Дем'янюк О. Й. «Волинський» період у діяльності державних інституцій Української Народної Республіки / О. Й. Дем'янюк // Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки / ред. В. К. Баран. – Луцьк, 2009. – Вип. 1. – С. 62–67.

Дем'янюк О. Волинь як терен бойового підпорядкування ВО "Турів" / О. Дем'янюк // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. 3 історії національних меншин на Волині : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. "Минуле і сучасне єврейської громади на Волині"*, 20–21 серп. 2013 р., смт. Маневичі та Міжнар. наук. конф. "Польська культура в контексті волинського тексту", 3–4 квіт. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 49. – С. 219–222.

Дем'янюк О. Волиняни в Українській революції : чотири портрети на тлі епохи / О. Дем'янюк // *I Волинські обласні краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали I Волин. обл. краєзн. читань, присвяч. 90-річчю від дня народж. Григорія Гуртового*, смт. Торчин, 26 груд. 2014 р. – Луцьк, 2014. – С. 210–216.

Дем'янюк О. Володимирська земля в період боротьби за Волинь у II половині XIV – на початку XV ст. на сторінках "Історії України-Руси" М. Грушевського / О. Дем'янюк // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимира-Волинського та України : матеріали 54 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1000-річчю пам'яті київ. князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору*, 23 жовт. 2015 р., м. Володимир-Влинський. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 92–94.

Дем'янюк О. Діяльність осередків "Просвіти" в добу Директорії УНР (1918–1939 рр.) / О. Дем'янюк // *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. – Луцьк, 2016. – № 3 (328) : *Історичні науки*. – С. 22–27.

Дем'янюк О. До питання озброєння та оборонного мистецтва волинян у княжу добу (IX–XIII ст.) / О. Дем'янюк // *Старий Луцьк : матеріали наук. конф. "Любартівські читання"* м. Луцьк, 22–23 трав. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. IX. – С. 372–378.

Дем'янюк О. Історія України у вітчизняній філателії 2015 р. і музейна тематична освіта / О. Дем'янюк // *Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силюк*. – Луцьк, 2016. – Вип. 8. – С. 11–19.

Дем'янюк О. Й. Князі Ружинські в козацькій історії України / О. Й. Дем'янюк // *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. – Луцьк, 2009. – № 22 : *Історичні науки*. – С. 237–242

Дем'янюк О. Левицькі у вітчизняній військово-політичній історії доби української революції / О. Дем'янюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Модест Левицький в історії України і Волині та проблеми формування інтелектуальної еліти : матеріали Всеукр. наук. іст.-краезн. конф., присвяч. 150-річчю від дня народж. відомого укр. письменника, педагога, держ. і громад. діяча Модеста Левицького, м. Луцьк, 15–16 груд. 2016 р. – Луцьк, 2016. – Вип. 60. – С. 87–91.

Дем'янюк О. Місто Володимир у військово-політичній історії Київської Русі / О. Дем'янюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Християнство в історії і культурі Володимира-Волинського та Волині : матеріал XLVII Всеукр. наук. іст.-краезн. конф., присвяч. 1025-й річниці Хрещення Київської Русі та першої писемної згадки про м. Володимир-Волинський, м. Луцьк – м. Володимир-Волинський, 19–20 черв. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 47. – С. 235–238.

Дем'янюк О. Особливості суспільно-політичного руху Волинської губернії навесні–влітку 1917 р. / О. Дем'янюк // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2013. – Ч. 13. – С. 49–53.

Дем'янюк О. Польські претензії на волинські землі в добу Української революції / О. Дем'янюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2014. – № 7 (284) : Історичні науки. – С. 45–50.

Дем'янюк О. 165-й піхотний Луцький полк: формування, бойовий шлях, командування / О. Дем'янюк // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. / Держ. історико-культурний заповідник у м. Луцьку. – Луцьк, 2015. – Вип. XI. – С. 224–231.

Дем'янюк О. Увічнення пам'яті Лесі Українки у вітчизняній нумізматиці й боністиці / О. Дем'янюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжен. літ.-меморіал. музею Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 26–27 черв. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 224–229.

Дем'янюк О. Участь князя П. Багратіона у формуванні російських армій на території Волинської губернії (1811–1812 рр.) / О. Дем'янюк // Старий Луцьк : матеріали X ювілейної

наук.-конф. "Любартівські читання", присвяч. 585-й річниці з'їзду європейських монархів у Луцьку, м. Луцьк, 22–23 трав. 2014 р. : наук.-інформ. зб ЛДІКЗ. – Луцьк, 2014. – Вип. X. – С. 209–217.

Дем'янюк О. Французько-російська війна 1812 року у філателії радянської доби / О. Дем'янюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Україна та Волинь у наполеоновських війнах : матеріали ХІ Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю війни 1812 року, 11–12 трав. 2012 р., м. Луцьк. – Луцьк, 2012. – Вип. 41. – С. 113–115.

* * *

Бундак О. Герої не вмирають, вони живуть в наших серцях / О. Бундак // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. 70-й річниці закінч. Другої світової війни / ред.: Г. В. Бондаренко, О. Й. Дем'янюк. – Луцьк, 2015. – Вип. X. – С. 201–203.

Рец. на кн.: Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід-2014 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк : Айс Принт, 2015. – 132 с.

Солоненко М. Брусилов Ковеля не взяв, зате вступив до Червоної армії / М. Солоненко // Голос України. – 2016. – 9 лип. – С. 11.

* * *

Дем'янюк Олександр Йосипович [Електронний ресурс] // Луцький інститут розвитку людини університету «Україна» : сайт. – Режим доступу : http://lutsk.vmurol.com.ua/informaciya_pro_institut/kafedri/kafedra_dokumentoznavstva_ta_informacijnoi_diyalnosti/profesorjsko-vikladacjkij_sklad/?pvi=no. – Назва з екрану.

Дем'янюк Олександр Йосипович [Електронний ресурс] // Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти : сайт. – Режим доступу : <http://vippro.org.ua/index.php?pagename=prorector>. – Назва з екрану.

Дем'янюк Олександр Йосипович – доктор історичних наук, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» [Електронний ресурс] // Fil. osvita : сайт. – Режим доступу : <http://fil.osvita.com.ua/doc/3853/index.html>. – Назва з екрану.

9 СІЧНЯ

**75 років від дня народження М. М. Голованя (1943) –
українського скульптора**

Микола Микитович Головань – відомий волинський митець. Народився 9 січня 1943 року на Одещині. Батько, Микита Леонтійович, був столяром, мама, Юзефа Вільгельмівна, кравчиною. Після завершення Другої світової війни сім'я Голованів переїхала у 1946 році до Луцька. До школи пішов у село Теремно. Вже змалечку виявився його талант до малювання, який всіляко заохочували батьки. У 1958–1959 роках вчився у художній студії при Палаці піонерів Луцька, якою тоді керував Петро Сензюк. Це стало поштовхом для вступу в 1960 році до Львівського училища прикладного мистецтва ім. Івана Труша. Тут він навчався у таких відомих художників та скульпторів,

як Микола Скибінський, Сергій Костирко, Тарас Драган, Любомир Лесюк, трохи пізніше, також – у Дмитра Крвачика та Еммануїла Миська.

Після закінчення у 1965 році навчання, повернувся у Луцьк до батьків. Разом із батьком збудував на подвір'ї невелику майстерню. У 1967 році влаштувався скульптором до художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР. За 4 роки підготував першу персональну виставку скульптури, живопису, графіки, яка відкрилася у луцькому кінотеатрі «Промінь» (1971). У тому ж році одружився. Обоє дітей Миколи і Тетяни Голованів пішли мистецьким шляхом: Микола молодший, який, на жаль, передчасно пішов із життя, був скульптором та ковалем, донька Наталя займається керамікою і дизайном.

У 1976-му в кінотеатрі «Промінь» відкрилася друга виставка Миколи Микитовича. У тому ж році митець створив для Центрального парку культури і відпочинку імені Лесі Українки у Луцьку високохудожні скульптури на міфологічно-казкові теми. Пізніше, у 2005 році він зробив низку робіт для розміщеного у парку Луцького дитячого містечка «Чудо». Саме Микола Головань виготовив пам'ятний знак на місці розстріляних у Луцьку в'язнів у роки Другої світової війни, а також пам'ятний хрест в Національному історико-меморіальному заповіднику «Поле Берестецької битви».

Скульптури Голованя «розкидані» по різних куточках Луцька і Волині. У скверіку вулиці Лесі Українки, це дві скульптури античних німф, які ніби є дзеркальними відображеннями одна одної, а також ще кілька менших кам'яних творів. Є його роботи і в музеях області, наприклад, копія знаменитого Святовида у Музей історії сільського господарства Волині – скансені, велетенські кам'яні вази у Волинському краєзнавчому музеї. За своє насичене творче життя Микола Микитович брав участь й у різних скульптурних пленерах: у рідному Луцьку в 2001 році, у далекій Франції в 2002 році. Довелося попрацювати свого часу й за кордоном – у Вірменії та Росії. А у Луцьку саме він відновив пам'ятник Лесі Українці у Центральному парку, коли вандали у 2009 році відірвали у скульптури голову.

Але, звісно, у першу чергу ім'я митця асоціюється з «Будинком скульптора Голованя» на території Історико-культурного заповідника «Старий Луцьк». У 1980 році міська влада виділила Миколі Микитовичу для спорудження будинку-майстерні невелику ділянку землі, неподалік від Лютеранської кірхи. Проект споруди розробив відомий волинський архітектор Ростислав Метельницький.

Свій будинок Микола Головань добудовує й по сьогоднішній день, адже він став справою усього його творчого життя. Та вже багато років ця споруда є однією з окрас Луцька. «Будинок скульптора Голованя» визнаний архітектурною пам'яткою. Неодноразово його вносили й у різні списки найдивовижніших споруд України. Зокрема, за рейтингом, опублікованим на сайті видання Focus.ua, «Будинок Миколи Голованя» увійшов до 7-ми незвичайних будинків України, а за опитуванням, проведеним порталом I Love Ukraine, він потрапив у ТОП-5 екстравагантних будівель України. Це, мабуть, єдина сучасна споруда у місті, на яку приїздять подивитися туристи поряд зі славетними середньовічними пам'ятками архітектури Луцька. Через величезну кількість скульптур, барельєфів, панно, з хитросплетінь яких ніби виростає із землі містичним Деревом життя будівля Миколи Голованя, скульптора іноді шанобливо називають «луцьким Гауді».

Подвір'я, стіни, дах будинку прикрашають кам'яні скульптури різних стилів. Над входом родинний вензель – Н.М.Г. Загалом тут понад 500 скульптур. На фронтоні будинку

розміщено барельєф із зображенням усіх членів сім'ї скульптора. Вагою він – півтори тони, а виготовлений із зеленого пісковика. Є «італійський» дворик, кузня. На подвір'ї розташовано безліч різних деталей – брили різних каменів й безліч великих і малих скульптур, що ще не знайшли свого місця в композиції. Будинок має оригінальне оздоблення не тільки зовні, а й всередині.

29 травня 2016 року автор даних рядків на «Музейних посиденьках» зініціював порятунок паркових скульптур Голованя 1976 року, адже впродовж чотирьох десятиліть не менше половини з них зазнали різних пошкоджень. У результаті за підтримки міської влади 30 скульптур з усіх куточків парку було перенесено на одну алею. Розмістили їх за проектом самого Миколи Микитовича. Він же здійснив і їх реставрацію. Напередодні 25-ої річниці Незалежності України, 23 серпня 2016 року «Алея скульптур Миколи Голованя» була відкрита. А ще за три дні до цього, під час урочистої академії з нагоди Дня міста, на Театральному майдані міський голова Микола Романюк вручив Миколі Голованю відзнаку «Почесний громадянин міста Луцька».

Нині волинського митця знають далеко за межами нашого краю. Про його творчість написано, зокрема, у мистецькознавчих підручниках Великобританії, а також у 2015 році знято польсько-український документальний фільм «Wyspa» («Острів», режисер – Наталя Красильникова). Микола Микитович продовжує творити на благо міста та нині, здається, й сам уже став невід'ємною, напівлегендарною і, безумовно, головною фігурою свого знаменитого «Будинку...».

Сергій Лис

Література:

Виставка творів художників міста Луцька, травень 1972 : [каталог]. – Луцьк, 1972. – 2 с.

Каталог першої обласної виставки творів молодих художників Волині : живопис, графіка, скульптура, монументальний живопис, декоративно-прикладне мистецтво. – Луцьк, 1973. – 6 с.

Каталог художніх виставок 1979–1982 рр. – Луцьк, 1982. – 39 с.

Головань М. М. – с. 8, 15.

ІІІ обласна виставка робіт молодих художників Волині, присвячена 60-річчю Великого Жовтня. – Луцьк, 1977. – 8 с.

Головань М. М. – с. 4.

* * *

Лис С. Міфологічно-казкові скульптури Миколи Голованя у Луцькому центральному парку культури і відпочинку імені Лесі Українки / С. Лис // *Минуле і сучасне Волині й Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині : матеріали п'ятої Волин. наук.-етногр. конф.* 27–28 квіт. 2017 р. – Луцьк, 2017. – Вип. 61. – С. 177–183.

Бондар Л. «Якби Любарт був живий, то пишався б мною» / Л. Бондар // *Сім'я і дім.* – 2015. – 9 квіт. – С. 9.

Бондарук Л. Не люблю, коли кажуть : «дім із химерами» / Л. Бондар // *Волинь-нова.* – 2013. – 10 січ. – С. 7.

Ваколюк В. Микола Головань : «Не заздри! Роби все сам і Бог тебе обереже» / В. Ваколюк // *Волин. монітор.* – 2013. – 17 січ. – С. 2–3.

Вдовиченко Г. Будинок Голованя / Г. Вдовиченко // *Висок. замок.* – 2014. – 10–16 квіт. – С. 10.

Вечкур Т. Прекрасне поруч / Т. Вечкур // *Луцьк. замок.* – 2006. – 19 жовт. – С. 6.

Видатний луцький скульптор презентував ювілейну виставку // *Твій вибір.* – 2013. – 10–16 січ. – С. 3.

Ворон В. «Острів» Миколи Голованя / В. Ворон // *Волин. монітор.* – 2015. – 25 черв. – С. 10.

Ворон В. Той же Головань / В. Ворон // *Віче-інформ.* – 2015. – 11–17 черв. – С. 1, 2.

Головачук С. Земельна колізія з будинком Голованя / С. Головачук // *Волин. газ.* – 2013. – 31 січ. – С. 15.

Жижара Р. Містичні таємниці будинку з химерами / Р. Жижара // *Сім'я і дім.* – 2016. – 25 лют. – С. 1, 8.

Меліхова І. Володар часу, закарбованого у камені : на початку року Луцька галерея мистецтв відкрила виставковий сезон експозицією маловідомих робіт знаного міського скульптора Миколи Голованя / І. Меліхова // *Віче-інформ.* – 2013. – 10–16 січ. – С. 8.

Пахайчук Н. Микола Головань : «Не люблю, коли мій дім називають «хата з химерами» / Н. Пахайчук // *Слово Волині* – 2013. – 15 серп. – С. 11.

Поліщук Н. Покажуть фільм про Голованя : кінофестиваль Lamba. ДОК приїхав до Луцька / Н. Поліщук // *Сім'я і дім.* – 2016. – 21 лип. – С. 4.

Презентували фільм про скульптора Миколу Голованя // *Сім'я і дім.* – 2015. – 13 серп. – С. 2.

Свередда Т. Секрети будинку скульптора / Т. Свередда // Луцьк. замок. – 2013. – 10 січ. – С. 8.

Солодка Е. Будинок-вернісаж / Е. Солодка // Культура і життя. – 2016. – 9 верес. – С. 9.

* * *

Зінько Д. 9 січня 70 років від дня народження М. М. Голованя (1943) – українського скульптора / Д. Зінько // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2012. – С. 15–17.

Слота О. 9 січня 60 років від дня народження М. М. Голованя (1943) – українського скульптора / О. Слота // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Держ. архів Волин. обл. ; Волинська ОУНБ ім. Олени Пчілки ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2006. – С. 12–13.

* * *

Будинок скульптора М. Голованя, Луцьк [Електронний ресурс] // Steika. Com : сайт. – Режим доступу : <https://stejka.com/ukr/volynskaja/luck/>. – Назва з екрану.

Головань Микола [Електронний ресурс] // Галерея мистецтв : художники. Події. Волинь : сайт. – Режим доступу : <https://www.volart.com>. – Назва з екрану.

13 СІЧНЯ

100 років від дня народження П. К. Сміяна (1918–2011) – українського історика

Петро Кіндратович Сміян – український історик, дослідник Волині, доктор історичних наук, професор, член Волинського обласного товариства краєзнавців від часу його заснування у 1989 року.

Народився Петро Кіндратович 13 січня 1918 року у м. Борзна на Чернігівщині. 1938 року закінчив історичний факультет Київського державного педінституту, а у 1941 році – аспірантуру. З листопада 1941 року був членом підпільної групи на Борзенщині. 1946 року захистив кандидатську дисертацію, працював завідувачем кафедри і деканом Київського

державного педінституту, з 1946 року – завідувачем кафедри Ужгородського державного університету, з 1947 року – завідувачем кафедри Львівського педінституту.

У 1950 році за використання праць М. Грушевського П. Сміян був заарештований і засуджений на 10 років концтаборів. 9 червня 1955 року реабілітований і почав працювати у Луцькому державному педінституті імені Лесі Українки. Не зважаючи на пережиті роки ув'язнення, він продовжував свою наукову діяльність. У 1970 році захистив докторську дисертацію і 1973 року одержав звання професора. Основною тематикою його досліджень були революційні події на Закарпатті. Його домашня бібліотека нараховувала сотні томів історичної літератури.

П. Сміян тривалий час працював завідувачем кафедри історії СРСР і УРСР у Луцькому педінституті, з 1993 року професором кафедри історії слов'янських народів Волинського державного університету імені Лесі Українки. Він читав курси історіографії та історії СРСР дорадянського часу.

П. Сміян – учасник багатьох краєзнавчих конференцій міжнародного, державного і регіонального рівнів. Ряд краєзнавчих публікацій представлено у наукових збірниках «Минуле і сучасне Волині та Полісся».

Окремі його праці стосувалися історії козацтва, російсько-французької війни 1812 року на теренах Волині. В останні роки життя Петро Кіндратович опублікував кілька статей з історії УПА.

П. Сміян є автором статей в книзі «Історія міст і сіл УРСР. Волинська область», в енциклопедичних виданнях з історії України. Він опублікував кілька нарисів про населені пункти Волинської області. Найбільшим є історико-краєзнавчий нарис про Ковель. Брав участь у багатьох редколегіях наукових видань і збірників. Зокрема, був членом авторського колективу з написання «Історії Волині від найдавніших часів», яка вийшла у 1988 році. Деякий час очолював авторський колектив з підготовки «Зводу пам'яток історії та культури УРСР. Волинська область».

Часто виступав перед учнями і вчителями з науковими повідомленнями та брав участь у підготовці різних методичних матеріалів з методики викладання історії. Він підготував кілька методичних розробок, опублікованих у Волинському інституті післядипломної педагогічної освіти.

Петра Кіндратовича знали у наукових колах в Україні. Він залишається відомою людиною, викладачем, якого пам'ятають тисячі випускників, особливо у Волинській та Рівненській областях. Його ім'я внесено в "Радянську енциклопедію історії України", в словник "Краєзнавці України".

У його доробку – понад 120 наукових публікацій.

Помер Петро Кіндратович Сміян 12 травня 2011 р. і похований у Луцьку.

Геннадій Бондаренко

Література:

Сміян П. К. Визвольні походи армії Богдана Хмельницького на Волинь / П. К. Сміян. – Луцьк, 1959. – 52 с.

Сміян П. К. Жовтнева революція і Закарпаття (1917–1919 рр.) / П. К.

Сміян. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1972. – 166 с.

Сміян П. К. Ковель : іст.-краєзн. нарис / П. К. Сміян. – Львів : Каменяр, 1968. – 47 с.

Сміян П. К. Революційний та національно-визвольний рух на Закарпатті кінця ХІХ – початку ХХ ст. / П. К. Сміян. – Львів : ЛДУ, 1968. – 208 с.

Сміян П. К. Волинські і польські історичні джерела про діяльність

27 дивізії Армії Крайової / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині : проблеми джерелознавства : тези доп. та повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 106–108.

Сміян П. К. Волинь у роки Північної війни / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині : тези доп. та повідомл. Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1988. – Ч. 1. – С. 172–176.

Сміян П. К. 27 дивізія Армії Крайової на Волині / П. К. Сміян, К. П.

Сміян // Велика Волинь : минуле й сучасне : матеріали міжнар. наук.-краєзн. конф. – Хмельницький, 1994. – С. 180–182.

Сміян П. К. Забуті сторінки в історії УПА / П. К. Сміян, К. П. Сміян

// Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 114–115.

Сміян П. К. Краєзнавство – одне з ефективних джерел підвищення освіти студентів історичного факультету / П. К.

Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: освіта, наука, культура : тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1990. – Ч. 1. – С. 126–129.

Сміян П. Музеї Волині і Рівненщини в період війни 1941–1945 рр. / П. Сміян, К. Сміян // Волинський музей: історія і сучасність : тези та матеріали I наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 11.

Сміян П. К. Освіта на Волині в 1939–1941 роках / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: освіта, наука, культура: тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1990. – Ч. II. – С. 96–100.

Сміян П. К. Оцінки ОУН-УПА в історичних джерелах / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства : тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 122–124.

Сміян П. К. Сім'я Бадзянів / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині: історичні постаті краю : тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 106–108.

Сміян П. К. [Спогади про голодомор] / П. К. Сміян // Волинь пам'ятає. Відлуння на Волині Голодомору 1932–1933 років у радянській Україні / авт.-упоряд.: М. М. Кучерепа, В. В. Ткачук. – Луцьк, 2008. – С. 213–214.

Сміян П. Становлення радянської влади в Західній Україні у 1939–1941 роках / П. Сміян, К. Сміян // Науковий вісник Волинського Державного Університету ім. Лесі Українки. – 1999. – № 5. – С. 34–39.

Сміян П. К. Участь волинян у визвольній війні 1648–1654 рр. / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Минуле і сучасне Волині : тези доп. та повідомл. Волин. регіон. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1985. – С. 124–128.

* * *

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині. Кн. 1 / Г. Бондаренко. – Луцьк : Вежа, 2003. – 248 с.

Про П. К. Сміяна – с. 164, 214.

Бондаренко Геннадій Васильович: сторінки життя і діяльності : біобібліогр. покажч. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; упоряд. та автори тексту А. М. Силюк, С. В. Яцечко ; за ред. Л. П. Бондар ; відп. за вип. В. С. Собчук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 152 с.

Про П. К. Сміяна – див. іменний покажчик.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ : АН УРСР, 1970. – 746 с.

П. К. Сміян – с. 314–331, 342–352, 361–369, 573–582, 583–590, 658–665, 678–688.

Наукові праці викладачів, співробітників і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки : бібліогр. покажч. за 1995 р. / укл. В. Галькун, В. Хажовець. – Луцьк : Вежа, 2000. – 132 с.

Про П. К. Сміяна – див. Іменний покажчик.

Наукові праці викладачів, співробітників і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки : бібліогр. покажч. за 1996–1997 рр. / укл. В. Хажовець. – Луцьк : Вежа, 2000. – 240 с.

Про П. К. Сміяна – див. Іменний покажчик.

Наукові праці викладачів, співробітників і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки : бібліогр. покажч. за 1998 р. / укл. О. М. Романюк. – Луцьк : Вежа, 2000. – 128 с.

Про П. К. Сміяна – див. Іменний покажчик.

Наукові праці викладачів, співробітників і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки : бібліогр. покажч. за 1999 р. / укл. Л. П. Бондар. – Луцьк : Вежа, 2002. – 150 с.

Про П. К. Сміяна – див. Іменний покажчик.

Наукові праці викладачів, співробітників і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки : бібліогр. покажч. за 2000 р. / укл. Л. П. Бондар. – Луцьк : Вежа, 2002. – 118 с.

Про П. К. Сміяна – див. Іменний покажчик.

Невесенко Т. Історіографія, бібліографія та джерельна база дослідження Ковельщини у міжвоєнний період / Т. Невесенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині: матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. / упоряд. А. Силюк. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 124–128.

Петро Кіндратович Сміян // Професори Волинського національного університету імені Лесі Українки / упоряд. А. В.

Цьось, Н. М. Сірук, С. В. Турчик ; за заг. ред. І. Я. Коцана. – Луцьк, 2010. – С. 83–84.

Мартинюк А. Пам'яті Петра Сміяна / А. Мартинюк // Волинь-нова. – 2011. – 14 трав. – С. 4.

Мишиньова Т. Петро Кіндратович Сміян – професіонал своєї справи / Т. Мишиньова // Наш ун-т. – 2008. – № 2. – С. 8.

Філатенко А. До нашої історії він ішов через сибірські табори / А. Філатенко // Волинь. – 1998. – 13 січ.

* * *

Бондаренко Г. 13 січня 90 років від дня народження П. К. Сміяна (1918) – українського історика, доктора історичних наук, професора / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 13–16.

Сміян Петро Кіндратович // Радянська енциклопедія історії України. – Київ, 1972. – Т. 4. – С. 126.

* * *

Сміян Петро Кіндратович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%>. – Назва з екрану.

19 СІЧНЯ

70 років від дня народження І. М. Гаврилюка (1948) – українського художника та дизайнера, заслуженого працівника культури України

Народився Іван Миколайович Гаврилюк 19 січня 1948 року у м. Луцьку (в паспорті запис за колишнім місцем проживання батьків: с. Підлозці Млинівського району Рівненської області). Мати Ніна Павлівна – домогосподарка, батько Микола Максимович – інженер-будівельник. Дитинство пройшло у Луцьку та в с. Красне на Рівненщині, де проживав дідусь по матері Павло. Саме від нього, вочевидь, Іван Гаврилюк перейняв такі риси характеру, як енергійність, життєлюбність, палке захоплення мандрами, а також любов до читання. Найяскравішими споминами про дитячі роки є: намальоване батьком зображення коня, милування природою, буяння пахоців та барв на луці біля Стиру, біблейські оповіді з пам'яті діда Павла у затишному родинному колі вечорами, випасання коней під зорямим небом.

У 1955–1966 роках Іван Гаврилук навчався у декількох луцьких середніх школах: №6, №2 та №3 (нині це приміщення факультету мистецтв Східноєвропейського університету ім. Лесі Українки). Допитливість та інтереси хлопця виходили за рамки навчальної програми. Його цікавила художня і наукова література (історія, географія) – він був частим відвідувачем бібліотек.

У кінці 1950-х років Іван Гаврилук почав відвідувати художню студію при Палаці піонерів, керівником якої був Петро Костянтинович Сензюк – авторитетна людина у Луцьку, професійний митець, випускник Одеського художнього училища.

Ще одне захоплення – музика – спонукало Івана Гаврилюка до вступу в музичну школу. Проте свій вибір він зробив на користь іншого навчального закладу – художньої школи. Іван Гаврилук – один із когорти перших випускників цього навчального закладу 1961–1965 років. Навчання під керівництвом талановитих педагогів Сензюка, Хілька, Мальжинського дало хороші результати і допомогло у виборі майбутньої професії.

Ще після школи Іван Гаврилук розпочав трудову діяльність: спочатку працював токарем, згодом – за рекомендацією Віктора Мельника – був прийнятий на роботу в художні майстерні облспоживспілки, пізніше був на посаді художника-оформлювача у взуттєвому магазині.

З 1967 до 1973 року він навчається у Львівському державному інституті декоративного та прикладного мистецтва на факультеті «Проектування меблів та інтер'єру». Його викладачами були Роман Сельський, Карло Звіринський, Вітольд Манастирський, Мирон Вендзилович – відомі творчі особистості в українській художній культурі. Під час навчання у Львові Іван Гаврилук познайомився із багатьма студентами-лучанами, які після закінчення вузу поповнили когорту професійних художників у його рідному місті: Рафаель Авагян, Богдан Федорук та ін. Студентські роки закарбувалися у пам'яті цікавими, іноді по-юнацьки зухвалими та, нерідко авантюрними пригодами, та найголовніше – активним творчим життям, відвідуванням художніх виставок (і не тільки у Львові), виконанням перших завдань (проекти меблів Кирилівської

церкви у Києві, низка соціальних об'єктів на території Запорізької атомної електростанції). Дипломною роботою став проєкт молодіжного табору в Карпатах (керівник М. Д. Вендзилович), у якій Іван Гаврилюк на розгляд атестаційної комісії запропонував достоту креативне, як на той час, вирішення архітектурного об'єкта.

Ще в студентські роки Іван Гаврилюк стає учасником численних виставок. Робота «Лукаш і Мавка» (карбування на міді) на тему драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки була презентована на першій із них.

Після закінчення інституту він повертається до Луцька (1973 р.). Працює у Художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР. У 1973–1974 роках перебуває на службі у лавах Радянської армії (Хмельницька область). Опісля Іван Гаврилюк повертається у рідне місто, продовжує працювати у Художньому фонді. Згодом переходить на роботу до Художнього комбінату, де з 1978 до 1989 року займає посаду головного художника. Під його керівництвом було втілено чималу кількість цікавих проєктів (РАЦС та Волинський обласний театр ляльок у Луцьку, аеропорт у с. Крупа, ресторан у м. Києві, Будинок культури у м. Грубешові (Польща) та ін.). У 1989 році за рекомендацією свого колишнього вчителя Петра Сензюка Іван Миколайович Гаврилюк стає директором Луцької дитячої художньої школи. Бере участь у створенні кафедри дизайну Луцького технічного університету (1990-ті рр.), стає головою державної екзаменаційної комісії, працює викладачем.

Іван Миколайович Гаврилюк – енергійна, творча особистість. Упродовж багатьох років він виношував задум створення творчої майстерні для художників. Невдовзі затишна садиба на мальовничому озері Світязь стала маленьким Седневим чи Барбізоном для багатьох художників із різних куточків України та з-за кордону.

У 2011 році Івану Миколайовичу Гаврилюку присвоєно звання заслуженого працівника культури України. З 2011 до 2017 року він працював у Президії директорів спеціалізованих навчальних закладів, від 2012 року – член журі Всеукраїнського конкурсу «Єднаймося, брати мої» (до Шевченкових днів), з 2015 – член експертної комісії Всеукраїнського конкурсу навчальних програм спеціалізованих навчальних закладів (при Всеукраїнському навчально-методичному центрі).

Нині Іван Миколайович Гаврилюк продовжує активну діяльність у царині культури та образотворчого мистецтва. Він znana людина у Луцьку. І надалі, працюючи директором та викладачем художньої школи, вкладає фахові знання, душу і серце в заклад, якому присвятив значну частину свого життя.

Олена Старикова

Література:

Гаврилюк І. Луцька дитяча художня школа – переможець міжнародної виставки-конкурсу «Малий Мон мартр Бітоли 2001» / І. Гаврилюк // Луцьк. замок. – 2001. – 3 трав. – С. 2.

* * *

Слота О. Луцька дитяча художня школа як центр виховання художньої еліти Волині / О. Слота // Волинський музей : історія і сучасність. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 377–379.

Вітинська А. Постать Лесі Українки надихає на творчість / А. Вітинська // Луцьк. замок. – 2016. – 25 лют. – С. 12.

Гуменюк Н. Валентина та Іван Гаврилюки : «Ніхто за нас не зробить щасливою нашу сім'ю ...» / Н. Гуменюк // Віче. – 2002. – 14 лют. – С. 16.

Гуменюк Н. Прекрасні і забуті ... / Н. Гуменюк // Віче. – 2006. – 27 лип. – С. 16.

Клімчук Л. Золотий вік художньої школи / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2011. – 27 жовт. – С. 9.

Клімчук Л. Щоб навчити інших, самому потрібно постійно вчитися / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2011. – 29 верес. – С. 13.

Стасюк С. У світ через красу / С. Стасюк // Аверс прес. – 2011. – 27 жовт. – С. 4.

Харів О. Юні художники тримають моральний фронт / О. Харів // Луцьк. замок. – 2015. – 19 берез. – С. 7.

Шишко Л. Луцька художня школа відзначила золотий ювілей / Л. Шишко // Відомості.ua. – 2011. – 27 жовт. – 2 листоп. – С. 4.

Шишко Л. Луцька художня школа – прямий шлях у престижні вузи / Л. Шишко // Відомості.ua. – 2011. – 8–14 верес. – С. 10.

22–24 СІЧНЯ**100 років від часу проголошення Центральною Радою незалежності Української Народної Республіки (1918)**

Ще 20 листопада (7 листопада за старим стилем) 1917 року в III Універсалі Центральна Рада проголосила, що «однині Україна стає Українською Народньою Республікою (...) давати закони й правити належить нам, Українській Центральній Раді, і нашому правительству – Генеральному Секретаріатові України». З іншого ж боку, в документі зазначалося, що УНР має залишатися у якомусь чітко не окресленому унійному зв'язку з «федерацією рівних і вільних народів» колишньої Російської імперії. До УНР, згідно III Універсалу, входили території, населені переважно українцями: Київщина, Поділля, Волинь, Чернігівщина, Полтавщина, Харківщина, Катеринославщина, Херсонщина, Таврія (без Криму). Приєднання Холмщини, Курщини, Вороніжчини та інших окраїнних територій з українським населенням мали вирішувати шляхом переговорів.

Ілюзії щодо якогось можливого міждержавного порозуміння з Росією досить швидко розвіялися. 21–22 (8–9) грудня 1917 року червоногвардійські загопи захопили Харків. За сприяння Ради народних комісарів Росії, більшовики провели в місті т.зв. Всеукраїнський з'їзд Рад, на якому проголосили створення Радянської УНР зі столицею в Харкові. Розпочинається російське вторгнення в Україну, яке маскувалося під братню допомогу маріонетковій Радянській Україні.

За цих умов у Києві посилюється позиція прихильників проголошення незалежності України, не чекаючи проведення задекларованих у III Універсалі Українських Установчих Зборів. 22 (9) січня розпочалося закрите засідання Малої Ради, на якому Михайло Грушевський, Володимир Винниченко та Микита Шаповал разом із Миколою Солтаном внесли три різні проекти IV Універсалу. Цього ж дня, не очікуючи юридичного оформлення цього документу, повірений у справах Великобританії Г. Піктон Баге від імені своєї держави визнав незалежність УНР.

Тим часом, дебати щодо остаточного варіанту IV Універсалу тривали у Малій Раді УНР майже до самого кінця 24 (11) січня 1918 року. Зрештою, варіант М. С. Грушевського із поправками було офіційно затверджено. Тим часом, чутки про

визначну історичну подію поширилися Києвом. Навколо будинку Центральної Ради на Володимирській вулиці, попри уже настання ночі, зібрався великий натовп. Люди прагнули стати свідками моменту проголошення незалежності України.

Після півночі до киян вийшли Голова Центральної Ради Михайло Грушевський та Голова Генерального Секретаріату Володимир Винниченко. Михайло Сергійович урочисто зачитав текст IV Універсалу, який починався словами: «Народе України! Твоєю силою, волею, словом стала на Землі українській вільна Народня Республіка. Справдилась колишня давня мрія батьків твоїх, – борців за вольности і права трудящих...». Текст IV Універсалу було опубліковано у «Вістнику Ради Народніх Міністрів Української Народньої Республіки» за 26 (13) січня. При цьому під самим IV Універсалом стояла дата 22 (9) січня 1918 року.

Тим часом російські війська наступали на Київ. 29 (16) січня 1918 року відбувся бій на підступах до столиці, поблизу залізничної станції Крути. Трохи більше як півсотні українських воїнів-добровольців, намагалися стримати наступаючий на Київ приблизно п'ятитисячний загін червоногвардійців. Хоча збройні сутички між прихильниками УНР і Радянської Росії тривали ще від листопада 1917 року, саме бій під Крутами символічно став вважатися першим боєм України проти Росії у XX столітті. Кілька волинян, зокрема, Матвій Данилюк і Остап Гаврилюк із Луцького повіту, теж воювали під Крутами проти червоногвардійців.

Затримка росіян на кілька днів (воїни-добровольці УНР відступаючи пошкодили залізничне полотно) дозволила Симону Петлюрі придумати більшовицький заколот на заводі «Арсенал» та налагодити оборону столиці. Це було дуже важливо на переговорах з Німеччиною та Австро-Угорщиною. Адже контроль над Києвом був одним із важливих аргументів, що саме унерівці, а не більшовики, є законною владою в Україні. Зрештою, у Бересті (Бресті) 9 лютого (27 січня) Німеччина і Австро-Угорщина підписали договір про військову і економічну співпрацю саме з УНР, ще не знаючи, що пізно ввечері 8 лютого (26 січня) останні українські бійці покинули столицю.

Складним було становище під час проголошення незалежності УНР у західних повітах Волинської губернії (сучасні терени Волинської області). Володимир-Волинський і Ковель контролювали німецько-австрійські війська. У Луцьку ж ще від 21 (8) листопада владу УНР визнали Міські Управа і Дума, а також Луцька українська гарнізонна Рада. Присягнули на вірність Центральній Раді й місцеві правоохоронці. Над міськими органами влади було піднято жовто-блакитні прапори.

Але прифронтове розташування міста дуже ускладнювало процеси становлення тут української державності. Під впливом більшовицьких агітаторів, солдати-фронтовики 126-ої піхотної дивізії російської Особливої армії 26 (13) листопада вирушили на Луцьк, де захопили місцеві пошту, телеграф і телефонну станцію. Але це не означало, що в місті однозначно перемогли прихильники Петрограда. 28 (15) листопада Міська Дума засудила претензії більшовиків на їхню одноосібну владу в Луцьку та продовжила визнавати над собою верховенство Центральної Ради.

Хитке двовладдя у місті завершилося 19 (6) лютого 1918 року, коли до Луцька вступили уже союзні українцям німецько-австрійські регулярні військові частини. Членів Луцького більшовицького військового комісаріату було заарештовано, а його голову Алексея Дмитрієва – страчено. Так у Луцьку остаточно утвердилася влада проголошеної в III і IV Універсалах УНР. 1–2 березня 1918 року від російських окупантів було звільнено й Київ. Розпочався період кількарічної розбудови української державності.

Сергій Лис

Література:

Верстюк В. Ф. Українська Центральна Рада : навч. посіб. / В. Ф. Верстюк. – Київ : Заповіт, 1997. – 344 с.

Голубко В. Армія Української Народної Республіки 1917–1918. Утворення та боротьба за державу / В. Голубко. – Львів : Кальварія, 1997. – 288 с.

Дем'янюк О. Й. Воєнна історія Волині: історичні нариси : в 4 т. Т. 3 : 1914–1923 / О. Й. Дем'янюк, І. М. Пасюк, С. П. Яровенко. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. – 280 с. : фот.

Руккас А. О. На бій за волю. Перемога через поразки. Україна у війнах і революціях 1914–1921 років / А. О. Руккас. –

Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 351 с. – (Історія без цензури)

Дем'янюк О. Й. «Волинський» період у діяльності державних інституцій Української Народної Республіки / О. Й. Дем'янюк // Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки / ред. В. К. Баран. – Луцьк, 2009. – Вип. 1. – С. 62–67.

Дмитрук В. Г. Боротьба Центральної Ради проти наступу російського шовінізму, за встановлення національно-територіальної автономії / В. Г. Дмитрук // Дмитрук В. Г. Вони боролися за волю України / В. Г. Дмитрук. – Луцьк, 2007. – С. 261–279.

Киричук М. Г. Волинь у визвольних змаганнях за відродження української державності / М. Г. Киричук // Киричук М. Г. Волинь – земля українська : нариси історії Волині у 3-х томах. Т. 1–3 / М. Г. Киричук. – 3-тє вид., переглян. і доп. (Вип. 1). – Луцьк, 2005. – С. 431–460.

Мельник О. Микола Ковальський – член центральної ради з Волині / О. Мельник // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина у світовій та українській історії : матеріали 53 Всеукр іст.-краезн. наук. конф., присвяч. 24-й річниці Незалежності України / ред., відпов. за вип. А. Бондарчук, А. Силюк. – Луцьк, 2015. – Вип. 53. – С. 502–505.

Шабала Я. Перша світова війна. Українська революція (1914–1921 рр.) / Я. Шабала // Західне Полісся: історія та культура. – Луцьк, 2012. – С. 294–341.

Шабала Я. Розвиток української революції на Західному Поліссі у період Центральної Ради / Я. Шабала // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краезн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писемної згадки Угровська, м. Любомль, 25 жовт. 2007 р. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 97–102.

Дацків І. Формування зовнішньополітичної концепції українською Центральною радою: від автономії до незалежності / І. Дацків // Зовнішні справи. – 2017. – № 6. – С. 36–39.

* * *

Лис С. 17 березня 100 років від дня створення Української Центральної Ради (1917–1918) / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 68–70.

Лис С. 20 листопада 100 років від дня проголошення Української Народної Республіки (1917) / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 207–209.

* * *

Українська Народна Республіка [Електронний ресурс] // Цей день в історії : сайт. – Режим доступу : <http://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/tm.pl?Month=11&Day=20>. – Назва з екрану.

Українська Народна Республіка [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Українська Народна Республіка [Електронний ресурс] // Корреспондент : сайт. – Режим доступу : <https://blogs.korrespondent.net>. – Назва з екрану.

5 ЛЮТОГО

90 років від дня народження П. З. Ярощука (1928–2005) – українського художника і педагога

Панас Зіновійович Ярощук народився 5 лютого 1928 року у селі Мовники Іваничівського району на Волині в селянській родині. Закінчив чотири класи у місцевій школі.

Хист до малювання був у нього ще з дитинства. Але випало воно на нелегкі передвоєнні роки. А потім – війна, яка зовсім перекреслила усі плани. Воєнне лихоліття і післявоєнні роки не дозволяли повністю зайнятися творчістю. Довгим був шлях до досягнення мети.

Лише у 1950-ті роки він зміг займатися у вільний час улюбленою справою. У домівках багатьох односельчан красувалися картини Панаса Ярощука. Його ім'я стало відоме

серед самодіяльних митців не лише району, але й області. Цьому посприяли заняття впродовж 2-х років у студії при Нововолинському палаці культури. Там же йому і порадили продовжити навчання за відповідним напрямком «Образотворче мистецтво».

У 1969 році Панас Зіновійович заочно закінчив Московський університет мистецтв імені Н. К. Крупської. Вчителем образотворчого мистецтва у рідному селі Мовники він почав працювати, навчаючись на останніх курсах університету. Працюючи близько тридцяти років у Мовниківській і Литовезькій школах, багато душі вкладав у педагогічну діяльність, навчав учнів бачити і розуміти красу. Розвивав інтерес та любов до мистецтва, пробуджував у них здібності та виховував духовне благородство. Уроки образотворчого мистецтва ставали уроками творчості, де знаходився час і для цікавих бесід, і для знайомства з полотнами видатних художників, і для власної творчості: учні займалися живописом, ліногравюрою, випалюванням, ліпленням.

А ще Панас Зіновійович був керівником районного методичного об'єднання вчителів образотворчого мистецтва, часто ділився своїм досвідом з колегами. За сумлінну працю неодноразово нагороджувався грамотами Міністерства освіти, Волинського обласного та Іваничівського районного відділів освіти. Його справу продовжили у житті донька Надія і старша онучка Наталія, чії графічні роботи не раз прикрашали сторінки місцевих газет.

Відкриття ювілейних і тематичних виставок, конкурсів дитячої творчості, організованих Панасом Ярощуком, завжди було святом для школярів. Чимало малюнків учнів експонувалися не лише на районних, але й на республіканських виставках.

Панас Зіновійович був постійним учасником обласних і республіканських виставок майстрів народної творчості. Він нагороджений медаллю лауреата Всесоюзного фестивалю народної творчості, грамотою обласного відділення фонду миру.

Його доробок – понад п'ятдесят полотен. Світ творчості художника багатогранний: прекрасна природа рідного Прибужжя, його люди, історія, література і невичерпне джерело духовності – Біблія. Милують око його полотна «Відлига», «Мій

край», «Півонії», «Хліб 42 року», «Золота осінь», «Ступав над Бугом кінь Володимира», «Роксолана», «Леся Українка», «Тарас Шевченко». Дві його картини «Ликерія на могилі Шевченка» та «Ольга Кобилянська з Лесею» знаходяться у музеї Шевченка в Золотоноші Черкаської області.

Зусиллями художника було засновано і оформлено музей історії села у Мовниківській школі. Панас Зіновійович був одним із тих ентузіастів, які сприяли відродженню з руїн сільського храму. Тож всі, хто переступить його поріг, мають можливість побачити майстерні роботи художника на релігійні сюжети: «Голгофа», «Почаївська Богоматір», «Трійця», «Оранта», «Георгій Побідоносець», «Нагорна проповідь Христа», «Ісус Христос з дітьми», «Хрещення», «Воскресіння».

Графічні малюнки митця часто друкувались у місцевій районній та обласній пресі.

На 78 році пішов із життя Панас Ярощук – людина щедрої душі, багатогранного таланту. Для нащадків залишилося його добре ім'я, яке заслужив своєю сумлінною працею, щоденним творчим пошуком, щирістю та добротою.

Лариса Куль

Література :

Лісова А. Митець Прибузького краю : 5 лютого виповнилося б 80 років педагогу, самодіяльному художнику з села Мовників Іваничівського району Панасу Зіновійовичу Ярощук / А. Лісова // Наше місто. – 2008. – 7 лют. – С. 2.

Лісова А. Сільський художник / А. Лісова // Волинь. – 2001. – 21 черв. – С. 7.

Петрощук В. Ювілей митця / В. Петрощук // Колос. – 2003. – 14 лют.

Таланти : найцінніші подарунки для сільського художника – мішок пшениці і малюнки правнука // Волинь. – 2003. – 18 лют. – С. 1.

Федик С. Дідусева хата схожа на картинну галерею / С. Федик // Наше місто. – 2004. – 30 груд. – С. 9.

7 ЛЮТОГО

**50 років від дня народження Петера Бондри (1968) –
хокеїста, чемпіона світу, гравця національної збірної
Словаччини із хокею**

Народився Петер Бондра 7 лютого 1968 року у с. Баківці Луцького району Волинської області. Його батько Іван Бондра, за визнанням самого Петера, був чехом (хоча інші дані свідчать про українське коріння), проживав у Чехословаччині, а після закінчення Другої світової війни переїхав на Волинь. Він повірив у ідеали соціалізму і хотів займатися фермерством, але це було не можливо, тому влаштувався водієм вантажівки у колгосп. Там познайомився з майбутньою дружиною Надією, яка працювала фельдшером у місцевій амбулаторії. У громаді сім'я жила дружно, мали чимало приятелів, одна з них – Раїса Андріївна Мозолук – стала хрещеною матір'ю славетного тепер хокеїста.

Петер був третьою дитиною у сім'ї, його часто залишали зі старшими братами Володимиром і Юрієм. Хлопці допомагали у господарстві – пасли худобу, гусей. Як свідчать наявні матеріали, у ранньому дитинстві майбутній спортсмен був малим на зріст, але дуже рухливим і непосидючим. Влітку брався ганяти м'яча, а взимку разом з братами виходив на зледенілу баковецьку річку грати в шайбу. На початку 1970-х років, коли Петерові було три роки, сім'я переїхала у містечко Попрад, розташоване біля підніжжя гір Татр (на півночі Словаччини).

Професійну спортивну кар'єру П. Бондра розпочав 1985 році у хокейному клубі міста Попрада, де провів сезон 1985–1986 років. Три наступні роки він грав у чехословацькій лізі за клуб «Кошице», з яким став чемпіоном Чехословаччини у сезоні 1987–1988 років.

У кінці 1980-х років Петер одружився, і в 1990 році разом з дружиною Любою та синами Девідом та Ніколасом переїхав до США. За океаном молода сім'я почала нове життя у містечку Ріва штату Меріленд. Варто зазначити, що переїзд пов'язаний з цікавим випадком, який вплинув на кар'єрний ріст спортсмена. Одного разу представник «Вашингтон Кепіталз» Жак Баттон приїхав у словацьке місто Вітковице, щоб подивитися на гру місцевих хокеїстів. Він був настільки вражений грою П. Бондри, що відразу після матчу виявив бажання познайомитися з ним.

Ж. Баттону дуже імпонувала його вибухова стартова швидкість, яка дозволяла залишати захисників суперника за спиною, а також різкий удар.

У 1990 році хокеїст підписав контракт з клубом «Вашингтон Кепіталз», з чого почалася кар'єра Петера в НХЛ. 5 жовтня того ж року він вийшов на першу гру у престижній лізі, а через 12 днів – закинув першу шайбу. У сезоні 1990–1991 років став найліпшим серед новачків у команді «Кепіталз», і відразу ж керівництвом НХЛ був визнаний кращим новачком ліги.

Кольори «Вашингтон Кепіталз» П. Бондра представляв до 2004 року, тобто з невеликими перервами протягом 14 років (у сезонах 1994–1995 та 1995–1996 років він зіграв кілька матчів за «Кошице» та «Детройт Вайперс»). У 2004 році увійшов у тридцятку видатних гравців в історії «Кепіталз». Його ім'я віднесене до списку найкращих бомбардирів в історії столичного клубу за такими показниками: загальна кількість закинутих шайб – 472, набрані очки – 825, закинуті шайби в більшості – 137, у меншості – 32, переможні шайби – 73, кількість хет-триків – 19. Єдине, що не вдалося досягнути спортсмену – виграти Кубок Стенлі, але саме завдяки йому 1998 році команда вийшла у фінал цього престижного хокейного турніру.

Петер Бондра постійно заявляв про себе як один з найкращих нападників. Яскравими були сезони 1994–1995 роках (у 47 іграх закинув 34 шайби), 1995–1996 роках (у 67 іграх – 52 шайби) та 1997-1998 рр. (у 76 іграх – 52 шайби). 5 лютого 1994 року у поединку проти команди «Тампа Бей» він встановив два рекорди: рекорд ліги – найшвидший покер (п'ять голів закинув за 4 хвилини і 12 секунд), та клубний – найбільша кількість закинутих шайб за одну гру. Він є десятим в історії НХЛ, хто забив за один період чотири голи.

У 2004–2007 рр. Петер Бондра грав за «Оттава Сенаторс», «Атланта Трешерс» і «Чикаго Блекгокс».

Протягом усієї кар'єри амплуа П. Бондри – правий крайній нападник. Характерний стиль його гри – відмінне відчуття ситуації, висока швидкість, впевненість на ковзанах і точний кидок. Саме тому у 1990-х роках п'ять разів він ставав учасником матчів усіх зірок НХЛ (1993, 1996–1999 рр.), а 1997 і 1999 році був визнаний найшвидшим гравцем цих показових дуелей.

Успішними були виступи П. Бондри за національну збірну Словаччини, до якої увійшов відразу після утворення останньої 1994 році. У складі збірної хокеїст провів 47 матчів, під час яких відзначився 35 голами. Він був учасником зимових Олімпійських ігор 1994 року в м. Ліллекхаммері (Норвегія), 1998 році у м. Нагано (Японія) і 2006 році у м. Турині (Італія). У 1995 році своєю грою допоміг збірній перемогти на Олімпійському відбірковому турнірі, що проходив у Шеффільді (Англія). Вдалими видалися виступи на Чемпіонатах світу 2002 і 2003 років, на Кубку світу 1996 року. На Чемпіонаті світу у Швеції 2002 року під час фінального поединку Петер закинув вирішальну переможну шайбу у ворота команди Росії (4:3), і збірна Словаччини здобула золоту медаль. Після цього ім'я спортсмена було на вустах у багатьох, а він сам вважає цей «золотий гол» вершиною своєї хокейної кар'єри.

Серед важливих досягнень П. Бондри – вхід до списку гравців, які забили за кар'єру 500 голів, що для хокеїстів вважається чудовим показником. З 1957 року його досягнули 45 гравців, а П. Бондра завершив кар'єру з результатом 503 шайби за 1081 матч. У 1995, 1998 роках він отримував Трофей Моріса Рішара – приз, який вручається за найбільшу кількість шайб у регулярній частині НХЛ. Спортсмен має державні нагороди: Хрест Президента Республіки Словаччина (2002 р.) та Медаль Президента Республіки Словаччина (2003 р.). У 1998, 2002, 2003 роках визнавався найкращим хокеїстом Словаччини, у 2002 році найкращим спортсменом країни, і того ж року – найкращим бомбардиром Чемпіонату світу.

У жовтні 2007 року Петер завершив ігрову кар'єру. Після цього продовжив працювати у національній збірній генеральним менеджером. Разом з командою робив акцент на залучення до збірної, поряд із досвідченими, молодих спортсменів, щоб підготувати гідний резерв.

У публічних виступах, інтерв'ю, коли лунають питання про дитинство, Петер Бондра часто згадує малу батьківщину – Волинський край, підкреслюючи, що саме тут лежать витoki його неймовірної спортивної кар'єри.

Олександр Мельник

Література:

Лагановський Л. Хокейна зірка народилась у Баківцях / Л. Лагановський // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – Київ, 2002. – Вип. 2. – С. 325–327.

Данилюк В. Наша людина в НХЛ / В. Данилюк // Україна. – 2007. – № 8. – С. 49.

Кицун В. Лучанин грає в НХЛ / В. Кицун // Віче. – 1998. – 18 черв.

Олексійович В. Чемпіон світу мріє про Баківці / В. Олексійович // Віче. – 2003. – 22 трав.

«Сенатор» із луцьким корінням // Київ. відомості. – 2004. – № 9. – С. 5.

Уліцький В. Перші шайби чемпіон світу Петер Бондра закидав на Волині / В. Уліцький, О. Згоранець // Волинь. – 2002. – 23 берез.

* * *

Петер Бондра: «Наши проблемы схожи с вашими» [Електронний ресурс] // Спорт Экспресс : сайт. – Режим доступу : <https://www.sport-express.ru/hockey/world/reviews/795893/> . – Назва з екрану.

Петер Бондра [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%8>. – Назва з екрану.

Яцечко-Блаженко Т. (Не)відомі волиняни: талановитий хокеїст Петер Бондра [Електронний ресурс] / Т. Яцечко-Блаженко // Хроніки Любарта : сайт. – Режим доступу : <http://www.hroniky.com/news/view/5601-ne-vidomi-volyniany-talanovytyi-khokeist-peter-bondra> . – Назва з екрану.

11 ЛЮТОГО

75 років від дня народження Є. Й. Ромашук (1943) – майстра плетіння з природних матеріалів, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України

Євгенія Йосипівна Ромашук народилася 11 лютого 1943 року в с. Уханька Грубешівського повіту (нині територія Польщі), на етнічній українській землі – Холмщині, в селянській родині. Мама, Ганна Степанівна, походить з родини Самолюків із с. Бережці Любомльського району Волинської області. Тато,

Йосип Онуфрійович, відомий майстер плетіння з природних матеріалів, уродженець с. Уханька Грубешівського повіту. Під час Першої світової війни його село опинилося у зоні бойових дій, і родина Ромащуків була вивезена у Саратовську область. У 1921 році вони повернулися на Холмщину, а 1934 року Йосип Ромащук одружується з Ганною Самолюк. Однак уже наприкінці 1939 його забрали на примусові роботи до Німеччини, де він провів три з половиною роки. Євгенія – середуща дитина в сім'ї. Крім неї було ще троє: старші Степан і Марія та менша Зінаїда. Наприкінці грудня 1944 року, після розподілу території між Польщею та Радянським Союзом, родину виселили на Дніпропетровщину. З собою вони не встигли взяти практично нічого, а на нове місце проживання їхали в товарному вагоні. На Дніпропетровщині сім'я прожила близько року, поки там не почався голод. Батьки маленької Євгенії прийняли рішення повертатися на Волинь.

Ще під час виселення на Дніпропетровщину в членів сім'ї забрали усі документи, а як поверталися на Батьківщину – не повернули. Зупинились Ромащуки у Володимирі-Волинському, але без документів в місті офіційно їм оселитись не вдалося. Протягом 1946 року родина жила у волинських селах, як безхатченки. Пізніше у Володимирі знайшли притулок у людей по вулиці Луцькій. А в 1948 році батько влаштувався на роботу і йому було виділено одну кімнату у дзвіниці Успенського собору.

Початкову освіту Євгенія Ромащук здобувала у семирічній школі № 4 та в середній загальноосвітній школі № 1 м. Володимира-Волинського. Опісля навчалася у Крелевецькому професійно-технічному училищі художнього ткацтва Сумської області (нині Державний професійно-технічний навчальний заклад «Крелевецьке вище професійне училище») на відділі ткацтва, відділі дизайну Львівського училища прикладного та декоративного мистецтва імені І. Труша (нині Львівський державний коледж декоративно-ужиткового мистецтва імені І. Труша). Вищу освіту здобула на факультеті промислового текстилю Львівської академії мистецтв (нині Львівська національна академія мистецтв). А після закінчення навчання Євгенія Йосипівна влаштувалася працювати художником-дизайнером на Львівську парфумерно-косметичну фабрику, де оформляла вітрини, розробляла дизайн упаковок, в яких

потрапляла на прилавки фабрична продукція. Відтоді вона проживає у Львові.

Від батька успадкувала захоплення родинним ремеслом – плетіння з соломи, лози, рогози, ситника. Після смерті мами у 1990 році вона ретельно підійшла до цієї справи. З допомогою Йосипа Онуфрійовича майстриня ознайомилася з мистецтвом спірального плетіння, а вдосконалила майстерність вже у зрілому віці. Вироби різного розміру і форми створює й за допомогою техніки зшивання.

Перші роботи, як народної майстрині, припадають на кінець 1980-х років. Сировину для роботи заготовляє, вирощує й обробляє у Володимирі-Волинському, а самі роботи створює у Львові. Плете з жита, рогози й ситника, як і батько, ужиткові та декоративні речі. Виготовляє різних розмірів капелюхи, кошики, «спасівочки» – кошички для освячення фруктів, «пасівники» – на освячення паски, сувенірні кошички-роzetки на писанки, декоративні вінки, вази на сухі квіти, підставки для фруктів та інше.

Бере активну участь у колективних виставках творів народного мистецтва (1998 р., м. Львів, Володимир-Волинський, 2016 р. – «Брила» м. Луцьк), у виставках, присвячених до урочистих подій, зокрема, 1999 р. до 700-річчя Галицько-Волинського князівства у Володимир-Волинському історичному музеї. Там же 2010 року експонувалася родинна виставка Ромашуків, з нагоди 100-річчя з дня народження Йосипа Онуфрійовича. У 2003 році взяла участь у конкурсі проекту упаковки для писанки з природних матеріалів. Євгенія Ромашук є учасником Ягелонського ярмарку в м. Люблін (Республіка Польща) (2015 р., 2017 р.). Майстриня взяла участь в міжнародному фестивалі «Етносвіт», що проходив у Києві 2016 році.

Євгенія Йосипівна також захоплюється живописом, графікою, ткацтвом, створює картини з квітами в стилі батик.

Олена Бакликова

Література:

Заклекта П. Майстра знають в Україні / П. Заклекта // Слово правди. – 2001. – 7 серп. – С. 2.

Лідницька Р. Йосип Ромашук : «Я все життя працював для власної втіхи, а втішилося стільки людей!..» / Р. Лідницька // Рідне місто. – 2012. – 6 груд. – С. 8.

Мосорук Н. Не міліє джерело щедрого таланту / Н. Мосорук // Слово правди. – 2001. – 23 серп. – С. 2.

Палій А. Статечний майстер / А. Палій // Слово правди. – 2009. – 26 листоп. – С. 11.

Розповідала Євгенія Ромащук.

Степанюк К. Скарби діда Йосипа / К. Степанюк // Слово правди. – 2004. – 2 груд. – С. 7.

Філатенко А. Життя під кількома гімнами / А. Філатенко // Волинь. – 2001. – 23 серп. – С. 7.

12 ЛЮТОГО

60 років від дня народження В. Б. Хом'яка (1958–2014) – Героя України, Героя Небесної сотні

Віктор Борисович Хом'як народився 12 лютого 1958 року в с. Голишів Луцького району Волинської області. Закінчив місцеву школу. Працював на Гнідавському цукровому заводі, надалі охоронцем у приватного підприємця та власному господарстві. Був простою, непоказною людиною. Ніколи не гнався за статками. Захоплювався природою, полюбляв риболовлю. За час проживання в селі проявив себе з позитивної сторони. Дуже любив Україну, її культуру та історію, був справжнім патріотом своєї Батьківщини. За всі 55 років життя Віктор не вступив у жодну партію. Намагався взагалі лишатися аполітичним. Та почувши про кривавий розгін у столиці, не міг бути осторонь. «Я за весь наш Голишів стоятиму!» – казав.

Зі слів рідних, його туди кликали гени. Адже дід і дядько Віктора Хом'яка були репресовані, дід – за те, що в селі Голишів був дбайливим господарем (як записали в справі – куркулем). Аби не постраждала вся родина, Вікторова баба офіційно розлучилася з дідом і взяла інше прізвище. Хоча потім навіть це не вберегло старшого із синів «куркуля». І коли подорослішав, то його як неблагонадійного елемента вислали на шахти Донбасу. Меншого ж із синів, Бориса Хом'яка, врятував лише вік. Тож на відміну від батька і старшого брата (які згинули на чужині), чоловік усе життя провів у рідному Голишеві та виховав сина Віктора.

Відразу після побиття 30 листопада 2013 року «Беркутом» мирних активістів, він приїхав на Майдан Незалежності у Києві, де був активним учасником Революції гідності. Допомогавав будувати барикади, на яких пізніше став чергувати. Приїздив

додому лише на кілька днів. Перед Новим роком затримався тому, що прихворів, та щойно видужав, знову поїхав до Києва. Зранку 27 січня 2014 року його тіло знайшли повішеним на металевій конструкції «ялинки» на Майдані Незалежності у Києві. Це було о 7.30. Після 10-ї ранку на мобільний подзвонили, представилися міліціонерами і запитали в доньки Ірини, чи знає вона чоловіка на прізвище Хом'як Віктор Борисович. Відповідь була ствердна. На тому розмова закінчилася. А ще за трохи жінці повідомили страшну новину. Дізнавшись про батькову смерть, вона не могла в це повірити. Адже в телефонній розмові з ним, що відбулась три години тому, батько сказав, що усе нормально. Мовляв, ніч відчергував, тепер іду в Будинок профспілок відсипатися.

Зрозуміти вчинок земляка не могли й усі, хто знав Віктора. А коли Анатолій Цейко разом із Іриною приїхали до Києва забирати тіло, для рідних усе стало зрозумілим. Спершу їм не хотіли віддавати тіла та показувати фотографії з місця трагедії. Втім Ірина наполягла. На знімок, який їм принесли, неможливо було спокійно дивитися. Віктор Хом'як – у зашморгу. Але його тіло не висить, а стоїть на землі. Причому не рівно – а схилене назад. Ноги зігнуті в колінах. Руки й голову – понівечено. Не треба бути спеціалістом, аби зрозуміти: в такому положенні повіситися – просто не реально. У висновках судмедексперт написав: «Причина смерті — повішення». За свідченнями очевидців, на тілі були сліди численних катувань: рани на голові, численні садна на долонях, зірвані нігті, вивернуті пальці. Рідні, близькі, друзі і представники церкви переконані: чоловік – не самогубця. Його вбили. Вбили для того, аби залякати Майдан.

Приспущеними прапорами й чорними стрічками зустрічала рідна земля Віктора Хом'яка. Вшанувати пам'ять героя-майданівця прийшли не тільки родичі і знайомі, але й січові стрільці і багато земляків.

За громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народу, виявлені під час Революції гідності Указом Президента України Петра Порошенка № 890/2014 від 21 листопада 2014 року Віктору Борисовичу Хом'яку посмертно присвоєно звання Герой України з удостоєнням ордена «Золота Зірка». Віктор Хом'як удостоєний Премії «Люди року-2014. Волинь» у номінації «Герої

року» (помертвено). Рішенням 43-ої сесії Луцької районної ради від 25 березня 2015 року йому було присвоєно звання «Почесний громадянин Луцького району» (помертвено). 5 липня 2015 року патріарх УПЦ КП Філарет нагородив Героя почесною медаллю «За жертвовність і любов до України» (помертвено). 8 травня 2016 року, під час Служби Божої в соборі Святого Юра у Львові, подвиг Героя було відзначено Грамотою Верховного архієпископа Києво-Галицького Святослава (помертвено).

Ім'я та портрет В. Б. Хом'яка викарбувані на меморіалі Героїв Небесної сотні у Києві на вулиці Інститутській та на пам'ятнику волинянам Героям Небесної Сотні на меморіальному комплексі «Вічна слава» в Луцьку. Пам'ять про Віктора Хом'яка у рідному селі увічнена меморіальною дошкою на фасаді будівлі Голишівської середньої загальноосвітньої школи, яку було відкрито 24 серпня 2015 року.

Алла Сахнюк

Література:

Бубенщикова О. Загадкова смерть на Майдані / О. Бубенщикова // Волин. газ. – 2014. – 6 лют. – С. 12.

Життя заради нової України // Нар. армія. – 2014. – 24–29 берез. – С. 14.

Козюпа М. «Мамо, не плач, я повернуся героєм...» / М. Козюпа // Волинь-нова. – 2014. – 27 листоп. – С. 3.

Корніяка В. Пам'ятаймо мужніх героїв Майдану / В. Корніяка // Слава праці. – 2016. – 19 листоп. – С. 2.

Нагорний В. Хто розкриє таємницю загибелі Героя Майдану / В. Нагорний // Волинь-нова. – 2014. – 17 лип. – С. 5.

Світліковський М. Третя річниця Євромайдану / М. Світліковський // Луцьк. замок. – 2016. – 24 листоп. – С. 3.

Устимчук Р. Три роки Майдану / Р. Устимчук // Волин. газ. – 2017. – 23 лют. – С. 4.

* * *

Віктор Хом'як [Електронний ресурс] // Вголос : сайт. – Режим доступу : <http://vgolos.com.ua/100/39/>. – Назва з екрану.

Романюк Я. У Луцьку герої «Небесної сотні» звернулися до людей із бігбордів / Я. Романюк [Електронний ресурс] // Gazeta.ua : сайт. – Режим доступу : https://gazeta.ua/articles/life/_u-lucku-geroyi-nebesnoyi-sotni. – Назва з екрану.

Хом'як Віктор Борисович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%>. – Назва з екрану.

Хом'як Віктор Борисович [Електронний ресурс] // Небесна сотня : сайт. – Режим доступу : <http://heavenly-hundred.org.ua/dream-heaven>. – Назва з екрану.

Хом'як Віктор Борисович [Електронний ресурс] // Небесна сотня : сайт. – Режим доступу : <https://nebesnasotnya.com/viktor-homyak.html>. – Назва з екрану.

13 ЛЮТОГО

125 років від дня народження П. К. Волинського (1893 – 1982) – українського літературознавця, педагога, вченого-україніста, доктора філологічних наук, професора

Петро Костянтинович Волинський народився 13 лютого 1893 року в селі Олика Луцького повіту Волинської губернії (нині – селище міського типу Ківерцівського району Волинської області). Старший брат Петра – Волинський Микола Костянтинович (1890 – 1990) – мовознавець, кандидат педагогічних наук. У 1912 році Петро закінчив Острозьку гімназію, а в 1916 році – Ніжинський історико-філологічний інститут. Свою педагогічну діяльність Петро Костянтинович розпочав у 1917 році. Спочатку він учителював у середніх школах, а з 1926 року викладав українську літературу у вищих навчальних закладах.

27 січня 1922 року у с. Плоске (нині – Броварського району Київської області) у нього народився син Костянтин (Кость Волинський – український літературознавець і критик, кандидат філологічних наук. З 1929 року Петро Костянтинович працює викладачем Київського педагогічного інституту. У 1939 році він у співавторстві видає підручник «Українська література. 8 клас», який згодом перевидавався 20 раз.

Під час Другої світової війни Волинський П. К. брав участь у бойових діях, за що був відзначений державними і військовими нагородами. Протягом 1947–1976 років Петро Костянтинович очолював кафедру української літератури Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького, де отримав звання доктора філологічних наук і професора у 1954 році.

На основі лекцій із теорії літератури відомий учений і педагог, організатор науки й вихователь численних

учительських кадрів підготував перший в Україні підручник «Основи теорії літератури» (1962). За участю Волинського П. К. та за його редакцією вийшло чимало підручників і хрестоматій з історії української літератури, а також книг із вивчення творчості українських письменників, методики літературного читання для учнів шкіл, студентів вищих навчальних закладів.

Відомий літературознавець досліджував творчість Лесі Українки, Тараса Шевченка, Івана Франка. Він – є автор книжок про життя і творчість українських письменників різних періодів розвитку літератури, зокрема «Іван Котляревський. Життя і творчість» (1951; перевидання – 1955, 1969); «Теоретична боротьба в українській літературі (перша половина XIX ст.)» (1959); історико-літературна розвідка «Український романтизм у зв'язку з розвитком романтизму в слов'янських літературах» (1963).

Перу вченого належить понад 200 наукових праць з історії української літератури та літературознавства. Він є автором підручників: «Історія української літератури : Література першої половини XIX століття» (1964), «Основи теорії літератури. Вступ до літературознавства» (1967), «Історія української літератури. Давня література» (1969). Численні дослідження Волинського П. К. з нової та новітньої літератури зібрані в книжці «З творчого доробку» (1973). На посаді професора кафедри української літератури Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького він працював до 1982 року. Понад 100 рецензій і статей П. К. Волинського було опубліковано в періодичних виданнях.

12 квітня 1982 року Петра Костянтиновича не стало. Похований відомий літературознавець у Києві.

Людмила Ланшина

Література:

Історія української літератури: література першої половини XIX століття: підручник / П. К. Волинський, Ю. С. Кобилицький, І. І. Пільгук, П. П. Хропко – Київ: Рад. шк., 1964. – 576 с.

Волинський П. К. Із творчого доробку: вибр. ст. про укр. літ. / П. К. Волинський. – Київ: Дніпро, 1973. – 328 с.

Волинський П. К. Іван Котляревський: життя і творчість / П. К. Волинський. – Київ: Дніпро, 1969. – 271 с.

Волинський П. К. Історія української літератури. Давня література / П. К. Волинський : навч. посіб. / П. К. Волинський, І. І. Пільгук, Ф. М. Поліщук. – Київ : Вища шк., 1969. – 432 с.

Волинський П. К. Основи теорії літератури : вступ до літературознавства / П. К. Волинський. – Київ : Рад. шк., 1962. – 351 с.

Волинський П. К. Основи теорії літератури : вступ до літературознавства / П. К. Волинський : навч. посіб. / П. К. Волинський. – 2-е вид. вип. і доп. – Київ : Рад. шк., 1967. – 365 с.

Волинський П. К. Теоретична боротьба в українській літературі (перша пол. XIX ст.) / П. К. Волинський. – Київ : Держлітвид. України, 1959. – 441 с.

* * *

Ольшевський І. Петро Волинський (1893–1982) / І. Ольшевський // Волинь літературна. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 4–6.

Калениченко Н. Л. Педагог і вчений / Н. Л. Калениченко // Літ. Україна. – 1973. – 13 лют.

Лозовицький О. Насамперед – учитель / О. Лозовицький // Літ. Україна. – 1993. – 4 берез.

Наумчик М. Видатний мовознавець / М. Наумчик // Ленін. шляхом. – 1968. – 6 черв.

Пінчук О. Родом з Олики / О. Пінчук // Ленін. шляхом. – 1988. – 10 квіт.

* * *

Волинський П. К. // Провідники духовності України. – Київ, 2003. – С. 379.

Волинський Петро Костянтинович // Літературна карта Волині : бібліогр. покажч. – Луцьк, 1988. – С. 26–27.

Волинський Петро Костянтинович // Українські письменники : бібліогр. слов. – Київ, 1963. – Т. 4. – С. 211–213.

Волинський Петро Костьович // Українська літературна енциклопедія. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 347.

Мишанич О. В. Волинський Петро Костьович / О. В. Мишанич // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5. – С. 71.

Пашук І. Волинський Петро Костянтинович / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини. – Рівне, 2005. – С. 35.

Хропко П. П. Волинський Петро Костьович // Українська літературна енциклопедія. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 347.

* * *

Волинський Петро Костянтинович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD>. – Назва з екрану.

Волинський Петро Костянтинович [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Волинської обласної ради : сайт. – Режим доступу : <http://volynrada.gov.ua/famous-persons/volinskii-petro-kostyantynovich>. – Назва з екрану.

15 ЛЮТОГО

70 років від дня народження Р. М. П'яточука (1948) – керівника оркестру Волинського державного академічного українського народного хору, заслуженого артиста України

Ростислав Максимович П'яточук народився 15 лютого 1948 року в місті Рожище Волинської області, у робітничій сім'ї (щоправда, батько колись грав у оркестрі духових інструментів). Закінчивши у рідному місті школу-восьмирічку та музичну школу, вступив до Луцького культурно-освітнього училища (відділ народних інструментів, клас баяну). Подальші фахові студії обдарований юнак проходив у Підмосков'ї, під час військової служби в Ансамблі пісні і танцю ППО СРСР. З 1970 по 1975 рік працював у Луцькому культурно-освітньому училищі, а також навчався на заочному відділенні Харківського державного інституту культури, по закінченні якого отримав кваліфікацію керівника оркестру народних інструментів.

Перший досвід роботи у філармонії дипломованого фахівця прийшовся на нелегкий період. Адже установа переживала часи, коли треба було забезпечити концертне життя краю в умовах дефіциту великих творчих колективів. Так, відповідно до урядового наказу ще у 1959 році було розформовано Волинський народний хор, який у повоєнні роки став справжнім еталоном хорового мистецтва не лише Волині, а й України. Отож, керівництву довелось впроваджувати нові форми концертної діяльності, якими стали літературно-музичні лекторії. Ці невеликі за складом просвітницькі колективи не

лише пропагували світову та національну музичну спадщину, а й знайомили глядачів із кращими зразками творчості сучасних композиторів.

Робота у музичному лекторії дала молодому концертмейстеру справжній «бойовий вишкіл». Адже діяльність такого концертного колективу була підпорядкована строгому плану: щорічно проводити 200 концертів, місячна норма – 18 концертів; створити 5–7 різних тематичних програм, кожен з яких затверджувала спеціальна комісія. Насичене гастрольне життя, постійна зміна складу артистів і творчого репертуару, виступи перед найрізноманітнішими аудиторіями, і то не лише на великих сценах, а й у приміщеннях клубів, тваринницьких ферм, у місцях позбавлення волі, на полях – у такому режимі могли функціонувати лише люди, по-справжньому віддані своїй справі. Заслужений артист України Іван Секлій, Василь Чепелюк і Зоя Комарук (які згодом стали народними артистами України), Михайло Лазука і Григорій Кульба (пізніше – заслужені артисти України), незмінна ведуча, заслужена артистка України Лілія Загородня, композитор і виконавець Петро Свіст – ось далеко не повний перелік тих, із ким ділив свої робочі будні баяніст Ростислав П'ятчук.

У 1977 році зроблено перші кроки для нового народження Волинського народного хору. А у 1978 році переїздить до Луцька народний артист України, видатний майстер українського народного хорового співу, композитор і диригент Анатолій Пашкевич, котрий очолює колектив.

Ростислав П'ятчук, спершу – в якості баяніста, а вже незабаром як керівник оркестру знаходить нове застосування своїм творчим якостям. Адже саме тоді, на початкових етапах, формується програма творів, які назавжди залишаться візитною карткою уславленого колективу, його «золотим фондом».

Саме для співочих волинських голосів була створена «Пісня про Волинь» (муз. А. Пашкевича, сл. Д. Луценка). Зі слів Ростислава Максимовича: «Оркестровий супровід до цієї пісні народжувався довгої безсонної ночі, а вранці я його показував Анатолію Максимовичу...». Тепер уже нелегко уявити легендарну пісню без отих пізнаваних ніжних, мов гойдання хвиль, переливів баяну, якими вона починається...

Зазвучали оркестровими обробками Ростислава П'ятчука й інші твори Анатолія Пашкевича, з яких найбільше полюбались: «Виростеш ти, сину» (сл. В. Симоненка), «Світязь» і

«Фронтіві побратими» (сл. Д. Луценка). Хоровий репертуар доповнили також українські народні пісні у новому, авторському переосмисленні.

Знадобився й багатий фольклорний матеріал, що його керівник оркестру збирав із юних літ, аби на цій основі створити музичний супровід до перших, знаних і улюблених вокально-хореографічних композицій «Ми з Волині», «На Івана, на Купала...», «Волинські притупи», танцювальних номерів «Скакунець», «Гопак», які пізніше поповнить цілий ряд нових: «Обжинки», «Гуляй, гуляй, гуляночка» та багато інших.

Р. П'ятачук упродовж усього творчого життя здійснює оригінальні аранжування творів для оркестру Волинського народного хору, а також ряду аматорських колективів. Багатий фаховий досвід, глибокі знання кращих виконавських традицій Волині, сучасних прийомів гри на народних інструментах роблять його обробки довершеними та багатобарвними. Як керівник користується заслуженим авторитетом серед колег завдяки своїй незмінній толерантності, людяності та іскрометному гумору. Вміє цінувати оркестрантів, дослухатись до кожної думки в ході нелегкого творчого процесу – визрівання нового музичного номеру.

У 1999 році за особистий внесок у розвиток українського народного мистецтва Р. М. П'ятачук удостоєний звання заслуженого артиста України. Неодноразово його працю відзначено Почесними грамотами, серед яких – Почесна грамота Верховної ради УРСР.

Нині Ростислав Максимович живе і трудиться в Луцьку. Поруч рідні, усі – музиканти, доля яких пов'язана з Волинським народним хором. Дружина, Наталія Олександрівна, в минулому – артистка хорової групи, нині – викладач музики та керівник художньої самодіяльності. Уже тринадцять років працює в оркестрі під батьковим керівництвом син Олександр – баяніст-віртуоз, лауреат всеукраїнських фахових конкурсів, який є автором ряду оркестрових аранжувань із сучасного репертуару колективу.

Людмила Завада

Література:

П'ятачук Ростислав Максимович // Слава і гордість культури України : випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського : 1952–1997 рр. – Луцьк, 2017. – С. 294–296.

Волинська обласна філармонія / керівники та автори проекту С. І. Єфіменко, В. В. Москалюк. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 144 с.

Про Р. М. П'ятачука – с. 107.

Єфіменко В. Перший народний / В. Єфіменко // Перевесло : альм. – Луцьк, 2009. – Вип. IV. – С. 111–122.

Єфіменко В. Співає хор Волинський : спогади / В. Єфіменко. – Луцьк : Волин. обл. друк. – 2006. – 64 с.

Філатенко А. З баяном мама долю подарувала / А. Філатенко // Волинь. – 1999. – 7 верес. – С. 3.

Філатенко А. Мистецька візитка Волині / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 11 жовт. – С. 9.

Філатенко А. Перлина землі Волинської / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 29 трав. – С. 12.

* * *

Мазепа Л. З. Волинський народний хор / Л. З. Мазепа, А. М. Пашкевич // Мистецтво України : енцикл. в 5 т. – Київ, 1995. – Т. 1 (А–В). – С. 372.

Максименко Г. А. Волинський народний хор Державний академічний – художній колектив / Г. А. Максименко // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5. – С. 70.

* * *

Державний академічний Волинський народний хор [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

26 ЛЮТОГО

**60 років від дня народження С. А. Бень (1958) –
українського співака**

Сергій Анатолійович Бень народився 26 лютого 1958 року в м. Луцьку. Закінчив Луцьке державне музичне училище (хорове диригування, клас викладача В. Б. Галичанського, 1979), Київський державний інститут культури імені О. Є. Корнійчука

(академічне хорове диригування, клас народного артиста України, професора М. П. Гринишина, 1983) та Львівську державну консерваторію імені М. В. Лисенка (академічний спів, 1991), де в класі заслуженого діяча мистецтв України, професора О. Й. Дарчука сформувався як академічний співак.

Трудову діяльність розпочав у 1983 році керівником народного самодіяльного чоловічого ансамблю «Промінь» Ковельського міського будинку культури Волинської області. У 1984–1988 рр. – вчитель музики та співів Ковельської середньої школи №10 і викладач музично-теоретичних дисциплін Ковельської дитячої музичної школи. Під час навчання у Львівській державній консерваторії імені М. В. Лисенка за спеціальністю «сольний спів» брав участь у виставах оперної студії.

З 1991 р. – викладач Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки, з 1993 р. – Інституту мистецтв Волинського державного університету імені Лесі Українки). Як викладач постановки голосу, історії вокального та хорового виконавства, історії музичного театру, доцент кафедри музично-теоретичних дисциплін Сергій Бень є взірцем професіоналізму й відданості вокальному мистецтву. Зі своїми учнями здійснив концертні виконання опер «Ноктюрн» М. Лисенка (2004 р.), «Севільський цирюльник» Дж. Россіні (фрагменти, 2005 р.), «Моцарт і Сольєрі» М. Римського-Корсакова (2006 р.). Вихованці С. Бєня продовжують традиції його школи, серед них – старший викладач Волинського державного університету імені Лесі Українки С. Горбач, викладач Луцького педагогічного коледжу Г. Гордійчук та ін. Його запрошують концертмейстером-вокалістом до Волинського державного училища культури і мистецтв імені І. Стравінського.

Сергій Бень має потужні творчі здобутки як оперний, концертно-камерний співак. З 1993 року він за сумісництвом – соліст Волинської обласної філармонії, з 2000 по 2014 рік – артист-вокаліст Волинського обласного академічного обласного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка. Співпрацював з творчими колективами, серед яких: Львівський державний академічний театр опери і балету імені І. Я. Франка, камерний оркестр Львівської державної музичної академії імені М. В. Лисенка (керівник М. Скорик, А. Микитка), камерні

оркестри «Віртуози Львова» (керівник К. С. Бурко), «Кантабіле» Волинської обласної філармонії (керівник Т. Рівець), симфонічні оркестри «Леполіс» (керівник Я. Мигаль), Рівненської обласної філармонії (керівник П. Товстуха), симфонічні і народні оркестри Волинського державного училища культури і мистецтв (керівники В. Милгородський, В. Громадський), хор та оркестр Луцького кафедрального собору Св. Апостолів Петра і Павла (керівник В. Гаврилюк, Г. Таран), естрадно-симфонічний оркестр Волинського обласного академічного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка (керівник М. Гнатюк), хорові колективи «Дударик» (керівник М. Кадал), «Воскресіння» Рівненського державного музичного училища (керівник О. Тарасенко), колективи Інституту мистецтв Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки та ін. Учасник камерного хору «Оранта» Луцького Свято-Троїцького кафедрального собору (керівник В. Мойсіюк). З оркестрами Львова та Рівного брав участь у виконанні творів Й. С. Баха, Й. Гайдна, В. Моцарта, Л. ван Бетховена під орудою диригентів К. Хагеля (Німеччина), Р. Канетті (Ізраїль), С. Камартіна (Швейцарія), Ж.-П. Лоре (Франція).

У репертуарі С. Беня понад 150 творів світової та української народної пісні, а також творів волинських композиторів. З творчими колективами концертував у Німеччині (1991, 1992, 1993, 1997, 1998), Туреччині (1994, 1996), Іспанія (1996), Нідерландах (1997, 1998), Греція (1998), Польщі (2002, 2003), Франції (2005), Литві (2005). Був учасником концерту з солісткою Великого театру Росії Г. Чорнобою (2001) творчого звіту майстрів мистецтв і художніх колективів Волинської області в місті Києві (1991). У 2003 році відбувся творчий вечір Сергія Беня, у 2006 році – сольний концерт з творів

В. А. Моцарта. Активно співпрацює з художнім музеєм, відділом Волинського краєзнавчого музею. Бере участь в культурно-мистецьких акціях. У 2016 році ним проведено обласний хоровий звіт ансамблів та хорів України, присвячений 100-річчю творчості Миколи Леонтовича «Щедрик». Брав участь у концерті класичної музики «Моцарт, Рендель і не тільки.» (2016 р.), у концерті «Nota Bene» – з солістом Південно-Чеського театру опери Олександром Бенем.

Багаторічна творча діяльність С. Бень є окрасою мистецтва Волині та вагомим внеском у розвиток вокального мистецтва України. Нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2008), почесними грамотами управління культури і туризму Волинської облдержадміністрації, відзначений подяками Луцької міської ради. У 2016 році став лауреатом обласної премії імені В'ячеслава Хурсенка.

Лариса Гриб

Література:

Навчальний репертуар вокаліста (мецо-сопрано) : зб. арій, романсів, обробок народних пісень українських та зарубіжних композиторів / упоряд.: В. І. Павлічук, С. А. Бень. – Луцьк : Вежа, 2005. – 132 с.

Педагогічний репертуар вокаліста (тенор) : зб. арій, романсів, оброб. нар. пісень укр. та зарубіж. композиторів / упоряд.: В. І. Павлічук, С. А. Бень. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 156 с.

Бень С. А. Методичні рекомендації з постановки голосу викладачам-початківцям та керівникам вокально-хорових колективів / С. А. Бень. – Луцьк : Терези, 2016. – 16 с.

Бень С. А. Українсько-чеські культурно-мистецькі взаємини: історичний аспект : Олександр Бень / С. А. Бень // Музикознавчі студії Інституту мистецтв Волинського державного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського / уклад. О. І. Коменда. – Луцьк, 2012. – Вип. 9. – С. 210–218.

Бень С. А. Українсько-чеські культурні взаємини: баритон Олександр Бень / С. А. Бень // Музикознавчі студії Інституту мистецтв СНУ імені Лесі Українки та НМАУ ім. П. Чайковського / уклад. О. І. Коменда. – Луцьк, 2013. – Вип. 11. – С. 115–124.

Бень С. А. Vel kanto в еволюції оперного вокального мистецтва: розвиток тези й антитеза / С. А. Бень // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського державного університету імені Лесі Українки та Національної музичної Академії України імені П. І. Чайковського / уклад. О. І. Коменда. – Луцьк, 2007. – Вип. 1. – С. 111–123.

* * *

Онуфрійчук М. А. Нас поріднили Холмщина й Волинь : розповіді про депортованих українців з Холмщини, Підляшшя, Надсяння та їх нащадків / М. А. Онуфрійчук, Н. М. Журавльова. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 286 с.

Про С. А. Беня – див. Іменний покажчик.

Бенефіс «Луцького орфея» // Луцьк. замок. – 2003. – 15 трав.

Вербич В. Сальєрі – Сергій Беня // Сім'я і дім. – 2007. – 7–13 черв. – С. 5.

Вербич В. Сергій Беня: місце зустрічі змінити не можна / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 24 квіт.

Вербич В. Сергій Беня призначає побачення пісні / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 20 лют.

Вірська В. Сергій Беня став драматичним актором? / В. Вірська // Віче. – 2005. – 20 жовт.

Гуменюк Н. Волинський Орфей та його ювілей / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 1 трав.

Максимчук Н. Неповторний голос соліста / Н. Максимчук // Волин. – 2003. – 27 трав.

Філатенко А. Пісні Сергія Беня / А. Філатенко // Волинь. 2002. – 2 лип.

* * *

Беня Сергій Анатолійович [Електронний ресурс] // Електронна енциклопедія Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : сайт. – Режим доступу : <http://wiki.eenu.edu.ua/wiki/%D0%91%D>. – Назва з екрану.

1 БЕРЕЗНЯ

75 років від дня народження В. Ю. Середи (1943) – українського математика

Народився Володимир Юрійович Середа 1 березня 1943 року у с. Кулаковичі Грубешівського повіту (сьогодні у складі Польщі). Батько мав кілька гектарів землі, коней, займався дрібним фермерством, але в роки Другої світової війни зазнавав утисків від окупаційної нацистської влади. А навесні 1945 року, коли загострилися стосунки з поляками, бо вони об'єднувалися у збройні групи і чинили безлад в українських селах, сім'я змушена була переїхати на Волинь, де остаточно зупинилася у с. Усичі Торчинського (нині Луцького) району.

У 1949 році Володимир Середа пішов у перший клас місцевої семирічної школи. Читати ще до школи навчився від старшої сестри, а рахувати і розв'язувати нескладні задачі навчив батько. Тому у школі вчився завзято і закінчив її у 1956 році з похвальною грамотою. Продовжив навчання у Торчинській середній школі, за його результатами 1959 році отримав золоту медаль. Особливе зацікавлення проявляв до математики, що зумів помітити і розвинути талановитий педагог Степан Йосипович Тур.

Зупинятися на досягнутому Володимир не хотів, тому відразу вступив на фізико-математичний факультет Луцького державного педагогічного інституту (сьогодні СЛУ) ім. Лесі Українки і влітку 1964 року тримав у руках диплом з відзнакою про закінчення навчання. Тоді ж був направлений на дворічне стажування при Інституті кібернетики АН УРСР за спеціальністю «математична логіка». За цим же напрямом вступив в аспірантуру до Київського державного педагогічного інституту, але через відсутність наукового керівника зі спеціальності, його перевели на іншу – «обчислювальна математика». У жовтні 1968 року захистив дисертацію на тему «Про розв'язання лінійних інтегральних рівнянь типу Фредгольма другого роду з заданим ступенем точності» (науковий керівник – П. С. Бондаренко) і став кандидатом фізико-математичних наук.

Після закінчення аспірантури молодого науковця направили в Луцький педагогічний інститут на посаду старшого викладача кафедри математики. У 1972 році його обрали доцентом і завідувачем цієї кафедри, яку очолював до вересня 1977 року. У 1980 році перейшов працювати на кафедру вищої математики Луцького філіалу Львівського політехнічного інституту. Коли на підставі рішення Ради міністрів УРСР від 1 квітня 1991 року на базі останнього був створений Луцький індустріальний інститут, Володимир Юрійович переведений на посаду проректора з навчальної роботи і за сумісництвом працював доцентом кафедри вищої математики. Через два роки, а саме 30 серпня 1993 року він отримав вчене звання професора цієї кафедри.

Після того, як у грудні 1997 року на базі індустріального утворився державний технічний університет, В. Ю. Середу

призначили проректором з навчально-виховної роботи, де працював майже дев'ять наступних років, до вересня 2006 року. Багаторічна діяльність на освітянській ниві та відданість справі зміцнення та розбудови навчального закладу була пошанована присвоєнням науковцю звання «Заслужений професор Луцького державного технічного університету» (за рішенням Вченої ради вишу від 30 серпня 2002 року).

Активну працю на посаді проректора він продовжив і після виходу на науково-педагогічну пенсію у березні 2003 року. При цьому виконував педагогічне навантаження, адже три роки поєднував адміністративну діяльність з роботою на посаді професора кафедри вищої математики (з 1 вересня 2003 до 7 вересня 2006 року). Понад шість наступних років (до 21 грудня 2012 року) виконував обов'язки проректора з науково-педагогічної роботи та першого проректора. Саме за цей час технічний університет отримав статус національного, у чому була заслуга усього професорсько-педагогічного колективу, зокрема й Володимира Юрійовича. Завершував він свою працю у структурі цього вищого навчального закладу на добре знаній йому кафедрі вищої математики, де працював професором до останніх днів березня 2015 року.

Із середини 1960-х років Володимир Середа розпочав роботу на дослідницькій ниві, що загалом принесло результат у понад сотню друкованих видань. Його наукова діяльність відбувалась у двох напрямках – методи розв'язання інтегральних рівнянь типу Фредгольма другого роду та математична логіка. За результатами досліджень з першої тематики був побудований і розроблений новий метод розв'язання лінійних інтегральних рівнянь типу Фредгольма, опубліковано понад 50 наукових статей у різних наукових журналах та в збірниках матеріалів відповідних конференцій. Цим методом, до речі, зацікавився один із професорів Гарвардського університету (США), який після опублікування результатів досліджень Володимира Юрійовича у «Доповідах Академії наук УРСР» встановив з ним контакт для того, щоб отримати її копію. Але керівництво Академії наук категорично заборонило це робити, тому науковий діалог, що міг би перерости у довготривалу співпрацю, було розірвано ще в зародку на догоду радянській ідеологічній системі.

Другий напрям досліджень В. Ю. Середи – це застосування математичної логіки у процесі людського мислення. Основні результати опубліковані у працях «Математична логіка в позанавчальній роботі у педагогічному інституті» (Київ, 1982), «Математична логіка в шкільному курсі математики» (Київ, 1984 р.), «Вчись мислити логічно» (Київ, 1989) та у багатьох методичних рекомендаціях для вчителів, студентів та учнів.

Ще з ранніх шкільних років Володимир Середа писав вірші, уривки з яких уже з 1950-х роках публікувалися на сторінках торчинської районної газети. Протягом усього життя захопленням дослідника залишалася – гра в шахи.

За плідну працю у науковій та освітянській сферах Володимир Юрійович нагороджений: нагрудним знаком «Відмінник освіти України» (25 вересня 1997 року), Почесною грамотою Міністерства України (18 грудня 2007 року), Почесною грамотою Верховної ради України, почесними грамотами обласної та міської рад, почесними грамотами Луцького національного технічного університету.

Олександр Мельник

Література:

Середа В. Ю. Вчись мислити логічно : для ст. шк. віку / В. Ю. Середа. – Київ : Рад. шк., 1989. – 175 с.

Середа В. Ю. Математична логіка в шкільному курсі математики : посіб. для самоосвіти вчителів / В. Ю. Середа. – Київ : Рад. шк., 1984. – 144 с.

Середа В. Про оцінку похибки реального розв'язку допоміжної системи алгебраїчних рівнянь при чисельній реалізації методу розчеплення розв'язання лінійних інтегральних рівнянь / В. Середа // Збірник наукових праць. – Луцьк, 1997. – Ч. III. – С. 123–128.

Горний М. Володимир Середа / М. Горний // Горний М. Українці Холмщини і Підляшшя : видатніші особи ХХ ст. / М. Горний. – Львів, 1997. – С. 386–391.

Врублевська Т. Як професор математики ще один день... вчився в рідній школі / Т. Врублевська // Слава праці. – 2001. – 12 трав.

7 БЕРЕЗНЯ**60 років від дня народження О. М. Бобака (1958–2009) –
волинського краєзнавця, журналіста й поета**

Олександр Миколайович Бобак (Олекса Хведів, Олександр Лель) – відомий краєзнавець Прибужжя, поет і журналіст, член правління Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, автор багатьох праць та історико-краєзнавчих нарисів.

Народився 7 березня у селі Млинище Іваничівського району в сім'ї хліборобів. Пізніше зі своєю сім'єю проживав у селі Кречів.

Після закінчення Поромівської школи здобув професію фотографа у Луцькому училищі побутового обслуговування та Київському технологічному технікумі. Успішно закінчив їх, свої подальші роки присвятив фотомистецтву. Спершу працював на педагогічній ниві в училищі, згодом – на журналістській, у часописах міста Нововолинськ. Розпочинав із заводської багатотиражної газети ВО «Оснастка», а потім працював фотокореспондентом у міських часописах „Робітничий голос”, „Народна рада”, „Наше місто”.

Журналістську роботу творчо поєднував з краєзнавчою, яка стала його внутрішньою потребою з молодих літ. Самоудосконалювався завдяки таким відомим неординарним особистостям, як археолог, історик, етнограф Олександр Цинкаловський, художник Володимир Караваєв, краєзнавці Леон Пучковський та Микола Корзонюк. Прислухався до рекомендацій голови Волинського товариства краєзнавців Г. В. Бондаренка та працівників Волинського краєзнавчого музею. Тісно співпрацював з Іваничівським і Нововолинським історичними музеями, бібліотеками Нововолинська та Іванич. З 1999 року і упродовж багатьох років очолював краєзнавчий осередок міста Нововолинська, ініціював та редагував сторінку міського осередку краєзнавців «Спадщина» в часописі «Наше місто». Був учасником і організатором багатьох краєзнавчих конференцій, серед них: історико-краєзнавча конференція «Олександр Цинкаловський і його подвижники (1998)»; наукова історико-краєзнавча конференція, присвячена 100-річчю від дня народження Леона Пучковського, на тему: «Прибузький край. Історія і сучасність» (2005). Редагував перше видання вагомого доробку Леона Пучковського «Нарис історії села Литовеж»,

видане посмертно до ювілею автора. Краєзнавчі доробки підписував псевдонімом Олекса Хведів.

Досліджував історію населених пунктів краю та історію місцевих храмів. Особливо хвилювався становищем церков Київського патріархату, багато спілкувався з місцевими священиками.

Із присвятою до 2000-річчя Різдва Христового дослідив і видав серію буклетів про святині Надбужжя: «Свято-Покровська церква в села Поромів» (2000), «Свято-Михайлівська церква села Бужанка», «Церква Стрітіння Господнього села Морозовичі» (2002), «Свято-Введенська церква села Михале», «Храм Святої Покрови Божої Матері у Нововолинську» (2003). Є автором історико-краєзнавчих нарисів «На кручі Бугу» (Луцьк, «Надстир'я», 2002) та спільно з священиком Петром Кубінським – «З ласки Божої» (Нововолинськ, «Мінотавр», 2007).

Досліджував родоводи постатей Прибужжя: родини Драгоманових, Караваєвих, Коровицьких, життя яких було пов'язане з Прибужжям. Склав генеалогічне дерево свого роду. У тісній співпраці з Наталією Грабарчук, берегинєю роду Цинкаловських, п'ятнадцятирічна пошукова діяльність завершилася виданням художньо-біографічної оповіді «Час відкривати істину. Родовід Олександра Цинкаловського – патріарха волинського краєзнавства» (Луцьк, «Волинська обласна друкарня», 2008).

Його хвилювали події новітньої історії, які відбувалися в Україні. Був учасником і виготовив календар пам'ятних подій, фактів учасників Помаранчевої революції.

Іншим крилом натхнення Олександра Бобака була поезія. Духовним наставником на поетичному шляху ще з шкільних років вважав свого учителя літератури Дмитра Іващенко, який на той час учителював у Поромівській школі і вів літературну студію. Свої поетичні твори підписував псевдонімом Олександр Лель. Був щирим, натхненим і невгамовним, часто спілкувався з педагогами, бібліотекарями, громадськими діячами, учнівською та студентською молоддю.

За життя він видав дві збірки поезій: «Душі зізнання» (1999), «На зламі віків» (2009). На побачення з віршами та піснями Олександра Леля збиралися шанувальники його творчості у Нововолинську, Іваничах, Володимирі-

Волинському, Благодатному та Луцьку. Ще одна збірка «У храмі любові», видана посмертно у 2014 році, з ініціативи його хороших друзів – Марії Рябченюк та Галини Приступи.

Незважаючи на хворобу, мав багато творчих планів щодо вивчення населених пунктів, храмів, історичних постатей, зокрема родини Караваєвих, над історією якої працював до останніх днів життя. Надрукував у збірнику «Минуле і сучасне Волині і Полісся» та «Календарі знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік» статті про українського художника та його родину. За сприяння Олександра Бобака до фондів Іваничівського історичного музею, були передані ескізи картин Володимира Караваєва.

29 жовтня 2009 року на 52 році життя передчасно, від важкої хвороби, Олександр Бобак пішов з життя, залишивши для нащадків своє світле ім'я та чималу поетичну і краєзнавчу спадщину.

Лариса Куль

Література:

Бобак О. М. Час відкриває істину. Розповідь Олександра Цинкаловського – патріарха волинського краєзнавства : худ.-біогр. оповідь / О. М. Бобак. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 112 с. : іл.

Бобак О. Родино близенька ; О поле широке, о поле безкрає ; Святвечір / О. Бобак // Мамина криниця : поет. альм. – Нововолинськ : Формат, 2011. – № 1. – С. 11–15.

Бобак О. Родина Караваєвих : цей матеріал друкується з випр. і доп. з газети «Народна рада» (Нововолинськ) № 34, № 35, № 36, № 37 / О. Бобак, Л. Розік // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського, м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р. – Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 129–134.

Бобак О. Родовід Олександра Цинкаловського – патріарха волинського краєзнавства / О. Бобак // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського, м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р. – Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 11–19.

Бобак О. Цинкаловський і Прибужжя / О. Бобак // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть : матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторийську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 22–23.

Бобак О. А мрії так і просяться у плав...: [вірш] / О. Бобак // Наше місто. – 2002. – 18 лип.

Бобак О. Поезія / О. Бобак // Колос. – 2001. – 26 січ.

Бобак О. Поетичне перевесло пані Віри / О. Бобак // Наше місто. – 2001. – 8 берез.

Бобак О. Триптих : [вірш] / О. Бобак // Наше місто. – 2002. – 13 черв.

Лель О. Душі зізнання : лірика / О. Лель. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 130 с.

Лель О. [Вірш] / О. Лель // Наше місто. – 2002. – 30 трав.

Лель О. Воля всевишнього : [вірш] / О. Лель // Наше місто. – 2001. – 23 серп.

Лель О. Вони зустрілись – батько і дочка : [вірш] / О. Лель // Наше місто. – 2003. – 30 січ.

Лель О. Дзеркала майбутнього / О. Лель // Наше місто. – 2002. – 7 берез.

Лель О. Материнство : [вірш] / О. Лель // Наше місто. – 2000. – 24 серп.

Лель О. Поміж липами в липень ввійду : [вірш] / О. Лель // Наше місто. – 2001. – 26 лип.

Лель О. Порада : [вірш] / О. Лель // Наше місто. – 2002. – 11 трав.

Лель О. Ради України : [вірш] / О. Лель // Наше місто. – 2002. – 11 лип.

Лель О. Сиротина роду : [вірш] / О. Лель // Наше місто. – 2001. – 7 черв.

Лель О. Скелі, смереки, небесні простори : [вірш] / О. Лель // Наше місто. – 2002. – 22 серп

Лель О. Усе від любові : [вірш] / О. Лель // Наше місто. – 2001. – 8 берез.

* * *

Бондаренко Г. Краєзнавці Прибужжя / Г. Бондаренко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр наук. іст.-краєзн. конф., смт. Іваничі, 22 черв. 2011 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – С. 5–9.*

Бондаренко Г. Історико-краєзнавча діяльність установ та організацій освіти, науки, культури Волинської області (90-ті роки ХХ – поч. ХХІ ст.) / Г. Бондаренко // *Волинський музейний вісник / ред. А. Силюк. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 97–114.*

Грабарчук Н. Олександр Бобак – фотокореспондент-журналіст, краєзнавець і поет / Н. Грабарчук // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського, м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р. – Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 327–328.*

Корнилюк М. Фотомитець, краєзнавець і поет / М. Корнилюк // *Наше місто. – 2007. – 12 квіт.*

Нестерук Л. На побачення з Лелем / Л. Нестерук // *Володимир вечірній. – 2000. – 9 листоп.*

Петрошук В. Олександр Лель. Душі зізнання / В. Петрошук // *Колос. – 2001. – 26 січ.*

Петрошук В. Творчий вечір колеги / В. Петрошук // *Колос. – 2000. – 8 груд.*

8 БЕРЕЗНЯ

90 років від дня народження В. С. Парчак (1928–1997) – заслуженого вчителя Української РСР

Віра Сергіївна Парчак народилась 8 березня 1928 року в селі Сезьки Молодівницького району Чернігівської області в сім'ї колгоспників. Вищу освіту здобула у Глухівському вчительському та Луганському педагогічному інститутах.

У 1950 році за направленням приїхала з Глухова працювати в село Седлище Старовижівського району і залишилась на Волині на все життя.

Уроки вчительки вирізнялися чітким науковим підходом, насиченістю цікавим фактичним матеріалом. У звіті про роботу Волинського обласного відділу народної освіти за 1961–1962 навчальний рік відзначалась методична майстерність Віри

Сергіївни, яка використовувала на заняттях різноманітні методи і прийоми, спрямовані на активізацію мислення, розумової, пізнавальної діяльності учнів, забезпечення тісного зв'язку навчального матеріалу з життям, з виробництвом, нерозривного поєднання навчання і виховання школярів.

Педагог вчила дітей любити свою рідну землю, плекати і шанувати її. До цього спонукала й специфіка викладання біології, хімії й географії. Починала з маленького клаптика землі, де діти вирощували квіти. З часом все подвір'я школи квітувало з ранньої весни і до пізньої осені. Любов до квітів, до прекрасного, до краси навколишнього середовища залишилася у багатьох її випускників на все життя. Потім захопила вихованців садівництвом. Наступним кроком було запровадження різноманітної дослідної роботи на пришкольніх ділянках. У 1963 році гурток юних натуралістів, яким керувала вчителька, ввійшов до республіканського товариства «Дослідник» при дитячій газеті «Зірка». У газеті було надруковано завдання для різних секцій, над вирішенням яких працювали юні дослідники, керуючись гаслом «Дерзай! Твори! Не відступай!». Перший же рік роботи приніс перемоги – здобутки седлищанських школярів стали одними з кращих у республіці. Згодом вчителька налагодила тісні зв'язки з науково-дослідним інститутом тваринництва і рослинництва західних областей України. За його завданням учні вели сортовивчення картоплі, цукрових буряків, помідорів та інших культур. Вивчали, які сорти дають кращі врожаї в різних умовах. Робота була результативною. У багатьох конкурсах, виставках вихованці Віри Сергіївни займали перші місця за навчально-дослідницьку діяльність.

За добре налагоджену роботу з юними дослідниками Віру Сергіївну було обрано делегатом III з'їзду вчителів Української РСР (червень 1968 р.), відзначено грамотами Міністерства освіти УРСР, обласного та районного відділів народної освіти. Її ім'я неодноразово заносилось на районну Дошку пошани.

В. С. Парчак щедро ділилась своїм досвідом із педагогами району та області на відкритих уроках, практичних і лабораторних заняттях, позакласних навчально-виховних заходах, зустрічах з молодими вчителями; у виступах перед слухачами курсів підвищення кваліфікації у Волинському

інституті удосконалення кваліфікації вчителів, на засіданнях шкільних, районних методичних об'єднань, семінарах, педагогічних читаннях та науково-практичних конференціях різних рівнів.

Віра Сергіївна з перших кроків свого трудового шляху вчительську працю тісно поєднувала з активною громадською роботою. Тривалий час була головою місцевому профспілки школи, пізніше – головою жіночої ради села. Уся її педагогічна та громадська діяльність була нерозривно пов'язане з життям рідної школи і села.

Найкращі думки, почуття, мрії Віри Сергіївни Парчак, втілені в учнях, як естафета передаються з покоління в покоління. Садам її пам'яті квітне Седлище, зберігаючи її велику науку життя, любові до рідного краю, збереження його краси.

Наталія Кот

Література:

Парчак В. Незабутні враження / В. Парчак // Сіл. новини. – 1968. – 5 жовт. – С. 2, 4.

* * *

Павлов В. Старовижівщина – поліський край : іст.-краєзн. нарис / В. Павлов. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 192 с.

Про В. Парчак – с. 146, 177

Важливі завдання школи // Рад. Волинь. – 1968. – 22 черв. – С. 1.

Виховувати активних будівників комунізму // Червон. прапор. – 1965. – 1 верес. – С. 2.

Денисовець З. Учитель. Його покликання / З. Денисовець // Сіл. новини. – 1969. – 11 січ. – С. 1–2.

Денисовець З. Наш високий обов'язок / З. Денисовець // Сіл. новини. – 1968. – 5 жовт. – С. 2.

Дошка пошани // Сіл. новини. – 1969. – 4 листоп. – С. 1.

Дошка пошани // Сіл. новини. – 1969. – 29 квіт. – С. 1.

Зінченко Є. Рада освітян / Є. Зінченко // Сіл. новини. – 1968. – 29 серп. – С. 2.

Зінчук І. Зустріч із заслуженою вчителькою школи УРСР / І. Зінчук // Сіл. новини. – 1969. – 2 верес. – С. 1.

Каліщук І. На шляху до нової школи / І. Каліщук // Сіл. новини. – 1997. – 4 жовт. – С. 2.

- Народний вчитель // Сіл. новини. – 1982. – 2 жовт. – С. 1.
 Наші інтерв'ю // Сіл. новини. – 1969. – 1 січ. – С. 1.
 Низький уклін Вам, освітяни // Сіл. новини. – 1969. – 6 верес. – С. 2.
 Незабаром шкільні жнива // Сіл. новини. – 1968. – 2 квіт. – С. 2.
 Оксенюк Р. Стара Виживка : іст. нарис / Р. Оксенюк, Т. Михалевич // Сіл. новини. – 1969. – 2 серп. – С. 4.
 Попович М. З святом Вас, педагого! / М. Попович // Сіл. новини. – 1981. – 3 жовт. – С. 1.
 Ростити гідну зміну // Червон. прапор. – 1966. – 30 серп. – С. 3.
 Чабан О. Усе життя в неспокої / О. Чабан // Сіл. новини. – 1978. – 11 берез. – С. 2.
 Шкурат М. Вчитель і його справа / М. Шкурат // Сіл. новини. – 1968. – 9 квіт. – С. 2.
 Юхимець Є. Школа : плюси і мінуси / Є. Юхимець // Сіл. новини. – 1968. – 6 січ. – С. 2.

* * *

Історія міст і сіл УРСР. Волинська область. – Київ, 1970. – 748 с.

Про В. Парчак – с. 657-658.

13 БЕРЕЗНЯ

75 років від дня народження М. В. Панасюка (1943) – українського письменника

Микола Володимирович Панасюк народився 13 березня 1943 року в селі Гаразджа Луцького району Волинської області. Мабуть, мало хто в родині коваля Володимира Панасюка тоді сподівався, що їхньому Миколі таки вдасться здійснити заповітну мрію чи не всіх селян: «вийти в люди».

У важкі повоєнні роки сім'я Панасюків переїхала до Луцька. Навчався в Луцькій середній школі № 3. По її закінченню повернувся працювати у рідне село, потім навчався в Білоцерківському сільськогосподарському інституті, служив в армії. Працював у колгоспах і радгоспах Рівненщини та Волині, завідував ветеринарною клінікою. Був кореспондентом Луцької районної газети, навчався на відділенні журналістики Вищої

партійної школи в Києві. Працював в обласному управлінні сільського господарства, кореспондентом-організатором Волинського відділення Спілки письменників України, секретарем Луцького райкому профспілки працівників сільського господарства, начальником обласного управління по пресі, кореспондентом Волинської ОДТРК, кореспондентом ТРК «Аверс», редактором газети «Вільна думка».

До нього часто зверталися люди: дзвонили, писали листи, приходили на бесіду. Він ніколи нікому не відмовляв у допомозі. Часто зі своїм телеоператором виїжджав на місця до людей: у школи, лікарні, різні установи та організації, де з'ясовував стан справ, а потім показував у передачах «Луцьк: від суботи до суботи», «Місто», «Віч-на-віч». Як людина емоцій і душевних поривань, Микола Панасюк нікому не намагався догоджати, давав правдиві, змістовні коментарі до своїх телепередач.

Нерідко він – запальний, темпераментний, але справедливий і безкомпромісний в обстоюванні свого ідеалу. На сторінках газети «Вільна думка» часто виступав з критикою всіх владних структур. Миколу Володимировича поважають за його вічний бунт, злу й жорстку опозиційність до будь-якої влади, максималізм і відсутність страху перед можновладцями, хоча далеко не всі й не завжди поділяють його категоричні політичні оцінки та судження.

Прозаїк, публіцист. Член Національної Спілки письменників України з 1989 року. Автор книг «Крутіж» (1984), «Терпкий смак істини» (1988), «Біг» (2002), «Останнє зло» (2011), «Я – Іван Франко» (2017).

Зазвичай, хто б не був прообразом того чи іншого персонажа, письменник (якщо він творить, а не компілює) пише у значній мірі самого себе, розтаємничує свій світ. Це спадає на думку після прочитання другої книги роману Миколи Панасюка «Я – Іван Франко». Це прозове полотно отримало високу оцінку найвизначніших літературознавців, у тому числі – академіка Миколи Жулинського, директора Інституту літератури НАН України імені Тараса Шевченка.

Ця книга – буквально кожна сторінка – коштовні «розсипи» авторських афоризмів. Як-от: «Жорстокі часи та обставини плодять жорстоких людей», «Біда перед тим, як прийти, посилає провісником свою тінь», «Будь обачний, не довіряйся нікому, покладайся на серце – воно не підведе» ,

«Історія сильніша людини... Сильніша ж Історії – Жінка»,
«Кожна людина – се окремий Світ»...

Подвижницька, сумлінна, талановита праця Миколи Панасюка наближає нас до унікального, вкрай необхідного зараз, світу Івана Франка. Того, який нагадуватиме і нині сущим, і прийдешнім:

«Книги – морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить».

Ольга Корецька

Література:

Бужковичі. Тріумф і трагедія / ред. Микола Панасюк. – Житомир : Рута, 2011. – 96 с. : іл.

Покотило П. А. На всі випадки тости : поезія / П. А. Покотило; ред. : М. В. Панасюк, Т. В. Яков'юк, Л. В. Василевська. – 2-е вид. – Луцьк : Оксоль, [2005]. – 92 с.

* * *

Панасюк, М. В. Крутіж : повісті / М. В. Панасюк ; передм. О. Сизоненко. – Київ : Рад. письменник, 1984. – 231 с.

Панасюк М. Останнє зло / М. Панасюк. Кн. 1 : Пізні сльози. – Житомир : Рута, 2011. – 428 с.

Панасюк М. Останнє зло / М. Панасюк. Кн. 2 : Царство болю. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2012. – 346 с.

Панасюк М. Терпкий смак істини : роман, повість / М. Панасюк. – Київ : Рад. письменник, 1988. – 288 с.

Панасюк М. Я – Іван Франко : роман. Кн. 1 / М. Панасюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2016. – 478 с.

Панасюк М. Я – Іван Франко : роман. Кн. 2 / М. Панасюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2017. – 304 с.

* * *

Микола Панасюк // Волинь літературна: наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 246–247.

Станіславчук В. Микола Панасюк, неординарний і безкомпромісний / В. Станіславчук // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2013 – № 4/19. – 2013. – С. 111–113.

* * *

Пальоха О. 13 березня 60 років від дня народження М. В. Панасюка (1943) – українського письменника / О. Пальоха // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2003 рік / упоряд. : В. В. Бабій, Г. В. Давидова ; відпов. за вип. : А. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2002. – С. 32–33.

Панасюк Микола // Письменники Волині : довід. Вол. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 52.

Панасюк Микола // Письменники Волині : (члени Національної спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 21.

Панасюк Микола // Письменники України : бібліогр. довід. / упоряд.: В. П. Павловська, Л. Ф. Бубнова, Л. М. Сіренко ; ред. Г. Лукова. – Київ, 2006. – С. 309.

* * *

Панасюк Микола Володимирович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%>. – Назва з екрану.

27 БЕРЕЗНЯ

75 років від дня народження Л. П. Каспрук (1943–2015) – української художниці та педагога

Леся Павлівна Каспрук народилася 27 березня 1943 року в селі Хорохорин Луцького району в родині Павла Йосиповича та Віри Олександрівни Каспруків. У роки Речі Посполитої вони активно займалися політичною діяльністю. Її батько – Павло Йосипович Каспрук за поширення листівок у 1934 році отримав один рік ув'язнення, а 1936 року був засуджений до 10 років ув'язнення за приналежність до нелегальної антипольської організації та співучасть у проведенні страйку. Потрапив спочатку до сумнозвісної тюрми Берези Картузької, потім переведений до Тарнівської в'язниці. Там познайомився зі своєю майбутньою дружиною, Вірою Олександрівною, яка теж була засуджена за політичну діяльність. З ув'язнення вони були звільнені після початку Другої світової війни.

До нацистської окупації Волині подружжя вчителювало. Павло Йосипович був директором Підрізької й Торчинської шкіл Волинської області, Віра Олександрівна – вчителькою.

Із приходом гітлерівців на Волинь Павло Каспрук стає організатором і керівником торчинського антинацистського підпілля, яке діяло на теренах кількох районів Волині у 1941–1943 роках. Активною учасницею підпільного і партизанського руху була й Віра Каспрук. Леся народилася у партизанському загоні. У червні 1943 року батько загинув, і мати сама ростила двох малолітніх доньок – Галю і Лесю.

Віра Олександрівна – гарна, інтелігентна, розумна жінка передала доньці Лесі не лише свою зовнішню красу, але й інтелігентність, делікатність, тонке відчуття прекрасного, людяність. З часом це вплинуло на розвиток і формування майбутньої художниці й педагога. Сім'я спочатку жила в Торчині, потім переїхала до Луцька, де Віра Олександрівна працювала заступником директора в обласному будинку дитини. Відкрившись ще в 1944 році, заклад був призначений для дітей військових, що загинули на фронті.

Леся Каспрук навчалася у Луцькій середній школі № 2. З дитинства у неї виявила хист до малювання. Тому у 1960 році, успішно закінчивши школу, вступила до знаного художнього усьогового закладу – Львівського училища прикладного мистецтва імені І. Труша (нині Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва імені Івана Труша) на відділення художньої кераміки.

Заснований у другій половині XIX століття, Львівський коледж має гарні художньо-педагогічні традиції. Саме у 1950–1960-х роках піднявся рівень навчання, роботи студентів регулярно виставлялись на всесоюзних виставках. Традиційною стала літня практика. Для першого курсу – пленер, другого – дослідження народного мистецтва у таких центрах, як Коломия, Косів, Космач. Треті – четверті курси проходили практику на деревообробних, текстильних, керамічних та інших підприємствах відповідно до профілю. Практика п'ятих курсів відбувалась у великих музеях. Послаблення ідеологічного тиску на початку 1960-х також позитивно відбилось на якості навчання та світогляді студентів У 1963–1964 навчальному році колектив із педагогів С. Костирка, Ю. Лесюка, Т. Драгана, Б. Сумішевського запровадив нову програму навчання з предмету «Основи композиції», який базувався на сучасній європейській методиці навчання у поєднанні з місцевими національними традиціями.

У 1965 році Леся Каспрук успішно закінчила навчання в училищі і з дипломом (спеціальність – художня кераміка, кваліфікація – художник-майстер) повернулася до рідного міста, з яким пов'язане все подальше життя художниці і педагога. У 1966 році вона продовжила навчання у Львівському поліграфічному інституті імені Івана Федорова (нині Українська академія друкарства) на факультеті графіки. В 1972 році здобула вищу освіту з дипломом художника-графіка (спеціалізація оформлення та ілюстрація книги). Все життя Лесі Павлівни Каспрук пов'язане з Луцьком. Від 1965 до 1978 року вона працює у Луцькій дитячій художній школі. Молодий художник-педагог стояла біля джерел становлення цього учбового закладу.

1960–1970 роки – цікавий період у художньому житті Луцька. Сюди, до обласного центру Волині, після здобуття професійної освіти повертається з Києва, Одеси, Ужгорода, Харкова, Львова багато лучан, у тому числі й професійних художників. У Луцьку активізується виставкова діяльність Художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР, функціонують декілька студій. У 1961 році розпочинає свою роботу Луцька дитяча художня школа. У 1973 році відкривається картинна галерея – відділ Волинського краєзнавчого музею. Луцьк стає одним із центрів художнього життя в Західній Україні.

Помітною фігурою в середовищі молодих митців була художниця Леся Павлівна Каспрук. Вона бере активну участь у мистецькому житті міста. Навчаючись у Львові, художниця ввібрала все краще з цієї мистецької столиці України. Демократичність, прогресивні пошуки та відкриття в царині малярства художників європейського рівня (К. Звіринський, Р. Сельський, В. Монастирський, Д. Довбошинський), становлення і розмах діяльності львівських музеїв, наукові конференції, лекторії, публічне обговорення виставок, неформальні дискусії студентів були тим життєдайним кліматом, у якому Леся Каспрук формувалася як особистість. У художньому середовищі Луцька вона стала виразним носієм львівських традицій як у власній творчості, так і в педагогічній практиці. Працюючи в Луцькій дитячій художній школі, викладала на високому рівні рисунок, композицію, історію мистецтва.

У реалізації своїх творчих пошуків вона працює як театральний художник-постановник. У 1978 році Леся Павлівна

перейшла на постійну роботу до Волинського обласного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка на посаду художника-постановника. Протягом десяти років (1978–1988) у її постановці вийшли вистави: «Наталка Полтавка» І. Котляревського, «Езоп» за А. Фігейредом, «Без вини винні» О. Островського, «Соловейко-Сольвейг» І. Драча, «Лісова пісня» Лесі Українки та ін. Працювала також і як художник оформлювач.

Один з перших її театральних проєктів – це постановка драми-фейєрії Лесі Українки «Лісова пісня» в народному самодіяльному театрі-студії Володимир-Волинського районного будинку культури, здійснений на пропозицію директора БК і режисера Богдана Берези (пізніше з 1986 року обіймав посаду директора Волинського обласного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, а від 2002 року – був також художнім керівником театру). Вистава «Лісова пісня» була відзначена на міжнародному фестивалі театрального мистецтва в Угорщині у 1984 році.

Однак тяга до педагогічної праці, спілкування з дітьми спонукали художника перейти на викладацьку роботу. З 1989 до 2003 року Л. П. Каспрук працювала у Луцькому будинку вчителя, викладачем школи мистецтв та студії образотворчого мистецтва, а з 1994 по 2002 рік знову викладала у Луцькій дитячій художній школі.

Займаючись роботою із обдарованими дітьми та молоддю, не залишала власної творчої діяльності Натюрморти, пейзажні мотиви, портрети сучасників, виконані в техніці акварелі та олії, свідчать про серйозний фаховий рівень художниці. Цікавими є роботи художниці останніх років, виконані у створеній нею експериментальній «техніці телевих ручок». Фантастичні композиції, у яких поєднується правдива історія та легенди про невідомі світи, вражають глибиною уяви і досконалістю техніки виконання, вишуканістю і відтворюють багатий духовний світ художниці.

Зрідка Леся Павлівна брала участь у колективних художніх виставках, як наприклад, виставка творів викладачів Луцької дитячої художньої школи у виставковому залі Волинського обласного відділення Приватбанку. З її творчістю були добре знайомі близькі їй люди, родичі, друзі, яким вона любила

дарувати свої роботи. Вони ж часто були й героями її творів. Не один портрет у різних техніках вона написала зі своєї бабусі по материнській лінії Агнії Антонівни Олекси. Створила портрети своїх подруг – Олени Никорак, Світлани Ромашки та Євгенії Ромашук, колег Галини Хаджиоглової та Володимира Жижеруна, матері Віри Олександрівни, доньки Насті. Кохалася у квітах, особливо в піонах, композиції з яких знайшли відображення в багатьох, створених нею акварелях.

Варто згадати про ще один талант Л. П. Каспрук – поетичний. Вона писала вірші. Окремі з них були опубліковані в місцевій пресі. Шкода, що вони не вийшли окремою збіркою.

Яскрава багатогранна творча особистість Леся Павлівна Каспрук внесла свій творчий доробок у культурну скарбницю Волині.

Євгенія Ковальчук

Література:

Пересувна виставка робіт учнів Луцької дитячої художньої школи : каталог / худож. Л. П. Каспрук. – Луцьк, 1976. – 17 с.; іл.

Художня виставка творів викладачів Луцької дитячої художньої школи. Каталог. – Луцьк : Волин. обл. друк., 1974. – 8 с.

Украинка Леся. Лесная песня. Владимир-Волынский народный самодеятельный театр : буклет / Леся Украинка. – Киев : Внешторгиздат, 1984. – 4 с.

* * *

Волошко Н. Цей дивний світ театру / Н. Волошко // Рад. Волинь. – 1980. – 1 жовт. – С. 4.

Каспрук Л. Біль / Л. Каспрук // Нар. справа. – 1997. – 11 груд.

Торська Н. Зброя «краси» – гелева ручка / Н. Торська // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 29 берез. – 4 квіт. – С. 10.

Філатенко А. Не розминутися з любов'ю. Театральні зустрічі / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1982. – 10 груд. – С. 4.

Шабала В. Знову казка мовиться. / В. Шабала // Рад. Волинь. – 1980. – 16 лют.

Юрченко В. На сцені – «Наталка Полтавка» / В. Юрченко // Рад. Волинь. – 1978. – 28 квіт.

* * *

Навроцька З. 27 березня – 70 років від дня народження Л. П. Каспрук (1943) – української художниці / З. Навроцька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2012. – С. 40–41.

БЕРЕЗЕНЬ

100 років від часу створення на Волині добровольчих Синьої і Сірої дивізії Армії УНР

9 лютого (27 січня) Німеччина і Австро-Угорщина підписали з УНР Берестейський мирний договір, який включав у себе також положення про військову і економічну співпрацю між країнами. Центральним європейським державам потрібен був український хліб, а Україні – допомога у війні з Радянською Росією. Виконуючі свої зобов'язання, у лютому 1918 року німці та австрійці дають дозвіл на створення добровольчих українських підрозділів з числа військовополонених колишньої Російської Імператорської армії. Так як два західних повіти Волинської губернії, Володимир-Волинський і Ковельський, загалом, контролювалися німецько-австрійською армією (тут був утворений Волинський округ), саме на цих теренах у березні 1918 року і сформувалися українські підрозділи синьо- та сірожупанників.

1-а Синьожупанна дивізія Армії УНР постала з українських полонених із німецьких таборів Раштат, Вецляр і Зальцведель, які відмовилися дотримуватися присяги даній Російській імперії та офіційно визнали себе не малоросіянами, а українцями. Остаточо її формування відбувалося у Ковелі. Очолив її генерал-майор Віктор Зелінський. Наприкінці березня 1918 року до Києва прибули перші чотири полки 1-ї Синьожупанної дивізії. 24 березня на Софійській площі їхній урочистий в'їзд до столиці приймав Голова Центральної Ради Михайло Грушевський.

Незабаром поблизу Голоб почалося формування 2-ї Синьожупанної дивізії. Але 27 квітня 1918 року німці роззброїли у Києві 1-шу Синьожупанну дивізію та припинили формування 2-ї на Волині. Адже 29 квітня вони посприяли державному

перевороту та приходу до влади в Україні монархістів на чолі з Гетьманом Павлом Скоропадським. У цих умовах німецькі військові боялися, що синьожупанники стануть на захист Центральної Ради УНР. Після повалення Гетьманату, у січні 1919 року Директорія УНР відновила один Синій полк. Згодом він увійшов до складу 3-ї Залізної стрілецької дивізії Дієвої Армії УНР. Воювали синьожупанники за незалежність України до листопада 1920 року.

1-а козацько-стрілецька (Сіра) дивізія Армії УНР постала з українських полонених із австрійських таборів Фрайштадт і Йозефштадт. Остаточного її формування відбувалося у Володимирі-Волинському. Очолив її підполковник Іван Перлик. Значну роль у формуванні дивізії відіграли і Українські Січові Стрільці. Після квітневого перевороту у Києві, сірожупанників не розпустили. Але гетьманська влада прислала нових офіцерів керувати дивізією. Вони розмовляли російською мовою та насміхалися з проукраїнських настроїв більшості сірожупанників.

У серпні 1918 року дивізія за наказом Гетьмана Павла Скоропадського була передислокована на Чернігівщину. В листопаді 1918 року сірожупанники підтримали антигетьманське повстання республіканської Директорії. У лютому й на початку березня 1919 року Сіра дивізія воювала проти російської Червоної Армії на Східній Волині. Овруч, Новоград-Волинський, Житомир, Бердичів – це ті міста, за які вели бої сірожупанники.

У березні 1919 року Сіру дивізію передислоковують до Луцька для захисту міста від західного ворога – Війська Польського. У Луцьку сірожупанники розмістилися у колишніх казармах російських військ (тодішня частина вулиці Вокзальної, тепер – вулиця Стрілецька). На початку квітня 1919 року було створено штаб Холмського (Волинського) фронту, який очолив волинянин, в.о. Наказного Отамана генерал Олександр Осецький. Він реорганізував Сіру дивізію у корпус, командиром якого 5 квітня 1919 року призначив волинянина, генерала Іллю Мартинюка.

14–15 травня Військо Польське, отримавши значну військову допомогу із Франції, перейшло у наступ. 16 травня 1919 року більшість сірожупанників потрапило до полону, у результаті штурму Луцька переважаючими силами Війська

Польського. Лише частина стрільців I Сірої (близько 500 чоловік) дивізії на чолі з полковником Петром Ганжою вирвалися з оточення. 21 травня 1919 року з них сформували збірний Сірожупанний полк. Влітку на його основі постала IV Сіра стрілецька дивізія. У листопаді 1919 року після багатомісячних важких боїв у «трикутнику смерті» – між поляками, російськими білогвардійцями й червоноармійцями – залишки сірожупанників були реорганізовані у IV збірний Сірий полк (у складі II Волинської дивізії). Після виснажливого I Зимового походу у травні 1920 року полк реорганізований у IV стрілецьку Сіру бригаду (в складі тієї ж дивізії), яка воювала до самого листопада 1920 року, тобто, до втрати УНР останньої території на Поділлі.

Подальша ж доля ж полонених сірожупанників склалася так. З Луцька їх спочатку перевели до Ковеля, а на початку червня 1919 року – до польських таборів для українських військовополонених у Вадовиці та Сташалково. Табірна адміністрація поводитися із сірожупанниками вкрай погано. Всіх воїнів Дієвої Армії УНР було названо гайдамаками і бандитами, різницю у ставленні до рядових і офіцерів скасували.

Після захоплення Військом Польським на початку червня Західної Волині бойові дії між ним і Дієвою Армією УНР практично припинилися. Наприкінці липня 1919 року поляки стали відпускати багатьох українських військовополонених до Дієвої Армії УНР для «ведення спільними силами боротьби з більшовиками». Адже Варшава тепер вважала основною своєю загрозою російську Червону Армію і хотіла використати українців, як буферний щит між собою і Москвою. Однак завдяки цьому чимало сірожупанників вийшли на волю та змогли влитися у лави IV Сірої стрілецької дивізії Дієвої Армії УНР.

Синьожупанники та, особливо, сірожупанники залишили звитяжний слід у збройній боротьбі України за свою незалежність. І поправу цими військовими формаціями Дієвої Армії УНР, які обороняли Волинь від загарбників, мають у першу чергу гордитися жителі саме нашого краю.

Сергій Лис

Література:

Гуцалюк І. Зародження та діяльність Сірожупанної дивізії на Волині / І. Гуцалюк // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю утворення Волин. обл., 810-й річниці надання місту Володимир-Волинському магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – Вип. 32. – С. 252–254.*

Гуцалюк І. Формування та діяльність спеціального призначення Української держави на території Західної Волині / І. Гуцалюк // *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 13 : Історичні науки. – С. 157–163.*

Дем'янюк О. Й. Українські національні військові формування на Волині (1918 р.) / О. Й. Дем'янюк, І. М. Пасюк, С. П. Яровенко // *Дем'янюк О. Й. Воєнна історія Волині : іст. нариси : в 4 т. / О. Й. Дем'янюк, І. М. Пасюк, С. П. Яровенко. – Луцьк, 2015. – Т. 3 : 1914–1923. – С. 126–141.*

Дмитрук В. Нарис історії Сірожупанної дивізії / В. Дмитрук // *Дмитрук В. Вони боролися за волю України / В. Дмитрук. – Луцьк, 2007. – С 3–246.*

Дем'янюк О. Польські претензії на волинські землі в добу Української революції / О. Дем'янюк // *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2014. – №7 (284) : Історичні науки. – С. 45–50.*

Озброєні сили Української Народної Республіки // *Історія українського війська. – Вінніпег, 1953. – С. 376–392.*

Омельковець О. Військові формування української держави П.Скоропадського / О. Омельковець // *Минуле і сучасне Волині та Полісся : Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся : матеріали XXI Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці незалежності України та 505-річчю першої писем. згадки про с. Сереховичі. – Луцьк, 2006. – Вип. 21. – С. 242–244.*

Пасюк І. Українські військові формування на поч. ХХ ст. на Волині / І. Пасюк, О. Чичерська // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Україна та Волинь у наполеоновських війнах : матеріали ХLI Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю війни 1812 року, 11–12 трав. 2012 р., м. Луцьк / упоряд.: А. Силюк, О. Златогорський. – Луцьк, 2012. – Вип. 41. – С. 273–281.*

Круковський О. Фалеристичні сліди Синьої та Сірої Дивізії / О. Круковський // Знак. – 2001. – № 23. – С. 10.

Устимчук Р. Голобські жупани німецького кайзера / Р. Устимчук // Волин. газ. – 2017. – 2 листоп. – С. 11.

* * *

Буравченков А. О. Сіра дивізія, Сірожупанна дивізія / А. О. Буравченков // Енциклопедія історії України. – Київ 2012. – Т. 9 : Прил–С. — С. 583.

* * *

Сіра дивізія, Сірожупанна дивізія [Електронний ресурс] // Інститут історії України : сайт. – Режим доступу : http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Sira_dyviziia. – Назва з екрану.

Сірожупанники [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

БЕРЕЗЕНЬ

125 років від часу виходу першої поетичної збірки Лесі Українки

«На крилах пісень» (1893)

У січні 1891 року Ольга Петрівна Косач (Олена Пчілка) повезла Лесю Українку на лікування до Відня. Тоді вони на кілька днів зупинилися у Львові. Тут відбулося знайомство Лариси Косач з Іваном Франком і Михайлом Павликом. Олена Пчілка згадувала в «Автобіографії», що «просили вони дозволу видрукувати збірочку Лесиних поезій і дістали від нас на це згоду».

Турбуючись про підготовку збірки, Олена Пчілка написала листа І. Франкові. У відповідь отримала: «Щодо видання віршів Лесі Українки, то я радо готов узятися за нього і зробити швидко своїм коштом в «Літ[ературно]-наук[овій]бібліотеці», або й осібно, в більшому форматі».

Авторка надсилала йому чотири рази частинами рукопис збірки. З другої частини з'явилась її промовиста назва.

1 (13) січня 1893 року в журналі «Зоря» було надруковане повідомлення, що «в друкарні Тов[ариства] ім. Шевченка кінчають друкувати оригінальні поезії Лесі Українки під заг[оловком] «На крилах пісень», проте ця втішна звістка була передчасною. 27 січня 1893 року Ольга Федорівна Франко пише Івану Яковичу, що збірка «На крилах пісень» ще не складена.

У лютому 1893 року Леся отримала усі коректурні аркуші, прочитала їх і надіслала до видавництва, визначивши сторінку «Помилок», що була додана в кінці книги.

У першій половині березня 1893 року збірка побачила світ. На титульній сторінці стояла дата – 1892 (плановий час виходу книжки), на обкладинці – 1893 (фактичний).

Цього місяця О. Маковей пише: «...Ось в ряди наших нечисленних письменців, а особливо жінок-авторок прибуває сила молода ще, дуже молода, але помітна». І далі автор відзначає поетичну розмаїтість першого Лесиного доробку: «У всіх тих творах знати передовсім три провідні мотиви: перший – то сумовитий погляд авторки на своє життя і долю; другий – то культ природи; а третій – то культ України і світове горе».

Критик висловлює своє вагання у визначенні подальшого творчого шляху поетеси, маючи на увазі і Лесину молодість, і тяжку хворобу, що спіткала її на світанку життя (адже як багато сил забрала у дівчини боротьба з недугою!). Відчуваючи, як ніхто інший, ці стурбовані інтонації старшого товариша по перу, глибоко чутлива поетеса у листі-відповіді Осипові Маковою від 28 травня (9 червня) 1893 року написала твердо: «Ви боїтесь, що я не піду разом з духом часу, а зостануся позаду, – не думаю я сього. «На крилах пісень» не єсть мое остатнє слово, а коли я думаю йти далі, то вже ж вперед, а не назад, інакше не варто було й виходити».

«На крилах пісень» складається із двох розділів, поем «Самсон», «Місячна легенда», «Русалка».

Частину віршів об'єднано у цикли: «Сім струн», «Зоряне небо», «Кримські спогади», «Дитячі».

Іван Франко в статті «Леся Українка» (1898), писав, що «Від часу Шевченкового «Поховайте та вставайте, кайдани порвіте» Україна не чула такого сильного, гарячого та поетичного слова, як із уст сеї слабосилої, хворої дівчини».

У книзі М. Мороза «Літопис життя та творчості Лесі Українки» подається зміст рецензії І. Верхратського на нововидану книгу 22-річної авторки. «Рецензент захоплений збіркою і зараховує її автора до обдарованих. Мотиви поезій не нові, але їм надано принадної форми, яка захоплює читача. Найліпше вдалися картини природи, наприклад «Подорож до моря», «Зорі, очі весняної ночі...», «Соловейковий спів навесні...». Повна співчуття до людей поезія «В'язень». Надто ідеально і, на думку рецензента, неправдиво малює поетеса щасливіший світ у майбутньому, і він не вірить у той ідилічний рай, про який мріє Леся Українка в поезії «Коли втомлюся я життям щоденним...». Дуже гарними є дитячі поезії. Характерною для в'яснення позицій автора є поезія «Мій шлях».

Докладніше аналізується форма поезій, відзначається різноманітна строфічна будова. Мова поезій взагалі чиста, але є ряд слів, що вражають новизною. Деякі поезії можна б до збірки не включати, вважає рецензент, наприклад, вірші «Сосна», «До мого фортепіано». Збірка має тривалу вартість. Рецензент рекомендує її читаючій громаді як цінний набуток нашої літератури: «Ім'я молодій авторки, так хорошо владіючої рідним язиком і поетичною формою, надіюсь, засіє пишно в крузі трудительок на полі письменної літератури і стане славою матері-України».

Тетяна Поліщук

Література:

Українка Леся. Зібрання творів. У 12 т. Т. 1. / Леся Українка. – Київ : Наук. думка, 1975. – 435 с.

На крилах пісень – с. 45–117.

Українка Леся. На крилах пісень : поезія / Леся Українка. – Репринт. відтворення вид. 1893 року. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 116 с.

Українка Леся. На крилах пісень : поезії / Леся Українка. – Київ : Веселка, 1994. – 128 с.

Українка Леся. Усі твори в одному томі / Леся Українка ; передм. М. І. Литвинця. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2008. – 1376 с.

На крилах пісень – с. 8–33.

* * *

Аврахов Г. Г. Леся Українка : проблеми текстології та історії друку. (до дванадцятитом. вид. творів, 1975–1979) : монографія / Г. Г. Аврахов. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 228 с.

Словник мови Лесі Українки : (на матеріалі зб. "На крилах пісень") Ч. 2 : (Н–Я). – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. – 124 с.

Франко І. Зібрання творів : У 50 т. Т. 49 / І. Франко. – Київ, 1986. – 410 с.

Про збірку «На крилах пісень» – с. 309–310.

Аврахов Г. Першокнига поезій Лесі Українки «На крилах пісень» : текстологічний еталон чи перейдений етап структурування збірок? / Г. Аврахов // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури. – Луцьк, 2001. – С. 8–19.

Андрощук Н. С. Пунктуація як елемент семантичної структури поетичних збірок Лесі Українки "На крилах пісень" / Н. С. Андрощук // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки : мовознавство. – Луцьк, 2008. – № 10 : Філологічні науки. – С. 5–11.

Данилюк Н. Лексика зі стилістичним значенням у збірці Лесі Українки "На крилах пісень" (1893 р.) / Н. Данилюк // Лінгвостилістичні студії / ред. С. К. Богдан. – Луцьк, 2014. – Вип. 1. – С. 70–80.

Рибчук С. Колодяжне – колыска першої поетичної збірки Лесі Українки "На крилах пісень" / С. Рибчук // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 168–170.

* * *

На крилах пісень [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

На крилах пісень [Електронний ресурс] // Енциклопедія життя і творчості Лесі Українки : сайт. – Режим доступу : <http://www.l-ukrainka.name/uk/Verses/NaKrylachPisen.html>. – Назва з екрану.

1 КВІТНЯ**85 років від дня народження О. Ф. Ошуркевича (1933–2010) – українського фольклориста, етнографа, музейника, краєзнавця**

Олексій Федорович Ошуркевич – відомий український дослідник, автор понад двадцяти книг з фольклористики, етнології, літературного краєзнавства, численних публікацій в наукових збірниках, періодичних виданнях. Зібрані ним матеріальні й духовні пам'ятки стали важливим надбанням нації, послужили й сьогодні є джерелом для ґрунтових досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців.

Народився О. Ошуркевич 1 квітня 1933 р. у м. Берестечку Волинської області. Фах філолога здобував у Львівському державному університеті імені Івана Франка, який закінчив 1957 р. Після роботи в кількох районних газетах, у 1961 р. він був прийнятий до Волинського краєзнавчого музею завідувачем відділу фондів. Того ж року переведений на посаду старшого наукового співробітника – «інспектора по охороні пам'ятників». З 1964 р. займався профспілковою культурно-освітньою роботою. У 1966 р. зарахований на посаду методиста з фольклору Обласного будинку народної творчості. Після реорганізації установи в Обласний науково-методичний центр народної творчості й культурно-освітньої роботи (1979 р.), переведений завідувачем фольклорним відділом. До Волинського краєзнавчого музею О. Ошуркевич повернувся на початку 1984 р. Спершу молодшим, а з 1987 р. – старшим науковим співробітником відділу методико-масової роботи. З його ініціативи у січні 1989 р. був створений відділ етнографії, фольклору та народних промислів, який він і очолив. Через п'ять років перейшов на посаду провідного наукового співробітника цього ж відділу, у якому працював до вересня 2002 р.

Впродовж усієї трудової діяльності дослідник вів активну роботу з виявлення, вивчення, збереження й популяризації культурної спадщини. В період з 1961 по 1964 рр. О. Ошуркевич займався збиранням матеріалів про відомих діячів: письменницю Г. Жежко, лауреата Шевченківської премії Є. Шабліовського, художника А. Лазарчука, письменницю й актрису Г. Запольської, письменника Ю. Крашевського та ін. Він

піклувався про збереження пам'ятних місць, пов'язаних з визначними особистостями краю. Висвітлював ці питання в періодичній пресі того часу. Чимало цікавих фактів, що стосуються життя і діяльності членів родини Косачів, їх оточення висвітлено дослідником в друкованих виданнях, наукових збірниках.

Уболівав О. Ошуркевич за збереження історичних пам'яток Волині. У 1960–1970-х рр. дослідник підготував ряд публікацій під рубриками «Пам'ятки минулого – скарби народні», «По історичних місцях Волині».

Досить активно О. Ошуркевич займався музейним будівництвом у 1980-х роках. Докладав чимало зусиль, щоб на Волині діяли музеї та музейні кімнати різного профілю. Він став одним з перших дослідників, який звернувся до вивчення історії Волинського краєзнавчого музею, висвітлював діяльність першого директора установи О. Прусевича, питання етнографії, що піднімалися у музеї в міжвоєнний період. Науковець виступив співавтором дослідження «Волинський краєзнавчий музей: доля культурних скарбів України під час Другої світової війни: архіви, бібліотеки, музеї». Його розвідки дали поштовх іншим науковцям до активного вивчення музейної справи Волинської області.

Роботі у Волинському краєзнавчому музеї Олексій Федорович присвятив понад 20 років. За цей час він повсякчас розшукував народні скарби, поповнював фондову збірку унікальними пам'ятками, поширював народні надбання через виставки, екскурсії, лекції, численні наукові публікації, видання тощо. О. Ошуркевич був серед ініціаторів та організаторів проведення у Волинському краєзнавчому музеї обласних конкурсів різдвяно-новорічної атрибутики, писанкарства, завдяки чому громадськість краю була долучена до важливого процесу відродження та розвитку народного мистецтва, традиційних календарних звичаїв та обрядів, а фондова збірка поповнилась численними музейними предметами з цієї тематики.

Високо оцінило діяльність О. Ошуркевича Українське товариство охорони пам'яток історії та культури. У 1990 р. він став другим лауреатом премії імені П. Чубинського, у номінації за збереження пам'яток фольклору, етнографії та мистецтва. Йому також присуджені обласна премія імені М. Куделі (1999 р.)

й звання «Заслужений працівник культури України» (2006 р.). За збереження нематеріальної культурної спадщини у 2010 р. О. Ошуркевич удостоєний Всеукраїнської премії імені В. Гнатюка, запровадженої Міністерством культури України.

Низка матеріалів про життєвий шлях і наукову спадщину дослідника увійшли до збірників науково-етнографічних конференцій «Минуле і сучасне Волині та Полісся» (2003, 2013 рр.), що проходили у Волинському краєзнавчому музеї. Львівська національна музична академія імені Миколи Лисенка у 2016 р. підготувала видання «Етномузика: Збірка статей та матеріалів пам'яті Олекси Ошуркевича». Того ж року у Луцьку, де багато років проживав й плідно працював О. Ошуркевич, з'явилася вулиця його імені.

Постать О. Ошуркевича ще потребує різнобічного висвітлення та визначення його ролі у вітчизняній науці.

Людмила Мірошниченко-Гусак

Література:

Берестецька Голгофа : антол. укр. поезії про Берестецьку битву 1651 р. / упоряд. О. Ошуркевич. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 196 с.

З фольклорної криниці Франкового села : нар. пісні, перекази, спогади / записи, впорядкув. і приміт. О. Ошуркевича. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 168 с.

Мелодії червоної калини : укр. нар. пісні нац.-визвол. боротьби / запис., впоряд. О. Ошуркевич. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 208 с.

Оповіді Шевченкового краю / записи, впорядкув. і примітки О. Ошуркевича. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 132 с.

Під зорями новорічними : традиційні щедрівки, рядження / фольклор.-етнограф. записи Олекси Ошуркевича. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 100 с.

Пісні села Підлісся / записи Олекси Ошуркевича. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 176 с.

Пісні Шевченкового краю / записи, впорядкув. і приміт. О. Ошуркевича. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 484 с.

Родина Косачів і волиняни : спогади, перекази / записи, впорядкув. і прим. О. Ошуркевича. – 2-е вид. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 64 с. : іл.

* * *

Ошуркевич О. Ф. До джерел : народознавчі ст., розвідки, тексти / О. Ф. Ошуркевич. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 351 с.

Ошуркевич О. Затрубили труби: з історії народних музичних інструментів / О. Ошуркевич. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 22 с.

Ошуркевич О. Ф. Там, під Берестечком : ст., нариси / О. Ф. Ошуркевич. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 144 с.

* * *

Ошуркевич О. І знову Львів нагадує давніше : фрагменти спогадів про студентські роки / О. Ошуркевич // Лазарук В. А. Твори : спогади, ст., рец., есеї, нариси, інтерв'ю, хронік. повідомл., урив. з публ. виступів на різних письмен. форумах, витяги зі щоденників, листування з владою, вивчення творч. у шк., біогр. / В. А. Лазарук. – Луцьк, 2010. – Т. 7 : Серед поодиноких друзів і ширих недругів. – С. 19–31.

Ошуркевич О. З легендарного овиду Пляшеви : (Клим Поліщук і Волинь) / О. Ошуркевич // Волинь у житті та творчості письменників. – Луцьк, 2007. – С. 76–79.

Ошуркевич О. З любов'ю до рідного міста / О. Ошуркевич // У творчому горінні : Мирослав Стефанишин : портрет митця у ст., рец., відгуках, інтерв'ю, спогадах, листах і фотоматеріалах. – Луцьк, 2010. – С. 88–89.

* * *

Кондратович О. П. Олекса Ошуркевич: з антеїв Волинської землі / О. П. Кондратович. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2013. – 120 с.

Олександра Кондратович: кризь терни життя : біобібліогр. покажч. / ред. А. А. Понагайба. – Луцьк : Терези, 2015. – 78 с.

Про Олексу Ошуркевича – 17, 43, 44, 46, 47, 48, 217, 220, 226, 228, 230, 330.

Петро Мах: "Душею журавлю до Волині" : біобібліогр. покажч. / упоряд.: О. Л. Іщук, А. А. Понагайба. – Луцьк : Твердиня, 2013. – 88 с.

Про Олексу Ошуркевича – 58, 420.

Наталія Юхимівна Пушкар : біобібліогр. покажч. / упоряд. А. А. Понагайба ; відпов. за вип.: А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 152 с.

Про Олексу Ошуркевича – 129.

Мирослав Стефанишин: композитор, музикознавець, фольклорист : біобібліогр. покажч. / упоряд.-ред.: А. А. Понагайба, Н. С. Пилипюк. – Луцьк : Терези, 2017. – 148 с.

Про Олексу Ошуркевича – (19), 76, 211, 216, 222, 2224, 2226, 2228, 229, 257, 284, 287, 321, 325, 541,

Гика В. Наукова спадщина Олекси Ошуркевича у документах Державного архіву Волинської області / В. Гика // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф. присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 9–13.

Дмитренко А. Обхідні ритуальні звичаї Щедрого вечора : рец. на останнє прижиттєве вид. Олекси Ошуркевича / А. Дмитренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф. присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 297–299.

Кондратович О. Дорогами Тараса. Дослідження Олексою Ошуркевичем пісенної скарбниці Шевченкового краю / О. Кондратович // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф. присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 13–15.

Корпан І. Олекса Ошуркевич – український фольклорист, дослідник народно-казкового епосу Волині / І. Корпан // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе : матеріали Волин. обл. наук.-практ. конф., 10–11 квіт. 2003 р. / ред.: А. Силюк, Є. Ковальчук, Н. Гатальська, М. Мігас, Г. Бондаренко. – Луцьк, 2003. – Вип. 11. – С. 11–12.

Кузьмич М. Олекса Ошуркевич – дослідник народної культури Волині і Полісся / М. Кузьмич // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе : матеріали Волин. обл. наук.-практ. конф., 10–11 квіт. 2003 р. / ред.: А. Силюк, Є. Ковальчук, Н. Гатальська, М. Мігас, Г. Бондаренко. – Луцьк, 2003. – Вип. 11. – С. 7–9.

Мірошиченко-Гусак Л. Джерела пізнання. Збірка листів, адресованих Олексію Ошуркевичу / Л. Мірошиченко-Гусак // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї :

матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф. присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. Вип. 44. – С. 15–18.

Нагорна О. Олекса Ошуркевич у створенні музейних закладів Волині. Спогади колеги / О. Нагорна // *Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе* : матеріали Волин. обл. наук.-практ. конф., 10–11 квіт. 2003 р. / ред.: А. Силюк, Є. Ковальчук, Н. Гатальська, М. Мігас, Г. Бондаренко. – Луцьк, 2003. – Вип. 11. – С. 7.

Нагорна О. Про себе і своїх колег / О. Нагорна // *Волинський музей. Історія і сучасність* : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волинського краєзнавчого музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 124–133.

Олекса Ошуркевич : пам'ять про колегу // *Волинський музейний вісник* / ред. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2010. – Вип. 2. – С. 209–210.

Охманюк В. Записи В. Харківа та О. Ошуркевича як відображення процесу трансформації питомої етномузичної культури / В. Охманюк // *Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної Академії України імені П.І. Чайковського* / уклад. О. І. Коменда. – Луцьк, 2011. – Вип. 7. – С. 313–330.

Рибак Ю. Музичний фольклор Волині та Полісся в етнографічному доробку Олекси Ошуркевича / Ю. Рибак // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї* : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф. присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 18–24.

Семенюк Л. Дослідження фольклору Волині у XIX–XX ст. / Л. Семенюк, Л. Семененко // *Волинь у житті та творчості письменників* / упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 71–75.

Стефанишин М. С. Митець глибинного фольклору / М. С. Стефанишин // *Стефанишин М. С. Я щиро вдячний долі : спогади і ст.* / М. С. Стефанишин. – Луцьк, 2016. – С. 59–60.

Дубовик О. Жерці святої культури / О. Дубовик // *Укр. Слово*. – 2011. – 2–8 листоп. – С. 8.

Кондратович О. Все життя – з Великим Кобзарем у серці / О. Кондратович // Слово Просвіти. – 2015. – 21–27 трав. – С. 13.

Кондратович О. Дослідник волинського краю / О. Кондратович // Полісся. – 2013. – 19 жовт. – С. 3.

Ошуркевич Олекса Федорович : [некролог] // Волинь-нова. – 2010. – 16 жовт. – С. 19.

* * *

Олекса Ошуркевич : біобібліогр. покажч. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 80 с.

Олекса Ошуркевич : до народних джерел : біобібліогр. покажч. – Вид. 2-ге, доповн. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 128 с.

Вернидубов О. Ошуркевич Олексій Федорович / О. Вернидубов // Краєзнавці України : (сучас. дослідники рідн. краю) : довідник. – Київ ; Кам'янець–Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 163–164.

Мірошниченко-Гусак Л. 1 квітня 75 років від дня народження О. Ф. Ошуркевича (1933) – українського фольклориста, етнографа, краєзнавця, заслуженого працівника культури України / Л. Мірошниченко-Гусак // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 41–45.

Мірошниченко-Гусак Л. 1 квітня 80 років від дня народження О. Ф. Ошуркевича (1933–2010) – українського фольклориста, етнографа, краєзнавця, заслуженого працівника культури України / Л. Мірошниченко-Гусак // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2012. – С. 43–47.

* * *

Волинський краєзнавчий музей : історія [Електронний ресурс] // Волинський краєзнавчий музей : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-kraay-mus.at.ua/>. – Назва з екрану.

Волинський краєзнавчий музей : історія [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-museum.com.ua/>. – Назва з екрану.

Нагорна О. Про себе і своїх колег / О. Нагорна [Електронний ресурс] // Волинський краєзнавчий музей : сайт. – Режим доступу : http://volyn-kraymus.at.ua/publ/pro_sebe_i_svojikh_koleg/1-1-0-285. – Назва з екрану.

Ошуркевич Олексій Федорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

У Луцьку є вулиця Олекси Ошуркевича [Електронний ресурс] // Хроніки Любарта : сайт. – Режим доступу : <http://www.hroniky.com/news/>. – Назва з екрану.

20 КВІТНЯ

60 років від дня народження С. О. Волошиної (1948–2014) – вишивальниці, почесного члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України

Світлана Олександрівна Волошина народилася 20 квітня 1948 року в м. Луцьку. Вона була найменшою дитиною у багатодітній сім'ї. Дитинство випало на важкі повоєнні роки. Мати та старші сестри важко працювали, щоб забезпечити сім'ю всім необхідним. Світлана любила мандрувати старими вуличками міста.

Закінчила 8 класів Луцької загальноосвітньої школи №6. Потім навчалася у вечірній школі с. Гірка Полонка Луцького району. Професійну освіту здобувала заочно на відділенні торгово-кулінарного технікуму (нині коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки). Працювала кухарем, продавцем, завідувачем складу у різних організаціях.

4 листопада 1977 року на заводі «Полімер» (м. Луцьк) сталася із Світланою Волошиною виробнича травма, позбавила її, молоду 29-річну жінку, можливості ходити. На її долю випало багато випробувань. Після виходу з лікарні Світлана Волошина знайшла в собі сили жити і працювати. Новим її заняттям стало вишивання. Влаштувалася вишивальницею з можливістю працювати вдома у Луцьку художньо-виробничу майстерню Художнього фонду УРСР.

На початку 1980-х років С. О. Волошина відтворювала разом із відомими майстрами Н. Г. Горлицькою, З. І. Магеровською, М. Р. Чорною, І. Д. Сензюк та М. К. Тимошук старі орнаменти, вишиті технікою занизування. Опанувала

різноманітні відомі техніки вишивки. Стала активним учасником Волинського обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України, перші засідання якого проходили у неї вдома.

Світлана Волошина створювала й жіночі прикраси з бісеру, займалася в'язанням гачком та спицями. Та чи не найбільш вишуканим і досконалим є оздоблене вишивкою, мережкою вбрання. Для його створення майстриня виношувала задум, осмислювала кожную деталь, переносила на полотно лише тоді, коли в уяві чітко вимальовувалися його композиційне та колористичне рішення. Самостійно їх кроїла й шила. Приділяла велику увагу оформленню своїх виробів.

За високу майстерність Світлана Волошина отримала звання майстра народної творчості, а з 1992 року є почесним членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Світлана Волошина брала участь у багатьох мистецьких виставках. Зокрема, в липні 1997 року презентувала свої роботи у залі Волинського осередку спілки народних майстрів України.

У Волинському краєзнавчому музеї 2001 року діяла персональна виставка майстрині під назвою «Мережаний світ Світлани Волошиної». На ній демонструвалися роботи виконані різними техніками: занизування, хрестик, різноманітні мережки, філейні узорі, що вражали своєю оптимістичністю. У них переважав червоний колір, що характерно для традиційної вишивки волинського краю. А в 2003 році ажурні серветки, скатертини, одяг та доповнення до нього експонувалися на колективній виставці «Світ ажурного плетива».

У 2011 році Світлана Олександрівна долучилася до благодійної акції «Подаруй дитині вишиванку», яка проходила у Луцьку на свято Миколая.

У 2013 році вишивальниця взяла участь у конкурсі Першого республіканського біенале української народної вишивки «Український рушничок» імені Героя України Віри Роїк. У номінації «Збереження української традиційної вишиванки в одязі» Волошину нагородили дипломом другого ступеня.

12 жовтня 2014 року закінчився життєвий шлях Світлани Волошиної. Її роботи – жіночі й чоловічі сорочки, блузи, цілі костюми в народному стилі, численні рушники, доріжки,

серветки, скатертини – розлетілися по світу. Роботи мають суто індивідуальний характер, відзначаються особливим почерком майстрині, вишуканим смаком, досконалим філігранним виконанням.

Леся Криштапюк

Література:

Винничук В. Орнаменти у вишивці та ткацтві Волині / В. Винничук. – Луцьк, 2004. – 160 с.

Про С. О. Волошину – с. 29, 41–42, 43, 46.

Вища педагогічна освіта і наука України : історія, сьогодення та перспективи розвитку : Волинська область. – Київ : Знання України, 2009. – 415 с.

Про С. О. Волошину – с. 143–145.

Гатальська Н. Матеріали до словника-довідника «Майстри народної творчості Волині»: Волошина Світлана Олександрівна / Н. Гатальська, Н. Кузьмич, Т. Хомова // *Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф.* – Луцьк, 2005. – С. 192–199.

Слота О. Світлана Волошина : творчий портрет / О. Слота // *Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе : матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф.* – Луцьк, 2004. – С. 113.

Григор'єв О. Вишивки Світлани Волошиної / О. Григор'єв // *Сіл. вісті.* – 1997. – 12 верес.

Гуменюк Н. Мережаний світ Світлани Волошиної / Н. Гуменюк // *Віче.* – 2001. – 3 трав.

Гуменюк Н. На білих крилах рушників / Н. Гуменюк // *Віче.* – 1997. – 17 лип.

Навроцька З. Мережаний світ Світлани Волошиної / З. Навроцька // *Нар. мистецтво.* – 2001. – № 3–4. – С. 43.

Солтисюк Л. Мережаний світ, в якому знайшла щастя Світлана Волошина / Л. Солтисюк // *Аверс-прес.* – 2001. – 17 трав.

Штинько В. Вишивала ружі, а вишила долю... / В. Штинько // *Волинь.* – 2003. – 9, 16 жовт.

Ювілеї : вишивала ружі, а вишила долю... // *Волинь-нова.* – 2008. – 24 квіт. – С. 2.

* * *

Шевченко Є. І. Волошина Світлана Олександрівна (20.04.1948, Луцьк) – майстриня художньої вишивки та в'язання / Є. І. Шевченко // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5. – С. 127.

24 КВІТНЯ

75 років від дня народження Б. А. Свєреди (1943) – заслуженого працівника освіти України

Богдан Антонович Свєреда народився 24 квітня 1943 року в с. Коршів Луцького району. Середню освіту здобув у Несвіцькій школі, професійно – технічну – у Володимир – Волинському училищі № 3 (спеціальність – механік автотранспорту), вищу – у Луцькому педагогічному інституті імені Лесі Українки на історичному факультеті, який закінчив у 1971 році.

Трудову діяльність розпочав слюсарем у Луцькому таксомоторному парку. З листопада 1963 року по серпень 1966 року служив в армії. В 1968 – 1974 роках працював у громадських організаціях. З 1974 по 1977 роки працював в апараті Луцької міської ради.

З лютого 1977 року Б. А. Свєреда нерозривно пов'язаний з освітою міста Луцька. З цього часу він очолює педагогічний колектив школи № 6, одночасно займається будівництвом середньої школи № 14. Починаючи з 1978 року та впродовж тридцяти років, Богдан Антонович – незмінний директор однієї з найкращих шкіл міста Луцька - школи №14. « З цього часу я зрозумів, що обрав правильний шлях у своєму житті – педагогічну ниву, - ділиться роздумами Богдан Антонович, – на цьому шляху я завжди керувався основним своїм кредо: «Враховувати кращий досвід та йти в ногу з часом!».

Його щоденна, наполеглива робота з формування учнівського та педагогічного колективу, впровадження нових форм роботи з батьківською громадськістю забезпечили ефективність діяльності школи та заклали фундамент її постійного поступу до змін та здобутків.

Богданом Антоновичем розроблена система виховної роботи, яка об'єднала педагогів, школярів та батьків. В її основу покладено вивчення родоводу сім'ї та ідея родинного

виховання. Трикутник «школа-учні – батьки» є основною схемою у вирішенні більшості питань, пов'язаних з проблемами навчально-виховного процесу. Кожна його ланка є рівноправним учасником усіх шкільних справ, ідей і задумок.

За ініціативи директора була побудована й обладнана світлиця з інтер'єром української хати, яка стала центром впровадження започаткованої нової системи виховної роботи. Нині це народний етнографічний музей «Світлиця», який очолює Богдан Антонович. «Світлиця» – єдиний музей, який отримав звання «Народний» серед загальноосвітніх навчальних закладів. Його експозиція розміщена у трьох шкільних приміщеннях. Є своє фондосховище, що нараховує понад 2 500 музейних експонатів. Серед представлених та збережених у «Світлиці» артефактів є речі та реліквії його очільника – Богдана Антоновича Свереди та його родини. Слід відзначити, що в діяльності музею велика увага надається поповненню його новими, цікавими та оригінальними експонатами. До пошукової роботи Богдан Антонович залучає вихованців гімназії, їх батьків та родичів. Щорічно у весняно-літній період гімназійні пошукові загони юних краєзнавців вирушають у поліські райони Камінь-Каширщини, Ратнівщини, Любешівщини та Маневиччини, які багаті фольклорними та етнографічним матеріалами й предметами старовини. Як правило, маршрути визначаються наперед – за матеріалами генеалогічних досліджень гімназистів, орієнтуючись на родичів, котрі мають родинне коріння в цій місцевості. Крім того, фонди музею поповнюються завдяки просвітницькій акції «З бабусиною скрині – на полицю музею».

Таким чином, фонди шкільного музею збагачуються завдяки активній пошуковій та пізнавальній роботі вихованців закладу, що в свою чергу позитивно впливає на навчально-виховний процес в гімназії. Часто доводиться чути від учителів гімназії, що під час родинних свят її учасники урочисто передають оригінальні експонати та родинні реліквії в свою гімназійну гордість – етнографічний музей «Світлицю». Вони горді тим, що старовинні речі їхніх родин стають експонатами і розміщені у вітринах експозиції музею.

Для теоретичної та практичної підготовки музейного активу Богдан Антонович організував роботу гуртка «Юні музеезнавці», до занять якого були залучені працівники

Волинського краєзнавчого музею та народні майстри, які представляють для ознайомлення дітям кращі зразки етнографічних пам'яток. На базі етнографічного музею «Світлиці» діють секції історії, краєзнавства та археології.

Таким чином, учнівський музейний актив залучається до науково-дослідницької роботи. Юні музеєзнавці та гімназистипошуковці беруть участь у науково-практичних конференціях, конкурсах наукових робіт у Малій академії наук та в різних всеукраїнських історичних конкурсах та читаннях. У 2017 році екскурсовод музею Ольга Гаргола стала переможцем Всеукраїнського конкурсу екскурсоводів шкільних музеїв.

Нині етнографічний музей «Світлиця» перетворився в осередок виховної роботи з формування національної свідомості та самосвідомості учнів, батьків, учителів. Новаторський стиль управління Богдана Антоновича почав використовуватися при розробці та реалізації багатьох освітніх проектів з проблем сімейного виховання у місті та області.

Слід відзначити, що Богдан Антонович, працюючи директором гімназії, одним із пріоритетів вважав методичну роботу з педагогами та впровадження нових освітніх технологій. З цією метою було започатковано випуск «Інформаційно-методичного вісника» та створено науково-методичний центр, в якому комп'ютеризовані робочі місця заступників по науковій та виховній роботі. Він – автор багатьох методичних посібників, автор двох методичних збірок «Збережемо народні традиції».

Б. А. Свереда – висококваліфікований, знаючий педагог, спеціаліст вищої категорії, вчитель історії, методист. Досконало володіє ефективними методами організації навчально-виховного процесу, забезпечує високу результативність навчання. Для нього характерний творчий пошук нових форм і методів у викладанні предмета. Вміло здійснює диференційований підхід до учнів, вдало використовує міжпредметні зв'язки, карти, таблиці, схеми, додаткову літературу, енциклопедії. Гімназисти, яких навчав Богдан Антонович, мають ґрунтовні знання, вміють дискутувати, узагальнювати, люблять уроки історії.

Ще одним із напрямків діяльності Богдана Антоновича є науково – публіцистична та громадська робота. Він бере участь у наукових конференціях, друкується на сторінках обласної та всеукраїнської преси, відстоюючи свою чітку патріотичну

позицію щодо новітніх політичних реалій. Дослідивши російські історичні джерела XVIII–XX століть, він написав і видав науково-публіцистичну роботу «Фальсифікація походження російської держави та її населення».

Б. А. Свєреда був депутатом п'яти скликань Луцької міської ради, чотири каденції він очолював комісію з гуманітарних питань. У 2003 році рішенням Луцької міської ради Б. А. Свєреді присвоєно звання Почесного громадянина міста Луцька.

За багаторічну роботу Богдан Антонович Свєреда відзначений багатьма нагородами, серед них – заслужений працівник освіти України. Та найвищою нагородою стали любов та повага учнів та педагогів, яких навчав добро, надихав на плідну працю.

Тамара Андрейчук

Література:

Свєреда Б. Чи всі засоби добрі / Б. Свєреда // Волинь-нова. – 2008. – 15 квіт. – С. 5.

Свєреда Б. Корінням в етнос, гіллям – у світову цивілізацію : з досвіду національно-патріотичного виховання / Б. Свєреда // Пед. пошук. – 2006. – № 3 (51). – С. 11–15.

Свєреда Б. Їх час – XXI століття / Б. Свєреда // Пед. пошук. – 1998. – № 1 (17). – С. 15–17.

Свєреда Б. Відроджуємо животворне коріння родоводу / Б. Свєреда // Почат. шк. – 1995. – № 5–6. – С. 39–46.

* * *

Ювілей: він виховав справжніх українців // Волинь-нова. – 2013. – 27 квіт. – С. 2.

* * *

Романчук Г. 24 квітня 75 років від дня народження Б. А. Свєреди (1943) – волинського педагога, заслуженого працівника освіти України // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2012. – С. 50–53.

* * *

Свереда Богдан Антонович розпочав трудову діяльність у 1963 ... [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Луцької міської ради : сайт. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/search?q=свереда+богдан+антонович&t> . – Назва з екрану.

Свереда Богдан Антонович [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-museum.com.ua/index/zrazkovij>. – Назва з екрану.

КВІТЕНЬ

75 років від часу створення вояками УПА на Волині Колківської республіки (1943)

Упродовж весни 1943 року загони Української Повстанської Армії звільнили від німецьких окупантів чимало населених пунктів Маневицького, Колківського, Цуманського, Рожищенського, Ківерцівського районів Волинської області та Степанівського району Рівненської області. На цих теренах постала так звана Колківська республіка, оскільки містечко Колки, яке повстанці на чолі з командиром Миколою Ковтонюком (псевдо «Олег») відбили у нацистів лише за другим разом, стало адміністративним центром цієї території Волині. Офіційного проголошення даного напівдержавного утворення, яке в народі називали просто «наша республіка», не було. Колківська республіка вважалася частиною відновленої актом ОУН(б) від 30 червня 1941 року Української Держави. Вочевидь, символічно днем її заснування можна вважати день Благовіщення Діви Марії (7 квітня). Адже Богородиця є небесною покровителькою українських вояків повстанської армії.

Після встановлення в Колках української влади містечко стало місцем зосередження політичного й військового проводів ОУН(б) і УПА. Зокрема, тут дислокувався штаб Дмитра Клячківського (псевдо «Клим Савур») – Крайового Провідника ОУН(б) на Північно-західних українських землях і, де-факто, першого Головного командира УПА. У Колках розташовувалася військова школа кіннотників, мабуть, єдина, в повстанській армії. Тут містився і штаб групи УПА – «Турів», командиром якої до липня 1943 року був «Олег», а потім «Рудий». У Колках якийсь час перебував і Роман Шухевич.

У самому містечку діяли також школи артилеристів і мінерів, курси самооборонної кінної розвідки та політосвіти. У селі Рудня функціонувала старшинська школа, а в селі Старосілля розмістився великий видавничий осередок. На території Колківської республіки було сформовано і загони «Шаули» й «Верещака», які влітку 1943 року пішли в рейд на Схід України. Також на околицях Колок розташовувався один з перших куренів УПА під командуванням Степана Коваля («Рубашенка»).

Цивільне правління здійснювали районна і сільські управи, які тримали тісний зв'язок із населенням. Заходами політичної влади керував Юрій Шевченко (псевдо «Моряк») та поетеса Галина Рейкіна. За час існування республіки у ній було проведено велику роботу в інтересах місцевого населення. Зокрема, відкрито 6 кравецьких і швейних майстерень. Працювали хлібопекарня, молочарня, готель. Знову почали діяти школи, лікарні, клуб і навіть – електростанція.

Головою міської управи став «Гонта» з Ківерець. Одним з головних завдань нового керівництва Колківської республіки було проведення без втрат збору та збереження населенням урожаю, на який зазіхали німці, поляки та червоні партизани. Отже, жати, молотити та віяти хліб селянам доводилося під охороною вояків УПА, чимало з яких зрештою були хлопцями з цих же сіл. Для економічних потреб запровадили тимчасові українські грошові знаки, так звані бофони.

Особливу увагу в республіці звертали на навчання та виховання дітей і молоді. На початку вересня 1943 року командир військової округи УПА «Заграва» Литвинчук (псевдо «Дубовий»), який пізніше очолив УПА– «Північ» усієї Волині, видав наказ про обов'язкове навчання молоді у школах. Найавторитетнішим навчальним закладом була середня школа у Колках. Вчителів туди підбирали з вищою освітою, відповідним стажем та знаннями. Організацією та розвитком шкільництва на звільненій території завідував шкільний інспектор, підзвітний політичній рефературі.

У жовтні 1943 року відбулася учительська конференція, у якій взяли участь майже 80 педагогів. Кожному з них вручили книжку «Українознавство» як методичний посібник для покращення виховної роботи. Цей підручник побачив світ у підпільній друкарні УПА, і він, вочевидь, був єдиним

українським національним виданням для школярів у роки Другої світової війни.

Головне командування УПА відводило також велику увагу організації медичної та санітарної служби, якою відав Український Червоний Хрест на чолі з Катериною Зарицькою. Для надання першої медичної допомоги у селах створювали медичні пункти. В селі Куликовичі було розгорнуто польовий госпіталь УПА, в Колках відкрили курси медичних сестер. Великий повстанський госпіталь розмістили також поруч із самим містечком, на березі річечки Рудка.

У Колках діяла надрайонна Служба безпеки ОУН(б) і Революційний суд. Головою суду став уродженець села Старосілля Тихін Рещук, заступником – його односельчанин Григорій Лавренчук. Як у самих Колках, так і на всій звільненій території існував взірцевий громадський порядок

Отже, Колківська республіка діяла як досить організоване владне утворення з елементами державності. Вона стала справжнім маленьким прообразом майбутньої незалежної України.

Звісно, німецькі окупанти не могли спокійно дивитися на цей острів вільного життя посеред захоплених ними земель і робили все, щоб його знищити. Декілька разів вони робили спроби завдати удару і розгромити республіку силами місцевих гарнізонів. Відбулося кілька наступів – з боку Крижівки, Чорториська, Копилля. Але кожного разу перемогли повстанці. І лише в день Казанської Богородиці, 4 листопада 1943 року, залучивши регулярні німецькі фронтові частини та підрозділи російських власовців і задіявши танки й авіацію, нацисти знищили українську Колківську республіку. Та кожен волинянин повинен пам'ятати про цю славетну сторінку рідної історії, як один з тих кроків, які наблизили Україну до здобуття нею незалежності.

Сергій Лис

Література:

Жулинський М. Моя друга світова війна : роман-хроніка в голосах / М. Жулинський. – Київ : Ярославів Вал, 2016. – 416 с.

Про Колківську Повстанську Республіку – с. 258–259.

Мосійчук П. Спротив / П. Мосійчук. – Тернопіль : Джура, 2017. – 320 с.

Шовкошитний В. Кров – свята : трилогія / В. Шовкошитний. – Київ : Укр. пріоритет, 2015. – 864 с.

Про Колківську Повстанську Республіку – с. 638–644.

Дмитрук В. Г. Колківська повстанська республіка / В. Г. Дмитрук // Дмитрук В. Г. Вони боролися за волю України / В. Г. Дмитрук. – Луцьк, 2007. – С. 733–744.

Колківська Повстанська Республіка // Віхи незалежності : іст.-публіцист. розвідки. – Луцьк, 2013. – С. 58–59.

Ленартович О. Ю. Друга Світова війна (1939–1945 р.) / О. Ю. Ленартович, В. Кудь // Західне Полісся. Історія та культура. – Луцьк, 2012. – С. 431–509.

Ленартович О. Ю. Збройна боротьба УПА / О. Ю. Ленартович // Ленартович О. Ю. Український національно-визвольний рух на Волині в роки Другої світової війни : монографія / О. Ю. Ленартович. – Луцьк, 2011. – С. 207–240.

Романюк Ф. С. Колківська Республіка / Ф. С. Романюк // Романюк Ф. С. Дорогами слави і болю : худож.-док. повість / Ф. С. Романюк. – Луцьк, 2012. – С. 196–230.

Гелетій Я. Буремне політичне життя Колок часів Другої світової війни / Я. Гелетій // Містечко Колки – важливий духовний осередок Волинського Полісся (до 800-річчя заснування) : зб. доп., тез та повідомл. наук. конф. – Луцьк, 1997. – С. 36–38.

Гнатюк П. Повстанська Колківська республіка / П. Гнатюк // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть : матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторійську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 48–49.

Дем'янюк О. Волинь як терен бойового підпорядкування ВО "Турів" / О. Дем'янюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. З історії національних меншин на Волині : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. "Минуле і сучасне єврейської громади на Волині", 20–21 серп. 2013 р., смт. Маневичі та Міжнар. наук. конф. "Польська культура в контексті волинського тексту", 3–4 квіт. 2014 р. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2014. – С. 219–222.

Бубнюк А. Вони упали у борні, але не стали на коліна / А. Бубнюк // Нова доба. – 2017. – 27 трав. – С. 1–2.

Соколовський А. «Молодь ішла в поліцаї, щоб... отримати зброю» / А. Соколовський // Сім'я і дім. – 2013. – 16–22 трав. – С. 3.

Солоненко М. Зерна свободи дали добрі сходи / М. Солоненко // Голос України. – 2016. – 26 жовт. – С. 13.

Тинчук В. Нескорений повстанець піднімав бунт у Норильську / В. Тинчук // Волинь-нова. – 2013. – 22 жовт. – С. 10.

* * *

Лис С. Квітень 75 років від часу створення вояками УПА на Волині Колківської республіки (1943) / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2012. – С. 53–54.

* * *

Колківська республіка [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9>. – Назва з екрану.

Легендарна Колківська Повстанська Республіка [Електронний ресурс] // Радіо Свобода : сайт. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org>. – Назва з екрану.

Повстанча Колківська Республіка [Електронний ресурс] // Січовик : сайт. – Режим доступу : <http://sichovyk.com.ua/istorichna-slava/896-polissian-republic-history>. – Назва з екрану.

Травень

7 ТРАВНЯ

120 років від дня народження С. М. Лаховського (1898–1988) – волинського краєзнавця, першого директора Маневицького краєзнавчого музею

Семен Лукич Лаховський народився 7 травня 1898 року в с. Колодниця Ковельського району на Волині. Батько – Лука Іванович, протягом 20 років працював змазчиком поїздів на Ковельській залізниці. Мати – Марфа Корніївна трудилася в сільському господарстві.

Після закінчення початкової школи Семен працював учнем слюсаря на залізничній станції Ковель. У 1914 році разом з рідними був евакуйований в м. Тіхвін Новгородської області, де також працював на залізниці. З 1916 року Семен брав активну участь у діяльності підпільно-революційної групи, був обраний членом революційного комітету на станції Тіхвін.

У 1918 році Лаховські повертаються в рідне село Колодницю, і Семен почав працювати робітником вугільного складу на станції Ковель. За зв'язки з революційно налаштованими робітниками, був звільнений з роботи і з 1922 по 1924 роки працював у сільському господарстві батьків. З 1922 року – член КПЗУ, за що був неодноразово арештований польською владою.

У 1939 році став працювати слюсарем-автоматником на залізничній станції Ковель. Після нападу нацистів Семен Лукич був залишений для підпільної роботи. Працював зв'язківцем партизанського загону, передавав відомості про рух на залізниці, комунікації противника, налагодив зв'язки з підпільниками в околицях Ковеля. Було організовано збір зброї, боєприпасів, тощо для передачі в партизанський загін П. Логінова. З 1943 по 1944 роки перебував у партизанському загоні, був призначений командиром господарського взводу, за виконання бойових завдань був представлений до урядової нагороди — медалі “За відвагу”. На долю Семена Лукича Лаховського випали важкі випробування – при виконанні бойових завдань загинули дружина та син Федір.

У лютому 1944 року С. Л. Лаховський був направлений в Маневицький район і до 1962 року працював завідуючим відділом соціального забезпечення Маневицького райвиконкому, був пенсіонером республіканського значення.

У середині 1960-х років Семен Лукич почав займатись краєзнавчою роботою. Брав активну участь у створенні Маневицького краєзнавчого музею, який був відкритий у 1967 році. На громадських засадах довгі роки був його директором. За участю С. М. Лаховського було створено ряд музейних закладів на громадських засадах у Маневицькому районі, а також на батьківщині краєзнавця – у с.Колодниця Ковельського району. На жаль, на сьогодні вони перестали існувати. Матеріали про С. Л. Лаховського розміщені в експозиціях Волинського краєзнавчого музею, Маневицького краєзнавчого музею, Лопатенському та Лобненському музеях партизанської Слави. Помер Семен Лукич Лаховський у квітні 1988 року.

Олександр Вернидубов

Література:

Лаховський С. Говорить історія / С. Лаховський // Зоря комунізму. – 1976. – 17 січ.

* * *

Вернидубов О. Семен Лаховський – краєзнавець, фундатор та директор Маневицького краєзнавчого музею / О. Вернидубов // Минуле і сучасне Волині та Полісся: історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. іст.-краєзн. конф. смт. Маневичі – с. Кукли, 14 квіт. 2004 р. – Луцьк, 2004. – С. 122–123.

Лаховський О. Ковель. Дорогами війни 1941–1945 рр. / О. Лаховський // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. / упоряд. А. Силюк. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 579–583. : іл.

Нагорна О. Про себе і своїх колег / О. Нагорна // Волинський музей. Історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 124–133.

Пушкар Н. Музейні бувальщини – 2 / Н. Пушкар // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 185–200.

Семенюк А. Партизанська війна : вузол опору / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель: шлях через віки / А. Семенюк. – Луцьк, 2010. – С. 199–200.

Гика В. Із глибини віків до сьогодення / В. Гика // Нова доба. – 2004. – 15 трав.

Дейна В. Історико-краєзнавчий музей відкрито / В. Дейна // Зоря комунізму. – 1967. – 14 листоп.

Олександренко О. Диплом музеєві / О. Олександренко // Нова доба. – 1970. – 11 лют.

7 листопада Маневицький краєзнавчий музей відзначив 45-ту річницю своєї діяльності // Музейний простір. – 2012. – № 4 (6). – С. 2.

Стасюк В. Відлуння епох / В. Стасюк // Рад. Волинь. – 1977. – 12 листоп.

Хомич П. Боєць і краєзнавець / П. Хомич // Нова доба. – 2008. – 9 трав.

* * *

Криштапюк Л. 5 листопада 50 років від дня відкриття Маневецького краєзнавчого музею (1967) / Л. Криштапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2016. – С. 199–201.

* * *

Нагорна О. Про себе і своїх колег / О. Нагорна [Електронний ресурс] // Волинський краєзнавчий музей : сайт. – Режим доступу : http://volyn-kraymus.at.ua/publ/pro_sebe_i_svojikh_koleg/1-1-0-285. – Назва з екрану.

10 ТРАВНЯ

75 років від дня народження Г. Г. Стельмашук (1943) – українського етнолога та мистецтвознавця, члена Національної спілки художників України

Галина Григорівна Стельмашук – український учений, педагог, завідувач кафедри історії і теорії мистецтва Львівської національної академії мистецтв, доктор мистецтвознавства, професор, дійсний член (академік) Національної академії мистецтв України.

Г. Г. Стельмашук народилася 10 травня 1943 року у с. Городині Торчинського, тепер Рожищенського району. Коли Галині було п'ять років родина майбутньої дослідниці зазнала репресій. У 1952 році Г. Г. Стельмашук потрапила у дитячий розподільник у м. Луцьк, де у свідочстві про народження записали, що народилася у м. Луцьку. У тому ж 1952 році з розподільника була направлена у дитячий будинок с. Крупа-Границя Луцького району Волинської обл. де у 1960 році закінчила середню школу, а у 1971 році – Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. У 1976–1989 роках працювала у Львівському відділенні Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т.

Рильського, де займалася науковою та експедиційною роботою. З 1989 року й до нині працює у Львівській національній академії мистецтв. А з 2003 року очолює кафедру історії і теорії мистецтв Львівської національної академії мистецтв.

Коло наукових інтересів Г. Г. Стельмашук покриває досить багато напрямів, серед них: історія та теорія образотворчого й декоративно-ужиткового мистецтва, мистецтвознавча критика, етнологія.

Основний напрям наукових студій Г. Г. Стельмашук – є вивчення українського строю. Особливу увагу дослідниця звертає на такий малодосліджений його елемент як головний убір. Варто зазначити, що у своїх працях, окрім опису зовнішнього вигляду головного убору, науковець вказує на його зв'язок зі звичаями і обрядами, на атрибути-знаки весільних головних уборів.

Іншим важливим напрямом наукових досліджень Г. Г. Стельмашук є дослідження творчості українських митців у світі. Дослідниця у своїх працях відновлює для широкого загалу імена визначних митців українського походження, які покинули батьківщину в міжвоєнний період. Завдяки науковій роботі Г. Г. Стельмашук та організації нею виставок стають відомими для українців роботи Олександра Архипенка, Петра Андрусіва, Петра Мегика, Роберта Лісовського, Богдана Певного тощо.

У науковому доробку Г. Г. Стельмашук – понад 400 праць, серед яких варто виокремити: «Український народний одяг XVII – початку XIX ст. в акварелях Ю. Глоговського» (1988, співав. Д. Крвавич), «Традиційні головні убори українців» (1993), «Український стрій» (2000, співав. М. Білан), «У XXI століття – з мистецтвом: довідник» (2000), «Екслібриси родини Опанащуків» (2007), «Творчий портрет Миколи Опанащука. Графіка. Малярство» (2007) та ін. Розділи в колективних монографіях: «Матеріальна культура. Полесьє» (1988), «Лемківщина» (1999), «Історія Гуцульщини. Т. 6» (2001), «Історія української культури» (т. 2, 2001; т. 4, кн. 1, 2008), «Українське народознавство» (1994, 2004), «Нариси з історії зарубіжного декоративно-ужиткового мистецтва» (1995), «Українське народознавство: підручник» (2004), «Україна козацька держава» (2004). Г. Г. Стельмашук є автором низки наукових видань, зокрема, «Українське народне вбрання» (2013), «Українські

народні головні убори» (2013), «Українські митці у світі. Матеріали до історії українського мистецтва ХХ ст.» (2013).

У 2006 році у м. Луцьку Г. Г. Стельмащук презентувала монографію «Давнє вбрання на Волині: етнографічно-мистецтвознавче дослідження». Книга присвячена вбранню рідного краю авторки – Волині.

У 2016 році Г. Г. Стельмащук здобула премію Президента України «Українська книжка року». За вагомий внесок у розвиток українознавства було відзначено автора видання «Українські народні головні убори» Г. Г. Стельмащук та «Видавництво «Апріорі», яке видало книгу. У книзі подано ґрунтовну текстову частину, що доповнюється багатим ілюстративним матеріалом.

Вдало поєднує Г. Г. Стельмащук науку з педагогічною роботою. Серед її учнів – відомі художники, учасники багатьох виставок, наукові співробітники, педагоги, мистецтвознавці. Під її керівництвом успішно захистилися 19 кандидатів мистецтвознавства.

Г. Г. Стельмащук є членом двох Спеціалізованих вчених рад по захисту кандидатських і докторських дисертацій у Львівській національній академії мистецтв та Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Київ), членом експертної Ради ДАК України (2009–2013). З 2014 року вона – голова спеціалізованої докторської вченої Ради у Львівській національній академії мистецтв. Крім того, науковець займає активну громадську позицію та бере участь в сучасному художньому процесі.

Світлана Чибирак

Література:

- Білан М. С. Український стрій / М. С. Білан, Г. Г. Стельмащук. – 2-е вид. – Львів : Апріорі, 2011. – 310 с.
- Мистецтвознавчий автограф. Вип. 6/7 / упоряд. Г. Г. Стельмащук. – Львів : Сполом, 2014. – 319 с.
- Українські митці у світі : матеріали до іст. укр. мистец. ХХ ст. / авт.-упоряд. Г. Г. Стельмащук. – Львів : Апріорі, 2013. – 516 с.

* * *

Стельмащук Г. Г. Давнє вбрання на Волині: етнографічно-мистецтвознавче дослідження : монографія / Г. Г. Стельмащук ;

ред. Т. М. Демчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 278 с. : кольор. іл.

Стельмашук Г. Г. Екслібриси родини Опанашуків / Г. Г. Стельмашук ; Львівська нац. академія мистецтв. – Львів : Філевич Я. Ю., 2006. – 76 с. : іл.

Стельмашук Г. Г. Микола Опанашук. Творчий портрет митця: графіка, малярство / Г. Г. Стельмашук. – Львів : Філевич Я. Ю., 2007. – 186 с. : іл.

Стельмашук Г. Г. Традиційні головні убори українців / Г. Г. Стельмашук. – Київ : Наук. думка, 1993. – 240 с.

Стельмашук Г. Г. Українське народне вбрання / Г. Г. Стельмашук. – Львів : Апріорі, 2013. – 256 с. : іл.

Стельмашук Г. Г. Українські народні головні убори / Г. Г. Стельмашук. – 2-е вид., перероб. і доп. – Львів : Апріорі, 2013. – 273 с. : кольор. іл.

* * *

Стельмашук Г. Вбрання заможних волинян XIV–XVI ст. / Г. Стельмашук // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 120–123.

Стельмашук Г. Г. Народне мистецтво в творчості українських професійних митців: історичний досвід, нові реалії / Г. Г. Стельмашук. // Нове життя старих традицій : традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті : матеріали міжнар. наук. конф. в рамках V Міжнар. фест. укр. фольклору "Берегиня" / ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2007. – С. 121–124.

Стельмашук Г. Пізнаймо самих себе: штрихи до творчості Майї Білан, ретроспектива у 60-ті ; Етнограф, культуролог музеєзнавець Наталія Калашнікова ; Українська народна тканина / Г. Стельмашук // Мистецтвознавчий автограф : зб наук. пр. кафедри іст. і теор. мистец. Львів. Нац. акад. мистец. – Львів, 2007. – Вип. 2. – С. 25–37, 250–251, 271–273.

Стельмашук Г. Роль етнічних традицій у вихованні молоді генератії / Г. Стельмашук // Минуле і сучасне Волині й Полісся: роде наш красний : матеріали Третьої Волин. обл. наук.-етногр. конф. : зб. наук. пр. – Луцьк, 2007. – Вип. 24. – С. 12–13.

Стельмашук Г. Самоідентифікація луцьких митців початку XXI сторіччя «Галереї – IX» / Г. Стельмашук // МІСТ : мистецтво,

історія, сучасність, теорія : зб. наук. пр. з мистецтвознавства і культурології. – Київ, 2006. – С. 344–346.

Стельмашук Г. Художній метал Олега Гаркуса: традиції та інновації / Г. Стельмашук // *Образот. мистецтво*. – 2012. – № 3/4. – С. 22–23.

* * *

Галина Стельмашук : бібліогр. покажч. / уклад. Л. Р. Шпирало-Затолочна. – Львів : Афіша, 2004. – 52 с.

Мірошніченко-Гусак Л. 10 травня 70 років від дня народження Г. Г. Стельмашук (1943) – доктора мистецтвознавства, професора, члена Національної спілки художників України / Л. Мірошніченко-Гусак // *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2012. – С. 62–64.*

Стельмашук Галина Григорівна // *Жінки України : біогр. енцикл. слов.* – Київ, 2001. – С. 434–435.

Стельмашук Галина Григорівна // *Хто є хто в Україні 2001 / Київське наук. т-во ім. Петра Могили ; уклад. та ред. вид.: Ю. Марченко, О. Телемко. – Київ, 2001. – С. 434–435.*

Галина Стельмашук: творчий пошук триває // *Образот. мистецтво*. – 2013. – № 1. – С. 126–127.

Якимчук Л. "Українська книжка року" : [Указом "Про присудження щорічної премії Президента України "Українська книжка року" відзначено українських авторів та видавництва", зокрема, Галині Стельмашук та "Видавництву "Апріорі" за книгу "Українські народні головні убори"] / Л. Якимчук // *Культура і життя*. – 2016. – 5 серп. – С. 2.

* * *

Стельмашук Галина Григорівна [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C>. Назва з екрану.

Стельмашук Галина Григорівна [Електронний ресурс] // Національна академія мистецтв України : сайт. – Режим доступу : <http://academia.gov.ua/sites/Stelmashuk/Stelmashuk.htm>. – Назва з екрану.

Стельмашук Галина Григорівна [Електронний ресурс] // ЛНАМ : сайт. – Режим доступу : <http://lnam.edu.ua/uk/faculty/art-history/theory/teachers/vikladach-kafedri/stelmaschuk>. – Назва з екрану.

15 ТРАВНЯ

70 років від дня народження А. В. Даценка (1948) – Заслуженого артиста України

Адам Володимирович Даценко народився 15 травня 1948 року.

На театральній ниві А. В. Даценко трудиться з 12 грудня 1969 року. У біографії актора – праця в різних театрах України. З 1973 по 1975 рік він грав у Чернівецькому обласному українському музично-драматичному театрі імені О. Кобилянської. З 1975 по 1979 роки працював у Рівне українському музично-драматичному театрі імені М. Островського, з 1980 по 1983 рр. – у Кіровоградському музично-драматичному театрі ім. М. Кропивницького, а з 1983 по 2001 роки Адам Володимирович – актор Черкаського обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.

Уже зрілим майстром Адам Володимирович Даценко приїздить на Волинь. З 2001 року він приходить у труп Волинському академічному обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка на посаду актора драми.

За час роботи в театрі зіграв чимало ролей, зокрема у виставах: *Новосада* в п'єсі – *«Голокост»* М. Кузьо, *Івана* – *«У. Б. Н.»* Галини Тельнюк, *Джорджі* – *«Чума на дві родини ваші»* Г. Горіна, *Омелька* – *«Мартин Боруля»* І Карпенка – Карого, *Сеньйора Ніколо* – *«Неаполь – місто попелюшок»* Н. Ковалик, *Виборного* – *«Наталка Полтавка»* І. Котляревського, *Мурова* – *«Без вини винні»* О. М. Островського, *Лободи Грицька* – *«Северин Наливайко»* П. Ластівки, *С. Черкасенка*, *Г. Кониського*, *П. Куліша*, *Сусіда* – *«Дуже проста історія»* М. Лодо, *Мазепи* – *«Одкровення від Мазепи»* О. Островського, де Адам Володимирович зобразив Мазепу у час, коли Україна стояла між Польщею та Московщиною під час Північної війни та ін. Улюбленими ролями актора на сцені головного театру Волині були: *Лукаш* – *«Лісова пісня»* Лесі Українки; *Гриць* – *«У неділю рано»*; *Василь* – *«Циганка Аза»*; *Гнат* – *«Безталанна»*; *Михайло* –

«Не судилося»; Гонта – «Гайдамаки»; Буслай – «Поріг»; Муров – «Без вини винні».

Нині Адам Володимирович Даценко вже не працює в театрі, проте вдячні волиняни з теплою згадують ролі цього темпераментного, високопрофесійного артиста, котрий так яскраво розкривав внутрішній світ своїх сценічних героїв.

Олена Дубень

Література:

Про відзначення державними нагородами України А. В. Даценка «Заслужений артист України»: указ Президента України від 21 листоп. 2008 р. № 1061 // Уряд. кур'єр (Орієнтир). – 2008. – 3 груд. – С. 2–3.

* * *

Баран Г. Волинським акторам присвоїли звання / Г. Баран // Віче. – 2008. – 4–10 груд. – С. 2.

Лоцман К. Нагороди артистам [волинського обласного муздрамтеатру Адаму Даценку та Юрію Воронюку] / К. Лоцман // Досвіт. зоря. – 2004. – 1 квіт.

Червень

3 ЧЕРВНЯ

225 років від дня народження А. Мальчевського (1793–1826) – польського поета епохи романтизму

Народився Антоній Мальчевський 3 червня 1793 року в селі Княгинине на Волині (нині Дубенського району Рівненської області); за іншими даними – (у Варшаві), у шляхетській родині. Батько – Ян Юзеф Мальчевський – генерал-лейтенант Тарговицької конфедерації, мати – Констанція з Блешинських. Дитинство поета пройшло в Тарногруді на межі Волині, Поділля та Галичини. У 1805 році він був прийнятий на навчання до Вищої Волинської гімназії, де старанно навчався, захоплювався мовами і математикою. У гімназії відвідував «Письменницький клуб», цікавився романтичними літературними і філософськими течіями, що народжувалися у Німеччині та Англії. Саме в цей період у житті підлітка визрів його особливий талант.

Під час навчання в гімназії помирає батько, маму втратив ще раніше, залишившись круглим сиротою у 15 років. 1811 року

закінчив навчання і вступив на військову службу до армії Варшавського герцогства. Розпочав свою службу лейтенантом у Корпусі інженерів при Школі прикладної артилерії та техніки у Варшаві. Незважаючи на те, що А. Мальчевського призначено ад'ютантом генерала К. Коссецького, за станом здоров'я він не зміг взяти участь у кампанії 1812 року. Брав участь у спорудженні фортифікацій під Модліном, де пережив облогу 1813 року. У 1814 році Мальчевський знову побував на Волині, а в 1815-му подав у відставку і відправився у кількарічну подорож до Німеччини, Швейцарії, Італії, Франції, а можливо й Англії.

У серпні 1818 року здійснив перше сходження на вершину Егюї дю Міді (3843 м), що на західному підніжжі Монблану (саме він став восьмим туристом у світі та першим поляком, який здійснив подібне сходження). Його враження від експедиції опубліковано у 19-й Женевській універсальній бібліотеці (1818).

Власні емоції та вплив романтичної літератури, з якою він тісніше познайомився за кордоном, особливо твори В. Скотта та Дж.-Г. Байрона, остаточно сформували його особистість як романтика, розчарованого поразкою Наполеона, захопленого трагізмом долі людини у суспільстві. У 1820 році він знову їде на Волинь, живе у Дубні. Закохався у Софію Рущинську, яка була серйозно хворою. У 1823 році вони виїжджають до Луцька, але коштів на лікування, на жаль, не було.

Антоній повертається до Варшави з надією видати там свій перший поетичний твір – «Марія». То був перший український твір в польській літературі, написаний під впливом української народної творчості. У поемі, створеній на основі історичних фактів, події відбуваються в Україні у XVII ст. Українська повість, як її називають дослідники, відобразила боротьбу із татарами, зраду, кохання, підступне вбивство головної героїні твору – усе це зображено на фоні прекрасної української природи. Видання «Марії», у яке автор вклав власні гроші, за життя Антонія навіть не перекрило коштів на видавничі витрати, хоча вже через одне десятиліття поема, прославлена М. Мохнацьким, здобула славу. Книга мала щонайменше 26 видань. Видавалася вона у Варшаві, Петербурзі, Львові, Познані, Вроцлаві, Лондоні та інших містах Європи. Поему «Марію» перекладено англійською, французькою,

литовською, російською, навіть есперанто і українською (поки що фрагменти, трьома різними авторами) мовами. Твори, написані пізніше, не збереглися.

2 травня 1826 року Антоній Мальчевський помирає у Варшаві у бідності та самотності. Похований Антоній у столиці Польщі на цвинтарі. Місце могили невідоме.

Наталія Карабін

Література:

Malczewski A. *Maria* : powiesc Ukrainiska = Марія : укр. повість : Мальчевський А. / A. Malczewski ; пер. з пол. та впоряд. С. Шевченка ; вступ. слово В. Смаща. – Львів : Каменяр, 2016. – 199 с.

* * *

Кучеренко О. Літературне волинезнавство : іст. постаті волин. краю (XIII – поч. XX ст.) / О. Кучеренко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Юзеф Ігнацій Крашевський і Волинь : матеріали XLIII Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж., 175-річчю переїзду на Волинь та 125-річчю від дня смерті відом. пол. письменника Юзефа Ігнація Крашевського, 22 листоп. 2012 р. – Луцьк, 2012. – Вип. 43. – С. 111–116.*

Мардієва А. Волинь у житті і творчості польських письменників / А. Мардієва // *Волинь у житті та творчості письменників / упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 31–34.*

Сеніна Т. Анатолій Мальчевський. Слідами основоположника "Української школи" в польській літературі до його помешкання в Кременці / Т. Сеніна // *Діалог двох культур. : VII Міжнар. зустріч музейників. IX Міжнар. зустріч літераторів, науковців, Кременець 3–7 верес. 2012 р. = Dialog dwóch kultur. – Люблін, 2013. – Річник VII : Зошит I. – С. 144–150.*

Шевчук Л. Класик польської літератури Антоній Мальчевський і Дубенщина / Л. Шевчук // *Дубно і світ : міжнар. ювілей. наук.-теорет. конф., присвяч. 900-річчю міста Дубна, 25–26 серп. 2000 р. – Дубно, 2000. – С. 10–11.*

Янкович О. В. Романтизм у контексті світового літературного процесу. Світова та українська література :

матеріали до факультативу / О. В. Янкович, І. Д. Ханчук // Всесвітня літ. та культура в навч. закладах України. – 2012. – № 2. – С. 2–40.

Грабович Г. Витоки "Української школи" в польській літературі / Г. Грабович // Хроніка – 2000. – 2009. – № 80. – С. 379–430.

* * *

Пилипчук Р. Я. Мальчевський Антоній / Р. Я. Пилипчук // Українська радянська енциклопедія : [в 12-ти т.] / гол. ред. М. П. Бажан ; редкол.: О. К. Антонов та ін. – 2-ге вид. – Київ, 1981. – Т. 6 : Куликів – Мікроклімат. – С. 340.

Dernałowicz Maria. Malczewski (Malczewski) Antoni (1793–1826) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk : Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1974. – Tom XIX/2, zeszyt 81. – S. 276–279.

* * *

Антоній Мальчевський [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Антоній Мальчевський [Електронний ресурс] // Поезія і проза Галини Мирослави : сайт. – Режим доступу: <http://poetry.in.ua/2016/06/03/%D>. – Назва з екрану.

Сеніна Т. Антоній Мальчевський. Слідами основоположника «української школи» в польській літературі та його помешкання в Кременці (2009 р.) / Т. Сеніна [Електронний ресурс] // Музей Юліуша Словацького : сайт. – Режим доступу : <http://mjsk.te.ua/ru/dyeyatelnost/35>. – Назва з екрану.

10 ЧЕРВНЯ

70 років від дня народження Л. В. Загородньої (1948–2007) – української актриси, заслуженої артистки України

Лілія Василівна Загородня народилася 10 червня 1948 року в м. Луцьку. Навчалася в Луцькому музичному училищі на диригентсько-хоровому відділі. Вищу освіту здобула в Луцькому державному педагогічному інституті ім. Лесі Українки.

З 1975 року Лілія Василівна починає роботу в обласній філармонії як лектор музикознавець. З роботою у філармонії пов'язане усе життя Лілії Василівни, адже впродовж двадцяти п'яти років вона була беззмінною ведучою більшості великих концертів філармонії, обласних культурно – мистецьких акцій, гастрольних концертів філармонійних колективів. Виключний талант, концертний досвід, велика сценічна культура Лілії Завгородньої створювали особливу атмосферу під час концертів. Вона була ведучою концерту всесвітньо відомого піаніста Святослава Ріхтера, славетних оперних співаків Дмитра Гнатюка, Анатолія Солов'яненка, Євгенії Мірошніченко, музичних фестивалів пам'яті Ігоря Стравінського, ювілейних концертів ансамблю «Акорд», багатьох відомих симфонічних і камерних оркестрів України та колишнього СРСР.

Разом з тим актриса була не просто ведучою на концертах, а й своєрідним організатором творчого процесу художніх колективів. Часто вона сама організовувала виступи, виявляючи талант менеджера.

Працюючи керівником літературно-музичного лекторію №2 та ансамблю «На крилах пісні», Лілія Василівна, вміла спрямувати діяльність артистів у відповідне русло, створивши на сцені яскраві художні образи. Вона підтримувала талановитих акторів, сприяла розвитку їх майстерності на сцені.

У 1989 році Лілії Василівні Загородній присвоєно почесне звання заслуженої артистки України.

Майстерність ведучої відзначали організатори телефестивалю «Сонячні кларнети», організатори творчих звітів майстрів мистецтв і художніх колективів у палаці культури «Україна» та ВДНГ України у м. Києві.

Л. Завгородня як актриса розмовного жанру і мистецький діяч досконало знала тонкощі кожного мистецького колективу Волині, презентуючи їх виступ на сцені, вміла вдало створити справжнє велике свято для глядачів. Її приємний голос надавав концертам особливого шарму, волиняни пам'ятатимуть її голос: «Добрий вечір, дорогі друзі! Ми розпочинаємо концерт!».

Важка хвороба вирвала цю яскраву, неповторну зірку із сузір'я майстрів мистецтв України. 15 червня 2007 року Лілія Василівна Загородня померла.

Олена Дубень

Література:

Волинська обласна філармонія / керівники та автори проекту С. І. Єфіменко, В. В. Москалюк. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 144 с.

Про Л. В. Загородню – с. 36, 38, 58.

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистец. та культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Л. В. Загородню – с. 201.

Загородня Лілія Василівна, Заслужена артистка України // Слава і гордість культури училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / авт. проекту і збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 78–80.

Пам'ятаємо, любимо, сумуємо : [некролог] // Волинь-нова. – 2007. – 21 черв. – С. 11.

* * *

Троневиц Н. 10 червня 60 років від дня народження Л. В. Загородньої (1948–2007) – української актриси, заслуженої артистки України / Н. Троневиц // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 63–64.

18 ЧЕРВНЯ**70 років від дня народження Б. С. Берези (1948–2010) – українського театрального режисера, заслуженого діяча мистецтв України**

Богдан Степанович Береза народився 18 червня 1948 року в с. Середпільці Радехівського району Львівської обл. Після закінчення школи Богдан Степанович вступив до Львівського культосвітнього училища, а згодом до Харківського інституту культури, який закінчив у 1971 році, отримавши диплом про вищу театральну освіту.

Одержавши направлення на Волинь, Богдан Степанович розпочинав роботу в обласному будинку народної творчості. Згодом був призначений на посаду директора Володимир-Волинського районного будинку культури. Організована молодим режисером агіткультбригада виступала на самодільних сценах області і здобувала призові місця на республіканських і обласних конкурсах, стала основою самодільного театру–студії

Володимир-Волинського будинку культури. За високий художній і виконавський рівень театру-студії було присвоєно звання «народного». Оригінальна режисура спектаклів «Лісова пісня» Лесі Українки, «Антигона» Жана Ануя, «Зупиніть це, люди!» О. Левади, «Монологи» І. Афанасьєва завоювали любов глядачів та театральних критиків.

У 1986 році Богдан Степанович Береза одержав призначення на посаду директора Волинського обласного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка. Прийшовши в новий колектив, Богдан Степанович сказав: «Я хочу, долаючи труднощі, зробити хороший театр на Волині».

Протягом багатьох років він жив театром, був неймовірно творчою і доброзичливою людиною, доклав багато зусиль для підняття іміджу театру не лише в Україні, а й за кордоном.

За цей час театр став дипломантом кількох фестивалів та конкурсів: «Ольштин 2003» за легендарний спектакль «У. Б. Н.» Галини Тельнюк; «Біла вежа» 2004 року в м. Бресті – за спектакль «Наталка Полтавка» І. Котляревського, муз. М. Лисенка; «Прем'єри сезону – 2005» в м. Івано – Франківську – за спектакль «Мартин Боруля» І. Карпека-Карого.

Упродовж 25 років був директором, згодом – з 2002 року художнім керівником театру. Доля Богдана Степановича була тісно пов'язана з Волинським театром, адже він не просто обіймав посаду директора, художнього керівника, а служив театру і людям, знаходив кошти на відновлення інтер'єру, знаючи найменші проблеми установи та працівників.

23 лютого 2006 року Волинському обласному музично-драматичному театру присвоєно почесне звання академічного. Богдан Степанович був нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради УРСР, почесними відзнаками Міністерства культури і туризму України.

Коли 4 грудня 2010 року Богдан Степанович відійшов у Вічність, йому було лише 62 роки.

У 2014 році біля входу на Камерну сцену Волинського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка було відкрито меморіальну дошку заслуженому діячу мистецтв України Богдану Степановичу Березі. Відтепер барельєф митця, створений скульптором Михайлом Шумським, зустрічає усіх шанувальників театру, котрі приходять на вистави, поставлені на камерній сцені імені Богдана Берези.

Богдан Степанович полюбляв читати книгу Паоло Гресси «Мій театр», котра лежала на його робочому столі. Він був відданий справі усього свого життя до останніх днів.

Олена Дубень

Література:

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с.: іл.

Про Б. Березу – с. 358.

Береза Богдан Степанович // Волинь / Ін-т біогр. Дослідж ; Укр. наук. т-во. геральдики і вексилології. – Київ, 2006. – С. 240.

Артистам з Луцька аплодували в Ольштині // Волинь. – 1998. – 4 лип.

Богдан Степанович Береза [некролог] // Діалог. – 2010. – 9 груд. – С. 4.

Богдан Степанович Береза [некролог] // Віче. – 2010. – 9–15 груд. – С. 10.

Богдан Степанович Береза [некролог] // Волинь. – 2010. – 4 груд. – С. 12.

Вербич В. Богдан Береза: «Та я завжди вірю» / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2000. – 24 лют.

Гроденко В. Вдячних глядачів та аншлагів / В. Гроденко // Луцьк. замок. – 2000. – 18 трав.

Гуменюк Н. Богдан Береза: «Ми не заробітчани. Ми – митці» / Н. Гуменюк // Віче. – 2000. – 23 берез.

Гуменюк Н. Богдан Береза: «Театр – не підприємство, де виробляють вистави...» / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 13 лют.

Гуменюк Н. І касовість, і масовість... / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 12 черв.

Гуменюк Н. Волинську «Наталку Полтавку» запросили до Полтави / Н. Гуменюк // Віче. – 2004. – 18 листоп.

Гуменюк Н. І ніякій проблемі не похитнути вірність темі / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 9 жовт.

Меліхова І. «Він збудував храм мистецтва, який ніколи не спорожніє» / І. Меліхова // Віче-інформ. – 2014. – 11–17 груд. – С. 16.

На стіні Волинського обласного театру відкрили барельєф Богдана Берези.

Помер директор облмуздрамтеатру // Вісник+К. – 2010. – 9 груд. – С. 3.

Романюк Л. Богдан Береза: живу театром / Л. Романюк // Володимир вечір. – 2000. – 2 берез.

[Сорок днів живемо без... Богдана Степановича Берези] // Волинь-нова. – 2011. – 13 січ. – С. 9.

Філатенко А. За кулісами театру / А. Філатенко // Волинь. – 2005. – 20 січ.

Липень

10 ЛИПНЯ

60 років від дня народження П. М. Хомича (1958) – краєзнавця, директора Маневицького краєзнавчого музею

Петро Микитович Хомич народився 16 липня 1958 року в с. Кукли Маневицького району Волинської області.

П. М. Хомич у 1975 році закінчив 10 класів Куклівської середньої школи. У 1975–1978 роках здобув спеціальність режисера масових заходів у Луцькому культурно-освітньому училищі. Після служби у війську розпочав трудову діяльність на посаді директора Будинку культури с. Кукли Маневицького району. У 1986 році його призначили науковим співробітником Маневицького краєзнавчого музею. З 1991 – працює директором. З 2010 р. – голова Маневицької районної організації Національної спілки краєзнавців України. В 2009 році на історичному факультеті Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Історія» та здобув кваліфікацію «Магістр історії».

Працюючи відповідальним за охорону пам'яток культурної спадщини в Маневицькому районі та будучи головою Маневицької районної організації Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України і директором Маневицького краєзнавчого музею, продовжив і розвинув кращі музейні, пам'яткоохоронні та краєзнавчі традиції Волині та України. Нині, завдяки Петру Микитовичу, музей став у регіоні справжнім культурно-освітнім, науково-дослідницьким та туристично-екскурсійним центром. Він – умілий організатор, ентузіаст музейної справи, ерудований фахівець у науковому опрацюванні музейних предметів.

Заслугує уваги велика робота з дослідження та вивчення історії Волинського Полісся, виявлення пам'яток історії та культури краю. Так, зокрема, в складних умовах організував підняття із ґрунту та подальше зберігання шляхом проведення консерваційних та реставраційних робіт унікальної європейської знахідки 2016 року «маневицького човна-моноксилу (однодеревки)» (довжиною 12 метрів 20 сантиметрів (ймовірна дата виготовлення XII–XIII століттях).

Петро Хомич проводить велику науково-дослідну роботу, зокрема проведення чотирьох Міжнародних та семи Всеукраїнських науково-практичних історико-краєзнавчих конференцій. Протягом останніх років активно працює над втіленням проекту створення Музею Волинського Полісся із окремим підрозділом – Музеєм одного експонату – «Маневицький човен-моноксил». Розроблена П. М. Хомичем наукова концепція музею апробована на Волинсько-Рівненській регіональній нараді директорів і завідувачів обласних та районних комунальних музеїв, отримавши високу професійну оцінку й підтримку науковців, краєзнавців, музейників та широкої громадськості Волині, України.

Під керівництвом Петра Микитовича у Маневицькому краєзнавчому музеї розроблено і здійснюється п'ять проектів, зокрема, три міжнародні музейні: «Земля моя – земля моїх батьків», який отримав в 2015 році почесне перше місце на IV Всеукраїнському музейному фестивалі в м. Дніпрі; «Музей одного експоната «Маневицький човен»», переможець серед музейних подій на Волині (2016 р.) і багаторічна акція «Перша світова війна на Волинському Поліссі», приурочена 100-річчю Першої світової війни; четвертий всеукраїнський – «Маневицький краєзнавчий музей – науково-дослідницький туристично-мистецький центр Волинського Полісся», який отримав диплом переможця та зайняв третє місце в 2011 році на III Всеукраїнському музейному фестивалі.

Петро Хомич започаткував проведення виставок робіт творчо обдарованих інвалідів. Це – «Юні таланти Маневиччини початку XXI століття», «Гордість Маневиччини початку XXI століття», «Видатні постаті Волинського Полісся». Він опрацював і систематизував матеріали, що склали основу історико-краєзнавчої книги про історію сіл і селищ району

«Маневиччина: кризь віки», розробив та видав серію рекламно-інформаційних буклетів та путівників «Маневиччина туристична» («Із глибини віків», «Маневицький краєзнавчий музей», «Відпочинок у поліському селі», «Маневиччина – краса Волинського Полісся», «Водні плеса Маневиччини», «Духовні скарби Маневиччини»). Підготував до друку історичний нарис «Західне Полісся в роки Першої світової війни та Українській революції 1914–1921 рр.» і краєзнавчий нарис «Маневичі». Є автором 35 наукових статей, опублікованих в Україні, Білорусі, Польщі та Росії.

П. М. Хомич бере активну участь у розвитку туристичної галузі на Маневиччині. Маневицький краєзнавчий музей під його керівництвом став туристично-екскурсійним центром краю, де розробляються нові маршрути. Зокрема, з 2009 року він проводить презентаційні екскурсії по Маневицькому району з показом визначних місць: «Перша світова війна: від Стиру до Стоходу», «Водні плеса Маневиччини», прес-тури «Маршрут вихідного дня».

За багаторічну подвижницьку роботу неодноразово відзначався грамотами та подяками Міністерства культури України, Волинських обласних і Маневицьких районних рад, державних адміністрації тощо. В 2008 році П. Хомичу присуджена обласна премія Волині в номінації імені Миколи Куделі. У 2016 році він став лауреатом Всеукраїнської премії імені Михайла Сікорського Національної спілки краєзнавців України.

Анатолій Силюк, Оксана Вознюк

Література:

Минуле і сучасне Волині та Полісся: історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина: матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. смт. Маневичі – с. Кукли, 14 квіт. 2004 р. / упоряд.: Г. Бондаренко, А. Силюк, П. Хомич. – Луцьк : Волин. обл. т-во краєзн., 2004. – 272 с. : іл.

Хомич П. Бойові дії на території Волині на початку Першої світової війни / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю утворення Волин. обл., 810-ій річниці

надання місту Володимир-Волинському магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – Вип. 32. – С. 249–252.

Хомич П. 3 історії окремих населених пунктів Маневицького району / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть : матеріали Х наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторійську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 64–69.

Хомич П. Землі Західного Полісся в геополітиці воюючих сторін (1914–1921 рр.) / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю : матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., 24–25 берез. 2009 р., м. Луцьк. – Луцьк, 2009. – Вип. 30. – С. 341–344.

Хомич П. Ісаак Гнатюк – праведник народів світу / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся. 3 історії національних меншин на Волині : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. "Минуле і сучасне єврейської громади на Волині", 20–21 серп. 2013 р., смт. Маневичі та Міжнар. наук. конф. "Польська культура в контексті волинського тексту", 3–4 квіт. 2014 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – С. 94–95.

Хомич П. Ісаак Гнатюк – праведник народів світу / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині : матеріали XLII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., приуроч. 70-річчю Кортеліської трагедії 1942 р., смт. Ратно-с. Кортеліси, 20 верес. 2012 р. / ред. В. Сікачова ; відпов. за вип.: А. Силюк, М. Михалевич. – Луцьк, 2012. – Вип. 42. – С. 214–215.

Хомич П. Історична довідка об'єкта культурної спадщини архітектури та містобудування місцевого значення – церкви Успіння Пресвятої Богородиці. Волинська обл. Маневицький р-н. с. Оконськ, вул. Церковна, сер. XIX ст. ; Історична довідка об'єкта культурної спадщини природно-заповідного фонду місцевого значення гідрологічної пам'ятки природи "Оконські джерела", Волинська обл. Маневицький р-н. с. Оконськ / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України, смт. Маневичі, 13–14 трав. 2011 р. / уклад. А. Силюк. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – С. 299–301, 301–303.

Хомич П. Історична довідка об'єкта культурної спадщини архітектури та містобудування національного значення – Михайлівська церква, 1691 р. Волинська обл., Маневецький р-н., с. Карасин / П. Хомич // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України, смт. Маневичі, 13–14 трав. 2011 р. / уклад. А. Силюк. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – С. 303–305.*

Хомич П. Історична довідка об'єкта культурної спадщини архітектури та містобудування національного значення Костел домініканців, 1736–1741 рр. (1639 р.), Волинська обл., Маневецький р-н., с. Старий Чорторийськ / П. Хомич // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України, смт. Маневичі, 13–14 трав. 2011 р. / уклад. А. Силюк. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – С. 305–308.*

Хомич П. Музей Волинського Полісся : наукова концепція і перспективи розвитку / П. Хомич // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України, смт. Маневичі, 13–14 трав. 2011 р. / уклад. А. Силюк. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – С. 106–114.*

Хомич П. Перша світова війна на Західному Поліссі. Джерельна база, дослідження. Історіографія проблеми / П. Хомич // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф., м. Камінь-Каширський, 27 жовт. 2010 р. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 303–310.*

Хомич П. Перша Світова війна на Волинському Поліссі в межиріччі Стиру та Стоходу. Весна 1916 року – стратегія військових дій та плани сторін / П. Хомич // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Україна та Волинь у наполеонівських війнах : матеріали ХLI Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю війни 1812 р., 11–12 трав. 2012 р. / упоряд.: А. Силюк, О. Златогорський. – Луцьк, 2012. – Вип. 41. – С. 277–281.*

Хомич П. Про стан та перспективи охорони пам'яток культурної спадщини Західного Полісся ; Стан збереження та

використання об'єктів культурної спадщини в Маневицькому районі протягом 2004–2010 рр. / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукраїнської наук. іст.-краєзн. конф., смт. Іваничі, 22 черв. 2011 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2011. – Вип. 39. – С. 343–345.

Хомич П. Район дій Південно-Західного фронту на Ковельському напрямку у Першу світову війну / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. / упоряд. А. Силюк. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 99–100.

Хомич П. Свідки історії Поліського краю / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся: історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. смт. Маневичі – с. Кукли, 14 квіт. 2004 р. / упоряд.: Г. Бондаренко, А. Силюк, П. Хомич. – Луцьк, 2004. – С. 194–197.

Хомич П. Сліди Першої світової війни на Волинському Поліссі: пам'ятки бойових дій / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. / упоряд. А. Силюк. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 96–98.

Мазурик Ю. Підводна археологічна знахідка біля с. Старосілля Маневицького району: давній човен-довбанка знайдений під крутим берегом річки Стир / Ю. Мазурик, П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимира-Волинського та України : матеріали 54 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1000-річчю пам'яті київського князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору, 23 жовт. 2015 р., м. Володимир-Волинський / упоряд.: А. Силюк, В. Пикалюк. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 393–398.

* * *

Хомич П. Бережемо історію / П. Хомич // Нова доба. – 2013. – 25 трав. – С. 1.

Хомич П. Боєць і краєзнавець / П. Хомич // Нова доба. – 2008. – 9 трав.

Хомич П. Краєзнавчий музей – візитна картка Маневиччини / П. Хомич // Нова доба. – 2012. – 19 трав. – С. 3.

Хомич П. Маневицький краєзнавчий музей виходить на Міжнародний рівень / П. Хомич // Нова доба. – 2013. – 19 жовт. – С. 4.

Хомич П. Музей –екскурсійний та науково-дослідницький центр / П. Хомич // Нова доба. – 2010. – 16 трав. – С. 4.

Хомич П. Оберегаймо культурну спадщину / П. Хомич // Нова доба. – 2007. – 21 квіт. – С. 2.

Хомич П. Створює шедеври в гармонії з природою / П. Хомич // Нова доба. – 2015. – 8 серп. – С. 7.

Хомич П. Пишаюсь нашими Героями і тим, що я – українець / П. Хомич // Нова доба. – 2014. – 6 лип. – С. 3.

Хомич П. Сімейні цінності у фондах музейного закладу / П. Хомич // Нова доба. – 2014. – 17 трав. – С. 3.

Хомич П. Тридцять років на посаді директора : [інтерв'ю із директором Маневицького краєзнавчого музею Петром Хомичем / розмовляв Сергій Гупало] // Нова доба. – 2016. – 14 трав. – С. 5.

* * *

Криштапюк Л. Подвижник музейної справи на Маневиччині / Л. Криштапюк, О. Вернидубов // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України, смт. Маневичі, 13–14 трав. 2011 р. / уклад. А. Силюк. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – С. 121–122.

Нагорна О. Про себе і своїх колег / О. Нагорна // Волинський музей. Історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волинського краєзнавчого музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 124–133.

Півницький М. Відображення повсякдення українського села в музейних експозиціях / М. Півницький // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали V

Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 26–27 черв. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 250–254.

Бичкова О. Запрошує музей на виставки / О. Бичкова // Нова доба. – 2017. – 11 лют. – С. 4.

Бичкова О. Окрилює любов до рідного краю / О. Бичкова // Нова доба. – 2008. – 5 лип. – С. 3.

Бичкова О. Тут оживає історія: Маневецький краєзнавчий музей 5 листопада відсвяткував своє 45-річчя / О. Бичкова // Нова доба. – 2012. – 24 листоп. – С. 3.

Бубнюк А. Історію творять особистості / А. Бубнюк // Нова доба. – 2007. – 24 листоп.

Бубнюк А. Маневецькому музею – 40 років / А. Бубнюк // Нова доба. – 2007. – 3 листоп.

Власюк Л. Збереження історичної спадщини – справа його життя // Л. Власюк // Нова доба. – 2011. – 12 лют.

Власюк Л. Яке майбутнє краєзнавчого музею ? / Л. власюк // Нова. Доба. – 2017. – 5 січ. – С. 3.

Директор Маневецького краєзнавчого музею – лауреат Всеукраїнської премії [М. Сікорського] // Нова доба. – 2016. – 29 жовт. – С. 4.

Премії талановитим // Нова доба. – 2008. – 20 верес. – С. 2.

Про присудження премії Миколи Куделі Петру Хомичу.

Рогова О. Премії Михайла Сікорського – волинським краєзнавцям / О. Рогова // Слава праці. – 2016. – 27 жовт. – С. 6.

7 листопада Маневецький краєзнавчий музей відзначив 45-ту річницю своєї діяльності // Музейний простір. – 2012. – № 4 (6). – С. 2.

Ювілей: полудень віку Петра Хомича // Волинь-нова. – 2008. – 10 лип. – С. 1.

* * *

Маневецький краєзнавчий музей [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-museum.com.ua/news/ma>. – Назва з екрану.

Маневецький краєзнавчий музей [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу : <http://prostir.museum.ua/file/110>. – Назва з екрану.

„Музейна подія року на Волині – 2012”: переможці та відзнаки» [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині: сайт. – Режим доступу : <http://prostir.museum.ua/post/30281>. – Назва з екрану.

Петро Хомич став переможцем конкурсу на посаду директора Маневицького краєзнавчого музею [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-museum.com.ua/news/pet>. – Назва з екрану.

20 ЛИПНЯ

80 років від дня народження Г. О. Марущак (1938) – заслуженого вчителя Української РСР

Галина Олександрівна Марущак народилась в селі Марксове Брацлавського (нині Немирівського) району Вінницької області. З початком війни діти з матір'ю були евакуйовані в Новосибірську область. Повернувшись на Вінниччину у 1945 році, розпочала навчання в Нестерівській середній школі, яку закінчила в 1955 році. Вищу освіту здобула у Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки. За фахом – вчитель історії та української мови і літератури. З вересня 1963 року і до виходу на заслужений відпочинок у 2005 році працювала в школі № 14 міста Луцька.

Як учитель Галина Олександрівна сама активно займалась краєзнавством та очолювала і спрямовувала пошукову краєзнавчу роботу з учнями. Великої ваги надавала організації подорожей та екскурсій, наголошуючи, що «будь-яка подорож, екскурсія цінна не лише тим, що служить пізнанню навколишнього світу. Це хороша форма виховання, зокрема, таких рис, як патріотизм. Адже не буде перебільшенням, коли скажу: для того, щоб людина любила своє село, місто, свій край, свою Батьківщину, вона повинна її знати. Тому-то в нашій школі особливе місце в позакласній роботі відводиться туризму та краєзнавству. Ми прагнемо використовувати різні форми вивчення минулого й сучасного нашого народу».

Галина Олександрівна брала активну участь в організації та проведенні краєзнавчих наукових конференцій школярів та зльотів юних туристів-краєзнавців, залучала своїх учнів до активного науково-дослідницького пошуку.

Протягом двох десятиліть за безпосередньої участі Г. О. Марущак у школі був створений історико-етнографічний музей,

де зібрано понад дві тисячі експонатів. Це – знаряддя праці та народних промислів, ремесел, національний одяг, українська вишивка, предмети побуту. При музеї працювали гуртки: історичний, етнографічний, юних екскурсоводів. Екскурсії, які проводили учні, відвідували школярі міста та області, студенти навчальних закладів, вчителі різних фахів та слухачі курсів підвищення кваліфікації Волинського інституту вдосконалення кваліфікації вчителів. Кожне покоління екскурсоводів дарувало у «Світлицю» вишиті власноруч рушники. Щороку у навчальному закладі відбувалась традиційна виставка українських рушників.

Із збагаченням фондів музею, зростанням вмінь і знань школярів, творчим пошуком педагогічного колективу змінювалась система роботи музею. У 1990 році відбулось оновлення приміщень та фондів, була відкрита «Світлиця». Музейному комплексу було присвоєно категорію «Міська творча лабораторія», звання народного та. У 2004 році в огляді шкільних музеїв посів перше місце в Україні.

Вчитель систематично ділилась з колегами досвідом застосування у навчально-виховному процесі методів та прийомів музейної педагогіки, виступала на семінарах, педагогічних читаннях, краєзнавчих та науково-педагогічних конференціях, проводила відкриті заняття.

Галина Олександрівна протягом багатьох років очолювала місцевком профспілки школи № 14. За успіхи, досягнуті в обласному огляді роботи первинних профспілкових організацій, її нагороджено Почесною грамотою ВЦРПС.

Невтомна праця вчителя відзначена почесним званням «Заслужений вчитель Української РСР» (1985 р.), нагрудним значком «Відмінник народної освіти» (1980 р.), численними грамотами Міністерства освіти УРСР та СРСР, обласного та міського відділу народної освіти. Її ім'я занесено до міської Книги трудової слави (1982 р.). Беззаперечним є внесок Галини Олександрівни в історію гімназії № 14 імені Василя Сухомлинського.

Наталія Кот

Література:

Про присвоєння працівникам підприємств, установ і організацій міста Луцька почесних звань Української РСР / Указ Президії Верховної Ради Української РСР // Рад. Волинь. – 1985. – 13 верес. – С. 2.

* * *

Марущак Г. Шляхами подвигу батьків / Г. Марущак // Рад. Волинь. – 1977. – 15 січ. – С. 2.

* * *

Історія Волині. З найдавніших часів до наших днів / відповід. ред. О. Г. Михайлюк. – Львів : Вища шк., 1988. – 240 с.

Про Г. Марущак – с. 204.

Михайлюк О. Г. Історія Луцька / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий. – Львів : Світ, 1991. – 192 с.

Про Г. Марущак – с. 158.

Освіта міста за роки незалежності України : інформ. зб. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 184 с.

Про Г. Марущак – с. 8, 9.

Бондарук Л. Корінням – у народ, гілям – у цивілізацію / Л. Бондарук // Освіта. – 1999. – 29 груд. – С. 10.

Вітаємо! // Волинь-нова. – 2013. – 9 лип. – С. 14.

Зінчук М. «Твій добрий зір в моїй уяві лине...» / М. Зінчук // Молод. ленінець. – 1978. – 30 верес. – С. 3.

Зліт переможців змагання // Рад. Волинь. – 1979. – 9 січ. – С. 1.

Сверєда Б. А. Відроджуємо животноє коріння родоводу / Б. А. Сверєда // Поч. шк. – 1995. – № 5–6. – С. 39–46.

Про Г. Марущак – с. 40.

27 ЛИПНЯ

70 років від дня народження О. І. Бурдаш (1948) – української художниці.

Олена Бурдаш народилася 27 липня 1948 року в селі Сенкевичівка Горохівського району Волинської області. Після закінчення середньої школи в 1965 році навчалася в Луцькому педагогічному училищі та відвідувала художню студію під керівництвом Петра Сенюка. В цей період вона також почала робити перші поетичні спроби, а у 1969 році на сторінках літературного альманаху з'явилися вірші Олени Бурдаш.

З 1970 по 1972 рік навчалась у Львівському училищі прикладного мистецтва ім. І. Труша. Вчителями з фахових дисциплін були М. Драган, Г. Малярський, С. Мельничук. Будучи ще студенткою, Олена розпочала пошук власного напрямку у творчості, віддаючи перевагу філософському осмисленню світу у своїх творах – людини, її почуттів, особливостей сприйняття світу крізь призму особистості. Захоплювалася творами Поля Гогена, Амедео Модільяні, Пабло Пікассо, Анрі Матісса.

У Львові, де вона мешкала з 1970 по 1986 роки, сформувався творчий напрямок художниці. За незалежність поглядів Олена була виключена з училища. Вона займається вдосконаленням своєї творчості, Олена стала досить відомою художницею Львівського андеграунду, символом неофіційного мистецтва Львова. Захоплювалася творчістю Ніко Піросмані, Марка Шагала, Никифора Дровняка, які були відмінні від домінуючих на той час традицій соцреалізму. Твори Олени Бурдаш набули співзвучності із православним іконописом, народним мистецтвом.

Протягом 1984–1986 років О. Бурдаш була прочанкою в Почаївській лаврі, що не могло не вплинути на подальший творчий та духовний шлях. У цей період життя художниця написала ряд поезій, казок, притчі, численні гуашеві та акваринні мініатюри («Двоє», «Пантелеймон», «Трійця», «Грушевий дзвін» та ін.)

У 1986 році художниця переїжджає жити до Луцька. Саме в Луцьку в 1987 році відбулась її перша персональна виставка, яка стала яскравою подією в мистецьких колах Волині часів перебудови. Її почали запрошувати на численні міські та обласні виставки живопису. Провідні твори: «Погляд у майбутнє», «Чаша», «Поцілунок», «Спіраль почуттів», «Грані дозволеного». Ім'я художниці з'явилося на сторінках престижних часописів та каталогів.

У 1992 році Олена Бурдаш вступила до Національної спілки письменників України.

З 1987 року художниця бере участь у колективних виставках: міжнародне бієнале «Імпреза-89», Івано-Франківськ (1989р.), республіканській виставці, присвяченій з'їзду СХУ у Києві.

Численними є і персональні виставки художниці, зокрема, у 1987 році – в обласній науковій бібліотеці ім. Олени Пчілки у Луцьку; у 1990 – в м. Бресті та Музеї етнографії та художніх промислів Львівського відділення інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії у м. Львові; 1996 – у Волинському краєзнавчому музеї в Луцьку; 1998 – ювілейна виставка в Галереї мистецтв Волинської організації НСХУ; 2010 – виставка в музеї Гетьманства в м. Києві; 2011– виставка в галереї Боумена у м. Львові; 2014– виставка в галереї мистецтв Волинської організації НСХУ у Луцьку тощо.

Олена Бурдаш займається ілюстрацією книг. Вона виконала ілюстрації до збірки поезій Клави Корецької «Відкрите небо» (1999 р.), Лариси Дубас «Цветок руки» (2011 р.).

Про творчість Олени Бурдаш у 1998 році знято фільм «Трійця» режисера В. Шевчук.

Оксана Гаврилюк

Література:

Бурдаш Олена : [каталог] / упоряд. В. Марчук. – Луцьк : Медіа, 2009. – 19 с.

Олена Бурдаш : каталог / Волин. орг. нац. спілки худ. України ; упоряд. В. Марчук. – Луцьк : Медіа, 2008. – 20 с.

Бурдаш О. Об примхливі дощі ; Достигає у лісі сонце; На дубі зозуля : вірші / О. Бурдаш // Вітрила : альманах. – Київ, 1969. – С. 238–239.

Бурдаш О. «...Бо на слово своя є сила» : вірші / О. Бурдаш // Віче. – 1996. – 4 лип.

Бурдаш О. Нічна пригода в осінньому місті : вірші / О. Бурдаш // Нар. трибуна. – 1994. – 4 жовт.

Бурдаш О. Самотня жінка : вірші / О. Бурдаш // Мол. Волинь. – 1994. – 4 берез.

* * *

Бурдаш Олена // Волинські художники : буклет. – Луцьк, [2003]. – [с. 3 вкл.].

Максим'юк Б. Дивна жінка: моїй однокласниці, художниці Олені Бурдаш / Б. Максим'юк // Максим'юк Б. Твої руки, мамо : лірич. етюди / Б. Максим'юк. – Луцьк, 2002. – С. 47–49.

Пилипчук М. «Мое життя – це пошуки гармонії» : художниці Олені Бурдаш – 68 років / М. Пилипчук // Волин. новини. – 2016. – 4 серп. – С. 15.

Творчість: задзеркалля Олени Бурдаш // Волинь-нова. – 2009. – 4 лип. – С. 2.

Штинько В. Що шукає в житті Олена Бурдаш / В. Штинько // Волинь-нова. – 2008. – 17 січ. – С. 16.

* * *

Навроцька З. М. Бурдаш Олена Іванівна / З. М. Навроцька // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2004. – Т. 3. – С. 606.

Навроцька З. 27 липня 60 років від дня народження О. І. Бурдаш (1948) – української художниці / З. Навроцька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 79–81.

* * *

Бурдаш Олена [Електронний ресурс] // Галерея мистецтв : сайт. – Режим доступу : <https://www.volart.com.ua/art/burdash/>. – Назва з екрану. Бурдаш Олена [Електронний ресурс] // Сайт художника : сайт. – Режим доступу : http://olena_burdash.arts.in.ua/. – Назва з екрану.

Стильний Луцьк. Портрет дня: Олена Бурдаш [Електронний ресурс] // Волинь Post : сайт. – Режим доступу : <http://www.volynpost.com/news/18842-stylnyj-luck-portret-dnia-olena-burdash.> – Назва з екрану.

28 ЛИПНЯ

75 років від дня народження І. В. Кічія (1943–2005) – українського історика

Народився Іван Васильович І. В. Кічий 28 липня 1943 році в с. Згорани Любомльського району Волинської області. Більшість свого трудового життя Іван Васильович віддав історичному факультету Луцького державного педагогічного інституту і Волинського університету імені Лесі Українки як кандидат історичних наук, професор та завідувач кафедрою історії України. Він був членом правління Всеукраїнської спілки краєзнавців, членом Волинського обласного товариства краєзнавців, лауреатом премії імені Дмитра Яворницького Всеукраїнської спілки краєзнавців, заслуженим працівником

народної освіти України (1993). Саме за ініціативою Кічія І. В. як члена правління ВСК України була запроваджена премія імені Дмитра Яворницького.

У 1972 році Іван Кічий закінчив історичний факультет Луцького державного педінституту, а також – аспірантуру при Інституті історії АН УРСР. Брав участь в освоєнні цілих земель, в будівельних студентських загонах Тюменської області, за що мав урядові нагороди. Кандидатську дисертацію на тему: “Боротьба за владу Рад на Правобережній Україні (жовтень 1917 – лютий 1918 рр.)” захистив у 1980 році.

Упродовж багатьох років Іван Васильович читав курс української історіографії, керував багатьма дипломними роботами студентів та аспірантів. Серед тих, хто навчався в аспірантурі у І. Кічія, варто виділити В. Карпінського, який досліджував історію книгодрукування на Волині, але рано пішов з життя і не встиг захистити дисертацію. За матеріалами його дослідження була видана книга «Зародження і розвиток друкарства на Волині», яку впорядковував Іван Васильович.

Деякий час І. Кічий представляв університет у Волинській обласній раді та відстоював його інтереси, зокрема у питаннях передачі приміщень колишнього обкому КПУ. Під час реорганізації кафедр історичного факультету на початку 1990-х років він очолив кафедру історії України.

І. Кічий – учасник II–IV з'їздів Всеукраїнської спілки краєзнавців України, IV–VI Всеукраїнських наукових конференцій з історичного краєзнавства, багатьох обласних історико-краєзнавчих конференцій «Велика Волинь», “Минуле і сучасне Волині та Полісся”, VI– VIII Подільських, V Вінницької, багатьох інших регіональних, державних, міжнародних семінарів, симпозіумів, конференцій.

І. Кічий брав участь в авторських колективах з підготовки історії Волинської області та Луцька. У 80-х роках ХХ ст. був відповідальним секретарем редколегії з підготовки книги «Історія Волині від найдавніших часів», яка вийшла у 1988 році. Згодом, у 1991 році у співавторстві з професором О. Михайлюком видав гнигу «Історія Луцька».

І. Кічий був автором та співавтором понад 70-и публікацій, з яких переважна більшість з історії України та краю. За результатами своєї наукової і навчальної діяльності він у 1991 році одержав звання професора.

Професори І. Кічий, О. Михайлюк і Є. Франчук створили історичне товариство на історичному факультеті. На жаль, після того, як вони пішли з життя, товариство припинило своє існування.

Іван Кічий як історик і громадський діяч мав багато планів щодо розвитку історичної науки, краєзнавства, розвитку громадського самоврядування, але смерть рано забрала його. Він помер 4 лютого 2005 року і похований, за його заповітом, у с. Згорани Любомльського району.

Геннадій Бондаренко

Література:

Михайлюк О. Г. Історія Луцька / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий. – Львів : Світ, 1991. – 192 с.

Кічий І. В. Борьба за власть Советов на Правобережной Украине / И. В. Кичий. – Львов : Вища школа, 1986. – 152 с.

Кічий І. В. Боротьба за перемогу Радянської влади на Волині. – Луцьк : [б. в.], 1977. – 30 с.

Кічий І. В. Барська Рада робітничих і солдатських депутатів. Вінницький військово-революційний комітет / І. В. Кічий // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. – Київ, 1982. – С.48–49.

Кічий І. В. Діяльність українських загонів самооборони на Волині, Буковині та у Галичині в роки Другої світової війни / І. В. Кічий // Українсько-польські стосунки в роки Другої світової війни. – Варшава, 1999. – Т. 3. – С. 46–47.

Кічий І. В. До питання генези польської самооборони в Східній Галичині на прикладі Бережанського та Чортківського інспекторів армії крайової / І. В. Кічий // Українсько-польські стосунки в роки Другої світової війни. – Варшава, 1999. – Т. 3. – С. 117–118.

Кічий І. В. Перші бої з німецько-фашистськими загарбниками на Волині влітку 1941 року за спогадами їх учасників / І. В. Кічий, О. В. Двойнінова // Історичне краєзнавство в Україні: традиції і сучасність : тези доп. VII Всеукр. конф. – Київ, 1995. – Ч. 2. – С. 282–283.

Кічий І. В. Події Другої світової війни на Волині в історичній літературі / І. В. Кічий // Волинь у Другій світовій війні та перші повоєнні роки : матеріали наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1995. – С. 4–6.

Кічий І. В. Роздуми про книгу професора Антона Семенюка «На тему українсько-польських відносин: критичні зауваження» / І. В. Кічий // Збірник навчально-методичних матеріалів і наук. статей історичного факультету / ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – Вип. 3. – С. 154–157.

Кічий І. В. Українсько-польські стосунки на Волині в роки Другої світової війни і Галичина / І. В. Кічий // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ столітті». – Івано-Франківськ, 1996. – С. 34–39.

Кічий І. В. Хронологія подій у Західній Україні 1939–1945 роках / І. В. Кічий // Українсько-польські стосунки в роки Другої світової війни. – Варшава, 1999. – Т. 5. – С. 136–139.

Кічий І. В. Вінницьке збройне повстання / І. В. Кічий // Наука і суспільство. – 1984. – №8. – С.43 – 44.

* * *

Баженов Л. В. Кічий Іван Васильович / Л. В. Баженов // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ–ХХ ст. / Л. В. Баженов. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 229.

Бондаренко Г. Лауреати премії імені Дмитра Івановича Яворницького Національної спілки краєзнавців України Волинської області / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Волинь – край козацький : матеріали 1-ої та 2-ої всеукр. наук.-практ. конф. з питань збереження й дальшого розвитку козацьких традицій, які відбулися 23–24 черв. 2007 р., 22 жовт. 2010 р. на базі Музею історії сільського господарства Волині – скансену. – Луцьк, 2010. – Вип. 36. – С. 90–96.

Іван Васильович Кічий // Професори Волинського національного університету імені Лесі Українки / упоряд.: А. В. Цьось, Н. М. Сірук, С. В. Турчик ; за заг. ред. І. Я. Коцана. – Луцьк, 2010. – С. 98.

Кічий Іван Васильович (1943 р. – 2005 р.) // Материк краєзнавства : зб., присвяч. лауреатам Премії імені Дмитра Яворницького Нац. спілки краєзнав. України / упоряд. Р. Маньковська. – Київ, 2013. – С. 50.

* * *

Бондаренко Г. 28 липня 75 років від дня народження І. В. Кічія (1943–2005) – українського історика, заслуженого працівника народної освіти України / Г. Бондаренко, Г.

Романчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2012. – С. 99–100.

Бондаренко Г. Кічий Іван Васильович / Г. Бондаренко, А. Силюк // Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю) : довідник. – Київ ; Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 95.

* * *

Головачук С. Обком – для трудящих? / С. Головачук [Електронний ресурс] // Волинська газета : сайт. – Режим доступу : <http://volga.lutsk.ua>. – Назва з екрану.

Премія імені Дмитра Яворницького [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Серпень

5 СЕРПНЯ

70 років від дня народження В. П. Гриба (1948) – українського актора театру і кіно, заслуженого артиста України

Василь Пилипович Гриб народився 5 серпня 1948 року у селі Віненці Переяслав-Хмельницького району Київської області в сім'ї колгоспників. Початкову освіту здобув у місцевій школі, яку успішно закінчив у 1963 році. У 1964–1965 роках Василь Пилипович навчався у ГорПТУ № 27 селища Миронівське Донецької області, в групі мулярів. Пізніше працював муляром-монтажником у БУ №1 міста Донецька та БУ №25 "Київміськбуд" у Києві. Після закінчення Київської вечірньої школи № 19 служив у Збройних силах СРСР. У 1971 році Василь Гриб став студентом Київського театрального інституту імені Карпенка-Карого на акторському факультеті (курс А. Скибенка).

Після закінчення навчального закладу Василь Пилипович обрав професію актора. Реалізувати свою акторську майстерність мав можливість у Волинському обласному музично-драматичному театрі імені Тараса Шевченка, в якому працював у 1975–2005 рр. Для волинського глядача запам'ятався у ролях: Степана («Бояриня» Лесі Українки), Олега («Гра на клавесині» Я. Стельмаха), Михайла Воронкова («Сержанте, твій

постріл перший» М. Володарського), Дона Педро («Переваги від зневаги» Лопе де Веги), Писаря Скакунця («Пошилися в дурні» М. Кропивницького), Хлестакова («Ревізор» М. Гоголя). Яскраве перевтілення у різноманітні образи, створення характерів від легких комедійних до глибоко психологічних характеризують актора Василя Гриба як не тільки різнопланового, а й майстерного виконавця.

Улюбленими ролями Василя Пилиповича стали – головні ролі Герострата у п'єсі "Забути Герострата" Григорія Горіна та Степана у «Боярині» Лесі Українки. Мабуть, найкраще про вибраний у житті фах актора Василь Гриб розповідає сам: "Це є професія тяжка і складна. І якщо не маєш природних даних до акторської майстерності, перевтілення, то навчитися цьому майже не можливо. Актором треба народитися, а ще плюс навчатися. І тоді робота стає покликанням." У 1993 році В. П. Гриб отримав звання заслуженого артиста України.

Будучи багатогранною творчою особистістю Василь Гриб виявив себе талановитим письменником. У 2014 році та в 2015 році у видавництві «Надстир'я» вийшов друком його історико-пригодницький кінороман «І кози в золоті, і цап у сережках» (книги 1 і 2). А в 2017 році письменник порадував шанувальників виданням кінороману «Спадок для польової русалки»

Крім роботи в театрі актор працював, як викладач кафедри режисури в Державній академії керівних кадрів культури і мистецтв у Києві.

В. П. Гриб бере активну участь громадському житті міста. Він двічі обирався депутатом Луцької міської ради.

Марія Філонюк

Література:

Гриб В. П. І кози в золоті, і цап у сережках : іст.-пригод. кінороман. Кн. 1 / В. П. Гриб. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 288 с.

Гриб В. П. І кози в золоті, і цап у сережках : іст.-пригод. кінороман. Кн. 2 / В. П. Гриб. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 208 с.

Гриб В. П. Спадок для польової русалки : пригод. кінороман / В. П. Гриб. – Луцьк : Надстир'я, 2017. – 176 с.

* * *

Волинський обласний український драматичний театр імені Т. Г. Шевченка. 1940–1965 / ред. Л. Зільберг. – Луцьк : Вид-во Львів. виробн. Комбінату УТТ, 1965. – 40 с.

Про В. П. Гриба – с. 21, 28, 39.

Гастроли. г. Калинин / ответ. за вып. А. Н. Глива. – Луцк : Волын. облполиграфиздат, 1983. – 32 с.

Про В. П. Гриба – с. 6, 8, 12, 14, 16, 20, 21, 31.

Гастроли. Дрогобич–Трускавець / відп. за вип. А. М. Глива. – Луцьк : Волин. облполіграфвидав, 1986. – 32 с.

Про В. П. Гриба – с. 7, 12, 14, 18, 22, 23, 24, 30, 32.

Гастроли. г. Таганрог–Новочеркасск / ответ. за вып. А. Н. Глива. – Луцк : Волын. облполиграфиздат, 1985. – 36 с.

Про В. П. Гриба – с. 8, 9, 14, 22, 28.

Байда Г. У вінок любові поетесі / Г. Байда // Мол. ленінець. – 1978. – 2 груд.

Лівіцька О. Прощальний спалах «Боярині» / О. Лівіцька // Луцьк мол. – 2001. – 4 жовт.

Ричук І. Василь Гриб: «На сцені ми не граємо, а проживаємо життя» / І. Ричук // Аверс-прес. – 2001. – 8 листоп.

Сидор О. «Бояриня», або Побіжний погляд в дзеркало, що тріснуло / О. Сидор // Мол. Волинь. – 1991. – 22 лют.

* * *

Глива А. Гриб Василь Пилипович / А. Глива // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 6 : Го–Гю. – С. 417.

* * *

Гриб Василь Пилипович [Електронний ресурс] // Волинські новини : сайт. – Режим доступу : <https://www.volynnews.com/dossiers/hryb-vasyl-pylypovych/>. – Назва з екрану.

Гриб Василь Пилипович [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України : сайт. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles. – Назва з екрану.

7 СЕРПНЯ**90 років від дня народження О. І. Бренчука (1928–2012) –
краєзнавця, музейника**

Олексій Іванович Бренчук— український історик, педагог, відомий волинський краєзнавець, дослідник Любешівщини та Волині. Один із зачинателів музейної справи на Волині. Ініціатор та активний учасник створення Лобненського музею партизанської слави, який був відкритий у 1971 році. Був першим його директором на громадських засадах.

Народився Олексій Іванович 7 серпня 1928 року у селі Залізниця (на хуторі Медведичі) Любешівського району Волинської області. У рідному селі встиг закінчити два класи польської школи. Потім навчався у Любешівській школі.

Батько мав 20 гектарів землі і ручну віялку. Нова влада у 1939 році відразу конфіскувала віялку, а згодом – і землю. Щоправда, родину не встигли вивезти до Сибіру — розпочалася війна. У березні 1944 року, коли на Волинь прийшли радянські війська, батька відразу забрали на фронт. З війни батько повернувся інвалідом, і весь тягар господарських клопотів ліг на плечі Олексія. Він орав, сів, косив, молотив, ще й добре вчився. Не раз, бувало, кулі над вухом дзижчали, і життя, як кажуть, на волосинці висіло, та нічого не зупинило Олексія. Він мужньо виніс і небезпеку, і нестатки. Пізніше все це послужить матеріалами для написання нарису про Любешів, розповідей про села Лобну і Залізницю, Судче і Березичі, Дольськ і Люб'язь.

У 1948 році юнак вступив до Камінь-Каширського педучилища, але ще на I курсі студента направили вчителювати у с. Люб'язь, адже після війни в країні не вистачало вчителів. Проте довго вчителювати не довелося – юнака забрали в армію – розпочався перший повоєнний призов. Служив волинянин в Чугуєві, під Харковом, але прагнення до навчання не втрачав. У 1950 році вступив до Казанського військово-політичного училища. За розподілом молодий лейтенант потрапив служити в Іркутську область. Минали роки служби по різних гарнізонах. Однак, коли вирішив вступати до військової академії, виявилось, що це неможливо – хтось із родичів був в УПА.

Олексій Іванович звільнився зі служби, закінчив історичний факультет Київського державного університету імені Т. Шевченка. Вчителював у школах Любешівського району. Історик за фахом, він з головою поринув у краєзнавчу роботу.

Особливу увагу надавав вивченню історії рідного краю. Збирав місцевий матеріал, прагнув зберегти для нащадків пам'ять про героїчне минуле. Починалося все з інтересу до того, хто з колишніх партизанів живий і де мешкає. Школярі записували спогади дідусів і бабусь. Тим часом у Лобну почали приїжджати колишні партизани, а у 1968 році прибув і сам генерал Олексій Федоров. Через страшне бездоріжжя він не зразу потрапив у село. Тому, коли Бренчук за дорученням громади приїхав до нього у Київ, то Федоров таки посприям, аби у Лобну проклали дорогу. А згодом з'явилася в селі бібліотека, медичний пункт, магазин, добротні колгоспні ферми, а людям – робота.

Музей же цікавий тим, що тут зібрана історія не тільки партизанського руху на Волині, а й Любешівщини загалом. Саме Олексій Бренчук, який був одним із зачинателів музейної справи на Волині, відшукав і дату першої писемної згадки про містечко Любешів. Досліджуючи історію рідного краю, працював в архівах Луцька, Бреста, Гродна, Мінська, Вільнюса, Варшави. На приміщенні музею з'явилася пам'ятна дошка на честь Олексія Бренчука. Установив її за свої кошти уродженець Лобни, учень Олексія Івановича, депутат Київради Микола Швирид. Допоміг втілити його ідею в життя колега Бренчука, в минулому вчитель історії Лобненської школи Анатолій Черевко.

Олексій Іванович був істинним інтелігентом та ентузіастом, який належав до когорти невтомних дослідників, що своєю подвижницькою працею сприяли розвитку музейної справи на Волині.

Помер Олексій Бренчук 2 квітня 2012 року у селі Рудка-Козинська Рожищенського району Волинської області, залишивши після себе добру пам'ять у рідних краях.

Олександр Вернидубов

Література :

Бренчук О. І. З історії міста Рожище (XII–XIX ст.) // Історія України:

маловідомі імена, події, факти : (зб. ст.). – Київ, 1999. – Вип. 7. – С. 362–365.

Бренчук О. З історії містечка Любешова в XV–XVIII століттях / О. Бренчук // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 70–71.

Бренчук О. Колишня партизанська столиця / О. Брендчук // Волинський музей : історія і сучасність. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 20–21.

Брендчук О. І. Любешів в останні воєнні та перші повоєнні роки (1944–1949) / О. І. Брендчук // Волинь у Другій світовій війні та перші повоєнні роки : матеріали наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 50-й річниці Перемоги над фашизмом. – Луцьк, 1995. – С. 14–15.

Брендчук О. Місцеві географічні назви – важливі історичні джерела ; Найголовніші джерела з історії населених пунктів Північного Полісся (XIV – перша половина XX ст.) / О. Брендчук // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть : матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорториську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 193.

Брендчук О. І. Найголовніші джерела з історії Волинського Полісся / О. І. Брендчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина з глибини століть. – Луцьк, 2009. – Вип. 28. – С. 326.

Брендчук О. І. Про деякі події нашого краю в Любешівській хроніці / О. І. Брендчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 17 річниці Незалежності України та 500 річчю першої писемної згадки про Стару Вижівку та Нову Вижівку, 20–21 черв. 2008 р. – Луцьк, 2008. – Вип. 28. – С. 324–325.

Брендчук О. Село Залізниця у XVII–XIX ст. / О. Брендчук // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 245.

Брендчук О. Село Рудка-Козинська / О. Брендчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 12.

Брендчук О. Бережимо рідну мову / О. Брендчук // Луцьк. замок. – 2006. – 2 лют. – С. 13.

Брендчук О. Більше довідок, ніж дітей / О. Брендчук // Волинь. – 2003. – 1 квіт.

Бренчук О. Знати закон і виконувати його / О. Брендчук // Волинь. – 2005. – 1 листоп.

Брендчук О. Историчне краєзнавство Волині : нові книги / О. Брендчук // Луцький замок. – 2003. – 2 жовт.

Брендчук О. І мене непокоять любешівські проблеми / О. Брендчук // Волинь. – 2003. – 9 груд.

Брендчук О. Їхали козаки / О. Брендчук // Луцьк. замок. – 2005. – 3 лют.

Брендчук О. Ковель : минуле і сучасне / О. Брендчук // Луцьк. замок. – 2003. – 13 листоп.

Брендчук О. Краєзнавець з Пінська цікавиться Луцьком / О. Брендчук // Луцьк. замок. – 2005. – 27 жовт. – С. 12.

Брендчук О. Минуле чекає нових оцінок / О. Брендчук // Волинь-нова. – 2008. – 24 черв. – С. 3.

Брендчук О. Нам Кобзар пророкував свого Вашингтона ... / О. Брендчук // Слово і діло. – 2004. – 27 лют.

Брендчук О. Необхідна справжня історія / О. Брендчук // Луцьк. замок. – 2005. – 31 берез. – С. 3.

Брендчук О. Поліський літописець // Нове життя. – 2004. – 12 черв.

Брендчук О. Про місцеві назви села Залізниця / О. Брендчук // Нове життя. – 2002. – 2 квіт.

Брендчук О. «Хто писатиме за нас власну історію?» / О. Брендчук // Волинь. – 2002. – 6 серп.

Боярин Т. Рідний край – це джерело натхнення / Т. Боярин // Наш край. – 2008. – 21 серп. – С. 3.

[Брендчук Олександр Іванович : некролог] // Нове життя. – 2012. – 5 трав. – С. 12.

* * *

Олекса Ошуркевич : до народних джерел : біобібліогр. покажч. / упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; уряд. В. В. Бабій ; ред. А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – 128 с.

О. Брендчук – див. Іменний покажчик.

Григорій Гуртовий : біобібліогр. покажч. / упр. культури Волин. ОДА ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; Волин. краєзн. музей ; Держ. арх. Волин. обл. ; уряд.: Л. І. Коць, Н. М. Кузьміна, А. А. Понагайба, Н. Д. Хомяк. – Луцьк, 2014. – 60 с.

О. Брендчук – див. Іменний покажчик.

* * *

Бренчук Олексій Іванович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Урочисте відкриття меморіальної дошки [Електронний ресурс] // Нове життя : Любешівська районна газета : сайт. – Режим доступу: <http://novezittya.in.ua/podiji-rajonu/504-urochyste-vidkryttia-memorialnoi-doshky>. – Назва з екрану.

8 СЕРПНЯ

70 років від дня народження В. М. Комзюк (1948) – лесезнавця, музеєзнавця, заслуженого працівника культури України

Віра Михайлівна Комзюк народилась 8 серпня 1948 року в селі Колодяжне Ковельського району. У 1955–1966 роках навчалась у місцевій школі, після закінчення якої працювала електрослюсарем Ковельського райоб'єднання «Сільгосптехніка». На 1969–1973 роки припадає на навчання на історичному факультеті Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки. За направленням поїхала працювати вчителем історії і географії восьмирічної школи с. Дольськ Любешівського району. 1979-го повернулась у рідне село на посаду завідувача Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, яку обіймала до 2016 року.

Саме на цій посаді Віра Михайлівна копіткою працею здобула визнання як лесезнавець, музеєзнавець, талановитий організатор творчих процесів, умілий адміністратор і господарник.

На її рахунок – створення кількох експозицій літературно-меморіального музею в Колодяжному (1980; 1990–1991 рр.) за новими науковими концепціями: виділення меморіальної частини (батьківський «сірий будинок» і літературне шале Лесі Українки), освоєння нового приміщення, побудованого для експозиції, наповненої багатьма меморіями Лесі Українки і усієї родини Косачів, раритетами, які характеризують епоху, в яку жила і творила ця унікальна сім'я, актуальними упродовж багатьох років. Музей «Лісової пісні» в урочищі Нечимному (2004 р.) – також заслуга Віри Михайлівни. Нею створена величезна кількість цікавих інформативних виставок, які експонувались не лише на Волині, але й за її межами.

Вона – автором або співавтор кількох путівників по музейних експозиціях в Колодяжному і Нечимному, буклетів, каталогів. Каталог – довідник «Прижиттєві документи і матеріали Лесі Українки і родини Косачів у музеях, установах Волині», який видавався двічі (1996, 2008), нині може бути доповнений новими надходженнями, адже над комплектуванням фонду Косачів колектив музею працює постійно. Нариси, автором яких є В. Комзюк, увійшли до збірників «Джерела безсмертного слова» (1996; упорядник і редактор В. Гей), «Леся Українка. Волинські сюжети» (2012; упорядкування Н. Пушкар, В. Комзюк).

1996-го, в рік 125-ї річниці від дня народження Лесі Українки, підготовлено і проведено першу Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури», а 1999-го – наукову конференцію «Олена Пчілка і Волинь», на той час першу і єдину в Україні, пошануванню видатної української письменниці, громадського діяча, Матері. Нині ці конференції традиційно відбуваються кожні п'ять років. За їх матеріалами видаються наукові збірники.

Віра Михайлівна неодноразово брала участь у перевиданні творчого доробку Лесі Українки, Олени Пчілки, Ольги Косач-Кривинюк. Часто й сама була ініціатором таких перевидань, серед них:

– Українські народні узори. Зібрала Ольга Косач-Кривинюк. Вип. II зі змінами й допов. – Ковель, 2009;

– Український народний орнамент: вишивки, тканини, писанки: зібрала Ольга Петрівна Косач-Драгоманова (Олена Пчілка). Вип. VIII: репринт. відтворення першого вид. 1876 р. – Ковель, 2010.

– Леся Українка. На крилах пісень. Репринтне відтворення видання 1893 року. – Луцьк, 2011.

– Генріх Гейне. Книга пісень: Поезії. Переклад Лесі Українки і Максима Стависького. – Репринтне відтворення видання 1892 року. – Луцьк, 2011.

– Олена Пчілка – дітям. – Львів: Апріорі. 2015.

– Леся Українка. Купала на Волині. – Ковель, 2016.

– Леся Українка. Біда навчить. – Ковель, 2016.

– Леся Українка. Давня весна. – Ковель, 2016.

– Леся Українка. Слово, моя ти єдина зброе. – Луцьк, 2016.

Віра Комзюк – учасник багатьох конференцій, автор кільканадцяти статей в енциклопедичних довідниках, наукових збірниках та науково-популярних у періодичних виданнях.

За багаторічну подвижницьку працю Віра Михайлівна Комзюк удостоєна багатьох нагород, серед яких найважливіші: Почесна грамота Президента України (1994 р.), звання «Заслужений працівник культури України» (1994 р.), обласна літературна премія «Одержимість» (1996 р.); звання Кавалер ордена Княгині Ольги III ст. (2009 р.), звання Почесний краєзнавець України (2010 р.), лауреат обласної премії ім. Миколи Куделі (2011 р.).

Наталія Пушкар

Література:

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному : путівник / авт. тексту: В. Комзюк, Л. Мерзвинська. – Луцьк : Ініціал, 1996. – 60 с.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному : путівник / авт. тексту: В. Комзюк, Л. Мерзвинська. – Луцьк : Ініціал, 2006. – 80 с. : кольор. іл., фото.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному : путівник / авт. тексту: В. Комзюк, Л. Мерзвинська. – Луцьк : Медіа, 2008. – 12 с. : кольор. іл., фото.

Меморіальні речі Лесі Українки та родини Косачів : зі збірки Колодяженського літ-мемор. музею Лесі Українки / авт. тексту В. Комзюк. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2013. – 12 с. : фот. кольор. – (Колекції Волинського краєзнавчого музею ; вип. 7).

* * *

Леся Українка. Волинські сюжети : іст.-краєзн. нариси / О. Антонюк [і ін.] ; упоряд.: Н. Ю. Пушкар, В. М. Комзюк. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 252 с.

Леся Українка Слово, моя ти єдина зброе... / упоряд.: В. Комзюк, Н. Пушкар, А. Силюк. – Луцьк, 2016. – 292 с.

"Лісова пісня" Лесі Українки в рецепціях / упоряд. О. Бойко, В. Комзюк [і ін.]. – Луцьк ; Ковель : Надстир'я, 2015. – 128 с.

Олена Пчілка – дітям : для мол. та серед. шк. віку / упоряд.: В. Комзюк, Н. Пушкар. – Львів : Апріорі, 2015. – 76 с.

Сташенко Н. "Та в нас пісні її лишилися, В яких живе душа жива..." : до іст. публ. перших поетич. зб. Лесі Українки / Н. Сташенко ; уклад.: В. М. Комзюк, Н. Ю. Пушкар. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2011. – 40 с.

Український народний орнамент : вишивки, тканини, писанки : збрала Ольга Петрівна Косач-Драгоманова (Олена Пчілка). Вип. VIII / вступ. ст. Н. Сташенко, уклад.: В. Комзюк, Н. Пушкар. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2010. – 36 с. :

* * *

Комзюк В. Воскресіння звука. І звучить Лесин рояль / В. Комзюк // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. Луцьк-Колодяжне, 19–20 трав. 2009 р. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 85–87.

Комзюк В. Доля молодшої сестри Лесі Українки / В. Комзюк // Минуте і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 166–168.

Комзюк В. Історія садиби Косачів у селі Колодяжному в документах і спогадах / В. Комзюк // Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 111–122.

Комзюк В. Квіти у творчості і долі Лесі Українки / В. Комзюк, Н. Пушкар // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 31–34.

Комзюк В. Колядки і Запруддя у записях Олени Пчілки / В. Комзюк // Минуте і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 26–27 черв. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 59–65.

Комзюк В. М. "Лісової пісні" музей : (знаходиться в урочищі Нечимне) / В. М. Комзюк // Енциклопедія Сучасної

України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2016. – Т. 17 : Лег–Лоц. – С. 464.

Комзюк В. Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному / В. Комзюк // Волинь / Ін-т біогр. дослідж.: Укр. наук. т-во. геральдики і вексилології. – Київ, 2006. – С. 35, 271.

Комзюк В. Музей Лесі Українки в селі Колодяжному / В. Комзюк // Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – Т. 6. – С. 550–555.

Комзюк В. Оксана Драгоманова / В. Комзюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині : матеріали XXXIII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 160-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 30 черв. – 1 лип. 2009 р. – Луцьк, 2009. – Вип. 33. – С. 105–106.

Комзюк В. Ольга Косач-Кривинюк – збирачка українських узорів / В. Комзюк // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе : матеріали Волин. обл. наук.-практ. конф., 10–11 квіт. 2003 р. / ред.: А. Силюк, Є. Ковальчук, Н. Гатальська, М. Мігас, Г. Бондаренко. – Луцьк, 2003. – Вип. 11. – С. 34–36.

Комзюк В. Петро Антонович Косач – голова Ковельсько-Володимир-Волинського з'їзду мирових посередників / В. Комзюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край. – Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 136–138.

Комзюк В. Петро Косач і його друзі. Зв'язок поколінь / В. Комзюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури. Матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 26–27 черв. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 66–69.

Комзюк В. Петро Косач у колі друзів і однодумців. Орест Іванович Левицький / В. Комзюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне

на Волині, 24–25 лют. 2016 р. / відпов. за вип.: В. М. Комзюк, А. Силюк. – Луцьк, 2016. – Вип. 57. – С. 120–123.

Комзюк В. Петро Одарченко / В. Комзюк // Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури : тези та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 19–20.

Комзюк В. Подорож у минуле / В. Комзюк // Піснею народною натхненні (творча співпраця Лесі Українки та Климента Квітки) : матеріали, ст., дослідж. – Луцьк, 2006. – С. 92–99.

Комзюк В. Раїса Недашківська в "Лісовій пісні" Лесі Українки / В. Комзюк // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури. – Луцьк, 2011. – Вип. 4. – С. 220–222

Комзюк В. Севастополь і Леся Українка / В. Комзюк // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – С. 39–42.

Комзюк В. Три автографи Юрія Косача / В. Комзюк, Н. Пушкар // Олена Пчілка і Волинь : матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 74–78.

Комзюк В. М. Фонд Петра Одарченка, лесезнавця із США, у колекції Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки / В. М. Комзюк // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства : тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 65–66.

Пушкар Н. Інші будуть співці по мені : (матеріали до бібліогр. покажч. пр., присвяч. Лесі Українці та родині Косачів, наук. співробітників музеїв Волині 2005–2008 рр.) / Н. Пушкар, В. Комзюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині: матеріали XXXIII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 160-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 30 черв. – 1 лип. 2009 р. – Луцьк, 2009. – Вип. 33. – С. 207–212.

Пушкар Н. Матеріали до каталога-довідника "Документи і матеріали Лесі Українки і родини Косачів у музеях, установах Волині" / Н. Пушкар, В. Комзюк, І. Несторук // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – Вип. 6. – С. 13–15.

Пушкар Н. Матеріали до каталога-довідника "Документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів у музеях, установах Волині" / Н. Пушкар, В. Комзюк // *Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури.* – Луцьк, 2011. – Вип. 4. – С. 248–251

* * *

Пушкар Н. Віра Михайлівна Комзюк : нот. до неупередж. біоґр. / Н. Пушкар // *Волинський музейний вісник* / ред. А. Силук. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 38–45.

Антонюк О. Справа її життя / О. Антонюк // *Вісті Ковельщини.* – 2010. – 20 трав.

Блінова В. Хранителька Лесиних скарбів / В. Блінова // *Волинь-нова.* – 2014. – 2 серп. – С. 12.

Горщарук П. «Горжусь, що народилася у Колодяжному» / П. Горщарук // *Сіл. вісті.* – 2010. – 25 лют.

Горщарук П. Кризь усе життя – до Лесі / П. Горщарук // *Віче-інформ.* – 2013. – 21–27 лют. – С. 7.

Філатенко А. Віддала Лесі Українці своє серце і душу / А. Філатенко // *Волинь-нова.* – 2008. – 9 серп. – С. 2.

Чашук М. Музееві Лесі Українки в Колодяжному – 65 років / М. Чашук // *Вільн. шляхом.* – 2014. – 19 лип. – С. 8.

* * *

Бондаренко Г. Комзюк Віра Михайлівна / Г. Бондаренко // *Краєзнавці України : (сучас. дослідники рідн. краю) : довідник.* – Київ ; Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 100–101.

Пушкар Н. 8 серпня 60 років від дня народження В. М. Комзюк (1948) – лесезнавця, музеєзнавця, завідувача Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, заслуженого працівника культури України / Н. Пушкар // *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік* / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 86–89.

* * *

Вагомий ювілей Віри Комзюк [Електронний ресурс] // *Волинський краєзнавчий музей : сайт.* – Режим доступу : <http://volyn-kray-mus.at.ua/>. – Назва з екрану.

Вітаємо Віру Михайлівну з Ювілеєм! [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-museum.com.ua/>. – Назва з екрану.

Музей Лесі Українки (Колодязне) [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

11 СЕРПНЯ

70 років від дня народження Г. В. Кажан (1948) –

актриси, громадської діячки, заслуженої артистки України

Живе в обласному центрі Волині багатогранна творча особистість: талановита актриса і журналістка, відома громадська діячка, просвітниця Галина Володимирівна Кажан. Створивши ряд яскравих сценічних образів за творами Тараса Шевченка і Лесі Українки, Івана Франка, Володимира Сосюри, Ліни Костенко, Володимира Яворівського, актриса сприяла відродженню національної культури та утвердженню української мови в останній чверті ХХ-го і перші десятиріччя ХХІ століття.

Кажан Г. В. (дівооче прізвище Рудюк) народилась 11 серпня 1948 року на Турійщині в селі Гайки. І хоч у шкільні роки проживала в селищі Іваничі, куди переїхала з батьками ще в дошкільному віці, проте й зараз часто навідується у рідне село над Турією, де проживають родичі. Після закінчення Іваничівської середньої школи №1 вступила до Київського державного інституту театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого. Акторській майстерності навчалась у класі народного артиста України, професора Анатолія Скибенка. Закінчивши вуз у 1971 році, назавжди пов'язала свою долю зі сценою, а пізніше – ще і з журналістикою.

Акторський професіоналізм гартувала серед корифеїв Львівського академічного національного театру ім. Марії Заньковецької, у якому трудилась дев'ять років. З 1980 року працювала артисткою Волинського обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка. У 1985 році актриса стала лауреатом республіканського конкурсу майстрів художнього слова. У 1986 році перейшла на роботу у Волинську обласну філармонію, створивши театр одного актора. Галина Кажан талановито зіграла на багатьох сценах України і за

кордоном цілий ряд моновистав за творами українських і зарубіжних класиків. “Маруся Чурай” і “Берестечко” за романами у віршах Ліни Костенко, “Одержима” за поемою Лесі Українки, “Святая святих” про Катерину Білокур (за повістю Володимира Яворівського “Автопортрет з уяви”), “Жельсоміна”, “Санд або Аврора Свободи” за французькою письменницею П'єррет Дюпуатьє та інші стали в певному розумінні класикою українського сценічного мистецтва. Програма “Легенди і казки мого краю” засвідчила глибоке знання волинської міфології і залюбленість актриси у фольклор, а гумористична програма “Хай йому грець!” за творами Івана Франка, Василя Стефаника, Павла Глазового, Феодосія Мандзюка та інших розкрила багатогранність акторського таланту Галини Кажан.

Галина Володимирівна нині творчо співпрацює з капелою бандуристок Волинського державного училища культури і мистецтв, музеями області: обласним краєзнавчим, Колодяжненським літературно-меморіальним Лесі Українки, Затурцівським меморіальним музеєм В'ячеслава Липинського. Стосовно останнього, то актриса є частим гостем та учасником мистецьких заходів, а також художнім керівником аматорського театру “Толока” при місцевому осередку “Просвіти”.

Упродовж десяти років Кажан Г. В. на кафедрі історії культури української мови Волинського державного університету ім. Лесі Українки викладала спецкурс “Засоби художньої виразності у прочитанні літературних творів”. Як журналістка стала автором численних сценаріїв і телевізійних програм на Волинському обласному телебаченні.

Свою акторську майстерність вона засвідчила і ведення Міжнародних фестивалів українського фольклору “Берегиня” (Луцьк), “Покуть” (Харків), “Роде наш красний” (Київ), “Дзвени, бандуро, в козацькім краю” (Дніпропетровськ) та інших. У 1996 і 2004 роках представляла поетичне мистецтво України у Франції.

Галина Кажан була одним з організаторів Волинської крайової організації УГС. Учасниця всіх громадсько-політичних і мистецьких заходів на Волині і в Україні, вона в 1998 році була нагороджена золотим тризубом, врученим їй В'ячеславом Чорноволом, що є її особливою гордістю. Кажан Г. В. – лауреат I Міжнародного фестивалю української поезії “Срібна куля” в Ужгороді (1993 р.), лауреат обласної премії Фонду культури “Одержимість” (1999 р.).

Галина Володимирівна Кажан – член Національної спілки театральних діячів України (з 1994 р.) та член Національної спілки журналістів України (2006 р.) У 1997 році Галині Кажан присвоєно почесне звання “Заслужена артистка України”. Нагороджена орденом Княгині Ольги III ступеня.

Наталія Гатальська

Література :

Про відзначення державними нагородами України з нагоди дня української писемності та мови : Указ Президента України від 5 листоп. 2008 р. № 1000/ 2008 // Уряд. кур'єр. – 2008. – 14 листоп. – Орієнтир. – № 39. – С. 4.

Про нагороду Г. В. Кажан орденом княгині Ольги III ступеня.

* * *

Кажан Г. Вагітні французьки співають українські колискові / Г. Кажан // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 3 лют. – С. 9.

Кажан Г. Людська вдячність – найбільша нагорода / Г. Кажан // Волинь-нова. – 2008. – 9 верес. – С. 5.

Кажан Г. «Не будь рабом і смійся, як Рабле! » / Г. Кажан // Волинь-нова. – 2012. – 28 січ. – С. 7.

Кажан Г. Паралельні видива Василя Вовкуна / Г. Кажан // Волинь-нова. – 2013. – 7 груд. – С. 14.

Кажан Г. «Рабський дух краси найвищої збагнуть не може!» / Г. Кажан // Волинь-нова. – 2013. – 26 лют. – С. 12.

Кажан Г. Україна – там, де живу я ... / Г. Кажан // Волинь-нова. – 2011. – 30 лип. – С. 7.

Кажан Г. У полоні одеських вражень і ... піратів / Г. Кажан // Волинь-нова. – 2011. – 13 серп. – С. 8.

Кажан Г. «Я прибула з космосу» / Г. Кажан // Сім'я і дім. Нар. трибуна.

– 2005. – 20 січ. – С. 9.

* * *

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с.: іл.

Про Г. Кажан – с. 362.

Бабусині страви від Галини Кажан // Волинь-нова. – 2007. – 17 берез. – С. 12.

Визнання : Галина Кажан – заслужена артистка України // Волинь. – 1997. – 27 груд.

Галькун Т. Слово-молитва Галини Кажан / Т. Галькун // Волинь. – 2003. – № 5. – С. 175 – 180.

Гатальська Н. Оптимістка з непростою долею / Н. Гатальська // Слово Просвіти. – 2008. – 7–13 серп. – С. 9.

Кириленко М. Коли читальний зал стає сценою ... / М. Кириленко // Наш ун-т. – 2009. – 20 жовт. – Ч. 9. – С. 20.

Клімчук В. Галина Кажан : «Я завжди остерігалася похвал» / В. Клімчук // Сім'я і дім. – 2008. – 31 лип. – 6 серп. – С. 3.

Клімчук Л. Одержима Україною / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2008. – 31 лип. – С. 13.

Лесі Українці – українка Галина Кажан // Слово і діло. – 2004. – 27 лют.

Нові лауреати премії «Одержимість» // Віче. – 1999. – 12 серп.

Премія «Просвіток» – волинським просвітницям // Нар. справа. – 1998. – 12 берез.

Таланти : одесити аплодували Катерині Білокур і Галині Кажан // Волинь-нова. – 2011. – 21 квіт. – С. 1.

Таланти : перші кроки театру – студії Праведного Слова // Волинь-нова. – 2009. – 26 трав. – С. 1.

Творчість : у столиці дивилися «волинську Катерину Білокур» // Волинь-нова. – 2012. – 13 груд. – С. 2.

Штинько В. Галина Кажан : люди і ролі / В. Штинько // Волинь-нова. – 2008. – 26 лип. – С. 9.

Ювілеї : перед злом і добром вона грає без гриму // Волинь-нова. – 2013. – 25 лип. – С. 2.

Якщо серденько – не терня ... : урив. із сценарію // Телерадіогазета. – 2009. – 19 серп. – С. 1, 16–17.

* * *

Кажан (Рудюк) Галина Володимирівна // Жінки України : біогр. енцикл. слов. – Київ, 2001. – С. 172.

Гатальська Н. 11 серпня 60 років від дня народження Г. В. Кажан (1948) – актриси, журналістки, громадської діячки, заслуженої артистки України / Н. Гатальська // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 91 – 94.

* * *

Кажан Г. «Святая святих» [моновистава] / Г. Кажан. – 1 КД.

* * *

КАЖАН Галина Володимирівна [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України : сайт. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=12122. – Назва з екрану.

Оптимістка з непростого долею [Електронний ресурс] // Слово Просвіти : сайт. – Режим доступу : <http://slovoprosvity.org/2008/08/06/979-old/>. – Назва з екрану.

12 СЕРПНЯ

70 років від дня народження М. А. Полятикіна (1948–2013) – балетмейстера, заслуженого працівника культури України

Разом із діяльністю в «Колосі» Микола Андрійович влаштував і свою особисту долю. Тут він зустрів супутницю життя. Майстерна гра на цимбалах Людмили Василівни зачарувала хореографа. Відтоді декілька десятиліть подружжя Полятикіних були незмінними членами «Колоса».

Відомий балетмейстер весь час працював над удосконаленням хореографічних елементів композицій та вів постійний пошук того найвагомішого, що найбільш вирізняє самобутній волинський танець, робить його цікавим і сценічним. Завдяки М. А. Полятикіну хореографічна частина етнографічних композицій колективу стала більш динамічною, художньо виразнішою. Це були яскраві, емоційно насичені, самобутні театралізовані сцени з життя давнього волинського села, які щиро сприймалися глядачем. Вони носили не тільки розважальний, а й пізнавальний характер.

Микола Андрійович доклав чималих зусиль, щоб в репертуарі ансамблю були такі оригінальні танці, як «Дріпак», «Шуруха», «Похода», які були записані в селах, а потім – оброблені і відтворені.

Глибина підміченого у селах й реалізованого на сцені волинського фольклору стала вирішальним чинником для участі колективу «Колосу» у різних престижних фольклорних фестивалях, а також зростання великої популярності у глядачів. Зрештою, в репертуарі «Колоса» було понад чотириста різноманітних художніх творів. Серед них – яскраві музично-

хореографічні композиції, танці й багате пісенне суцвіття, які відображали історичну епоху, душу українського народу. Вони будили патріотичні почуття, радували, веселили і милували своїм глибоким ліризмом та емоційністю.

Поряд із торчинським колективом «Колос», Микола Полятикін працював в ансамблі пісні і танцю «Любисток» у селищі Локачі, де на місцевому матеріалі здійснив оригінальні постановки обрядової тематики: «Окорські веснянки», «На Великдень», «На околиці Локацької вуйми», «Колпитівські забави» та ін. У творчій – співпраці із заслуженим працівником культури хормейстером Ярославом Манульком побачила світ солідна книга з репертуару колективу «Локацька вуйма» (2006). Це видання містить описи обрядів, ігор, мелодії різноманітних польок і народних пісень.

Хореографічний матеріал, зібраний на Волині, Полятикін опрацював і підготував до видання окремою книгою «Народні танці Волині і Волинського Полісся» (2008). До унікального видання увійшли найбільш характерні танці нашого народу – Грайка, Душка, Волинська полька, Кременецька полька, Шуруха (мовчанівська полька), Гарбуз-полька, Коритненська полька, Марусина, Любешівська полька, весільний танець із шишками, фрагмент поліського весілля «Похода», записані у селах Шепель, Богущівка, Усичі, Антонівка Луцького району, у селі Кременець Рожиченського району, у селах Мовчанів, Коритниця Локачинського району, у селі Галузія Маневицького району, у селі Коритниця Володимир-Волинського району, у селі Невір Любешівського району, у селі Залухів Ратнівського району. Книга, попри наукову цінність, складає величезний інтерес для сучасної практичної хореографії та шанувальників українського народного танцю.

За досягнення в галузі театральної режисури у 1998 році балетмейстер Полятикін Микола Андрійович здобув звання лауреата обласної літературно-мистецької премії ім. Агатангела Кримського.

На майстерності та конструктивній ролі Миколи Андрійовича акцентував увагу керівник ансамблю пісні і танцю «Колос» Олександр Огородник: «З його приходом значно зріс рівень постановок хореографічної частини композицій. Микола Полятикін сам є невтомним танцюристом, тому вимагав і вимагає копіткої роботи і від усього складу групи й добивається

належної віддачі. Його енергія, творчі пошуки значно сприяли підвищенню виконавської майстерності танцювальної групи». Це була висока і, головне, заслужена похвала керівника.

До кінця свого життя Микола Полятикін створював вокально-хореографічні композиції, організовував зустрічі із шанувальниками народної пісні і танцю.

12 березня 2013 року на 65-му році життя після важкої хвороби видатного балетмейстера не стало.

Людмила Ланшина

Література:

Локацька вуйка : вокал.-хореогр. композиції, ігри, обрядові дійства, танц. мелодії, укр. нар. пісні у записах М. Полятикіна і Я. Манулька. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 196 с.

Польки. Танцювальні мелодії і танці Волині та Волинського Полісся / упоряд.: Є. Палюх, М. Гапонюк, М. Полятикін, С. Цюриць. – Луцьк : НМЦК Волині ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 148 с.

Полятикін М. А. Народні танці Волині і Волинського Полісся у записах Миколи Полятикіна : мистец. вид. / М. А. Полятикін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 108 с.

Полятикін М. А. Народні танці Волині і Волинського Полісся / М. А. Полятикін ; Упр. культури Волин. обл. держ. адмін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 100 с.

Полятикін М. А. Митець повинен захищати свій народ / М. А. Полятикін // Яровиця. – 2014. – № 1/2 (3/4). – С. 118–120.

* * *

Денисюк В. Золота нива «Колоса» / В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 104 с.

Про М. А. Полятикіна – с. 21, 22, 26, 28, 31, 33, 39, 73, 86.

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мистец. та культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про М. А. Полятикіна – с. 214.

Полятикін Микола Андрійович, Заслужений працівник культури України // Слава і гордість культури України :

випускники Волин. держ. уч-ща культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 / авт. проекту і збирач матеріалів А. П. Антонюк, випускник Ківерців. технікуму підготовки культосвіт. прац. (1955–1957 рр.). – Луцьк, 2017. – С. 376–378.

Занюк Л. Не за високі гонорари, а за покликанням : 65 років «Колос» іде до людей / Л. Занюк // Волинь-нова. – 2016. – 8 груд. – С. 18.

Нагороди: Микола Полятикін – новий лауреат обласної премії імені А. Кримського // Волинь. – 1999. – 12 січ.

Оваднівську польку торчинці танцювали // Слово правди. – 2012. – 4 жовт. – С. 3.

Цюриць С. Н. «Золоті розсипи Волині» Миколи Полятикіна / С. Н. Цюриць // Яровиця. – 2013. – № 1. – С. 93–94.

* * *

Григорій Гуртовий : біобібліогр. покажч. / упоряд.: Л. І. Коць [і ін.]. – Луцьк : б. в., 2014. – 57 с.

Полятикін М. – 317.

Філонюк М. 12 серпня 60 років від дня народження М. А. Полятикіна (1948) – балетмейстера заслуженого народного ансамблю пісні і танцю України «Колос», заслуженого працівника культури України / М. Філонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 94–96.

* * *

Він був невтомним пропагандистом волинського народного танцю : пам'яті Миколи Полятикіна [Електронний ресурс] // Міжнародне Громадське Об'єднання «Волинське братство» : сайт. – Режим доступу : <http://volyniany.org.ua/memory/509-2013-03-26-08-14-16>. – Назва з екрану.

Роки зростання [Електронний ресурс] // Заслужений народний ансамбль пісні і танцю «Колос» : сайт. – Режим доступу : <http://kolosband.com/>. – Назва з екрану.

13 СЕРПНЯ

**115 років від дня народження І. А. Лазарчука (1903 – 1979) –
художника кіно, заслуженого діяча мистецтв України**

Іполит Андроникович Лазарчук – один із фундаторів української анімації, понад 50 років життя присвятив мистецтву кіно. Народився 13 серпня 1903 року у стародавньому Почаєві, тепер Тернопільської області у родині українського художника, уродженця Волині Андроника Лазарчука. З малих років виявив хист до малювання, перейняв від батька любов до мистецтва. Навчався у батьковій домашній художній студії, з якої починали свій шлях такі відомі митці, як В. Костецький, О. Саєнко, М. Фрадкін. Десятирічний Поля (так звали його рідні) спочатку навчається в Конопотській чоловічій гімназії, пізніше, коли сім'я переїздить до Борзни на Чернігівщині, – у професійно-технічній школі та педагогічному технікумі. Полишивши навчання, юний Іполит кілька років працює художником-декоратором і актором створеного у Борзні самодіяльного театру. У 1924 році вступає до Київського художнього інституту на факультет монументального живопису, де навчається у Ф. Кричевського, а згодом – у Л. Крамаренка. По закінченні вузу 1930 року працює на Київській кіностудії спочатку художником, а пізніше режисером мультиплікаційних фільмів. Саме тут у 30-ті роки ХХ століття зароджувалось українське анімаційне кіно.

Перший дитячий мальований фільм, який створив І. Лазарчук, мав назву «Тук-Тук і Жук». Створений він навесні 1935 року у співавторстві з режисером-постановником Є. Горбачем та художником-постановником С. Гуецьким за сценарієм О. Донченка. Автори розповіли невибагливу історію про хлопчика з чудернацьким іменем Тук-Тук і його собачку. Наступний фільм – «Зарозуміле курча» (1936) було поставлено за сценарієм В. Катінова та Н. Сергієвської. Це – дидактична казочка про те, що зарозумілість ніколи не веде до пуття. Усі мальовані персонажі тут рухались і жили так, як цього й хотів Лазарчук. 1937 року на екрани виходить перший український кольоровий фільм «Лісова угода», створений Лазарчуком у співавторстві з Горбачем. Фільм розрахований не лише на дитячу, а й дорослу аудиторію. В його основі – морально-етична проблема, проблема довіри та пильності. Йшлося про надмірну довіру до агресора. Заець, до якого підлестилася Лисиця, ледь не

потрапив їй на обід. «Лісова угода» – останній український довоєнний фільм. Керівництво Київської кіностудії взяло курс на ліквідацію цієї галузі кінематографа. Гуецький і Горбач змушені були звільнитися. Залишившись один, Лазарчук зумів створити ще дві картини («Папанінці» і «Заборонений папуга»), проте вони не потрапили на екран.

У роки Другої світової війни Іполит Лазарчук йде на фронт, завершивши її у званні капітана. Його бойові заслуги відзначено багатьма урядовими нагородами. Друг юності Володимир Костецький написав портрет Іполита у військовій формі. Твір зберігається в Національному художньому музеї України.

Демобілізувавшись у січні 1946 року, І. Лазарчук повертається на студію і працює в науково-популярному кіно. Серед його робіт можна назвати: «Водонагрів у паровозі», «Автоматика та телемеханіка», «Тепловоз ТН-2», «Радіолокація», «Вони бачать знову», «Глаукома» та інші. За роботу в науковому та освітньому кіно його 1960 року нагороджують орденом «Знак пошани». До мультиплікації, улюбленої справи, Лазарчук повернеться лише через чверть століття після створеного ним фільму «Заборонений папуга».

Перші фільми відродженої української анімації, які вийшли на екран на початку 1960-х – серед них і дві картини Лазарчука: «Пригоди Перця» (спільно з І. Гурвичем) та «П'яні вовки» за сценарієм С. Олійника – є не зовсім вдалим. Посправжньому цікавим повоєнним фільмом старійшини української мультиплікації І. Лазарчука є «Золоте яечко» (сценарист М. Татарський, художник Є. Сивокінь). В основу картини покладено доведену до абсурду історію про бездарного, але нахабного науковця, який працює над дисертацією, темою якої є проблема «розбивання ячної шкарлупи». Сценарій давав можливість режисерові Лазарчуку створити гостру сатиру. Для героя фільму – псевдонауковця все закінчується не дуже вдало. Сам він потрапляє у машину, яку створив для розбивання ячної шкарлупи, а яйце так і лишається цілим-цілісіньким.

Наступні картини Лазарчука – «Мишка плюс Машка» (сценарист О. Каневський) та «Життя навпіл» (сценарист В. Славкін), зняті у співдружності з талановитим художником Є. Сивоконем і композитором А. Мухом. Вони, як і попередні є сатиричними і цікавими для дорослих.

Обравши для себе жанр мультиплікаційної комедії, Лазарчук ніколи йому не зраджував. Свій останній фільм «Життя навпіл» він закінчив у 1965 році. Фільм був знятий за гуморескою драматурга-початківця Віктора Славкіна, який друкувався у журналі «Юність». Сюжет фільму – нескладний. Автори знайшли багато влучних деталей, відійшли від літературної конструкції і «мультиплікатизували» його. Картина приваблює легкістю дії, точністю характеристик персонажів.

Жило собі подружжя. Чоловік працював, а після роботи полюбляв читати газети. І дуже вже не любив допомагати дружині у хатніх справах. Розлучаються вони, і все навпіл: стіл, кімната, телефон, дзеркало... Було подружжя Іванюк, а тепер громадяни Іва та Ньюк можуть бачити себе тільки у своїх половинках дзеркала.

Картина «Життя навпіл» вивела українську мультиплікацію на новий рівень мультимистецтва. На кіностудії було відкрито творче об'єднання художніх мультфільмів, яке очолив патріарх мальованого кіно Іполит Лазарчук. За три роки його перебування на цій посаді об'єднання випустило низку мультфільмів, відзначених преміями на Всесоюзному огляді у Тбілісі та на Другому міжнародному фестивалі кінофільмів у Празі.

Заслуга Іполита Лазарчука не лише в тому, що він розвивав один із найяскравіших напрямків українського кіномистецтва – анімацію, але і в тому, що виховав плеяду талановитих майстрів цієї галузі, до якої належали Є. Сивокінь, В. Дахно, Д. Черкаський, А. Грачова та інші. У 1967 році йому присвоїли почесне звання заслуженого діяча мистецтв УРСР. Помер Іполит Лазарчук 23 лютого 1979 року. Похований на Байковому цвинтарі у Києві.

Тамара Левицька

Література:

Лазарчук О. А. Спогади про батька та родину : (лист до Волин. краєзн. музею від 25 жовт. 1994 р.) / О. А. Лазарчук // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах. – Т. 3. – Луцьк, 1999. – С. 766–768.

Семенова О. Спогади про Андроника Лазарчука / О. Семенова // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр.

наук. іст.-краєз. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурського права. – Ч. 1. – Луцьк, 2003. – С. 154.

Гуменюк Н. Від першої сесії до останнього подиху / Н. Гуменюк // Віче. – 2005. – 27 січ. – С. 16.

Лазарчук В. «У Москві сказали: мультфільм Лазарчука неправильний; мультиплікацію в Україні припинити...» : [розмова із сином Іполита Лазарчука / розмову вів Валентином Лазарчуком / розмовляла Надія Гуменюк] // Віче. – 2008. – 28 лют. – 5 берез. – С. 7.

Силюк А. Волинь у житті і творчій долі художника Андроника Лазарчука : (за родинними спогадами) / А. Силюк // Визвол. шлях. – 2005. – № 12. – С. 96–101.

* * *

Дуда І. Лазарчук Іполит Андроникович – (13. 08. 1903 – 23. 02. 1979) художник кіно, мультиплікатор / І. Дуда, П. Ведмедик, Б. Пиндус // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2005. – Т. 2 : (К–О). – С. 314.

Лазарчук Іполит Андроникович (13. 08. 1903, с. Почаїв Кременецьк. р-ну – 21. 02. 1979, Київ) – укр. художник кіно, заслужений діяч мистецтв України // Українська Радянська Енциклопедія. – Київ, 1961. – Т. 6. – С. 50.

Лазарчук Іполит Андроникович – український режисер-мультиплікатор, Заслужений діяч мистецтв України // Капельгородська Н. М. Кіномистецтво України в біографіях : кінодовідник / Н. М. Капельгородська, Є. С. Глущенко, О. Р. Синько. – Київ, 2004. – С. 331–332.

Лазарчук Іполит Андроникович – український художник кіно // Митці України : енцикл. довід. / за ред. А. В. Кудрицького – Київ, 1992. – С. 349.

Лазарчук Іпполит Андроникович – (13. 08. 1903 – 23. 02. 1979) советський режисер, художник // Кино : енцикл. словарь / гл. ред. С. И. Юткевич. – Москва, 1986. – С. 225.

Лазарчуки – українські художники ; батько і син : Андроник Лазарчук, Іполит Лазарчук // Мистецтво України : біогр. довід. / за ред. А. В. Кудрицького. – Київ, 1997. – С. 353.

Медведик П. К. Лазарчук Іполит Андроникович – художник-мультиплікатор / П. К. Медведик // Енциклопедія Сучасної Енциклопедії. – Т. 16 : (Куз–Лев). – Київ, 2016. – С. 471.

* * *

Лазарчук Іполит Андроникович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%>. – Назва з екрану.

Ми його називали «Папа» [Електронний ресурс] // Вікіпедія : сайт. – Режим доступу : http://www.ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=127. – Назва з екрану.

24 СЕРПНЯ

**60 років від дня народження М. Я. Романюка (1958–2017) –
Луцького міського голови (2010–2017),
голови Волинської обласної державної адміністрації
(2007–2010),
заслуженого економіста України**

Микола Ярославович Романюк народився 24 серпня 1958 року в селі Золочівка Демидівського району Рівненської області. Середню освіту отримав у місцевій середній школі. Вищу освіту здобув у Львівському лісотехнічному інституті в 1982 році за спеціальністю «інженер-технолог» в Луцькому індустріальному інституті (тепер Луцький національний технічний університет) в 1995 році за фахом «економіст».

Трудову діяльність розпочав у 1975 році робітником на Луцькому меблевому комбінаті. Після здобуття вищої освіти повернувся на це ж підприємство, де працював майстром у 1982–1983-х рр. З 1983 до 1993 року перебував на комсомольській та партійній роботі. Цей період включає роботу на посадах інструктора, завідувача відділу Луцького міськкому комсомолу, першого секретаря Луцького міськкому комсомолу (1984–1988 рр.), завідділом Луцького міськкому КПУ (1988 р.), першого секретаря Волинського обкому ЛКСМ України (1988–1991 рр.), голови комітету у справах молоді і спорту Волинського облвиконкому (1991–1992 рр.), заступника начальника управління у справах молоді і спорту Волинської облдержадміністрації (1992–1993 рр.).

З лютого 1993 до листопада 2007 року очолював Волинське головне регіональне управління ЗАТ КБ «Приватбанк». За цей період Миколі Романюку вдалося створити на території області

потужну мережу офісів банку, організувавши їх роботу відповідно до європейських стандартів обслуговування клієнтів та надання послуг.

Указом Президента України від 10 грудня 2007 року № 1199/2007 призначений головою Волинської обласної державної адміністрації. Звільнений із цієї посади 26 березня 2010 року. Депутат Волинської обласної ради в 2006–2010 роках. З 2008 року – державний службовець 1-го рангу. З квітня 2010 року до листопада 2010 року – директор Волинського головного регіонального управління Публічного акціонерного товариства КБ «Приватбанк».

На виборах 31 жовтня 2010 року обраний міським головою Луцька. Переобраний на виборах 15 листопада 2015 року на новий термін (балотувався від БПП «Солідарність»).

31 січня 2017 року Микола Романюк був госпіталізований до реанімаційного відділення Луцької міської клінічної лікарні у важкому стані, де помер 3 лютого. 5 лютого 2017 року після відспівування у Свято-Троїцькому кафедральному соборі в Луцьку та церемонії прощання у Волинському обласному академічному музично-драматичному театрі імені Тараса Шевченка Миколу Романюка поховали на батьківщині у селі Золочівка.

Микола Романюк – Заслужений економіст України. Нагороджений Почесною грамотою Національного банку України, Грамотами Верховної Ради України, орденами "За заслуги" III ст., II ст., князя Ярослава Мудрого V ст. З 2017 року – Почесний громадянин Луцька (посмертно).

Анатолій Силук

Література:

Романюк М. Людина державницького масштабу / М. Романюк // Борис Клімчук: Я – син волинської землі. – Луцьк, 2015. – С. 71–72.

Романюк М. «У роботі моє натхнення – улюблений Луцьк» / М. Романюк // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видат. волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 212–213.

Романюк М. В очах бійців я побачив патріотизм, незламність духу і готовність віддано захищати Україну / М. Романюк // Відомості. – 2015. – 19–25 берез. – С. 8.

Романюк М. «З Україною в серці розвиваємо наш Луцьк» : [інтерв'ю з Луцьким міським головою М. Романюком /

розмовляв М. Світліковський] // Луцьк. замок. – 2015. – 20 серп. – С. 3–4.

Романюк М. «Ми повинні пам'ятати про тих, хто визволяв Волинську область / М. Романюк // Луцьк. замок. – 2015. – 23 лип.

Романюк М. Моя Марійка глянула на фото, де вона на височенній скелі, і сказала: «Куди я тільки не вибиралась за тобою!» : [бесіда з міським головою М. Романюком / бесіду вела К. Зубчук] // Волинь-нова. – 2015. – 29 серп. – С. 6–7.

Романюк М. Про що я прошу в покровителя Луцька : [інтерв'ю з Луцьким міським головою М. Романюком / розмовляла Т. Зубенко] // Слово Волині. – 2014. – 9 січ. – С. 3.

Романюк М. Хочеться залишити щось на пам'ять: от був Романюк і зробив / М. Романюк // Луцьк. замок. – 2011. – 19 трав. – С. 3.

* * *

Визнання: орден «За заслуги» – нашим землякам // Волинь-нова. – 2013. – 24 січ. – С. 2.

Горик Н. На світлий спомин Миколи Ярославовича Романюка : [вірш] / Н. Горик // Волинь-нова. – 2017. – 7 лют. – С. 4.

Дякуємо за все! За розуміння, за доброту, за порядність // Луцьк. замок. – 2017. – 9 лют. – С. 1, 6–7.

Катеринчук Б. Микола Романюк – почесний громадянин Луцька / Б. Катеринчук // Волинь-нова. – 2017. – 27 лип. – С. 1.

Кухарук І. «Будуємо разом місто, в якому хочеться жити» / І. Кухарук // Волинь-нова. – 2015. – 8 жовт. – С. 4.

Малімон Н. Закінчилася «епоха»... : Луцьк попрощався з міським головою Миколою Романюком / Н. Малімон // День. – 2017. – 7 лют. – С. 2.

[Некрологи] // Волинь-нова. – 2017. – 7 лют. – С. 4.

Приходько В. 100 днів Миколи Романюка / В. Приходько // Діалог. – 2011. – 3 берез. – С. 2.

У день святого Миколая міському голові вручили медаль // Луцьк. замок. – 2013. – 30 трав. – С. 2.

Уліцький В. Луцький голова ставить собі «десятку» / В. Уліцький // Волинь-нова. – 2013. – 22 серп. – С. 5.

Хотимчук Є. Життя, віддане людям : помер Луцький міський голова Микола Романюк / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2017. – 9 лют. – С. 1, 11.

* * *

Романюк Микола Ярославович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%>. – Назва з екрану.

Романюк Микола Ярославович [Електронний ресурс] // Волинські новини : сайт. – Режим доступу : <https://www.volynnews.com/dossiers/romaniu>. – Назва з екрану.

Помер Микола Романюк [Електронний ресурс] // Волинські новини : сайт. – Режим доступу : <https://www.volynnews.com/news/extreme/pomer-mykola-romaniuk/>. – Назва з екрану.

26 СЕРПНЯ

60 років від дня народження І. Е. Ольшевського (1958) – українського письменника, літературознавця, члена Національної спілки письменників України

Ігор Едилович Ольшевський – поет, перекладач, прозаїк, літературознавець, критик, філософ. Народився 26 серпня 1958 року в м. Володимирі-Волинському в родині творчих працівників театру. Батько – Еділ Михайлович Ольшевський у 1970-х роках був головним режисером Волинського обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, мама – Галина Павлівна – артисткою театру. Після закінчення Луцької середньої школи №4 здобув вищу освіту на філологічному факультеті Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки (зараз – Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки).

З 1982 року був на педагогічній, культурно–освітній та журналістській роботах. Нині працює в інформаційно-видавничому центрі Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки та Волинській обласній філармонії.

Ігор Ольшевський – лауреат обласної літературно-мистецької премії ім. Агатангела Кримського (2010). З 2005 року член Національної спілки письменників України.

Свої перші літературні спроби Ігор Едилович датує 1973 роком. Саме тоді батько придбав у книгарні «Словник літературознавчих термінів» Василя Лисина та Олександра Пулинця, який син прочитав, можна сказати «від палітурки до палітурки». Така ж «доля» спіткала й отриманий у подарунок

«Поэтический словарь» Олександра Квятковського. А ще раніше було відкриття Павла Тичини, як Поета з великої літери. Тодішній стан майбутнього поета можна назвати осяянням. Взявши до рук маленьку книжечку вибраних поезій Павла Тичини, відчув, що не читає вірші, а ясно бачить те, що там пишеться, навіть бере в цьому участь. Тоді, в статусі четвертокласника, ще нічого не писав. Лише у п'ятнадцять років, простудіювавши згадані вище словники, де наводилося чимало прикладів-уривків, вирішив спробувати щось створити сам, почав відразу з поеми. Написана вона була російською мовою і називалася вельми страшно – «Светопредставление» («Кінець світу»). Це було ніщо інше, як заримований переспів окремих картин Апокаліпсису (читаного завдяки бабусі, у якої був удома Новий Заповіт). Першими слухачами цієї поезії були батьки. Наступного року Ігор почав віршувати українською мовою. У 1975 році дещо з написаного було надіслано тодішньому керівникові літературної студії «Лесин кадуб», що діяла при обласній молодіжній газеті – Василеві Степановичу Гею, після чого молодий поет отримав запрошення на засідання.

У 2003 році видав першу поетичну книжку – збірку верлібрів «Редактор снів». Є автором ліричного трикнижжя «Зодіакальне світло» (2008), збірки психоделічної прози «Хованки в житті» (2009), книг есеїв «Леся Українка: містика імені й долі», «Павло Тичина: таїна життя і творчості» (2005), «Григорій Сковорода: Місія Посланця» (2008), «Павло Тичина: нові штрихи до містичного портрета» (2012), трактату в особах «Агатангел Кримський: поклик Сходу» (2012), науково-фантастичної розвідки «Відлуння доісторичних цивілізацій?» (2013, самвидав), роману-есею в листах, інтерв'ю і коментарях «Тарас Шевченко: від імені – до Месії». Твори волинського письменника публікувалися на сторінках часописів України, Польщі, Словаччини та Греції. Ігор Ольшевський є автором численних літературно-критичних статей.

Вражає багатогранність таланту Ігоря Едиловича Ольшевського. Письменник захоплюється містичним літературознавством, біблійною нумерологією, релігієзнавством, альтернативною історією, медициною, психологією, музикою. Виступає як композитор-аматор.

В одному із інтерв'ю про свої розмаїті захоплення Ігор Едилович сказав так: «Я переконаний, що митець ХХІ століття якраз і повинен мати широке коло інтересів. Усі ці царини не суперечать моїм літературним уподобанням, а доповнюючи одна одну, навіть сприяють творчому самовираженню, даючи нові теми для досліджень. Прикладом є книга «Павло Тичина: нові штрихи до містичного портрета», де окрім філології, «задіяні» й астрономія, й біблійна нумерологія. А у науково-фантастичній розвідці «Відлуння доісторичних цивілізацій?» взагалі найхімернішим чином переплетені історія, астрономія, географія, релігієзнавство, народна медицина і навіть уфологія».

Неможливо оминати діяльність Ігоря Ольшевського у ролі самодіяльного композитора. Спроби складати мелодію до віршів були ще у школі. З часом брав до рук шкільну читанку, відривний календар, журнал чи газету, де були надруковані поезії і пробував імпровізувати, кладучи їх на мелодію. Навчившись простенькому акомпаніментові на гітарі, почав (під псевдонімом Ігор Берестюк – на честь Берестечка – батьківщини мами) частіше складати власні мелодії до поетичних текстів.

Катерина Яремчук

Література:

Ольшевський І. Агатангел Кримський: поклик Сходу : спроба трактату в особах / І. Ольшевський. – Луцьк : Терен, 2012. – 252 с.

Ольшевський І. Е. Григорій Сковорода : місія Посланця / І. Е. Ольшевський. – Луцьк : Терен, 2008. – 160 с.

Ольшевський І. Е. Зодіакальне світло : лірич. трикнижжя / І. Е. Ольшевський. – Луцьк : Терен, 2008. – 107 с.

Ольшевський І. Леся Українка : містика імені й долі / І. Ольшевський. – Луцьк : Терен, 2004. – 68 с.

Ольшевський І. Е. Павло Тичина : таїна життя і творчості / І. Е. Ольшевський. – Луцьк : Терен, 2005. – 140 с.

Ольшевський І. Е. Павло Тичина : нові штрихи до містичного портрета / І. Е. Ольшевський. – Луцьк : Терен, 2012. – 184 с.

Ольшевський І. Редактор снів : вірші / І. Ольшевський. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 32 с.

Ольшевський І. Тарас Шевченко: від імені до місії : роман-есеї у листах, інтерв'ю та коментарях / І. Ольшевський ; авт. передм. В. О. Вербич. – Луцьк : Терен, 2015. – 260 с.

Ольшевський І. Хованки в житті / І. Ольшевський. – Луцьк : Терен, 2009. – 114 с.

Берестюк І. (Ольшевський) З добрим словом до добрих людей / І. Берестюк (Ольшевський) // Стефанишин М. С. Я щиро вдячний долі : спогади і ст. / М. С. Стефанишин. – Луцьк, 2016. – С. 3–6.

Берестюк І. (Ольшевський) Пломінь серця, музика душі / І. Берестюк (Ольшевський) // Стефанишин М. С. Горить моє серце : пісен. зб. / М. С. Стефанишин. – Луцьк, 2014. – С. 6–9.

Берестюк І. (Ольшевський) Творчий ужинок композитора ; Ранок у душі, пісня у серці / Берестюк І. // Стефанишин М. Про час, про себе і про мистецтво : спогади, ст., метод. розробки, рец., відгуки, думки друзів і т. ін. / М. Стефанишин. – Луцьк, 2016. – С. 238–239, 283.

Ольшевський І. Григорій Сковорода ; Мовчання золото... ; Лицар–визволитель... / І. Ольшевський // Гравітація взаємності : антол. сучасної укр. поезії / пер. на пол., упоряд. О. В. Криштальська ; ред., післямов. З. В. Фрончек. – Луцьк, 2013. – С. 410–415.

Ольшевський І. «Де грози падають – там райдуги встають.» / І. Ольшевський // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 2001. – № 2. – С. 11–18.

Ольшевський, І. Дитинство і юність Тараса Шевченка : містична боротьба за майбутнього поета / І. Ольшевський // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2014. – № 9 (286) : Філологічні науки. Літературознавство. – С. 106–111.

Ольшевський І. Жодна школа не замінить творчого досвіду : письменник про себе / І. Ольшевський // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 222–233.

Ольшевський І. З піснею в серці... / І. Ольшевський // У творчому горінні: Мирослав Стефанишин : портрет митця у ст., рец., відгуках, інтерв'ю, спогадах, листах і фотоматеріалах. – Луцьк, 2010. – С. 154–155.

Ольшевський І. Луцьк. Вечір. Коліскова : на муз. покладено О. Захарчуком / І. Ольшевський // Луцький замок у мистецькому просторі України : тем. антол. віршів ХІХ–ХХІ ст. / упоряд.: М. М. Хмелюк, В. М. Кумановська. – Луцьк, 2012. – С. 71.

Ольшевський І. Петро Волинський ; Ганна Жежко ; Степан Трофимчук ; Сергій Рудик ; Олександр Богачук ; Кость Шишко ; Людмила Лежанська ; Галина Орлівна ; Михайло Білецький ; Микола Олійник / І. Ольшевський // Волинь літературна. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 4–6, 7–8, 9–10, 15–16, 16–20, 20–24, 29–32, 34–37, 37–39, 40–41.

Ольшевський І. Коли ім'я стає долею... : урив. з роману-есею в листах, інтерв'ю і комент. «Тарас Шевченко : від імені до Месії» / І. Ольшевський // Яровиця. – 2015. – № 1/2. – С. 68–76.

Ольшевський І. Курс на відродження духовності: (спроба осмислення сучас. літ. процесу на Волині) / І. Ольшевський // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. / упоряд. Н. Г. Стащенко – Луцьк, 2007. – С. 188–196.

Ольшевський І. Леся Українка : таємниця псевдоніма / І. Ольшевський // Волинь філологічна. – 2010. – Вип. 10 : Явище синтезу мистецтв в українській літературі. – С. 241–249.

Ольшевський І. Е. Мить здійснення бажань / І. Е. Ольшевський // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України / ред. О. Г. Потурай. – Луцьк, 2012. – Вип. 1/18. – С. 72–82.

Ольшевський І. Оповідки з весіль та похоронів / І. Ольшевський // Терен. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 45–48.

Ольшевський І. Останній притулок знайшла на Волині [Галина Орлівна] / І. Ольшевський // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2015. – № 5/20. – С. 179–184.

Ольшевський І. [Поезії] / І. Ольшевський // Перевесло : антологія. – Луцьк, 2001. – Т. 1. – С. 128–137.

Ольшевський І. "Перлина слова збликує у тиші..." / І. Ольшевський // Волинь літературна: наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 90–99.

Ольшевський І. Поет із розблокованою свідомістю / Ольшевський І. // Філологічні студії : наук. часопис. – Луцьк, 2003. – № 2. – С. 156–158.

Ольшевський І. Рядки, що напишуться завтра : мозаїка сновидінь / І. Ольшевський // Терен. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 30–31.

Ольшевський І. Спомин про вчителя (до 70-річчя Олександра Рисака) / І. Ольшевський // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2009. – Вип. 15. – С. 149–152.

Ольшевський І. «У дворі – тополі і жінки...» : до проблем датування деяких творів Павла Тичини / І. Ольшевський // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 298–310.

Ольшевський І. У задзеркаллі метафор / І. Ольшевський // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2008. – Вип. 14. – С. 123–128.

Ольшевський І. «У мене є любка – то рідна країна...». / І. Ольшевський // Літопис Волині. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 86–95.

Ольшевський І. Е. «Гайдамаки» Т. Г. Шевченка – школа жорстокості чи вірності? : з листа персонажа мого роману–есею «Тарас Шевченко : від імені до Місії» Юриста–Книголюба до іншої героїні твору – Вчительки, – від 19.06.2013 р. / І. Е. Ольшевський // Яровиця. – 2015. – № 1/2. – С. 209–214.

Ольшевський І. В ніч таку, морозяну і строгу... : повість-есе / І. Ольшевський // Березіль. – 2016. – № 7/9. – С. 94–164.

Ольшевський І. Волинь подарувала світу відомого польського мовознавця / І. Ольшевський // Волинь-нова. – 2013. – 28 верес. – С. 10.

Ольшевський І. «Вчитель в учнях своїх живе...» / І. Ольшевський // Наш ун-т. – 2012. – № 5. – С. 15.

Ольшевський І. Долаючи кордони : «Исповедь последнего волхва» Ігоря Павлюка / І. Ольшевський // Слово і час. – 2014. – № 1. – С. 98–102.

Ольшевський І. [Зінаїда Пахолок, Ілона Несторук. Миколай Крушевський і Волинь : каталог–довідник. – Луцьк : Волинянин, 2012. – 156 с.] : рецензія / І. Ольшевський // Слово і час. – 2013. – № 10. – С. 123.

Ольшевський І. Траєкторія творчості Світлани Костюк / І. Ольшевський // Літ. Україна. – 2015. – 30 квіт.–7 трав. – С. 13.

Ольшевський І. Чоловіча поезія. Жіночий перекладач / І. Ольшевський // Дзеркало тижня. – 2013. – 27 квіт. – С. 17.

Ольшевський І. Е. Українець з Борисівки / І. Е. Ольшевський // Яровиця. – 2016. – № 3/4. – С. 46–51.

* * *

Стефанишин М. С. Не забудь : пісен. зб. / М. С. Стефанишин ; передм. І. Ольшевський. – Луцьк : Вежа, 2013. – 64 с.

Вербич В. О. Тарас Шевченко як провідник України у III тисячолітті, або Одкровення Ігоря Ольшевського : передмова / В. О. Вербич // Тарас Шевченко: від імені до місії : роман-есеї у листах, інтерв'ю та коментарях / І. Ольшевський ; авт. передм. В. О. Вербич. – Луцьк, 2015. – С. 3–9.

* * *

Золоті сторінки Волинського Національного університету імені Лесі Українки : випускники / уклад.: І. Констанкевич, Н. Грінчук, Л. Пухер, О. Маховський ; ред. І. Коцан. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 147 с.

Про І. Ольшевського – с. 92.

Петро Мах: "Душею журавлю до Волині" : біобібліогр. покажч. / упоряд.: О. Л. Іщук, А. А. Понагайба. – Луцьк : Твердиня, 2013. – 88 с.

І. Ольшевський – с. 660.

Ігор Павлюк : письменник, науковець : біобібліогр. покажч. / упоряд. А. А. Понагайба. – Луцьк : Терези, 2016. – 216 с.

І. Ольшевський – 1270, 1303, 1335, 1370, 1415, 1445, 1469, 1486, 1733, 1734.

Стежками «Лісової пісні» : збірник / уклад.: В. С. Гей ; Н. П. Горик, Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Терен, 2011. – 200 с.

Ольшевський І. – с. 175–176.

Мирослав Стефанишин: композитор, музикознавець, фольклорист : біобібліогр. покажч. / упоряд.-ред. А. А. Понагайба ; упоряд. Н. С. Пилипюк. – Луцьк : Терези, 2017. – 148 с.

І. Ольшевський – 13, 18, 19, 20, 24, 284, 289, 195, 296, 303, 410, 640.

Ігор Ольшевський // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 46–47.

* * *

Ігор Ольшевський [Електронний ресурс] // Мислене дерево : сайт. – Режим доступу : <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/O/OlshevskiyIgor.html>. – Назва з екрану.

Ігор Ольшевський Едилович [Електронний ресурс] // Волинська обласна бібліотека для юнацтва : сайт. – Режим доступу : <http://vollibr.org.ua/index.php/vidatni-postati-volini?layout=edit&id=295>. – Назва з екрану.

26 СЕРПНЯ

25 років від дня відкриття Музею волинської ікони (1993) – відділу Волинського краєзнавчого музею

Музей волинської ікони в Луцьку, відділ Волинського краєзнавчого музею, відкрився для відвідувачів 26 серпня 1993 року. Експозиція музею була побудована на пам'ятках іконопису XVI–XVIII століть, зібраних працівниками Волинського краєзнавчого музею у 1970–1980-х роках. Переважна більшість творів сакрального мистецтва надійшла у фонди музею з наукових експедицій 1981–1985 років, перед учасниками яких поставили завдання вивчити, облікувати та зібрати пам'ятки історії і культури у діючих і знятих з реєстрації храмах Волині. Науковим керівником був відомий український мистецтвознавець Павло Жолтовський (1904–1986 рр.). За роки діяльності Музею волинської ікони зусиллями працівників збірка пам'яток сакрального мистецтва перетворилася в цілісну, систематизовану колекцію, яка постійно поповнюється. Сотні творів були привезені з експедицій, передані священнослужителями, подаровані колекціонерами й окремими громадянами.

На сьогодні унікальна збірка музею нараховує понад дві тисячі пам'яток сакрального мистецтва, які дозволяють вивчати різноманітні аспекти художньої культури Волині XVI–XIX століть. Це – твори темперного й олійного іконопису, скульптура, предмети металопластики і декоративного різьблення. Більше чотирьохсот одиниць збереження – ікони кінця XVIII – початку XX століть, вилучені на українських митницях при спробі незаконного вивезення за кордон.

Працівники музею створили дві експозиції. Перша експозиція була представлена в орендованому приміщенні по пр. Перемоги, 4, де у шести експозиційних залах демонструвалось 59 ікон. 17 червня 2001 р. на честь 10-річчя проголошення незалежності України відкрито експозицію у новому реконструйованому приміщенні по вул. Ярошука, 5.

Нині у восьми залах Музею волинської ікони експонуються 111 ікон XVI–XVIII століть, які репрезентують творчість окремих іконописців та іконописних осередків Волині. Мистецтво дерев'яного різьблення XVII–XVIII століть представляють царські врата, хрести-розп'яття, скульптури святих і ангелів. Перлина експозиції – Холмська Чудотворна ікона Богородиці є унікальною пам'ятка візантійського мистецтва XI–XII століть. Святиня шанована у всьому християнському світі. Музей – місце паломництва віруючих різних конфесій.

Щороку експозиція поповнюється творами відреставрованими у Національному науково-дослідному реставраційному центрі України, його Львівській філії, Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури та в реставраційній майстерні Волинського краєзнавчого музею. За останні п'ять років відреставровані сорок вісім ікон темперного та олійного живопису, троє царських врат та чотири скульптури.

В Україні та за кордоном Музей волинської ікони відомий як науково-дослідницький центр. У щорічних міжнародних наукових конференціях «Волинська ікона: дослідження та реставрація» беруть участь науковці й реставратори з України, Росії, Білорусії, Польщі. Працівники музею ведуть активну роботу з дослідження волинського іконопису та опрацювання музейних колекцій. Видані каталоги «Волинська ікона XVI–XVIII ст. з колекції Волинського краєзнавчого музею», частина I, II, III та «Живопис західноєвропейської традиції XVIII–XIX ст.», частина I. Укладені та опубліковані каталоги пам'яток декоративної різьби і скульптури XVII–XIX ст., творів мідно-литої пластики XVIII – початку XX ст. та срібних окладів XVIII–XX ст.

Працівники проводять велику культурно-просвітницьку і виставкову роботу. Музей організував сто сімдесят виставок творів сакрального мистецтва з музейних фондів, приватних колекцій, збірок музеїв України. Подіями у мистецькому житті України стали виставки волинського іконопису у Національному заповіднику «Софія Київська», Національному культурно-художньому та музейному комплексі «Мистецький арсенал», Національному Дніпропетровському історичному музеї, Чернігівському історичному музеї, мистецькій залі Центру дозвілля м. Вараш Рівненської області.

Популяризації колекції сприяє видавнича діяльність представлена путівниками, буклетами, листівками, альбомами. У 1998 році вийшов перший каталог та альбом «Волинська ікона XVI–XVIII ст.», у 2011 – фотоальбом «Музей волинської ікони», у 2013 – каталог-альбом «Музей волинської ікони», доповнений і перевиданий у 2016 році.

В останні роки, разом з оглядовими та тематичними екскурсіями, запроваджені інтерактивні екскурсії-квести для різних категорій відвідувачів. У музеї проводяться тематичні вечори, презентації, зустрічі з іконописцями, концерти камерної музики та духовного співу. Традиційними стали «Різдвяні зустрічі» за участю світських та церковних хорових колективів Волині.

Музей співпрацює з Українською Православною Церквою Київського Патріархату, Українською Православною Церквою, Українською Греко-Католицькою церквою у справі дослідження, збереження та популяризації пам'яток сакрального мистецтва Волині. Це втілюється у передачі до музею давніх ікон, які не використовуються в культовій практиці, у допомозі церковним громадам у реставрації творів іконопису, проведенні спільних виставок, конференцій, концертів церковних хорів, екскурсій та тематичних вечорів для учнів недільних шкіл.

Музей мав честь приймати президентів України, послів інших держав, відомих духовних, політичних та державних діячів. За останні п'ять років його відвідали понад сто тисяч волинян, гостей з України та з-за кордону.

Колектив музею нагороджений «Грамотою за старанні труди на славу Святої Церкви» Митрополита Київського і всієї України, Предстоятеля УПЦ Володимира, «Грамотою Благословенною» Митрополита Луцького і Волинського УПЦ КП Михаїла, грамотами і подяками Волинської обласної ради, Волинської обласної адміністрації, департаменту культури Луцької міської ради та ін. Робота музею відзначена призовими місцями в обласних рейтингових акціях «Музейна подія року». Музей – лауреат премії Волинського обласного благодійного фонду «Рідна Волинь» імені Бориса Клімчука. Завідувач Музею волинської ікони Єлісеєва Т. М. є заслуженим працівником культури України, нагороджена орденом преподобного Нестора Літописця II ступеня УПЦ.

Тетяна Єлісеєва

Література:

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали X міжнар. наук. конф. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 210 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XI Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2004. – 194 с. : іл.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2005. – 157 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XIII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2006. – 116 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XIV Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2007. – 146 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XV Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2008. – 216 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XVI Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2009. – 236 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XVII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2010. – 202 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XIX міжнар. наук. конф. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2012. – 240 с. : іл.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXI міжнар. наук. конф. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2014. – 352 с. : іл.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXIII міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 19–20 жовт. 2016 р. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2016. – 243 с.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : тези та матеріали наук. конф., присвяч. 90-річчю П. М. Жолтовського. – Луцьк : б. м., 1994. – 82 с.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : тези та матеріали II Міжнар. наук. конф. – Луцьк : Ініціал, 1995. – 56 с. : іл.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : тези та матеріали III Міжнар. наук. конф. – Луцьк : б. м., 1996. – 78 с. : іл.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : доп. та матеріали IV наук. конф. – Луцьк : б. м., 1998. – 160 с. : іл.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : матеріали V наук. конф. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 160 с. : іл.

Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: питання дослідження, збереження та реставрації : матеріали VI міжнар. наук. конф. по волин. іконопису. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 186 с.

Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть : матеріали VII міжнар. наук. конф. з волин. іконопису. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 111 с.

Пам'ятки сакрального мистецтва Волині : матеріали VIII міжнар. наук. конф. – Луцьк : Надстир'я, 2001 – 172 с.

Сакральне мистецтво Волині : матеріали IX міжнар. наук. конф. – Луцьк : б. м., 2002. – 162 с. : іл.

* * *

Ковальчук Є. Волинський краєзнавчий музей – скарбниця історико-культурної спадщини Волинського краю / Є. Ковальчук. – Луцьк : Медіа, 2009. – 28 с.

Про Музей волинської ікони – с. 24–26.

Ковальчук Є. І. Формування фонду сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї (1929–2012 роки) / Є. І. Ковальчук. – Луцьк : Волин. старожитності, 2013. – 294 с.

Музей Волинської ікони / авт. проекту Т. Єлісеєва, А. Вигоднік. – Київ : Майстер-принт, 2010. – 88 с.

Музей Волинської ікони / В. С. Александрович. – Київ : АДЕФ-Україна, 2013. – 399 с. : кольор. іл.

Василевська С. Виставкова діяльність Музею волинської ікони / С. Василевська, А. Вигоднік // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XV міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 25–26 верес. 2007 р. – Луцьк, 2008. – Вип. 15. – С. 11–15.

Вигоднік А. Маркетингова діяльність Музею волинської ікони / А. Вигоднік, С. Василевська // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 26–31.

Єлісеєва Т. Музей волинської ікони – візитівка нашого краю / Т. Єлісеєва // Борис Клімчук: Я – син волинської землі. – Луцьк, 2015. – С. 174–175.

Єлісеєва Т. Музей волинської ікони у дослідженнях пам'яток сакрального мистецтва / Т. Єлісеєва // Волинський

музей: історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 49–55.

Карпюк Л. Методичні принципи, засоби та форми роботи з дітьми молодшого шкільного віку у Музеї волинської ікони / Л. Карпюк // Волинський музейний вісник. – Луцьк, 2016. – Вип. 8. – С. 23–26.

Ковальчук Є. Музей волинської ікони в документах наукового архіву ВКМ. До питання класифікації наукових джерел / Є. Ковальчук // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXIII міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 19–20 жовт. 2016 р. – Луцьк, 2016. – Вип. 23. – С. 155–158.

Вигоднік А. Як свято просвіти народів / А. Вигоднік // Горохів. вісник. – 2017. – 21 січ. – С. 8.

Музей: «Різдвяні зустрічі» щораз вражають відкриттями // Волинь-нова. – 2017. – 19 січ. – С. 3.

Малімон Н. Харківський «діамант» / Н. Малімон // День. – 2017. – 21 верес. – С. 12.

* * *

Музей волинської ікони в Луцьку : путівник. – Луцьк : Медіа, 2003. – 16 с.

Волинської ікони музей // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5. – С. 72.

Єлісеєва Т. 26 серпня 15 років від дня відкриття Музею волинської ікони в м. Луцьку (1993) / Т. Єлісеєва // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 104–107.

Єлісеєва Т. 26 серпня 20 років від дня відкриття Музею волинської ікони в м. Луцьку (1993) / Т. Єлісеєва // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2012. – С. 111–113.

* * *

Музей волинської ікони [Електронний ресурс] // Музей волинської ікони : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-ikona.at.ua/index/0-2>. – Назва з екрану.

Музей волинської ікони [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%>. – Назва з екрану.

Музей волинської ікони [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-museum.com.ua/news/>. – Назва з екрану.

Вересень

11–12 ВЕРЕСНЯ

75 років від часу бою біля с. Новий Загорів між УПА та нацистськими окупантами (1943)

У боротьбі за незалежну державу Українська повстанська армія (УПА) боролася одразу проти декількох ворогів. Тривалий час радянська ідеологія пропагувала міф про український колабораціонізм стосовно до нацистських окупантів. Яскравим доказом абсурдності цієї псевдонаукової теорії є бій у с. Новий Загорів Локачинського району Волинської області.

Події, що увійшли до героїчної історії українського війська, розгорнулись у старовинному монастирі, перша згадка про який належить ще до 1566 року.

Для виконання якогось спеціального завдання до Нового Загорова вирушила чота особливого призначення із 44-х повстанців під командуванням Антона Марценюка («Берези»). Особовий склад підрозділу був непогано підготовлений і добре озброєний. Повстанці мали міномет, станковий кулемет «Максим», три ручні кулемети «Дегтярьова», один кулемет «Льюїса», до 10 німецьких автоматів, гвинтівки (в основному «СВТ»), гранати.

У п'ятницю ввечері 10 вересня чота увійшла до Нового Загорова і розташувалася біля монастиря, мури якого знаходились на значному підвищенні. Окрім того, будівлю оточували окопи, споруджені у травні того ж року під час повстанського вишколу. Таким чином, повстанці мали дуже вигідні позиції для оборони у випадку нападу.

Зранку 11 вересня 1943 року несподівано для повстанців у Новому Загоріві з'явилися німці. Чота із 44-х стрільців зайняла позиції в окопах. Противник розраховував раптовим нападом вибити повстанців із позицій. На штурм було кинута рота німецької жандармерії, рота донських козаків і рота поліції із фольксдойчів – всього близько 400 осіб. Противник, який не очікував завзятого опору, був змушений відступити.

Близько полудня проти повстанців кинули танкетки. Одну з них вони зуміли підбити, проте були змушені залишити окопи і перейти до стін монастиря.

По полудню ворог обстрілює позиції чоти із гармат і мінометів, окрім того використовує навіть авіацію. У момент, коли підрозділи противника зайняли окопи повстанців, останні використали військові хитрощі. Сигнальними ракетами вони дезорієнтували корегувальників вогню, і ті б'ють по своїх. Після цього натиск окупантів значно ослаб.

Із настанням сутінків противник запалив навколишні будівлі для освітлення поля бою та продовжував обстріл. Антон Марценюк («Берега») дав наказ двом повстанцям – Петрові Коцюбі («Грізний») і Федорові Бабію («Макаренко») вийти з оточення. Несподівано для всіх сам «Берега» стріляє собі у скроню. Над тілом командира застрелився і його заступник Михайло Ліщук. Такий хід подій пов'язують із грипсом, який незадовго до бою приніс Андрій Бурачинський («Черешко») від командира загону ім. І. Богуна Порфирія Антонюка («Сосенка»). Ймовірно, у ньому йшла мова про те, що чота мала залишити Новий Загорів і отримала нове завдання. Однак повідомлення було прочитане надто пізно, багато хлопців із чоти уже полягли і «Берега» виніс собі смертний вирок сам.

Вважається, що командування відділом перейняв політвиховник Михайло Іщук («Гіва»), який прийняв рішення про вихід з оточення на світанку 12 вересня. Сховавши у підвалах храму поранених товаришів, повстанці розділилися на дві групи і вдарили по німецьких окупантах одразу у двох напрямках. Користуючись густим туманом, близько 5 години ранку вояки УПА кинули на позиції ворога гранати й у спричиненому безладі зуміли прорватися.

Поранені, очевидно, прикривали відхід, тому що німці зуміли захопити монастир лише опівдні 12 вересня. Вони виявили одного пораненого, який був повішений того ж дня.

Ймовірно, це був Степан Хринюк («Терен»). Після відходу, німців тіла захисників монастиря поховали місцеві селяни. Їм вдалось знайти і врятувати ще двох поранених.

У результаті бою повстанці втратили вбитими 29 чоловік. Шістнадцяти героям пощастило врятуватися. Втрати противника склали вбитими 90–100 осіб, пораненими 150–200.

Про слід, який має залишити в історії України бій у Новому Загоріві, красномовно свідчать слова відомого дисидента Данила Шумука: «Я абсолютно упевнений у тому, що в історії воєн небагато було таких героїчних боїв, як той бій за Загорівський монастир, який вели 43 вояки УПА, з величезною навалюю німецького війська, озброєного до зубів, з танками і авіацією. Години три я спостерігав за тим боєм з віддалі 3-х кілометрів, не знаючи, хто там з ким воює. Словом Загорів – це українські Фермопіли і не менше. Коли б такий подвиг вчинили поляки чи росіяни, чи хтось інший, то про це давно знав би увесь світ і фільми крутили б про той бій по цілому світі на всіх мовах світу, а ми, гречкосії, не вміємо того робити і не хочемо вміти».

Слава Україні – Героям Слава !

Богдан Зек

Література:

Берекета В. Загорів пам'ятає / В. Берекета // Голос України. – 1991. – 10 черв.

Боярчук П. Бій у Новому Загоріві / П. Боярчук // Волинь. – 1996. – серп. – Спецвипуск.

Боярчук П. Вшанували пам'ять героїв УПА / П. Боярчук // Волинь-нова. – 2012. – 11 верес. – С. 1.

Боярчук П. Героїчна сторінка Нового Загорова / П. Боярчук // Волинь-нова. – 2012. – 16 верес. – С. 6.

Боярчук П. Повстанська слава / П. Боярчук // Волинь-нова. – 2011. – 15 верес. – С. 5.

Вербич В. Кров героїв кличе до боротьби / В. Вербич // Наш край. – 2012. – 13 верес. – С. 3.

Вербич В. Смертю смерть подолали: до лицарів з чоти Берези / В. Вербич // Нар. трибуна. – 1991. – 14 верес.

Вербич В. Смертю смерть здолали / В. Вербич // Нар. трибуна. – 1993. – 15 верес.

Героїчний бій // Волин. газ. – 2016. – 15 верес. – С. 9.

Гуковський І. Рани болять у монастиря // Горохів. вісник. – 2007. – 15 верес.

Катеринчук Б. Пом'янули загиблих героїв УПА / Б. Катеринчук // Волинь-нова. – 2017. – 12 верес. – С. 4.

Ковальчук В. Гляньмо правді в очі / В. Ковальчук // Вісті Ковельщини. – 1991. – 14 верес.

Криштальський А. Загорів потребує уваги / А. Криштальський // Нар. трибуна. – 1994. – 14 верес.

Малімон Н. «Яскрава перемога української зброї» / Н. Малімон // День. – 2016. – 2–3 груд. – С. 2.

Метюк П. Я з вдячністю згадую волинян / П. Метюк // Нар. трибуна. – 1994. – 17 верес.

Митко А. Ми пам'ятаємо героїв, що покояться тут. Ми з тими, що сьогодні в строю / А. Митко // Слово і діло. – 2004. – 17 верес.

* * *

Бій біля села Новий Загорів [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія : сайт – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9>. – Назва з екрану.

У Новому Загоріві відзначають 74-ту річницю бою загону УПА проти німецьких окупантів [Електронний ресурс] // Всеукраїнське об'єднання свобода : Волинь : сайт – Режим доступу : <http://volyn.svoboda.org.ua/news>. – Назва з екрану.

УПА проти нацистів. Бій під Загорівим [Електронний ресурс] // Історична правда : сайт – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua>. – Назва з екрану.

16 ВЕРЕСНЯ

60 років від дня народження А. М. Силюка (1958) – історика, краєзнавця, директора Волинського краєзнавчого музею, заслуженого працівника культури України

Анатолій Михайлович Силюк народився 16 вересня 1958 року. в с. Уховецьк Ковельського району Волинської області в селянській сім'ї. Закінчив у 1976 році Уховецьку середню школу, відслужив строкову військову службу і навчався на історичному факультеті Луцького педінституту ім. Лесі Українки, який закінчив у 1983 році.

З 1982 року працює у Волинському краєзнавчому музеї, спочатку – науковим, старшим науковим співробітником відділу атеїзму, з 1987 року – заступником директора з наукової роботи, а з 1991 року – директором.

За роки своєї діяльності А. Силюк зробив значний внесок у розвиток краєзнавчого руху та музейної справи на Волині. За його безпосередньою участю розроблено наукові концепції, сформовано та створено експозиції Колодяжненського літературно-меморіального музею, Музею волинської ікони, Художнього музею в Луцьку, Меморіального музею-садиби В'ячеслава Липинського у Загурцях та інших. Він – автор ряду наукових та науково-популярних публікацій з історії музейної справи та краєзнавства Волині, організатор багатьох краєзнавчих та наукових конференцій, упорядник та член редколегії наукових збірників «Минуле і сучасне Волині та Полісся», яких є 64 випуски, матеріалів конференцій “Волинський музей. Історія і сучасність” (Вип. 1–8. Луцьк, 1994–2017), “Волинська ікона. Питання історії, вивчення, дослідження та реставрації” (I–XXIV випуски. – Луцьк, 1994–2017). Як член редакційних колегій А. Силюк бере участь у підготовці хрестоматії з історії Волині, «Календаря знаменних і пам'ятних дат Волині», “Словника краєзнавців області”, “Зводу пам'яток історії та культури” тощо. Розробив і втілює концепцію щорічного музейного видання “Волинський музейний вісник” (1–8 вип.), інтернет-сайту “Музейний простір Волині”.

Слід зауважити, що творча і наукова праця Анатолія Михайловича вирізняється ґрунтовним підходом до кожної теми. Про це свідчать публікації у тритомному виданні “Роде наш красний... Волинь у долях краян і людських документах” (Луцьк: Вежа, 1996–1999), зокрема, про Анатолія Дублянського і Андроника Лазарчука. Він також є автором історіографічних праць про В. Андріяшева і М. Теодоровича, з історії та перспектив розвитку музейної справи в краї.

Завдяки контактам А. Силюка з іншими краєзнавчими установами, співпраці з відомими діячами, митцями і краєзнавцями з різних областей України й інших держав стала можливою організація виставок Валентини Михальської з с. Хворостів Любомльського району та Марії Кравчук з с. Туличів у різних містах і регіонах України, творів волинського іконопису

в Українському Домі в Києві із виданням і презентацією альбому-каталогу “Волинська ікона XVI–XVIII ст.” (Київ: Спадщина, 1998), волинських старожитностей у музеях Варшави, Замостя, Хелма (Польща), Бреста (Білорусь) та ін. За його ініціативою в Луцьку і музеях Волині експонувалися колекції з музеїв Львова, Житомира, Тернополя, Кременця, Рівного, Острога, міст Польщі, Словачії, США та Білорусі, з приватних колекцій відомих діячів української культури Марії Приймаченко, Романа та Агнеси Сельських, Івана Труша, Олени Кульчицької та ін.

Завдяки контактам А. Силюка, фонди Волинського музею поповнились унікальними документами і пам'ятками, зокрема, з особистого архіву митрополита УАПЦ Анатолія Дублянського (Німеччина), митрополита УАПЦ Полікарпа Сікорського (Париж), гетьманівни Олени Отт-Скоропадської (Мюнхен), родини В'ячеслава Липинського з Польщі та Англії і т.п.

Значною є організаційна і координаційна діяльність А. Силюка на посаді директора Волинського краєзнавчого музею. За його участю створено і поновлено експозиції ряду музеїв, проводиться обмін виставками, місцеві краєзнавчі конференції, зокрема, у Нововолинську, Володимирі-Волинському, Маневичах, Старому Чорторийську, Четвертні, Прилісному тощо. На радіо і телебаченні Анатолій Михайлович постійно пропагує історію і культуру Волинського краю.

В останні роки діяльності Анатолій Михайлович значну увагу відводив проведенню заходів, видавничій справі з питання популяризації життя і творчості Лесі Українки та родини Косачів. За його участю і при його сприянні проведено п'ять конференцій “Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури” (с. Колодяжне, 1996–2016), “Олена Пчілка і Волинь” (Луцьк, 1999 і 2009) та ін., організовано всеукраїнський конкурс та виставку “Леся Українка в екслібрісі” з виданням каталогу, опубліковано каталог “Лесезнавча філокартія” та комплект із трьох книг “...Ті вічні пісні, ті єдині спадки...”, у якому представлено “Колодяженські пісні з рукописного зошита в записках Лесі Українки та Ольги Косач”.

Від часу утворення Волинського обласного товариства краєзнавців у 1989 році, а з 2009 р. – Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України А. Силюк є членом Правління, заступником голови ВООНСКУ. Він був

учасником III–VI з'їздів НСКУ. Є членом правління Західноукраїнської музейної спілки, певний час був членом музейної ради Міністерства культури України.

Важливе місце в діяльності музею і його директора займає співпраця з іншими культосвітніми та науковими закладами області, а також із закордонними. Зокрема, налагоджено творчі зв'язки з музеєзнавцями і науковцями Польщі, Росії, Білорусі. Спільно з музеєм Замойських у Замості (Польща) видано шість томів “Замосцько-Волинських музейних зошитів” (2003–2010). Спільним доробком став альбом сакрального мистецтва малих архітектурних форм “Зникаюча краса”.

А. Силюк – лауреат Премії імені Дмитра Яворницького Національної спілки краєзнавців України (2014 р.), регіональної премії “За відродження Волині” (2001 р.), обласних премій імені Миколи Куделі та імені Вячеслава Липинського. Був визнаний людиною року у Волинській області в галузі культури. З 2008 року має звання «Заслужений працівник культури України». Нагороджений відзнакою Міністерства культури України “За багаторічну працю в галузі культури”. Є почесним краєзнавцем України.

Сьогодні А. Силюк продовжує свою діяльність намагаючись вдосконалювати музейний простір Волині

Геннадій Бондаренко

Література:

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXI міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 16–17 жов. 2014 р. Вип. 21 / ред. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2014. – 352 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXIII міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 19–20 жовт. 2016 р. Вип. 23 / ред. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2016. – 243 с.

Волинський музейний вісник. Вип. 1 : Законодавчі та нормативні засади діяльності музейних закладів / ред. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2010. – 350 с.

Волинський музейний вісник. Вип. 2 / ред. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2010. – 215 с.

Волинський музейний вісник. Вип. 3 / ред. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2011. – 260 с.

Волинський музейний вісник. Вип. 4 : музеї у дослідженні

та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель. / ред. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2012. – 280 с.

Данило Братковський – поет і громадянин : матеріали наук.-краєзн. конф., приуроч. 300-й річниці страти Данила Братковського м. Луцьк, 22–23 листоп. 2002 р. 24 / ред. А. Силюк і [ін.]. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2002. – 158 с.

Минуле і сучасне Волині й Полісся: роде наш красний : матеріали Третьої Волинської обл. наук.-етнограф. конф., 14–15 черв. 2007 р. / ред. А. Силюк і [ін.]. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2007. – Вип. 24. – 288 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Християнство в історії і культурі Володимир-Волинського та Волині : матеріали XLVII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1025-й річниці Хрещення Київської Русі та першої писемної згадки про м. Володимир-Волинський, м. Луцьк – м. Володимир-Волинський, 19–20 черв. 2013 р. / ред. А. Силюк. – Луцьк : Волин. старожитності, 2013. – 330 с.

* * *

Ікона Холмської Богородиці : дослідження та матеріали / відпов. за вип. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2010. – 235 с.

Лесезнавча філокартія : каталог із коментарем / відпов. за вип.: А. Силюк, Н. Стащенко. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 72 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 24–25 лют. 2016 р. Вип. 57 / відпов. за вип.: В. М. Комзюк, А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2016. – 288 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині : матеріали XLII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., приуроч. 70-річчю Кортеліської трагедії 1942 р., смт. Ратно – с. Кортеліси, 20 верес. 2012 р. Вип. 42. / ред. В. Сікачова ; відпов. за вип.: А. Силюк, М. Михалевич. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 393 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років : матеріали LIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 75-річчю від дня заснування Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки, 28 трав.

2015 р. Вип. 54. / відпов. за вип.: А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк : б. в., 2015. – 180 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина у світовій та українській історії : матеріали ЛІІ Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 24-й річниці Незалежності України, 20 трав. 2015 р., смт. Стара Вижівка – Сереховичі. Вип. 53. / ред., відпов. за вип.: А. Бондарчук, А. Силюк. – Луцьк : б. в., 2015. – 529 с.

I Волинські обласні краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали I Волин. обл. краєзн. читань, присвяч. 90-річчю від дня народж. Григорія Гуртового, смт. Торчин, 26 груд. 2014 р. / відпов. за вип. А. Силюк ; ред. О. Трофімчук. – Луцьк : б. в., 2014. – 338 с.

* * *

Бондаренко Геннадій Васильович: сторінки життя і діяльності : біобібліогр. покажч. / упоряд.: А. М. Силюк, С. В. Яцечко. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 152 с.

Волинський музейний вісник. Вип. 6 / упоряд. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2014. – 362 с.

Волинський музейний вісник. Вип. 7 / упоряд. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2015. – 552 с.

Волинський музейний вісник. Вип. 8 / упоряд. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2016. – 416 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України, смт. Маневичі, 13–14 трав. 2011 р. / уклад. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2011. – 314 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Локачинський район і Затурці в історії України та Волині : матеріали XLVI Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України та 510-ій річниці першої писемної згадки про Затурці – малу батьківщину В'ячеслава Липинського, с. Затурці, 14 черв. 2013 р. / уклад. А. Силюк. – Луцьк : Волин. старожитності, 2013. – 202 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт. Іваничі, 22 черв. 2011 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2011. – 362 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Голодомор в Україні 1946–1947 років: причини, перебіг, наслідки. Західна України в контексті голодомору : матеріали Всеукр. наук. конф. приуроч. 70-річчю трагедії укр. народу – голодомору 1946–1947 років, м. Луцьк, 25–26 листоп. 2016 р. / упоряд.: А. Бондарчук, А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2016. – 200 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. З історії національних меншин на Волині : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. "Минуле і сучасне єврейської громади на Волині", 20–21 серп. 2013 р., смт. Маневичі та Міжнар. наук. конф. "Польська культура в контексті волинського тексту", 3–4 квіт. 2014 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк : б. в., 2014. – 296 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. / упоряд. А. Силюк. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2013. – 603 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимир-Волинського та України : матеріали 54 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1000-річчю пам'яті київ. князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору, 23 жовт. 2015 р., м. Володимир-Влинський / упоряд.: А. Силюк, В. Пикалюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2015. – 412 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Модест Левицький в історії України і Волині та проблеми формування інтелектуальної еліти : матеріали Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., присвяч. 150-річчю від дня народж. відом. укр. письменника, педагога, держ. і громад. діяча Модеста Левицького, м. Луцьк, 15–16 груд. 2016 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2016. – 212 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-й річниці Незалежності України / упоряд. А. Силюк, В.І. Недзельський. – Луцьк : Вид-во Гадяк Ж. В., 2011. – 384 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Україна та Волинь у наполеонівських війнах : матеріали XLI Міжнар. іст.-краєзн.

конф., присвяч. 200-річчю війни 1812 р., 11–12 трав. 2012 р., м. Луцьк / упоряд.: А. Силюк, О. Златогорський. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 298 с.

Українка Леся. Слово, моя ти єдина зброє... / Леся Українка ; упоряд.: В. Комзюк, Н. Пушкар, А. Силюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 292 с.

* * *

Силюк А. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2015 році / А. Силюк // Волинський музейний вісник / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2016. – Вип. 6. – С. 322–346.

Силюк А. 25 серпня 75 років від дня народження М. Г. Жулинського (1940) – українського літературознавця і громадсько-політичного діяча / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2014. – С. 121–128.

Силюк А. 19 квітня 75 років від дня народження Б. В. Колоска (1940) – українського архітектора, пам'яткознавця / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2014. – С. 56–62.

Силюк А. Григорій Охріменко – відомий український археолог, краєзнавець, дослідник прадавньої історії Волині / А. Силюк // Волинський музейний вісник / ред. А. Силюк. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 204–205.

Силюк А. 15 серпня 50 років від дня народження В. М. Михальської (1964) – української художниці / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2013. – С. 125–129.

Силюк А. 19 січня 70 років від дня народження Г. В. Бондаренка (1946) – українського історика, педагога, краєзнавця / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2015. – С. 29–35.

Силюк А. М. Роль музеїв у туристично-краєзнавчій інфраструктурі міста Луцька / А. М. Силюк // Стан та перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку міста Луцька : наук.-практ. конф. – Луцьк, 2012. – С. 335–339.

Силюк А. 160 років від дня народження М. І. Теодоровича (1856–30-ті рр. ХХ ст.) – історика, краєзнавця, церковного діяча / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2015. – С. 337–343.

Силюк А. 7 вересня 70 років від дня народження О. В. Огородніка (1947) – українського композитора, директора-художнього керівника заслуженого народного ансамблю пісні і танцю України «Колос», народного артиста України / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2016. – С. 158–160.

Силюк А. Свідчать музейні експонати / А. Силюк // Діалог. – 2013. – 11 лип. – С. 1.

* * *

Золоті сторінки Волинського Національного університету імені Лесі Українки. Випускники / уклад. І. Констанкевич, уклад. Н. Грінчук, Л. Пухер, уклад. О. Маховський, ред. І. Коцан. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 147 с.

Про А. М. Силюка – с. 93.

Наталія Юхимівна Пушкар : біобібліогр. покажч. / упоряд. А. А. Понагайба ; відпов. за вип.: А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 152 с.

Про А. М. Силюка – див. Іменний покажчик.

V (позачерговий) з'їзд національної спілки краєзнавців України. 23 січня 2012 року. Київський міський будинок учителя : матеріали і док. / Нац. спілка краєзнавців України. – Київ, 2012. – 182 с.

Про А. М. Силюка – див. Іменний покажчик.

Силюк Анатолій Михайлович (нар. 1958 р.) // Материк краєзнавства : зб. присвяч. лауреатам Премії імені Дмитра Яворницького Нац. спілки краєзнав. України / упоряд. Р. Маньковська [та ін.]. – Київ, 2013. – С. 73.

Букет Є. Вручено премію Імені Дмитра Яворницького / Букет Є. // Слово Просвіти. – 2011. – 15–21 груд. – С. 6.

Волинському краєзнавчому музею – 85 років // Відомості-інфо. – 2014. – 22–28 трав. – С. 13.

Дім, де живе минувшина Волині // Голос України. – 2013. – 18 трав. – С. 14.

Знай наших: премію імені Дмитра Яворницького вручено волинянині // Волинь-нова. – 2014. – 15 груд. – С. 2.

Клепак Г. Вручення премії імені Дмитра Яворницького – 2010 / Г. Клепак // Краєзнавство. – 2010. – № 4. – С. 170–176.

Пуняк О. «Музеї – це люди, які його творять» / О. Пуняк // Волин. монітор. – 2014. – 29 трав. – С. 9.

Пушкар Н. Волинському краєзнавчому музею – 85 / Н. Пушкар // Волин. монітор. – 2014. – 12 черв. – С. 6–9.

Ювілеї : полудень віку Анатолія Силюка // Волинь-нова. – 2008. – 16 верес. – С. 2.

* * *

Бондаренко Г. Силюк Анатолій Михайлович / Г. Бондаренко, О. Вернидубов // Краєзнавці України : (сучас. дослідники рідн. краю) : довідник. – Київ ; Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 201.

Бондаренко Г. 16 вересня 50 років від дня народження А. М. Силюка (1958) – музеєзнавця, історика, краєзнавця, директора Волинського краєзнавчого музею / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 120–126.

* * *

Силюк Анатолій Михайлович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D1%8E%D0%BA>. – Назва з екрану.

Силюк Анатолій Михайлович [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=951:2014-0. – Назва з екрану.

Силюк Анатолій Михайлович [Електронний ресурс] // Хроніки Любарта : сайт. – Режим доступу : <http://www.hroniky.com/dossiers/view/191-syliuk-anatolii-mykhailovych>. – Назва з екрану.

Силюк Анатолій Михайлович [Електронний ресурс] // Волинські новини : сайт. – Режим доступу : <https://www.volynnews.com/dossiers/syliuk-anatolii-mykhaylovych>. – Назва з екрану.

Волинський краєзнавчий музей [Електронний ресурс] // Волинський краєзнавчий музей : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-kray-mus.at.ua/>. – Назва з екрану.

Волинський краєзнавчий музей [Електронний ресурс] // Музейний простір. Музеї України : сайт. – Режим доступу : <http://prostir.museum/ua/file/99>. – Назва з екрану.

Волинський краєзнавчий музей [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-museum.com.ua/>. – Назва з екрану.

17 ВЕРЕСНЯ

100 років від часу заснування в місті Луцьку товариства „Просвіта” (1918)

Товариство „Луцька Повітова Просвіта” виникло у вересні 1918 р. і було зареєстроване Житомирським окружним судом. Перше його засідання відбулося в будинку братської школи на Соборному цвинтарі під керівництвом учителя Ільченка. Згодом „Просвіта” розмістилась у приміщенні теперішнього міського суду по вулиці Лесі Українки. Серед перших просвітян Луцька були вчителі Бартенева, Голубович, Федоренко, Кульчицька, Шкляр та інші. Товариство пройшло складний час становлення. Польська влада намагалась затягнути процес формальної легалізації „Просвіти”, вимагаючи статуту товариства польською мовою. 8 березня 1920 року начальник Волинської округи дав дозвіл на затвердження статуту товариства „Луцька Повітова Просвіта”, в основу якого був покладений попередній статут за української влади. На перших установчих зборах було проведено вибори Ради Товариства, організовано чотири секції: бібліотечну (голова О Левчанівська), культурно-освітню (голова І. Власовський), музично-драматичну (голова І. Пилипчак), організаційну (П. Голубович). При Товаристві створювались школи, сільськогосподарські товариства і кооперативи, видавалася періодика, діяли курси із землеробства, пасічництва. „Просвіта” формувала бібліотеки української класичної літератури, вела боротьбу за українську мову, відстоювала свою віру. Активісти – просвітяни організовували і проводили літературні вечори, дні вшанування пам'яті Тараса Шевченка, Лесі Українки, популяризували їхні твори, займалися видавничою діяльністю та постановою вистав аматорськими драматичними гуртками.

Наприкінці 20-х років ХХ століття Луцька „Просвіта” об'єднувала понад 100 осередків і філій, у яких нараховувалось понад 3,3 тис. членів. Із діяльністю Товариства пов'язані відомі особистості Волині: сенаторка Олена Левчанівська, професор Іван Власовський, ректор гімназії, професор Рафаїл Шкляр, голова наглядової ради Українського банку в Луцьку Іван Бондарчук, історик Олександр Цинкаловський, батько Агатангела Кримського Юхим Кримський, брати Березовські, лікар Арсен Річинський. У травні 1920 року загальні збори ухвалили рішення про відкриття української книгарні „Нива”, яка видавала книги та підручники для початкових шкіл. У 1925 році при організації виник радіоаматорський гурток. Наступного року було налагоджено роботу „мандрівних” бібліотек, які передавались від філії до філії або завозилися в села, де не було осередків „Просвіти”.

На початку 1930-х років польська влада розпочала наступ на організацію. Були заборонені українські вивіски „Просвіти”, чинилися різноманітні перешкоди та провокації щодо постановки вистав, використання приміщень для культурно-освітніх цілей. Закрили бюро правових порад та подань організації. За членство в «Просвіті» почали арештовувати й висилати в табори інтернованих. 16 грудня 1932 року волинський воевода видав постанову про ліквідацію Товариства. З 1939 року більшовики довершили те, що не встигли зробити поляки. Сталінський тоталітарний режим розглядав просвітницькі організації як буржуазно-націоналістичні. Так майже на півстоліття „Просвіта” припинила свою діяльність.

У липні 1988 року відновлено просвітянський рух у Луцьку. У березні 1989-го в приміщенні обласного театру ляльок відбулась установча конференція Товариства української мови імені Тараса Шевченка. 90-ті роки минулого століття відзначилися найбільшою активністю Товариства „Просвіта”. Саме просвіт'яни виступили на захист рідної мови, провели безліч масових заходів, відновили забуті імена видатних волинян.

Товариство „Просвіта” активно діє і до сьогодні. Активно працюють на просвітницькій ниві вчителі, викладачі вузів, письменники, підприємці, пенсіонери. Заходи Товариства

носять різноманітний характер, стосуються різних ланок духовного і культурного життя. Діяльність організації спрямована на відродження і розвиток національної культури, відновлення народних традицій, свят, звичаїв, висвітлення історичної правди, ознайомлення з надбаннями національної і світової культури, підвищення інтелектуального й культурного рівня лучан. Товариство постійно дбає про розширення своїх лав і створення нових осередків.

Марія Філонюк

Література:

Булавина С. Культурно-освітні організації Волині. Організаційно-правові засади і напрями діяльності (1921–1939) / С. Булавина. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2015. – 282 с.

Крамар Ю. В. Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя : монографія / Ю. В. Крамар. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 401 с.

«Просвіта» на Волині: минуле і сучасне : зб. наук. ст., док. і матеріалів / за ред. В. К. Барана. – Луцьк : Вежа, 2001. – 196 с. : іл.

Савчук Б. Волинська «Просвіта» / Б. Савчук. – Рівне : Ліста, 1996. – 149 с.

Зек Б. Луцька «Просвіта» в умовах нацистської окупації (1941–1944 рр.) / Б. Зек // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років : матеріали LIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 75-річчю від дня заснування Волинської ДЮУНБ імені Олени Пчілки, 28 трав. 2015 р. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 24–27.

Понедельник Л. Культурно-освітня робота Луцького повітового товариства «Просвіта» в 20–30-х рр. 20 ст. / Л. Понедельник // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцька міська громада: історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук.-іст.-краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-ій річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-ій річниці створення Луцького православного братства, м. Луцьк, 9–10 листоп. 2007 р. – Луцьк, 2007. – Вип. 26. – С. 101–103.

Пономаренко С. З історії заснування товариства «Просвіта» в Луцьку / С. Пономаренко // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1997. – № 3 : Історичні науки. – С. 47–50.

Романюк М. Розвиток просвітянського руху на теренах Луцького району / М. Романюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцький район: історія, сучасність, перспективи : матеріали ХХІІ обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. Луцьк-Торчин, 9–10 груд. 2006 р. – Луцьк, 2007. – Вип. 22. – С. 137–144.

Тимошенко О. П. Діяльність товариства «Просвіта» на Волині на початку ХХ ст. / О. П. Тимошенко // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 22 : Історичні науки. – С. 249–257.

Шваб А. Загальношкільна, професійна та національна освіти міжвоєнного Луцька / А. Шваб, Г. Малеончук // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2015. – Вип. 7. – С. 417–423.

Філіпович М. Б. Боротьба комуністів за вплив на Луцьку «Просвіту» у 20–30-х р. ХХ ст. / М. Б. Філіпович // Політологічні читання пам'яті професора Богдана Яроша : зб. наук. праць / ред.: Я. Б. Ярош, В. І. Бортніков. – Луцьк, 2015. – Вип. 4. – С. 159–163.

* * *

Малюта О. В. Луцька повітова «Просвіта» (1918–1935) / О. В. Малюта // Енциклопедія історії України. – Київ, 2009. – Т. 6 : Ла–Ми. – С. 311.

* * *

Луцька повітова «Просвіта» [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Луцька повітова «Просвіта» [Електронний ресурс] // Інститут історії України : сайт. – Режим доступу : http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&. – Назва з екрану.

22 ВЕРЕСНЯ**60 років від дня народження В. І. Дужича-Ніколайчука (1958) – хореографа, заслуженого артиста України**

Віктор Іванович Дужич-Ніколайчук народився 22 вересня 1958 року в місті Ківерці Волинської області у сім'ї музично обдарованих людей: батьки співали в аматорському хорі, організованому Віктором Михайловичем Чебліним (згодом заслужений працівник культури УРСР). Тож не дивно, що хлопчик, наділений неабиякими музичними здібностями, з юних літ займався у Ківерцівській дитячій музичній школі (клас фортепіано). У загальноосвітній школі грав на кларнеті у духовому оркестрі, а також був активним учасником танцювального колективу. Нелегко було по закінченні восьмирічки зробити вибір: здобувати фахову освіту в музичному училищі (як піаніст) чи в культосвітньому як хореограф. Все ж любов до танцю перемогла, і впродовж 1973–1976 років Віктор навчався у Луцькому культосвітньому училищі (клас хореографії), яке закінчив із відзнакою. І знову – вибір. Адже талановитого випускника запрошували на роботу одразу два престижні мистецькі колективи: ансамбль пісні і танцю «Подільська» (м. Хмельницький) та балетна група Волинського обласного музично-драматичного театру ім. Тараса Шевченка. Рішення допоміг прийняти все той же Віктор Михайлович Чеблін, який на той час очолював педагогічний колектив училища. За спогадами Віктора Івановича, директор, аби переконати молоде обдарування у доцільності подальшої освіти, сказав: «Поїдеш: або на навчання у Київ – або на роботу у Камінь-Каширський район!». Вочевидь, злякавшись за свою творчу кар'єру, юнак продовжив студіювати хореографію у Київському державному інституті культури ім. О. Є. Корнійчука.

Паралельно з навчанням упродовж 1976–1980 років студент долучається до насиченого концертного життя, зарекомендувавши себе яскравим виконавцем у знаомому колективі столиці – ансамблі народного танцю «Горлиця» під керівництвом заслуженого працівника культури України Сергія Зайцева. Участь у «Горлиці» стала першим досвідом нелегкої праці артиста з її виснажливими, але цікавими гастрольними поїздками, котрі дали можливість виступити на сценічних майданчиках Польщі, Франції, Литви, а також різних куточків України.

Із 1980 року проходить військову службу, а також поглиблює професійний досвід як артист балету ансамблю пісні й танцю Київського військового округу. По закінченні терміну проходить відбір та отримує запрошення одразу до двох мистецьких колективів: Буковинського ансамблю пісні і танцю (м. Чернівці) та Волинського народного хору (м. Луцьк). Перемогло бажання повернутися додому, на Волинь, посприяло цьому й особисте прохання колишнього училищного педагога-наставника Іллі Михайловича Богданця, заслуженого працівника культури УРСР, який тоді виконував обов'язки балетмейстера Волинського народного хору. Тож із 1982 року розпочався новий етап у творчому житті Віктора Дужича-Ніколайчука – праця на посаді артиста балету Волинського державного українського народного хору обласної філармонії.

Роки праці в колективі, який став рідним, – період найбільшого творчого злету, розквіту кращих якостей артиста. Яскравий, наділений блискучим технічним арсеналом танцівник вирізнявся особливою харизмою, своїм неповторним артистичним почерком. Не останню роль у сценічному іміджі молодого хореографа відіграли й музичні фахові вміння. Саме навички музиканта-інструменталіста дозволили йому створити незабутні мізансцени, жартівливі мистецькі мініатюри, поєднуючи танець із грою на сопілці, гармоніці, ударних, у композиціях «Білоруський танець», «Троїсті музики», «Гуляй, гуляночка». Ці віртуозні сольні номери стали справжньою окрасою концертів і завжди викликали шквал овацій і незмінні виклики на «біс!» у глядачів України, Польщі, Італії, США, Канади. Тоді ж, працюючи у Волинському народному хорі, Віктор Іванович відкриває в собі ще й педагогічний талант тривалий час виконуючи обов'язки хореографа-репетитора. Згодом у 1993–1994 роках поглиблює ці навички, викладаючи у Луцькому училищі культури та керуючи студентським ансамблем танцю.

У 1992 році за особистий внесок у розвиток українського народного мистецтва Віктор Дужич-Ніколайчук удостоєний звання заслуженого артиста України. Неодноразово його працю відзначено Почесними грамотами, серед яких є і Почесна грамота Верховної ради УРСР.

Паралельно з роботою в філармонії у 1998–2000 роках Віктор Іванович отримує шанс спробувати себе у новому амплуа: артист і балетмейстер-репетитор шоу-балету «Inspiration», започаткованого у Луцьку продюсером та балетмейстером Едуардом Шихманом. «Зіркова» команда мистецького проекту, до якої увійшли відомі виконавці: заслужений діяч мистецтв України, народний артист України Товій Рівець, академічний камерний оркестр «Кантабіле» Волинської обласної філармонії, естрадний гурт «Нота Нео» Луцького районного будинку культури, забезпечила його виступам неабиякий успіх. Волинським артистам аплодували у кращих концертних залах України, в тому числі й на сцені Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Пісенний вернісаж».

У 2001 році після завершення своєї артистичної кар'єри Віктор Іванович Дужич-Ніколайчук очолює новостворену кафедру хореографії Інституту мистецтв Волинського державного університету імені Лесі Українки (нині Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки). З 2017 року він – доцент кафедри культурології та хореографічного мистецтва факультету культури і мистецтв. Проводить широку науково-дослідницьку діяльність, акцентуючи увагу на проблемах розвитку хореографічного мистецтва України. Є бажаним гостем на міжнародних та всеукраїнських фестивалях мистецтв як учасник (часто – головуючий) команди журі. Не зраджує і своєму мистецькому покликанню, співпрацюючи з творчими колективами в якості балетмейстера-постановника. Саме така плідна співпраця, започаткована у 1998 році, поєднує волинського хореографа з учасниками ансамблю пісні й танцю «Przygoda» (м. Рибнік, Польща).

Свої радощі та здобутки приносить і робота викладача хореографічних дисциплін, яка дає можливість, окрім фахових знань, поділитися зі студентами ще й багатим виконавським досвідом.

Людмила Завада

Література:

Дужич-Ніколайчук Віктор Іванович, Заслужений артист України // Слава і гордість культури училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / упоряд.: А. П.

Антонюк, О. І. Кожемякіна, О. І. Тарадуда. – Луцьк, 2017. – С. 277–279.

Інститут мистецтв // Волинський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – С. 99–106.

Якимчук Л. Гордість краю : Заслужений артист України Віктор Дужич-Ніколайчук / Л. Якимчук // Вільн. шляхом. – 2005. – 19 берез.

* * *

Максименко Г. А. Дужич-Ніколайчук Віктор Іванович (м. Ківерці Волинська область) – артист балету, педагог / Г. А. Максименко // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2008. – Т. 8. – С. 520.

* * *

Дужич-Ніколайчук Віктор Іванович [Електронний ресурс] // Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки : сайт. – Режим доступу : <http://eenu.edu.ua/uk/structure/duzhich-nikolaychuk-viktor-ivanovich>. – Назва з екрану.

29 ВЕРЕСНЯ

90 років від дня народження В. М. Чебліна (1928–2008) – заслуженого працівника культури УРСР

Віктор Михайлович Чеблін – відома постать в історії волинського краю, діяч культури і мистецтва України.

Народився Віктор Чеблін 29 вересня 1928 року в м. Корсунь-Шевченківський на Черкащині. Батько Михайло Іванович – уродженець курської землі, знаний на селі муляр. Мати – Тетяна Климівна – родом із Кіровоградської області. Віктор зростав разом із братами, але, на жаль, не всім вдалося досягти повноліття і змужніти. Жорстоким випробуванням стали для юного Віктора роки Другої світової війни. У 15 років під Сталінградом, куди був евакуйований з матір'ю, котра згодом, як і батько, пішла на фронт, був санітаром-іздовим військового госпіталю. З червня 1944 року працював повозничим санітаром в центральному санаторії Червоної армії. Того ж року навчався у Залізничній школі у Вишнівці Житомирської області, а в 1945–1946 роках – став слухачем Київської Военної артилерійської спецшколи. 1947 року

поступив до Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького. Закінчив історичний та музично-педагогічний факультети. Отримавши диплом спеціаліста, Віктор Чеблін поїхав за призначенням на Волинь, яку полюбив усією душею. Почав трудову діяльність учителем історії в Ківерцівській середній школі №1, пізніше був директором школи. У 1952 році очолив районний відділ народної освіти.

Працював на партійній роботі другим секретарем Ківерцівського райкому партії опікувався гуманітарною сферою. Працюючи в школі, зарекомендував себе як прекрасний організатор. Завжди знаходив спільну мову з молоддю, брав участь у спортивних змаганнях, творчих вечорах.

У 1962 році Віктора Чебліна призначають директором Ківерцівського культосвітнього училища. З його ініціативи училище переведено до Луцька, і він взявся не лише за навчальний процес, а й за будівництво. Його силами в оновленому корпусі з'явилися спортивний і актовий зали, нові класи. Наполеглива праця директора училища, його співпраця з педагогічним колективом дали результати. Луцьке культосвітнє училище стало одним із найкращих в Україні.

Віктору Чебліну у 1967 році присвоєно почесне звання заслуженого працівника культури УРСР, а в 1979-му нагороджено Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР. З 1975 року під його керівництвом почали добудову другого навчального корпусу і реконструкцію першого. Вже у 1982 році ця новобудова експлуатувалася. Збільшилася кількість навчальних аудиторій, лабораторій, класів для репетицій. В училищі було зібрано найкращих спеціалістів у різних галузях мистецтва. Випускники училища – народні, заслужені артисти, заслужені працівники культури і діячі мистецтва, люди, які працюють у різних галузях народного господарства, керівники не тільки установ культури, а й владних структур. Багато з них здобули визнання високласних фахівців і гідно представляють культуру і мистецтво України.

Віктор Михайлович неодноразово обирався депутатом Ківерцівської районної ради. У 1965–1980 роках був депутатом Луцької міської ради. У 1969–1984 роках очолював обласне відділення музичного товариства України. З грудня 1983 року Віктор Чеблін за станом здоров'я залишив посаду директора училища, але не залишив викладацької роботи. До нього часто

зверталися за порадою колеги, випускники, бо знали, що завжди знайдуть розуміння і щире слово підтримки.

1 жовтня 2008 року Віктор Михайлович Чеблін помер.

На вшанування пам'яті відомого діяча культури і мистецтв України Віктора Чебліна у жовтні 2016 року відбулося урочисте відкриття меморіальної дошки на фасаді Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І.Ф. Стравінського. У рамках пам'ятних заходів із пошанування видатних волинян благодійний фонд «Рідна Волинь» організував у рамках проекту «Честь маю» концерт «Гордість Волині», присвячений Віктору Чебліну.

Наталія Карабін

Література:

Чеблін В. Од нас, викладачів / В. Чеблін // Культура і життя. – 1981. – 30 серп.

Чеблін В. Повпреди культури на селі / В. Чеблін // Культура і життя. – 1967. – 22 черв.

Чеблін В. Творчість окрилює працю / В. Чеблін // Рад. Волинь. – 1968. – 1 січ.

* * *

Богуш М. Ківерцівщина: крізь віки і долі: іст.-краєзн. нариси / М. Богуш, Г. Павленко. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 520 с.

Про В. Чебліна – с. 145–146.

Слава і гордість культури України : випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / упоряд. А. П. Антонюк, О. І. Кожемякіна, О. І. Тарадуда. – Луцьк : Твердиня, 2017. – 408 с.

Про В. Чебліна – с. 14.

Денисюк В. Директор культурно-освітнього училища шістдесятих – початку вісімдесятих років В. М. Чеблін / В. Денисюк // Денисюк В. Одержимі творчістю: мистец. та культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк, 2004. – С. 37–41.

Філатенко А. В. Училище культури / А. В. Філатенко // Волинський календар, 1992. – Луцьк, 1991. – С. 44–45.

Занюк Л. Віктор Чеблін відкривав зірки, а тепер вони аплодують на небі йому / Л. Занюк // Волинь-нова. – 2016. – 22 листоп. – С. 9.

Лис В. Спілкування з Віктором Чебліним не забути / В. Лис // Волинь-нова. – 2009. – 6 жовт. – С. 6.

Холодна О. Концерт «Гордість Волині»: у Луцьку вшанують пам'ять відомого волинянина Віктора Чебліна / О. Холодна // Сім'я і дім. – 2016. – 20 жовт. – С. 2.

* * *

Дудар Т. 29 вересня 80 років від дня народження В. М. Чебліна (1928) – заслуженого працівника культури України // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 131–132.

* * *

29 вересня на Волині: гортаючи календар [Електронний ресурс] // Волинь Post : сайт. – Режим доступу : <http://www.volynpost.com/news/20516-29-veresnia-na-volyni-gortauchy-kalendar>. – Назва з екрану.

У Луцьку вшанують пам'ять відомого волинянина Віктора Чебліна [Електронний ресурс] // Волинь 24 : сайт. – Режим доступу : <http://www.volyn24.com/news/72755-u-lucku-vshanuyut-pamiat-vidomogo-volynianyina-viktora-cheblina>. – Назва з екрану.

5 ЖОВТНЯ

60 років від дня народження М. О. Савчука (1958) – хореографа, заслуженого працівника культури України

Волинь – мальовничий край України з чудовою природою. Тут живуть працьовиті, мудрі люди. Відомий край і своїми талановитими людьми, залюбленими у мистецтво. Саме такою людиною є заслужений працівник культури України Микола Омелянович Савчук. М. О. Савчук народився 5 жовтня 1958 року в селі Карасин Маневицького району Волинської області. У 1975–1978 роках навчався в Луцькому культосвітньому училищі. Трудову діяльність розпочав у 1978 році артистом балету державного академічного Волинського народного хору. У 1982 році закінчив Київський інститут культури ім. О. Є. Корнійчука. Згодом працював методистом з хореографії Обухівського районного будинку культури Київської області. З 1981 року – кандидат в майстри спорту СРСР з багатоборства ГТО. У 1984

році був учасником двох всесоюзних спартакіад середніх спеціальних навчальних закладів (Кишинів, Гомель).

Під час військової служби був артистом балету ансамблю пісні і танцю Червонопрапорного Київського військового округу (1982–1984 рр.). У 1984–1988 роках – артист балету Волинського народного хору. Цей колектив відомий не лише на теренах України, але й за кордоном (неодноразові гастролі в Білорусі, Казахстані, Литві, Латвії, Естонії, Грузії, Польщі, Югославії, Кубі).

У 1990-х роках Микола Савчук створив танцювальний колектив при будинку „Просвіти” м. Луцьк „Передзвін”. Брав участь у Міжнародному фестивалі „Поліське літо з фольклором”, а також виїжджав на гастрольний тур в Югославію.

З 1988 року працює викладачем хореографічних дисциплін та керівником ансамблю народного танцю Луцького культосвітнього училища (тепер – Волинське державне училище культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського).

Микола Омелянович викладає народно-сценічний танець, композицію танцю, постановку танцю, український танець. Він ставить серйозні вимоги перед студентами щодо розвитку техніки виконання, збереження національних особливостей українського танцю.

У 2001 році був головою предметно-циклової комісії хореографічних дисциплін Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського.

Микола Омелянович Савчук – талановитий педагог, який виховав чимало професійних танцюристів, що закінчили вищі учбові заклади, серед них – В. Гнатіва – артистка балету Національного заслуженого академічного хору України ім. Г. Верьовки; Л. Вишотравка – заслужена артистка України, доцент Київського національного університету культури; С. Корецький – керівник танцювального колективу „Престиж” НВК №26 м. Луцька; В. Замлинний – головний балетмейстер танцювальної трупи обласного академічного музично-драматичного українського театру імені Т. Г. Шевченка, а також усі артисти балету Волинського державного академічного народного українського хору.

Як балетмейстер-постановник Микола Омелянович здійснив серію хореографічних постановок на основі

волинського фольклору, зокрема: «Волинська полька», «Волинські дріботіння», «Гуляночка», «Кивак», «Волинська веселка», якою ансамбль гідно представив Волинь на творчому звіті області, присвяченому 10-річчю Незалежності України (Київ).

Ансамбль народного танцю Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського є лауреатом II премії V Міжнародного фестивалю-конкурсу танцю народів світу «Веселкова Терпсихора» (Київ, 2005), лауреатом II премії III Всеукраїнського конкурсу народної хореографії ім. П. Вірського (Київ, 2011), учасником гала-концерту цього конкурсу, що відбувся в Національній опері України.

М. О. Савчук є членом експертної комісії з проведення творчих звітів області, постійним членом журі Всеукраїнського відкритого благодійного молодіжного фестивалю «Золота підкова» (Ковель, 2000–2013), членом державної акредитаційної комісії Міністерства освіти і науки України, Національної хореографічної спілки України.

За плідну творчу та педагогічну діяльність Микола Омелянович відзначений подяками голови обласної ради (2003, 2008) та Почесною грамотою облдержадміністрації (2010).

У 2014 році за значний особистий внесок у розвиток української культури та мистецтва, високопрофесійну майстерність Миколі Омеляновичу Савчуку присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Людмила Кревська

Література :

Волинське державне училище культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського / ред. Д. Головенко. – Луцьк, 2010. – 56 с.

Про М. О. Савчука – с. 42.

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мистец. та культ. – освітні уч-ща Волині. – Луцьк, 2004. – 228 с.

Про М. О. Савчука – с. 157.

Слава і гордість культури України : випускники Волин. держ. уч-ща культ. і мист-в ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / упоряд.: А. П. Антонюк, О. І. Кожемякіна, О. І. Тарадуда. – Луцьк, 2017. – 408 с.

Про М. О. Савчука – с. 382–384.

Волинські новини // Телерадіогазета. – 2014. – 29 січ. – С. 2.

Листопад

3 ЛИСТОПАДА

85 років від дня народження В. А. Лазарука (1933) – українського поета, прозаїка, публіциста

Як писав Віктор Вербич, Віктор Лазарук – «один із найунікальніших українських майстрів слова, він залишається самітником, навіть перебуваючи у центрі уваги. Певне, сутність вдачі Віктора Лазарука, який звик довіряти суто собі, висловив білорус Микола Прокопович (у перекладі самого героя публікації): «Язичник я. Така у мене віра. В цім присягаюся, ліси, на лезі тонкого аїру, що сяє краплями роси». Живучи в Луцьку, він по-справжньому відчуває себе хіба в поліській глибинці, сприймаючи її як центр Всесвіту».

Віктор Антонович Лазарук народився 3 листопада 1933 року в с. Дубова Ковельського повіту у родині хліборобів. Закінчивши Дубовецьку семирічку, навчався в Ковельській середній школі № 3, після чого вступив до Львівського державного університету імені Івана Франка. Після закінчення університету 10 років учителював у селі Заболоття Ратнівського району. Пізніше працював в обласній організації Товариства охорони пам'яток історії та культури, очолюючи бюро пропаганди. З 1968 року Віктор Лазарук член Спілки письменників України.

У Луцькому Будинку природи займав посаду директора. У редакційно-видавничому відділі «Вежа» Волинського державного університету ім. Лесі Українки працював провідним редактором редакційно-видавничого відділу.

Поезією Віктор Антонович захоплювався ще з дитинства. Основний напрямок його творчості – захист природи. Як писав Іван Драч, у своїх найкращих так званих «екологічних» віршах він просто не має суперників у нашій поезії. Творчість Віктора Лазарука проникнута любов'ю до краси волинських лісів, озер, рік, яку він намагається донести до читача. Письменник здійснював численні експедиції в пошуках нового матеріалу для своїх творів: легенд, переказів, історії походження топонімічних назв тощо.

Підсумком багаторічної праці автора в документально-художньому дослідженні Шацького природного національного

парку, проблем, пов'язаних з його історією, охороною та збереженням, є роман-есе у 3-х томах «Світязь». Творові притаманна публіцистична загостреність. У творі висвітлено життя поліщуків на лоні природи рідного краю, їх стосунки, сприйняття світу та розуміння свого призначення на землі.

У 1989 році Віктор Лазарук був делегатом Установчого з'їзду Народного руху України, на якому був обраний членом Великої Ради.

Очоловав екологічну асоціацію «Зелений світ».

У 1996 році Віктор Лазарук став лауреатом Міжнародної літературної премії ім. Миколи Гоголя та обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського (1993).

Як писав професор Іван Денисюк, «Віктор Лазарук глибоко вкорінився в історію та сьогочасну культуру не лише Волині, а й усієї України, і давно заслуговує на монографічні дослідження... Громадянсько-політичну активність волинського характерника, цього греблірвучого й реінкарнатора Природи, слід особливо відзначити. У його натурофілософії Природа – художник. Її нерукотворні шедеври ми не маємо права осквернити необачним втручанням».

Оксана Гаврилюк

Література:

Лазарук В. А. Синь озерна : поезії / В. А. Лазарук. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1963. – 40 с.

Лазарук В. Музика верховіть : поезії / В. Лазарук. – Київ : Молодь, 1966. – 95 с.

Лазарук В. Луцкий замок : [буклет] / В. Лазарук. – Москва : Центр. реклам.-информ. бюро «Турист», 1976. – 6 с.

Лазарук В. Сині очі Волині : краєзн. нарис / В. Лазарук. – Львів : Каменярь, 1979. – 95 с.

Лазарук В. Озерний дзвін : поезії / В. Лазарук. – Київ : Молодь, 1982. – 88 с.

Лазарук В. Глаголи землі : поезії / В. Лазарук. – Львів : Каменярь, 1987. – 93 с.

Лазарук В. Літораль : вірші, поеми / В. Лазарук. – Київ : Рад. письменник, 1990. – 236 с.

Лазарук В. Нариси, статті, есе / В. Лазарук. – Луцьк : Гранослов, 1995. – 142 с.

Лазарук В. Світязь : роман-есе. Т. 1. / В. Лазарук. – Луцьк : Вежа, 2002. – 420 с. : іл.

Лазарук В. В оправі кипарисів : вірші, комент., док. / В. Лазарук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 152 с.

Лазарук В. Отрок Осінь : поезія, публіцистика / В. Лазарук. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 488 с.

Лазарук В. Твори : в 7 т. / упорядкув., редагув., худож. оформл., макет, коректура і приміт. автора. – Луцьк : Надстир'я, 2010 – .

Т. 1 : Чорне і біле : поезії від «Провесня» до «Отрока Осені» ; листи зі Львова, Києва і... Стокгольма. – 2010. – 598 с. + 16 с. іл.

Т. 2 : Реконструкція : поеми, сонети, листи, фотодокументи, малюнки. – 2015. – 448 с.

Т. 3 : В оправі кипарисів : поезії, переклади, листи, коментарі, фотоілюстрації. – 2013. – 254 с.

Т. IV : Сині очі Волині : нариси з природи та історії Волині, листи. – 2011. – 368 с. : 16 с. іл.

Т. 6 : Хата крайня : автобіогр. есей, фотодокументи, малюнки. – 2013. – 544 с.

Т. VII : Серед поодиноких друзів і щирих недругів : спогади, статті, рецензії, есеї, нариси, інтерв'ю, хроніка, повідомл., уривки з публ. виступів на різних письмен. форумах, витяги зі щоденників ; листування з владою, вивч. творчості у шк. ; бібліографія. – 2010. – 496 + 12 с. іл.

Лазарук В. Василько в Зимно; А вечір викував кришталеву шаблю... ; На зеленому сувої / Лазарук В. // Гравітація взаємності : антологія сучасної української поезії / пер. на пол., упоряд. О. В. Криштальська ; ред., післямов. З. В. Фрончек. – Луцьк, 2013. – С. 58–63.

Лазарук В. Касмічнае ; І у неба спакойна, на удачу ; Зноу хмары зграю каршуновой та ін. / В. Лазарук // Думы і песні Валыні : творы паэтау і пражайкау Валыні у перакладах на беларускую мову / уклад.: А. Каско, М. Сянкевіч. – Луцьк, 2012. – С 73–77.

Лазарук В. Містечкові рефлексії : [вірш] / В. Лазарук // Луцький замок у мистецькому просторі України : тем. ант. віршів ХІХ–ХХІ ст. / упоряд. М. М. Хмельюк, В. М. Кумановська. – Луцьк, 2012. – С. 45–47.

Лазарук В. А. Перекладаючи шедеври / В. А. Лазарук // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письмен. України / ред. О. Г. Потурай. – Луцьк, 2013. – № 4/19. – С. 208–216.

Лазарук В. Балада довіри / В. Лазарук // Дзвін. – 2016. – № 11/12. – С. 229–238.

Лазарук В. Березневий рейд ; Пісня розстріляних пролісків ; Чарка сотенного / В. Лазарук // Волин. газ. – 2017. – 9 берез. – С. 12.

Лазарук В. Королівський контргамбіт, або дихання крізь очеретину (1971–1981) / В. Лазарук // Дзвін. – 2016. – № 4. – С. 16–54.

Бродський Й. Колискова тріскового мису / Й. Бродський ; пер. В. Лазарука // Волин. газ. – 2016. – 22 верес. – С. 10.

* * *

Синенко Л. Дубова – село моє сонячне : повість-хроніка / Л. Синенко. – Чернівці : Букрек, 2015. – 336 с.

Про Віктора Лазарука – с. 662–663.

Кузьміна І. В. Лесин цикл у творчості волинського поета Віктора Лазарука / І. В. Кузьміна // Збірник науково-методичних праць викладачів та студентів Луцького педагогічного коледжу. – Луцьк, 2011. – Вип. 5. – С. 56–62.

В. Лазарук: «Полісся чар» мені пощастило виловити на березі Пісочного // Яровиця. – 2015. – № 1/2. – С. 153–154.

Вікторові Лазаруку – 80! // Волин. газ. – 2013. – 31 жовт. – С. 10.

Денисюк І. Зелено вино поетичної особистості / І. Денисюк // Дзвін. – 2014. – № 8. – С. 133–135.

Зубчук В. Вікторові Лазаруку присвячується / В. Зубчук // Віче-інформ. – 2013. – 14–20 листоп. – С. 7.

* * *

Син озера краю (Віктор Лазарук) : біобібліогр. покажч. / упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; упоряд. В. В. Бабій, О. Л. Рибачук. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 68 с.

Віктор Лазарук // Письменники України : біобібліогр. довід. – Київ, 2006. – С. 224.

Віктор Лазарук // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письмен. Волині, членів Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С. 150.

Гатальська Н. 3 листопада 75 років від дня народження В. А. Лазарука (1933) – українського поета, прозаїка, публіциста // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 143–145.

Ільницький М. М. Лазарук Віктор Антонович / М. М. Ільницький // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 16 : Куз–Лев. – С. 470.

Лазарук Віктор // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 34–35.

Павлюк І. Лазарук Віктор Антонович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 193–194.

Троневи́ч Н. 3 листопада 80 років від дня народження В. А. Лазарука (1933) – українського поета, прозаїка, публіциста / Н. Троневи́ч // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2012. – С. 132–133.

* * *

Лазарук Віктор [Електронний ресурс] // Only Art : сайт. – Режим доступу : <https://onlyart.org.ua/biographies-poets-and-writers/lazaruk-viktor-biografiya/>. – Назва з екрану.

Лазарук Віктор Антонович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Лазарук Віктор Антонович [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України : сайт. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles. – Назва з екрану.

12 ЛИСТОПАДА

70 років від дня народження О. М. Хмельовського (1948) – українського філософа, художника, дизайнера

Орест Михайлович Хмельовський народився 12 листопада 1948 року в місті Нижні Устрики, що в Надсянні (нині територія Польщі). Після виселення з родинного гнізда із 1951 року сім'я

змінити шістнадцять місць проживання, що відбилося на світогляді дітей та їх ставленні до світу.

Першою школою життя і творчості, що залишила слід у душі хлопця, стали гори Карпати й школа в с. Ланчин Станіславської (нині Івано-Франківської) області. До шостого класу здобував освіту в с. Делятин, що розтяглося на три кілометри по дорозі з Коломиї на Яремче. Найбільшим здобутком цього часу Орест Хмельовський вважає любов до художньої та літературної творчості, котру йому, викладаючи творчість Тараса Шевченка, прищепила незабутня вчителька української мови та літератури Олександра Булигіна.

Середню школу закінчував у місті Жидачеві, куди сім'я 1961 року переселилася в пошуках кращої долі, яку пов'язували з роботою на картонно-паперовому комбінаті. Тут вперше юнак реалізував потребу в творчому самовиразі, створивши сміливі, як для початківця, малюнки олівцем та олійними фарбами. Тут під впливом учителів СШ №1 почав писати вірші, читаючи їх першому літературному критику в житті – мамі. У цей же час він друкує перші свої проби пера у місцевій пресі. Паралельно очолює шкільний конструкторський гурток.

Головним спогадом юнацького віку Орест Михайлович вважає почуття любові до України й краю, котрі закарбувалися живим, наповненим болем за страждання народу, інтересом до історії національного духу, до символів та постатей героїв, котрі віддали свої життя в боротьбі з окупантами всіх мастей.

О. Хмельовський навчався на географічному факультеті Львівського державного університету ім. Івана Франка, куди вступив за запрошенням як переможець обласної олімпіади. Тут студіював географію, філософію, психологію, педагогіку, суспільні й фахові науки, в яких бачив сенс становлення власного світогляду. Завдяки характеру, фізичній підготовці, твердій позиції духу та гнучкості розуму, завдяки участі в його долі справжніх патріотів уник арештів, котрі проходили в університеті й у Львові на початку сімдесятих років ХХ століття. Закінчив університет у 1971 році.

Працював у різних напрямках – інженером ґрунтознавчої експедиції, вчителем географії, художником, завідувачем лабораторіями і викладачем психології у Львівському університеті, доцентом і завідувачем кафедри дизайну Луцького державного технічного університету.

Водночас Орест Хмельовський освоює живопис та графіку. У цей час він стає одним із організаторів та керівників творчого об'єднання самодіяльних художників і народних майстрів Львівщини "Джерело". Перші персональні виставки митця відбулися у Львові.

Доля розпорядилася так, що свої почуття, професійні, мистецькі та приватні інтереси педагог і митець зміг найповніше реалізувати на Волині, котра в зв'язку з одруженням на поетесі Валентині Штинько стала йому рідним домом і творчою майстернею.

У Луцькому державному технічному університеті за сприяння ректора Віктора Божидарніка та завідувача кафедрою інженерної графіки Віктора Грищенка з 1993 року він закладає базу нової не тільки для Волині, а й України, спеціальності – дизайну. Становленню кафедри дизайну та спеціальності «Дизайн» на Волині та в Україні Орест Хмельовський віддав п'ятнадцять років натхненної праці. За цей час він видав «Теорію образотворення» в п'яти книгах – перше в світі дослідження смислів проектування майбутнього як об'єкта дизайну, в котрому застосував інтегральний метод дослідження сфер пізнання. О. Хмельовський закладав основи майбутньої школи української філософії проектування, зорієнтувавши творчі зусилля професіоналів і студентів на роботу в напрямку проектування Українського стилю.

Впродовж двадцяти років творчого життя в дизайні Орест Хмельовський активно захищає власну світоглядну позицію, публікуючи наукові розвідки, що розвивають питання української архітектоніки творчості та національного стилютворення. Він є одним із зачинателів дизайн-освіти на Волині.

Загалом Орест Хмельовський опублікував понад 50 наукових праць, чотири десятки науково-методичних посібників та матеріалів із дизайну, десятки літературно-художніх та публіцистичних творів. Він ілюстрував поетичні збірки волинських поетів Валентини Штинько і Василя Слапчука, альманах «Світязь» Волинської організації Національної спілки письменників, праці луцьких дослідників і літературні видання ЛДТУ. Понад 20 реальних проектів із дизайну середовища, графічного й ландшафтного дизайну на

Львівщині та Волині, сотні авторських розробок малих форм меморіальної скульптури, вісім персональних виставок творів живопису й графіки у Львові й Луцьку, логотип газети «Волинь» та пам'ятний приз «Крилатий плуг», яким нагороджують волинян – переможців акції газети «Волинь-нова» «Герої нашого часу», проекти Великого герба України РАС та дизайн-проект Українського простору життя планети – далеко не повний перелік створеного Орестом Хмельовським.

Після виходу на пенсію автор довершує роботу над вченням знаковості, розробляє науку семіологію та семіотику, пише літературні твори, які публікує в інтернеті на сайті «Українського центру». Після тривалої перерви повертається до вправ у живопису з метою віднайдення власного обличчя у цій важкій царині духовного світла.

Виставкою 2008 року в залах Волинського краєзнавчого музею, більшість творів із якої подаровані закладові, автор звітував за перший творчий період його життя в нашому краї. Виставка малярства 2017 року – підсумок творчих пошуків Ореста Хмельовського в кольороосмисленні світу. Експозиція побувала в залах музею Вячеслава Липинського в Затурцях, у Волинському обласному краєзнавчому музеї та в експозиційній залі Музею Лесі Українки в Колодяжному. Експонувалося 25 живописних робіт, створених автором упродовж останніх 5 років за мотивами пейзажів рідних Карпат та Волині. А натхнення Орестові Михайловичу дарує родинне гніздо дружини в містечку Локачі.

О. Хмельовський використовує різноманітні прийоми «ткання» живописного полотна, шукає звучання кольорів у суміщених площинах та лініях, дрібнить поле дійства «снігом і дощем», монументалізує гру світла і форми, залучає декоративні прийоми письма та моделює світло-тіньову ситуацію згідно із задумом.

Найхарактернішим для живописної манери художника є творення образу через особливе емоційне переживання своєї присутності в природі. Живописна палітра художника у порівнянні з попередніми періодами життя радикально змінилася. Прихильність до декоративних властивостей фарб та фактури мазка, а також потреба наповнити світло максимумом його кольорової сили сприяли появі «енергетичного» живопису автора.

Монументалізація сюжетів і об'єктів у роботах Ореста Хмельовського – це лише початок живописного шляху, який він накреслив собі на найближчі роки.

Євгенія Ковальчук

Література:

Хмельовський О. М. Вступ у дизайн : основи проектування систем життя : курс лекцій / О. М. Хмельовський. – Луцьк : ЛДТУ, 2002. – 207 с.

Хмельовський О. Графіка й основи графічного мистецтва. Кн. 1 / О. Хмельовський, С. Костукевич. – Луцьк : ЛДТУ, 2003. – 160 с.

Хмельовський О. М. Графічний дизайн : навч. посіб. / О. М. Хмельовський. – Луцьк : Терен, 2008. – 160 с.

Хмельовський О. М. Графіки : метод. вказівки до практичних робіт / О. М. Хмельовський. – Луцьк : ЛДТУ, 2008. – 118 с.

Хмельовський О. Каміні спотикання, або Філософія проектування : висловлювання з ілюстраціями / О. Хмельовський. – Луцьк : Терен, 1998. – 98 с.

Хмельовський О. М. Основи графіки : метод. вказівки до практичних робіт / О. М. Хмельовський. – Луцьк : ЛДТУ, 2008. – 118 с.

Хмельовський О. Теорія образотворення / О. Хмельовський. – Луцьк : Луцьк. держ. техн. ун-т, 2000. – 512 с. : іл.

Хмельовський О. М. Теорія образотворення. Кн. II : образологіка системи бог і Бог : кн. III : категорія образу / О. М. Хмельовський. – Луцьк : ЛНТУ, 2002. – 352 с. : іл.

Хмельовський О. М. Теорія образотворення. Кн. 4.1 : Тризуб : Таємне вчення українців / О. М. Хмельовський. – Луцьк : Терен, 2004. – 288 с. : іл.

Хмельовський О. М. Теорія образотворення. Кн. 5 : Композиція / О. М. Хмельовський. – Луцьк : Терен, 2004. – 408 с.

Хмельовський О. М. Теорія образотворення. Кн. IV-2 : Буквар Закону (основи семіології) / О. М. Хмельовський. – Луцьк : Терен, 2006. – 112 с.

Хмельовський О. Матриця та знаковість орнаментів Трипілля / О. Хмельовський // Минуле і сучасне Волині й Полісся : роде наш красний : матеріали Третьої Волинської обл. науково-етнографічної конференції, 14-15 червня 2007 року, м.

Луцьк : зб. наук. праць / ред. Г. Бондаренко, Н. Гатальська, Є. Ковальчук, М. Мігас, А. Силук. – Луцьк, 2007. – Вип. 24. – С. 255–258.

Хмельовський О. У небі Юлії Гетьман / О. Хмельовський // Терен. – Луцьк, 2004. – Ч. 2 (19). – С. 22.

* * *

Онуфрійчук М. А. Нас поріднили Холмщина й Волинь : розповіді про депортованих українців з Холмщини, Підляшшя, Надсяння та їх нащадків / М. А. Онуфрійчук, Н. М. Журавльова. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 286 с.

Про Хмельовського О. М. – с. 254–258.

Терен дизайну / проект Ореста Хмельовського // Терен. – Луцьк, 2005. – Вип. 1. – С. 25–32.

Вербич В. У Луцьку – ще один академік / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 10 лип. – С.

Визнання : висока оцінка творчого таланту Ореста Хмельовського [дипломом академіка Міжнародної Академії фундаментальних основ у Києві] // Волинь. – 2003. – 26 черв.

Гусюк Л. Чому молодь обирає дизайн / Л. Гусюк // Слово правди. – 2002. – 30 квіт.

Інтерв'ю із завідувачем кафедри дизайну ЛДТУ О. Хмельовським.

Занюк Л. У «Батька Хмеля» зі стерні сиплються зорі... / Л. Занюк // Волинь-нова. – 2017. – 11 берез. – С. 18.

Зубчук К. З любов'ю до Волині і Карпат / К. Зубчук // Волинь-нова. – 2016. – 6 верес. – С. 12.

Зубчук К. Художник, якого надихає слово / К. Зубчук // Волинь. – 1995. – 28 лют.

...І присвятив дружині // Віче. – 1995. – 3 берез.

Корецька К. Крізь призму поезії і філософії / К. Корецька // Нар. трибуна. – 1995. – 7 берез.

Костючко П. До земляків з відкритим серцем / П. Костючко // Селян. життя. – 2017. – 18 листоп. – С. 3.

Криштальський А. «Камені спотикання» Ореста Хмельовського / А. Криштальський // Луцьк. замок. – 1998. – 19 листоп.

Сергієнко В. «Мандригора» Ореста Хмельовського / В. Сергієнко // Досвіт. зоря. – 1997. – 22 трав.

Ташліцький Р. Луцький дизайн визнали як факт / Р. Ташліцький // Луцьк. мол. – 2001. – 12 квіт.

Інтерв'ю із завідувачем кафедри дизайну ЛДТУ Орестом Хмельовським.

Філатенко А. Зачарований Волинню і Карпатами / А. Філатенко // Волинь. – 1998. – 19 листоп.

Філатенко А. Світ, побачений художником / А. Філатенко // Волинь. – 1997. – 8 трав.

17 ЛИСТОПАДА

70 років від дня народження П. К. Комарука (1948–2017), соліста Волинського державного академічного народного хору, Заслуженого артиста України

Петро Кирилович народився 17 листопада 1948 року в селі Волошки Ковельського району. З молодшою сестрою Людмилою виховувався в сім'ї, у якій завжди панувала тепла дружня домашня атмосфера, шанувалася рідна мова, пісня, де дітям з дитинства від батька прищеплювалася любов до творчості Тараса Шевченка.

Батько, Кирило Тимофійович, директор кількох шкіл Ковельщини, закінчив Київський педагогічний інститут іноземних мов та мовно-літературний факультет Львівського педагогічного інституту. Навчав школярів англійської мови, історії, співів, умів грати на акордеоні і фактично на будь-якому музичному інструменті. Мав дуже гарний голос, слух. Це все передалося і Петрові. Дуже любив простих людей, навчав своїх дітей і учнів завжди тримати з ними зв'язок. Любов до знань і народу Кирило Тимофійович виніс з родинного дерева відомого волинського художника, кращого портретиста Волині XIX-го століття, уродженця села Уховецьк Ковельського повіту – Андроника Лазарчука. Адже батько Андроника Лазарчука Григорій і дід Кирила Тимофійовича Федось (так його називали у родині) – рідні брати. Отже – батько Петра був внучатим племінником самого художника. Навіть прізвище раніше було подвійним: Комарук – Лазарчук. Та нова влада поставила ультиматум: вибрати щось одне. «І так вони остаточно стали Комаруки», – згадує Петрова сестра Людмила, за фахом учитель. Сім'я поселилася у Колодяжному, і селяни так любили слухати лекції Кирила Тимофійовича в Будинку культури перед початком кіносеансу, бо він ніколи не читав з паперу, як це робили інші лектори! За любов до творчості Шевченка, яку він ніс у люди, за любов до всього рідного, яку прищеплював учням, над ним постійно тяжів Домоклів меч. Це відчувала і сім'я.

Мати – Галина Родіонівна була за спеціальністю агрономом.

Дитинство майбутнього артиста пройшло серед розкішної природи сіл Волошок та Колодяжного, де жили спогади односельців про родину Косачів.

Закінчив Петро Комарук Колодяженську восьмирічну школу та середню школу № 3 м. Ковеля. Свій трудовий шлях розпочав слюсарем з ремонту тракторів у Ковельському райоб'єднанні «Сільгосптехніка» с. Любитів. А після спорудження Ковельського районного будинку культури в селі Колодяжне працював інструктором з клубної роботи. За порадою директора цієї установи Масюка А. І., який розгледів у хлопцеві співочий талант, вступив на хоровий відділ Луцького культосвітнього училища.

У 1971 році після закінчення училища, отримав спеціальність клубного працівника, керівника самодіяльного хорового колективу. За направленням спочатку працював методистом Турійського районного будинку культури, а потім перевівся на роботу завклубом заводу «Ковельсільмаш» (1973–1978) у м.Ковель.

Коли у м. Луцьку в 1978 року було відроджено як колектив, Волинський народний хор, Петро із своєю сім'єю переїхав до Луцька і став солістом Волинського державного академічного народного хору. Улюбленій справі Петро Комарук присвятив 30 років. Разом з колективом побував у різних куточках колишнього СРСР – Вірменії, Грузії, Азербайджані, Росії, Бурятії, Білорусі, Нагорному Карабасі, у Польщі.

«Шевченкіана» стала улюбленою пісенною тематикою Петра Тимофійовича: «Думи мої, думи мої», «Реве та стогне Дніпр широкий», «За байраком байрак», «Зоре моя вечірняя», «Бандуристе, орле сизий», «Така її доля»... Крім того, в репертуарі співака перебували українські та російські романси, народні пісні, пісні героїчного плану, ліричні, а також арії з опер вітчизняних та зарубіжних композиторів.

Комарука Петра Кириловича нагороджено багатьма дипломами і почесними грамотами. А в 1988 році за високу виконавську майстерність та багаторічну працю на ниві пісенного мистецтва йому присвоєне звання Заслуженого артиста України.

Останні роки, перебуваючи на пенсії, Петро здебільшого проживав в селі Колодяжному, де опікувався старенькою матір'ю. При цьому добрий десяток років співав у хорі Свято-Миколаївської церкви Київського патріархату. Його соковитий, оксамитовий баритон був «золотим» голосом Колодяжного, чарував слух прихожан. Ніколи Петро не відмовляв і музейним працівникам Колодяженського літературно-меморіального музею у проведенні Шевченківських свят та інших масових заходів. Нагородою йому ставали багатохвилинні аплодисменти.

Коли матеріал про артиста готувався до друку, 25 жовтня 2017 року, догоріла життєва свічка Петра Кириловича. У кращі світи, у вічність, поинула його душа. І, напевне, його прекрасний голос звучатиме у хорі Отця Небесного, а вишита сорочка, у якій його поховали, буде свідчити, що він Великий Українець.

У Петра Кириловича з дружиною, Зоєю Комарук, народною артисткою України, залишилося двоє дітей і п'ятеро внуків. Отже, рід Комаруків-Лазарчуків продовжується!

Марія Чашук

Література:

Про присвоєння артистам Волинського народного хору почесного звання заслуженого артиста Української РСР : Указ Президії Верховної Ради УРСР // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1988. – № 31. – С. 641.

* * *

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000). – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с.

Про Петра Комарука – с. 363.

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистец. та культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Петра Комарука – с. 204–205.

Єфіменко В. Б. Співає хор Волинський : спогади / В. Б. Єфіменко – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 64 с.

Про Петра Комарука – с. 23, 46, 49.

Комарук Петро Кирилович – Заслужений артист України // Слава і гордість культури училища культури і мистецтв ім. І.

Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / авт. проекту та збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 280–282.

* * *

Гатальська Н. 17 листопада 60 років від дня народження П. К. Комарука (1948) – соліста Волинського державного академічного народного хору, заслуженого артиста України / Н. Гатальська // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 156–157.

* * *

Помер волинський співак Петро Комарук [Електронний ресурс] // Волинь 24 : сайт. – Режим доступу : <http://www.volyn24.com/news/92175-pomer-volynskij-spivak-petro-komaruk>. – Назва з екрану.

19 ЛИСТОПАДА

75 років від дня народження О. В. Криштальської (1943) – української поетеси і перекладачки, члена Національної спілки письменників України

Коріння Олени Василівни Криштальської в селі Свинюхи (нині Привітне) Локачинського району, де вона народилась 19 листопада 1943 року. Родина Шевчуків («Козаків» – так їх називали по-вуличному) була закохана в привітну життєдайну землю волинського села, в рідне українське слово та душевну народну пісню. Батько Василь Федорович був шевцем, а мати Євдокія Марківна (походила з напівпольської родини Завадських) працювала в колгоспі. Дівчина зростала в родині, де панувала атмосфера порядності, чесності та працьовитості. Ще з дитинства черпала цілющу силу з духовних оповідей Біблії та волелюбних поезій Кобзаря.

Початкову освіту здобула в рідному селі, потім з третього до п'ятого класу навчалася в семирічній школі села Скобелка. У 1953 році сім'я переїхала до Горохова, де учениця продовжила здобувати середню освіту. В сьомому класі написала перший вірш про зимові канікули. Тоді ж почула іспанську та португальську мови від ровесників, дітей реемігрантів, котрі, заохочені обіцянками радянської пропаганди, повернулися в Україну з Аргентини та Бразилії. З того часу вона була окрилена

словом зарубіжних країн. Після закінчення восьмирічки вступила в Камінь-Каширське медичне училище. Отримавши диплом медсестри працювала в Горохівській районній лікарні, потім – у медичних закладах міста Луцька.

Поетичний дебют відбувся в літературній студії «Лесин кадуб», до якої запросив волинський письменник Василь Гей. Саме він спонукав поетесу до видання першої збірки «Відкриваю в собі таємницю», яка побачила світ у видавництві «Каменярь» у Львові 1987 року. Творчий доробок поступово поповнили поетичні збірки «Хліб і камінь» (1993), «Пізня яблуна» (2009) та книжка для дітей «Сорочина для сороки» (2004). Із 1993 року – член Національної спілки письменників України.

Природа наділила жінку даром слова, задатками творчого, аналітичного мислення, талантом до вивчення іноземних мов. Захоплення поезією та природне загострене чуття зарубіжного слова, закономірно породило бажання перекладати – будувати зв'язки між літературами різних народів. Тож за покликом душі вона у 1987 році закінчує Другі Київські державні курси іноземних мов і отримує фах перекладача з іспанської. Через тринадцять років на столичних державних курсах «Інтерлінгва» перекладачка опанувала італійську мову, а навчаючись при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка – португальську. У 2009 році здобула вищу освіту в Київському національному лінгвістичному університеті. Перекладає з іспанської, португальської, італійської, польської, англійської, російської, білоруської мов, а також з української мови на польську.

Вона цілком закономірно й органічно входить до складу національного письменства, демонструючи не лише багату ерудицію перекладачки, її творчу активність, фаховість, освіченість, а й тонкий естетичний смак при доборі поезій, належну перекладацьку майстерність.

Власні вірші та переклади друкувала в журналах «Дзвін», «Ранок», «Всесвіт», «Дивослово», альманахах «Світязь», «Братерство» (Білорусь, 1988) та інших виданнях. Знана Олена Кришталська як авторка творів для дітей, які друкувалися у збірниках і журналах «Барвінок», «Стежина. Волинська читанка», «Світязь», «Уроки рідного слова».

Художні переклади О. В. Криштальської складають другу частину її творчого доробку. У перекладацькій практиці значне місце посідає іспанська поезія. Перші переклади її увійшли до книги «Габрієла Містраль. Поезії», яка побачила світ у видавництві «Дніпро» (1984). Уперше в Україні переклала і опублікувала книгу «Рими» (1993) знаменитого іспанського поета-романтика XIX століття Густаво Адольфо Беккера.

Упорядкувала і переклала двомовні видання:

«Antologia de la poesia argentina, siglo XX / Антологія аргентинської поезії XX століття» (1998);

«Llama de amor viva. Antologia de la poesia espanola, siglos XII–XX / Незгасне полум'я любові. Антологія іспанської поезії XII–XX століть» (2003);

«Las cuerdas pulsativas. Antologia de la lirica espanola y latinoamericana, siglos XVI–XX / Пульсуючі струни. Антологія іспанської та латиноамериканської лірики XVI–XX століть» (2010). Читач має змогу насолоджуватися кращими зразками багатого літературного надбання народів Іспанії, Мексики, Бразилії, Куби, Перу, Аргентини, Нікарагуа, Колумбії, Болівії, Уругваю, Чилі, Гватемали, Еквадору, Парагваю, Венесуели, Пуерто-Ріко, Сальвадору.

Завдяки творчій співпраці української поетеси й перекладачки з відомим польським поетом, прозаїком і видавцем Збігневим Влодзімежем Фрончеком побачило світ українсько-польське видання «Гравітація взаємності. Антологія сучасної української поезії / Grawitacja wzajemności. Antologia wspolczesnej poezji ukraińskiej» (2013).

Глибоким проникненням в оригінал відзначаються її книги перекладів малої прози Збігнева Фрончека «Любов у Любліні» (2011) та «Три женихи для Єви. Люблінські історії» (2015). Цього ж року у ВОРВП «Надстир'я» в місті Луцьку вийшла вагома антологія, покликана розширити україномовну панораму світового сонета, «Вітрильник долі. Сонети. Антологія».

Важливу роль у творчій долі Олени Василівни відіграли літературознавець, спадкоємець неокласичних традицій Ігор Качуровський, польський письменник Збігнев Фрончек, поетеса Ліна Костенко, волинські письменники – Василь Гей, Йосип Струцюк, Михайло Пронько, Надія Гуменюк, Ярослав Мельник та інші майстри слова.

Книги перекладів та поетичний доробок Олени Криштальської пошановано літературною премією імені Василя Мисика Національної спілки письменників України та Всесвітньої української координаційної ради (2001), обласною літературно-мистецькою премією імені Агатангела Кримського (2003), літературною премією імені Григорія Кочура (2013), польською міжнародною літературною премією імені Юзефа Лободовського (2015).

Державний комітет телебачення і радіомовлення України відзначив книгу «Пізня яблуна» дипломом III ступеня в номінації «Поезія» на конкурсі «Найкраща книга України – 2009».

Олена Василівна Криштальська продовжує плідно працювати на поглиблення літературних взаємин України з багатьма народами світу, зокрема, готує до друку польською мовою поему-кліп Станіслава Бондаренка «Нічна розмова з Європою». Поетка-перекладачка силою та красою рідного слова рівноцінно відтворює широкі простори світової поезії, представляє її кращі зразки в художніх перекладах добірною українською мовою. Її душа навіки відкрита світовій поезії...

Віталія Станіславчук

Література:

Антологія аргентинської поезії ХХ століття / пер. з ісп. О. Криштальської. – Луцьк : Ініціал, 1998. – 176 с.

Беккер Г. А. Рими / пер. з ісп. О. Криштальської. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 92 с.

Берестейське багаття : твори поетів і прозаїків Берестейщини в пер. укр. мовою / упоряд.-ред. В. С. Гей, Н. П. Горик. – Луцьк : Терен, 2012. – 228 с.

Є переклади Олени Криштальської.

Вівчар Г. М. Весняний переліт / Г. М. Вівчар ; Криштальська О. В. Відкриваю у собі таємницю : поезії / О. В. Криштальська. – Львів : Каменяр, 1987. – 110 с.

Вітрильник долі : сонети : антологія / пер. О. В. Криштальська. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 224 с.

Думи і песні Валыні : твори паэтау прэзаікау Валыні у перекладах на беларускую мову / уклад. А. Каско, М. Сянкевич. – Луцьк : Терен, 2012. – 232 с.

Твори Олени Кришталької в перекладах на білоруську мову – с. 67–69.

Гравітація взаємності = Grawitacja wzajemności : антологія сучасної поезії / пер. на пол., упоряд. О. В. Криштальська ; ред. післямов. З. В. Фрончек. – Луцьк : Терен, 2013. – 628 с.

Незгасиме полум'я любові = Llama de amor viva: антолог. ісп. поезії XII–XX ст./ пер. з ісп. О.В. Криштальська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 180 с.

Пульсуючі струни = Antologia de la espanola y latinoamericana, siglos XVI–XX : антол. ісп. та латиноамерикан. лірики XVI–XX ст. / пер. О. В. Криштальська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 400 с.

Фрончек З. В. Любов у Любліні : оповідання, бувальщини, легенди / З. В. Фрончек. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 168 с.

Переклад з польської здійснила Олена Криштальська.

Фрончек З. В. Три женихи для Єви. Люблінські історії / З. В. Фрончек ; пер. з пол. О. В. Криштальська. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 172.

Dionizy Bruno hr. Kicinski – poeta, dziennikarz, wydawca : Ciechanowskie Zeszyty Literackie Nr 19. – Ciechanow, 2017. – 295 s.

Твори Олени Кришталької – с. 168.

* * *

Криштальська О. Відкриваю в собі таємницю : поезії / О. Криштальська. – Львів : Каменяр, 1987. – 35 с.

Криштальська О. Хліб і камінь : поезії / О. Криштальська. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 96 с.

Криштальська О. В. Сорочина для сороки : вірші для дітей / О. В. Криштальська. – Луцьк, Надстир'я, 2004. – 20 с.

Криштальська О. В. Пізня яблуня : вибрані поезії / О. В. Криштальська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 308 с.

Криштальська О. Деревце моєї любові : письменниця про себе / О. Криштальська // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письм. Волині, членів Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 142–148.

Криштальська О. У клопотів буденних на припоні ; Може, стіни котроїсь з галерей твоїх... ; Білоклавішним переходом... : [вірші] / О. Криштальська // Гравітація взаємності : антологія сучасної української поезії / пер. на пол., упоряд. О. В. Криштальська ; ред. післямов. З. В. Фрончек. – Луцьк, 2013. – Grawitacja wzajemności. – С. 218–223.

Криштальська О. Ця справа / О. Криштальська // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 311–316.

Криштальська О. Вікно у світ : Юзеф Лободовський / О. Криштальська // Київ. – 2015. – № 9/10. – С. 163.

Криштальська О. Мій літературний хрещений батько / О. Криштальська // Луцьк. замок. – 2016. – 21 квіт. – С. 8.

Крупка П. Три Греції ; Відходить патра ; Чистильникам взуття Великому Брата / пер. з пол. О. Криштальської ; Г. Крупка // Київ. – 2017. – № 5/6. – С. 123–125.

Лободовський Ю. Похвала Україні : вірші : уривок / з ісп. пер. О. Криштальська // Київ. – 2015. – № 9/10. – С. 163–167.

* * *

Слово про письменницю // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письмен. Волині, членів Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С. 139–142.

Стежками «Лісової пісні» : збірник / уклад. В. С. Гей, Н. П. Горик, Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Терен, 2011. – 200 с.

Про Олену Криштальську – с. 159.

Чучман Л. Горохів : іст-краєзн. нарис. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 220 с.

Про Олену Криштальську – с. 166.

Бондаренко С. Добірний кришталю Олену Криштальської / С. Бондаренко // Літ. Україна. – 2013. – 20 черв. – С. 9.

Бросаліна О. «Криштальський голос Олену Криштальської» / О. Бросаліна // Літ. Україна. – 2011. – 27 січ. – С. 11.

Гей В. Ще один успіх творчого тандему «Олена Криштальська – Збігнев Фрончук» / В. Гей // Віче. – 2015. – 22–28 жовт. – С. 5.

Зарівна Т. Антологія «особистості», «випадкові» та інші / Т. Зарівна // Літ. Україна. – 2013. – 12 груд. – С. 15.

Знай наших : Олена Криштальська – лауреат премії ім. Григорія Кочура // Волинь. – 2013. – 21 листоп. – С. 2.

Кравченко С. «Гравітація взаємності» / С. Кравченко // Волин. монітор. – 2013. – 10 жовт. – С. 11.

Перлулайнен Л. Спільне небо поезії / Л. Перлулайнен // Волинь-нова. – 2013. – 1 жовт. – С. 10.

Романюк Н. Олена Криштальська знову подивувала, впорядкувавши і переклавши польською мовою твори 135

українських поетів / Н. Романюк // Віче-інформ. – 2013. – 12–18 верес. – С. 8.

Стасенко С. У столиці презентували «Гравітацію взаємності» / С. Стасенко // Укр. літ. газ. – 2013. – 28 черв. – С. 15.

Стріха М. Ще один Світовий сонет українською / М. Стріха // Кур'єр Кривбасу. – 2016. – № 314/315/316. – С. 259–261.

Є відомості про переклад сонетів Оленою Криштальською.

Ткаченко В. Душа, відкрита світовій поезії / В. Ткаченко // Укр. літ. газ. – 2013. – 4 жовт. – С. 6.

Чайка С. Уперше вручено премію імені Юзефа Лободовського / С. Чайка // Літ. Україна. – 2015. – 11 черв. – С. 3.

Яручик В. Нагорода імені Юзефа Лободовського / В. Яручик // Волин. монітор. – 2015. – 11 черв. – С. 8–9.

* * *

Гей В. С. Криштальська Олена Василівна (19.11.1943, с. Привітне Локачинського району) / В. С. Гей // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2014. – Т 15 : КОТ–КУЗ. – С. 510–511.

Дудар Т. 19 листопада 70 років від дня народження О. В. Криштальської (1943) – української поетеси та перекладача / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2013. – С. 148–151.

Олена Криштальська [біогр. довідка] // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письм. Волині, членів Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С.138–139.

Олена Криштальська // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 30–31.

* * *

Олена Василівна Криштальська [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Біографія Олени Криштальської [Електронний ресурс] // Українська поезія та література : сайт. – Режим доступу : <https://onlyart.org.ua/biographies-poets-and-writers/kryshhtalska-olena-biografiya/>. – Назва з екрану.

22 ЛИСТОПАДА

**90 років від дня народження Т. П. Андреевої (1928–2005) –
музеєзнавця, лесезнавця, краєзнавця**

Справжньою подвижницею на ниві краєзнавства і музейництва була Тетяна Петрівна Андреева. Трудячись понад півстоліття у Волинському краєзнавчому музеї на посаді наукового співробітника, вона здобула заслужений авторитет серед колег не лише на Волині, а й в Україні. Серйозний, скрупульозний дослідник, експозиціонер, методист, багаторічний заступник директора музею з наукової роботи, Тетяна Петрівна свій трудовий шлях присвятила становленню та розбудові музейних установ Волинської області. До останнього дня життя вона жила роботою, переймалась музейними проблемами, раділа успіхам.

Народилась Андреева Т. П. 22 листопада 1928 року на Чернігівщині в старовинному місті Новгороді-Сіверському. Закінчила міську школу №1 і філософський факультет Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка. Після вузу за направленням прибула до Луцька у Волинське обласне управління культури. Близько року працювала старшим інспектором музеїв і охорони пам'яток історії та культури. З 12 травня 1954 року стала працювати у краєзнавчому музеї одним із двох наукових працівників цього закладу. Всю роботу зі збору матеріалів, ведення документації, оформлення експозицій, створення та впорядкування фондів, проведення екскурсій доводилося виконувати науковцям. Пізніше були посади старшого наукового співробітника, завідувача відділу історії, заступника директора, провідного наукового співробітника. Під керівництвом Тетяни Петрівни було розширено мережу музейних закладів Волинської області, вдосконалено їх структуру. Буваючи у тривалих відрядженнях не лише у найбільш віддалених поліських селах Волині, збираючи архівні матеріали у Житомирі, Львові, Києві, Ленінграді, музейник відкривала не знані досі імена, історичні події, поповнювала фонди рідного музею цінними експонатами. Завдяки невтомній праці Андреевої Т. П. та її молодших колег відкрили для відвідувачів свої двері Володимир-Волинський, Ковельський та Кортеліський історичні, Любомльський і Маневицький краєзнавчі музеї. Ціла низка музейних закладів на громадських

засадах при школах, будинках культури з'явилась і почала успішно працювати при безпосередній участі цього досвідченого методиста музейної справи.

Особлива роль Тетяни Андреевої в організації роботи науковців обласного краєзнавчого музею під час створення розділів експозиції цього закладу: природознавство, історія, етнографія. Велику увагу досвідчений музейник надавала спілкуванню з художниками-оформлювачами, які створювали експозицію обласного музею.

Як визнаного фахівця музейної справи Тетяну Петрівну Андрееву неодноразово залучали до перевірки діяльності різних музеїв України.

Науковець була новатором у створенні перших виставок, присвячених Олені Пчілці “Світло добра і любові” (1990 р.), “Олена Пчілка. Сторінки життя і творчості” (1999 р.), Ользі Косач-Кривинюк “Берегиня родинної пам'яті”, видатному українському природознавцю П. А.Тутковському. Новизна матеріалів, їх своєрідна, оригінальна інтерпретація вказують на глибоке знання та зацікавлення маловідомим матеріалом дослідниці-експозиціонера.

Велика науково-дослідницька робота в історичних архівах, у відділі рукописів Інституту літератури АН України, спілкування з відомими людьми – літературознавцем Євгеном Шаблювським, народною артисткою Наталією Ужвій, першим космонавтом-українцем Павлом Поповичем — дали підставу виступати на наукових конференціях та друкувати матеріали краєзнавчих досліджень в періодичних виданнях і наукових збірниках. Андреева Т. П. – автор публікацій “Берегиня родинної пам'яті” (1996 р.), “Збір та використання в музейній роботі матеріалів досліджень П.А.Тутковського” (1998 р.), “Йосип Конрадович Пачоський” (1994 р.), “Діяльність Павла Аполоновича Тутковського на Волині” (1999 р.), “Олена Пчілка. Сторінки життя і творчості” (1999 р.), “Ольга Петрівна Косач-Кривинюк: сторінки біографії” (2002 р.), “Олена Пчілка. З досліджень та популяризації українських народних узорів” (2003 р.) і багатьох інших, а також спогадів про діяльність музейних закладів області.

Тетяна Петрівна активно співпрацювала з Волинським обласним відділенням “Укрпошти”, завдяки чому зібрала велику колекцію філателії і філокартії. Саме завдяки їй на поштових

конвертах з'явилися зображення пам'яток культури Волині, портрети видатних історичних осіб краю, рідкісні представники флори області, вироби майстрів народної творчості.

За роки активної трудової діяльності науковець збирала десятки тисяч експонатів, провела тисячі екскурсій та прочитала тисячі лекцій, створила десятки експозицій музеїв і виставок. Своїм прикладом вона спонукала молодих науковців до пошукової діяльності на ниві краєзнавства, для багатьох з них стала щирим, доброзичливим порадником. Тетяна Петрівна була бажаним гостем-лектором у Волинській організації “Союзу українок”, активною учасницею і заступником голови осередку “Просвіти” “Світець” при Волинському краєзнавчому музеї, ініціатором та виконавцем кількох цікавих проектів просвітницького характеру у Луцькій школі-інтернаті.

Андреєва Тетяна Петрівна – учасник Другої світової війни. За самовіддану працю нагороджена п'ятьма медалями, серед яких – “За трудову доблесть”, “Ветеран праці”, “Захисник Вітчизни”.

До останнього подиху Тетяна Петрівна служила музейній справі, працювала на розвії рідної мови і культури.

Наталія Гатальська

Література:

Олешко В. Каталог гербарію Стефана Мацка та Йозефа Панека: із фондів Волин. краєзн. музею / В. Олешко, Л. Савчук, Т. Андреєва. – Луцьк, 2005. – 582 с.

Андреєва Т. П. Березина родинної пам'яті / Т. П. Андреєва // Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури: тези та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 3.

Андреєва Т. Діяльність П. А. Тутковського на Волині: на основі матеріалів з фондів Волин. краєзн. музею / Т. Андреєва // Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 30–32.

Андреєва Т. П. Збір та використання в музейній роботі матеріалів досліджень П. А. Тутковського / Т. П. Андреєва // Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра. – Луцьк, 1999. – Кн. 2. – С. 21–23.

Андреєва Т. З історії Волинського краєзнавчого музею (1960-1985 рр.) / Т. Андреєва // Волинський музей: історія і

сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. Музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 8–12.

Андреєва Т. Йосип Конрадович Пачоський / Т. Андреєва // Волинський музей: історія і сучасність: тези та матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 43–44.

Андреєва Т. Олена Пчілка: з досліджень та популяризації українських народних узорів / Т. Андреєва // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе : матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 32–34.

Андреєва Т. Олена Пчілка про українські народні вишивки / Т. Андреєва // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 157.

Андреєва Т. Олена Пчілка: сторінки життя і творчості : на основі матеріалів Волин. краєзн. музею та Колодяжнен. літ.-мемор. Музею Лесі Українки / Т. Андреєва // Олена Пчілка і Волинь : матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 10–12.

Андреєва Т. Ольга Петрівна Косач-Кривинюк: сторінки біографії / Т. Андреєва // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 157–158.

Андреєва Т. П. Й. К. Пачоський – дослідник природи Волині / Т. П. Андреєва / Історія міст сіл Великої Волині : наук. зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2002. – Т. 25 (Ч. 2). – С. 9–11.

Андреєва Т. Про роботу Волинського краєзнавчого музею в післявоєнні роки (1944–1961) / Т. Андреєва // Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 27–29

Андреєва Т. Спогади про пережите : з іст. Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки / Т. Андреєва // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 106–110.

Андреєва Т. П. А. Тутковський – дослідник природи Волині / Т. П. Андреєва // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 265–267.

* * *

Грицина Л. Хроніка виставкової діяльності музею, 1999-2003 рр. / Л. Грицина // Волинський музей: історія і сучасність: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 50–56; 161–165.

Про Т. П. Андрееву – див. № 21, 27, 88, 117, 150, 151.

Ковальчук Є. Волинський краєзнавчий музей – скарбниця історико-культурної спадщини Волинського краю / Є. Ковальчук. – Луцьк : Медіа, 2009. – 29 с.

Про Т. П. Андрееву – с. 6, 7.

Нагорна О. Про себе і своїх колег / О. Нагорна // Волинський музей. Історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волинського краєзнавчого музею, м. Луцьк, 16 трав. 2014 р. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 124–133.

Андреева Тетяна Петрівна: [некролог] // Волинь-нова. – 2005. – 29 листоп.

Гатальська Н. Пам'ять невтомної музейниці Тетяни Петрівни Андреевої гідна премії її імені / Н. Гатальська // Волинь-нова. – 2008. – 18 листоп. – С. 7.

* * *

Гатальська Н. 22 листопада 80 років від дня народження Т. П. Андреевої (1928–2005) – музеєзнавця, лесезнавця, волинського краєзнавця / Н. Гатальська // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 158–162.

* * *

Волинський краєзнавчий музей : історія [Електронний ресурс] // Волинський краєзнавчий музей : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-kray-mus.at.ua/>. – Назва з екрану.

Волинський краєзнавчий музей : історія [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині : сайт. – Режим доступу : <http://volyn-museum.com.ua/>. – Назва з екрану.

30 ЛИСТОПАДА**55 років від дня народження С. С. Костюк (1963–2017) – поетеси, педагога, культурного та громадського діяча**

Світлана Степанівна Костюк (дівоче прізвище Бусел) народилася 30 листопада у селі Кукли Маневицького району Волинської області. Закінчила місцеву десятирічку із золотою медаллю. Навчалася у Луцькому культурно-освітньому училищі на бібліотечному відділенні. Згодом здобула вищу філологічну освіту у Луцькому педагогічному інституті імені Лесі Українки (нині Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки). Працювала завідувачем бібліотеки Маневицької середньої школи №2 та кореспондентом районної газети «Нова доба».

Після аварії на Чорнобильській АЕС Світлана Костюк разом з дочкою Зоряною оселилася у Прибузькому краї – в селі Будятичі, Іваничівського району. З 1987 року продовжила свою педагогічну діяльність у Будятичівській загальноосвітній школі I-II ступеня, викладаючи українську мову та літературу. Працюючи над удосконаленням фахового рівня, Світлана Степанівна брала участь в обласному огляді «Вчитель року», у Нововолинському обласному ліцеї-інтернаті організувала і вела літературну студію «Дивоцвіт» (1998 року у місті Нововолинськ вийшла колективна збірка творів членів літературної студії «Перші ластівки»). Згодом Світлана Костюк, володіючи чудовими організаторськими здібностями, очолила Будятичівську школу. Також викладала у Нововолинському електромеханічному технікумі та ВПУ № 1. Брала участь у Міжнародному польсько-українському проекті «Школа в громаді, громада в школі» (2004), Міжнародному конгресі «Література та мир» в Пакистані (2013), Міжнародній конференції «Сестри по обидві сторони Збруча» (2014).

Світлана Костюк була головою Іваничівської районної ГО «Спілка «Чорнобиль України», нагороджена орденом «За гуманність та милосердя» від Всеукраїнської ГО «Спілка Чорнобиль». Мала високий авторитет серед жителів села, оскільки на місцевих виборах її двічі обирали депутатом районної ради.

Світлана Степанівна – автор дев'яти поетичних збірок: «Спалахи душі» (1998), «Наодинці зі світом» (2012), «Маленьке диво» (для дітей, 2012), «Листи без конвертів» (2013),

«Мереживо чудес» (для дітей, 2014), «Про що шепотіли листочки» (перекладена польською мовою, 2014), «Траєкторія самоспалення. Щоденникові записи у віршах» (2015), «Barefoot to the sky» («Босоніж в небо», перекладена англійською мовою, США, Нью-Йорк, 2016), «Зцілення любов'ю» (Чернівці, «Букрек», 2016). Дипломант Міжнародного поетичного конкурсу «Зірка Полин».

Учасник міжнародних, всеукраїнських фестивалів і форумів, на яких неодноразово здобувала перемоги. Переможець Міжнародного літературного конкурсу «Між словом і вічністю» (поезія) – Італія, Неаполь, 2015, Всеукраїнських конкурсів ім. Леся Мартовича, «Незламні українці», «Викрадення Європи», «Сто творів, які варто прочитати влітку», переможець другого і лауреат першого Міжнародного конкурсу до 200-річчя Т. Г. Шевченка «В століттях чатує Чернеча гора», лауреат першої Всеукраїнської літературної премії ім. Івана Низового. Відзначена Міжнародною премією літературних критиків за малу прозу (Італія, 2016).

Світлана Костюк друкувалася у багатьох колективних книгах – «Перевесло», «Осінь у камуфляжі», «Мамина криниця», «Небесна сотня», «Викрадення Європи», «Воїнам світла», «Берегиня», «Антологія сучасної української літератури», «Апостол правди і науки», «Подяка Богу», «Натхнення», «Вінтаж», «В століттях чатує Чернеча гора», «Сто творів, які варто прочитати цього літа», «Скіфія-2014-Весна», «Скіфія-2014-Літо», «Скіфія-2014-Зима», «Мелодії осіннього дощу», у журналах «Дивослово», «Буковинський журнал», «Світязь», «Дзвін», «Золота пектораль», «Ангелятко», «Світ дитини», «Склянка часу», «Педагогічний пошук», «Український вісник», альманасі «Світязь», газеті «Літературна Україна», а також в періодичних виданнях Італії, Польщі, Румунії, США («Погляд», Сакраменто), Ізраїлю («Русское литературное эхо»).

2015 року стала членом НСП України.

Світлана Костюк є автором близько 50 пісень, написаних разом з українськими та зарубіжними композиторами. Її поезії перекладені російською, польською, італійською, англійською мовами.

У переддень Різдва Христового 2017 року відійшла у вічність світла, прекрасна людина, яка своїм поетичним словом осявала й зігривала душі читачам.

Віталіна Мазурук

Література:

Бусел–Костюк С. Спалахи душі : поезії / С. Бусел–Костюк. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 64 с.

Бусел–Костюк С. Колосочком тендітним ; Я спляю себе сама щодня, щомить ; Я з роду Буслів, із поліщуків та ін. / С. Бусел–Костюк // Перевесло : антологія у 2-х т. – Луцьк, 2001. – Т. 1. – С. 55–57.

Бусел–Костюк С. Про Україну ; Люблю сосновий ліс ; Від доли утікала я та ін. / С. Бусел–Костюк // Мамина криниця : поет. альм. № 1. – Нововолинськ, 2011. – С 15–23.

Бусел–Костюк С. Невеселі роздуми ; Лист на кладовище ; Синові та ін. / С. Бусел–Костюк // Мамина криниця : поет. альм. № 2. – Нововолинськ, 2014. – С. 10–21.

Костюк С. С. Листи без конвертів : поезії / С. С. Костюк. – Луцьк : Твердиня, 2013. – 110 с.

Костюк С. Мереживо чудес : вірші для діт. дошк. і мол. шк. віку / С. Костюк ; худож. А. Костюк. – Чернівці : Букрек, 2015. – 26 с.

Костюк С. Наодинці зі світом : поезії різних років / С. Костюк. – Луцьк : Надстир'я, 2012. – 140 с.

Костюк С. Траєкторія самоспалення : щоденникові записки у віршах / С. Костюк ; авт. передм. Д. Дроздовський. – Чернівці : Букрек, 2015. – 142 с.

Костюк С. Зцілення любов'ю / С. Костюк // Світязь : альманах Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2015. – № 5/20. – С. 100–108.

Костюк С. Ця зима : вірш / С. Костюк // Небесна сотня : антологія майданівських віршів / упоряд., передм. Л. О. Воронюк. – Чернівці, 2014. – С. 157.

Костюк С. Без бою ; Медитації / С. Костюк // Наше місто. – 2016. – 8 груд. – С. 7.

Костюк С. Світло на пуантах / С. Костюк // Дзвін. – 2015. – № 8. – С. 80–82.

Костюк С. Тут, у лікарні, я зазирала в очі справжньої любові / С. Костюк // Колос. – 2016. – 9 лют. – С. 3.

* * *

Богданець Н. Нагороджено перших лауреатів Всеукраїнської літературної премії імені Івана Низового / Н. Богданець // Укр. Слово. – 2016. – 20–26 січ. – С. 3.

Вітаємо нових членів Національної спілки письменників України! // Літ. Україна. – 2015. – 16 квіт. – С. 2.

Дроздовський Д. «Я зостанусь для Вас тихим світлом чи світлою згадкою...» / Д. Дроздовський // Укр. літ. газета. – 2017. – 10 лют. – С. 14.

Журнал «Склянка часу» визначив поетів – переможців // Літ. Україна. – 2014. – 5 черв. – С. 3.

Камишнікова Н. При світлі незгасного слова [Світлани Костюк] / Н. Камишнікова // Колос. – 2016. – 9 лют. – С. 3.

Лісова А. «Всі люди планети сміються і плачуть від того самого» / А. Лісова // Волинь-нова. – 2014. – 4 лют. – С. 10.

Лісова А. Кожен день живе – як останній... / А. Лісова // Волинь-нова. – 2015. – 7 лип. – С. 1, 7.

Малімон Н. «І сповідь, і молитва, і пісня...» // Н. Малімон // День. – 2015. – 12–13 черв. – С. 23.

Мо Янь Лауреат Нобелівської премії з Китаю відкриває світу мужню волинянку Світлану Костюк / Янь Мо // Волинь-нова. – 2015. – 5 верес. – С. 1, 6.

Поетка Світлана Костюк здобула перемогу на фестивалі в Неаполі // Всесвіт. – 2015. – № 7–8. – С. 299–200.

Савчук В. «Моя душа ще не відмолилася віршами. Тому молюся ними... живу... вчуся бути щасливою щодня і попри все...» / В. Савчук // Місто вечірне. – 2015. – 5 листоп. – С. 6.

Холодна О. «А я ще й не жила» : пішла з життя волинська поетеса Світлана Костюк / О. Холодна // Сім'я і дім. – 2017. – 12 січ. – С. 13.

* * *

Костюк Світлана Степанівна [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%>. – Назва з екрану.

Померла відома волинська поетеса Світлана Костюк [Електронний ресурс] // Хроніки Любарта : сайт. – Режим доступу : <http://www.hroniky.com>. – Назва з екрану.

Грудень**1 ГРУДНЯ**

**120 років від дня народження М. Д. Горленко-Морозової
(1898–1969) –**

української актриси, заслуженої артистки УРСР

Марія Дмитрівна Горленко-Морозова народилася в м. Кременчуці Полтавської губернії в 1898 р. в сім'ї театралів. Батько її, Дмитро Васильович Куліда працював в українському театрі суфлером, а мама Анна Данилівна – артисткою хору. Дев'ятирічною дитиною почала працювати на сцені і допомагати рідним. Холодне приміщення театру, важке матеріальне становище підірвали здоров'я батька, він втратив голос, і тому його перевели на посаду білетера. Догляд за хворим і робота в театрі відбирали в Анни Данилівни весь час, вона була змушена віддати Марію та молодшу доньку артистці Бравиній для виконання хатньої роботи. За кусень хліба діти виконували найбруднішу і не за віком роботу: носили воду, дрова, мили підлогу тощо. Хворий батько потребував лікування, у нього виявили горлові сухоти. Лікарні Харкова безкоштовно не приймали, а платити було нічим, довелося матері залишити роботу в театрі і відвезти хворого до Полтави.

Після смерті чоловіка мати залишилася з двома дітьми без роботи і засобів до існування. У Харкові в цей час виступала трупа В. Суходольського. Мати пішла проситись на роботу, але оскільки штат був заповнений, їй відмовили. Через деякий час голод змусив повторно йти з поклоном до антрепренера. На цей раз з нею пішла і Марія. Побачивши дитину і дізнавшись, що вона вже грала на сцені, В. Суходольський погодився взяти їх обох на роботу, до того ж йому була потрібна виконавиця дитячих ролей. Матері платили 30 рублів у місяць, а дитині – 60 копійок за кожен виступ. Цих грошей, звичайно, не вистачало на життя, бо тільки квартплата складала 10 рублів за місяць. Рятуючись від злиднів, їм часто доводилось ночувати в театральній гримерці, а матері – готувати обіди і брати столовників.

Неабиякі здібності у молодій акторки помітив відомий драматург Марко Лукич Кропивницький. Він вирішив за свій власний кошт відправити Марію вчитися в Московську

театральну школу. Однак здійснити цей намір йому не вдалося. Невдовзі Марко Лукич важко захворів і помер.

Важка праця підірвала здоров'я матері, й у 1911 р. вона злягла. Марія повідомила про це Суходольському, натомість він запропонував їй виходити в масових сценах, у яких була задіяна мати. Таким чином, з 1911 р. Марія вже працювала як штатна артистка за 10 рублів на місяць. Цих грошей, окрім самих необхідних виплат, повинно було вистачити ще й на придбання сценічних костюмів. Дружина антрепренера запропонувала дівчинці невеликий підрібок – бути в неї театальною покоївкою: прибирати, прасувати, складати костюми, допомагати вдягатись перед виходом на сцену. За вечір вона мала отримувати 1 рубль, але оскільки «благодійниця» була зайнята у виставах рідко, то заробіток за місяць становив всього 10-12 рублів.

Учитись Марії доводилось у бідних студентів, котрі, іноді самі голодні, не брали плати за науку через її мізерні заробітки. Працюючи на сцені до півночі, а деколи і довше, необхідно було між денною й вечірньою роботою встигати готувати уроки. Таке навантаження похитнуло здоров'я Марійки, у неї виявили недокрів'я. Лікарі попередили матір, що дівчинці загрожує туберкульоз. За зібрані акторами гроші Марію відправили в село до матері артистки Веріної. Вона повинна була доглядати хвору стареньку і двох дітей 8-ми і 4-х років, натомість була забезпечена дахом над головою і харчуванням. Свіже повітря, проста сільська їжа, нормальний сон і неважка робота дали Марії можливість через три місяці знову повернутися до театру.

У 1914 р. Марія з матір'ю влаштувалася на роботу до антрепренера Сабініна. Там в 1916 р. вона вийшла заміж за актора Морозова і перейшла у трупу Гайдамаки. За рік вже працювала в трупі Т. Колісниченка, з 1919 по 1921 рр. – в українському колективі Сабініна, з 1921 по 1923 рр. – в театрі залізничної станції Лозова на агітпоїзді, в 1923 р. – в українському театрі під керівництвом Рябикова, з 1924 по 1926 рр. – в театрі під керівництвом Тарасенка, в 1926 р. – в театрі Сагатовського, з 1927 по 1929 рр. – в колективі, де був художнім керівником В. Сіліч, з 1929 р. – в Коростенському колгоспному театрі, з 1930 р. – в Державному Українському театрі «Червоний шлях», з 1932 р. – в Державному Київському театрі під керівництвом Натуся.

У ці роки вдосконалювалася виконавська майстерність акторки, розквітав її талант. Практичну театральну школу Марія Дмитрівна пройшла у великих театральних колективах: Суходольського, Сабініна, Гайдамаки, де працювала, росла і формувалась у зрілу актрису.

У березні 1941 р. колектив Полтавського робітничо-селянського театру імені Т. Г. Шевченка та громадськість міста Кобеляки відзначали 30-річчя сценічної діяльності актриси. На адресу Марії Дмитрівни Горленко надійшли сотні гарячих привітань: з Києва, Харкова, Москви, Баку, де довелося побувати актрисі під час своїх гастрольних подорожей. Глядачі зберегли про неї теплі сердечні спогади. Понад двісті ролей зіграла вона на той момент, виступила більш як у семи тисячах вистав.

З початком Другої світової війни влітку 1941 р. колектив Полтавського театру був евакуйований у Саратовську область. Щодня, а інколи й по кілька разів на день актори виїздили з концертами у військові частини, виступали перед бійцями. «Партизани в степах України», «Батальйон іде на захід», «Фронт», «Маруся Богуславка» та десятки інших п'єс, в яких головні жіночі ролі незмінно виконувала Марія Дмитрівна з репертуару Полтавського театру в буремні роки війни.

Усі свої сили, знання і вміння, весь свій акторський талант вклала М. Горленкоу свою працю. Вона була активна й у громадському житті – організовувала збір подарунків для бійців, грошей на танкову колону. Під час одного з виступів її застала звістка про загибель єдиного сина Бориса. Концерт не відмінила. Дала волю сльозам, коли опустилася завіса.

Відгриміла війна. Урядом Української РСР була прийнята постанова про переведення до міста Луцька Миргородського пересувного театру і об'єднання його з Волинським обласним українським драматичним театром. У 1945 р. Марія Дмитрівна разом з іншими акторами з Полтавщини прибула на Волинь. Директором об'єднаного театру був призначений В. Сіліч.

Марію Дмитрівну Горленко-Морозову гаряче полюбив волинський глядач. Її яскраві образи Ганни в «Украденому щасті» та Марусі у виставі «Дай серцю волю, заведе в неволю» припали до душі місцевій публіці. Ціла когорта акторів: П. Ведмеденко, М. Клименко, П. Вегера, Л. Бальбуза, В. Чуприна, Л. Лісовська – великою мірою зобов'язані Марії Дмитрівні своїми успіхами, своїм зростанням.

У 1947 р. М. Д. Горленко-Морозовій за видатні заслуги в галузі розвитку театрального мистецтва присвоєно почесне звання заслуженої артистки Української РСР. Вона неодноразово обиралася депутатом Луцької міської ради і народним засідателем Волинського обласного суду. Нагороджена медаллю «За доблестный труд в Великой Отечественной войне» і орденом Трудового Червоного Прапора.

1 грудня 1958 р. у приміщенні Волинського театру відбувся ювілейний вечір, присвячений 60-річчю від дня народження і 45-річчю сценічної і громадської діяльності заслуженої артистки УРСР Марії Дмитрівни Горленко-Морозової. Десятки телеграм надійшли у ці дні на адресу Волинського обласного драматичного театру з привітаннями ювілярці. Вдячні глядачі, колеги, поціновувачі її творчості висловлювали слова подяки талановитій актрисі.

У 1969 р. після тривалої хвороби Марії Дмитрівни не стало.

Ольга Корецька

Література :

Танюк Л. С. Слово. Театр. Життя. Вибране в 3 т. Т. 3. – Життя. / Л. С. Танюк. – Київ : Альтерпрес, 2003. – 828 с.

Про М. Д. Горленко-Морозову – с. 268, 548.

Корецька О. Театр у житті М. Д. Горленко-Морозової (за матеріалами фондів ВКМ) / О. Корецька // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2009. – С. 108–114.

* * *

Глива А. М. Горленко-Морозова Марія Дмитрівна (01.12.1898, м. Короча, нині Белгород. обл., РФ – 30.01.1969, Луцьк) – актриса / А. М. Глива // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 6. – С. 267.

* * *

ГОРЛЕНКО-МОРОЗОВА Марія Дмитрівна [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України : сайт. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=31299. – Назва з екрану.

6 ГРУДНЯ**70 років від дня народження Л. Ф. Зеленової (1948) –
актриси Волинського академічного українського музично-
драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, заслуженої
артистки України**

Народилася Лариса Федосіївна Зеленова в м. Луцьку у робітничій родині. У 1968 році закінчила Луцьке музичне училище по класу бандури. Педагог – Юлій Іванович Боковий. Навчаючись у Луцькому музичному училищі, активно брала участь у виставах народного драматичного театру Луцького міського будинку культури. Худ. керівник, народний артист України Анатолій Іванович Юницький.

У 1968 р. актриса приходить на роботу до Волинського обласного музично – драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка на посаду актриси драми. Першою великою роботою була Харитина у «Наймичці» І. Карпенка-Карого, де Лариса Федосіївна розкрила свій талант драматичної актриси.

У 1990 р. завершила навчання в Московському інституті театрального мистецтва ім. А. Луначарського, одержавши спеціальність – актриса драми та кіно. За час роботи в театрі зіграла чимало ролей, серед них: Мавка – «Лісова пісня» Лесі Українки, Адель – «Світанкова фея» А. Касона, Оксана – «Бояриня» Лесі Українки, Олена – «У. Б. Н.» Г. Тельнюк, Терпелиха – «Наталка-Полтавка» І. Котляревського, Сеньйора – «Неаполь – місто попелюшок» Н. Ковалик, Явдоха – «Суєта» І. Карпенка – Карого.

Виконання ролі Оксани в п'єсі «Бояриня» одержала високу оцінку видатної поетеси Ліни Костенко у 1991 році.

Нагороджена дипломом 3-го ступеня Міністерства культури України – 1978 р. У 1985 р. за роль Зінки в «Іркутській історії» О. Арбузова відзначена Грамотою Президії Верховної Ради України. За творчі досягнення і внесок в розвиток театрального мистецтва у 1993 році Лариса Федосіївна Зеленова удостоєна звання заслуженої артистки України.

Лариса Федосіївна відзначається великою відданістю театральному мистецтву, працездатністю, постійним пошуком у роботі над образом. Вона постійно знаходиться у чудовій творчій формі, вміє глибоко проникати в режисерський задум, знаходити характерні риси для створення сценічного образу.

Олена Дубень

Література:

Давидов М. А. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа) : підруч. для студ. вузів / М. А. Давидов. – 2-е вид., доп, випр. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 589 с.

Про Л. Ф. Зеленову – с. 356.

Денисюк В. Одержимі творчістю: про мистец. та культ-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Л. Ф. Зеленову – с. 200.

Зеленова Лариса Феодосіївна, Заслужена артистка України // Слава і гордість культури України : випускники Волин. держ. уч-ща культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 / авт. проекту і збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 81–83.

Молодіжний аматорський театр «Гармидер» // Волинь / Ін-т біогр. дослідж.: Укр. наук. т-во. геральдики і вексилології. – Київ, 2006. – С. 246.

Коваль Л. «Лісова пісня» : роздуми перед прем'єрою / Л. Коваль // Луцьк. замок. – 2011. – 3 лют. – С. 16.

Лівіцька О. Волинська феєрія / О. Лівіцька // Волин. газ. – 2011. – 20 лют. – С. 12.

Меліхова І. Пристрасті по-італійськи / І. Меліхова // Віче. – 2014. – 25 верес. – 1 жовт. – С. 16.

Філатенко А. Лариса Зеленова: «Мій театр – то моя доля» / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 6 груд. – С. 7

Філатенко А. «Лісова пісня» на волинській сцені / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2011. – 10 лют. – С. 6.

* * *

Гриморович О. 6 грудня 60 років від дня народження Л. Ф. Зеленової (1948) – актриси Волинського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, заслуженої артистки України / О. Гриморович // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 165–166.

* * *

ГаРМИдЕр театр-студія [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B0%D0%A0%D0%BC%D0%98%>. – Назва з екрану.

Головій О. Театральна любов: подружжя Натанчуків та Зеленових / О. Головій [Електронний ресурс] // Таблоїд Волині : сайт. – Режим доступу : <http://volyn.tabloyid.com/layf/teatralna-lyubov-podruzzhzha-natanchukiv-ta-zelenov>. – Назва з екрану.

Лариса Зеленова – заслужена артистка України [Електронний ресурс] // Волинський академічний обласний музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченка : сайт. – Режим доступу : <http://www.teatr.volyn.ua/artist/7>. – Назва з екрану.

Літопис : ГаРМИдЕр театр-студія [Електронний ресурс] // ГаРМИдЕр театр-студія : сайт. – Режим доступу : <http://garmyder.org/about/litopys/>. – Назва з екрану.

14 ГРУДНЯ

80 років від дня народження В. П. Данилюка (1938–2013) – українського художника

Валентин Данилюк – від діда-прадіда волинянин, нащадок давньої землеробської родини. Він – із тієї когорти українців, які в повоєнні роки подалися здобувати «світло науки та знання» до університетів, консерваторій, престижних інститутів, залишивши батьківські пороги. Ці покоління, що сьогодні іменуються шістдесятниками, поповнили ряди національної інтелігенції знищеної радянською компартійною системою. Відданість та любов до рідного краю спонукала їх, поза всіма складностями доби, творити нову українську культуру.

Валентин Петрович Данилюк народився 14 грудня 1938 року в селі Секунь на Старовижівщині. Опісля закінчення середньої школи та служби в радянській армії (1953–1957 рр.) вступив до престижного Львівського інституту декоративно-прикладного мистецтва. В 1967 році закінчив навчання на факультеті художньої кераміки (провідні вчителі з фаху – Іван Севера, Володимир Ткаченко, Антін Манастирський). Яскраве творче середовище Львова справило значний вплив на формування особистості молодого художника та його моделі мистецької діяльності. Після закінчення інституту Валентин Данилюк отримав направлення на роботу до Рівненського

художньо-виробничого комбінату. Чеканка, декоративні панно, прикладна кераміка – перші самостійні твори на його шляху.

У 1970 році Валентин Данилюк переїжджає до Івано-Франківська. Тут багато зусиль покладає на виконання великих офіційних замовлень (рельєф «Музи» на фасаді обласного драматичного театру; ковані оздоби для Головної пошти у м. Ковелі; паркова скульптура для скверу в Яремчі, ін.). Водночас, художник наполегливо займається індивідуальною творчою роботою, бере активну участь в обласних та республіканських виставках. Головним захопленням Валентина Данилюка у цей час були скульптура, станкове малярство, акварель, в яких він намагався втілити власне бачення краси й розуміння мистецтва.

У 1977 році художник здійснив мандрівку до Італії. Зустріч із відомими пам'ятками архітектури, шедеврами титанів Ренесансу в провідних музеях Риму, Венеції, Флоренції справила на нього величезне враження, спонукаючи до активних творчих пошуків та звершень. Він багато працював в царині портретного та пейзажного малярства. Розпочинав створення об'ємних серій станкової скульптури на літературні та міфологічні сюжети.

У 1989 році Валентин Данилюк вступив до Спілки художників УРСР. У цей час офіційних замовлень на твори монументального мистецтва стає дедалі менше. Відтак художник зосереджує головну свою увагу на виконанні невеликих за розміром робіт. Так з'являється низка пейзажів з натури, кругла дерев'яна скульптура, станкові рельєфи. Кожен твір означений професійною майстерністю, а головне – силою емоцій автора: від радості пережитого до світлого смутку й печалі.

У 1998 році Валентин Данилюк повертається на постійне помешкання до рідного села Секунь, власноруч будує із екологічних матеріалів творчу майстерню. Ця споруда із очеретяним дахом та різьбленими колонами на околиці лісу стала улюбленим місцем зустрічей для місцевої інтелігенції. За спогадами друзів, саме тут, на батьківській землі, художнику особливо натхненно та плідно працювалося. Про це свідчать, сповнені витонченої лірики, пейзажні мотиви акварелей, пластика скульптурних композицій, графічні портрети членів родини та односельчан.

Займаючи активну громадську позицію, Валентин Данилюк був частим гостем у місцевих музеях, на урочистих

заходах в бібліотеках, будинках культури, даруючи часто-густо цим інституціям щось із власного доробку. Прекрасною колекцією скульптури на теми драми-феєрії «Лісова пісня» володіє літературно-меморіальний музей Лесі Українки в Колодяжному. Низка творів художника зберігається і у Ковельському історичному музеї. Чимало полотен зберігаються у домівках друзів. Остання монументальна скульптура Валентина Данилюка «Берегиня», що була виконана у камені під час Міжнародного пленеру скульптури «Пам'ять крізь призму віків...» (2003), нині прикрашає одну із вулиць Луцька.

26 квітня 2013 року Валентин Петрович Данилюк відійшов у вічність, залишивши велику творчу спадщину, а ще більше – незреалізованих ідей та планів. В 2015 році за ініціативи та сприяння краєзнавця Валентини Ключтер у Волинському краєзнавчому музеї відбулася культурно-мистецька акція, присвячена пам'яті цього видатного волинянина. Протягом тривалого часу тут експонувалася чудова ретроспективна виставка митця. Опісля її завершення більшу частину експонатів було передано родиною художника на постійне зберігання в основний фонд музею.

Зоя Навроцька

Література:

Валентин Данилюк : [каталог]. – Луцьк : Медіа, 2010. – 17 с.

* * *

Блінова В. Повернення на круги своя / В. Блінова // Вісник. – 2000. – 4 трав.

Гаврилюк Я. Іменем художника назвуть вулицю / Я. Гаврилюк // Волинь-нова. – 2013. – 25 трав. – С. 10.

Григор'єва К. Душі окрилений політ / К. Григор'єва // Вісті Ковельщини. – 2010. – 18 листоп. – С. 2.

Ключтер В. Крізь призму зоряних небес / В. Ключтер // Сіл. новини. – 2016. – 16 січ. – С. 3.

Навічно в наших серцях // Вісті Ковельщини. – 2013. – 4 черв. – С. 6.

Рашкевич Т. До художника за порадою / Т. Рашкевич // Нар. слово. – 2010. – 6 листоп. – С. 10.

Семенюк А. Благодійна виставка – з тривогою душі / А. Семенюк // Вісті Ковельщини. – 2013. – 4 квіт. – С. 14.

Семенюк А. Сльозинки радості й печалі / А. Семенюк // Вісті Ковельщини. – 2013. – 18 квіт. – С. 14.

Скоклук С. Світ осінніх барв: 14 листопада Валентину Петровичу Данилюку виповнюється 70 років / С. Скоклук // Вісті Ковельщини. – 2008. – 13 листоп. – С. 12.

Собуцький А. Довгобуд на честь... дідуся: волинський художник дев'ятий рік власноруч зводить родинну садибу / А. Собуцький // Сім'я і дім. – 2010. – 2–8 верес. – С. 4.

Фещук Н. Душу має і камінь, і дерево / Н. Фещук // Сіл. новини. – 2002. – 24 серп.

* * *

Столярчук Б. Й. Данилюк Валентин Петрович / Б. Й. Столярчук // Столярчук Б. Й. Митці Рівненщини : енцикл. довід. / Б. Й. Столярчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Рівне, 2011. – С. 79.

25 ГРУДНЯ

70 років від дня народження А. І. Романюка (1948) – актора Волинського академічного українського музично- драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, народного артиста України

Народився Анатолій Іванович Романюк 14 грудня 1948 року в с. Смордва Млинівського району Рівненської обл. в родині службовців.

Долю Анатолія Івановича визначила його мама – Віра Тихонівна, котра працювала вчителем української мови та літератури у місцевій школі. У драматичному гуртку, котрий організувала Віра Тихонівна, маленький Анатолій грав роль Тараса Шевченка.

У 1962 році родина переїжджає до м. Дубна Рівненської обл., де він, будучи ще учнем, пробує свої режисерські можливості у постановках шкільного драматичного гуртка, бере участь у виставах народного театру. Працював в проектному інституті техніком-будівельником, згодом закінчив три курси Рівненського інституту інженерів водного господарства. Однак любов до театру перемогла, і в 1970 році Анатолій Іванович успішно складає вступні іспити до Київського державного інституту театрального мистецтва ім. Івана Карпенка – Карого

(спеціальність – актор драматичного театру і кіно) на курс заслуженого діяча мистецтв, професора Ірини Олександрівни Молостової, талановитого режисера і педагога.

Після закінчення інституту у 1974 році отримує запрошення від Рівненського облмуздрамтеатру, де працює до 1989 року. За цей період зіграв понад сімдесят ролей особливо важливими виділяє такі роботи: Риф – «Вестсайдська історія» А. Лорентеа, муз. Л. Бернстайна, Родольфо – «Циліндр» Едуардо де Філіппо; Карпо – «Лимарівна» Панаса Мирного; Буслай – «Поріг» Олеся Дударева; Гуска – «Отак загинув Гуска» Миколи Куліша; Нечипір – «Пошились у дурні» Марка Кропивницького.

В 1989 р. Анатолію Івановичу присвоєне почесне звання Заслужений артист України. З 1989 р. до 1994 р. його творча доля пов'язана з Кіровоградським облмуздрамтеатром ім. М. Кропивницького, де виконав ролі: Цокуль – «Наймичка» І. Карпенка – Карого; Сташинський – «Гріх» В. Винниченка; Хома – «Ой, не ходи, Грицю...» М. Старицького; Дядя Мітя – «Любов і голуби» В. Гуркіна та ін.

З 1994 року Анатолій Іванович працює у Волинському обласному музично – драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка. За час роботи у театрі зіграв понад 80 ролей, серед них: Ной – «Ковчег» В. Босовича; Артем Пилипович Земляника – «Ревізор» М. Гоголя; Месія «Одержима» Лесі Українки; Булкін – «Синдром молодої дружини» О. Гончарова; Майстер – «Преблагенна наша мати» В. Ілляшенка; Панас – «Ясні зорі» Б. Грінченка; Сусід – «Дуже проста історія» М. Ладо; Гервасій – «Мартин Боруля» І. Карпенка–Карого; Макар – «Суєта» І. Карпенка–Карого.

На Волині йому присвоєно звання народного артиста України (2008).

Здійснив Анатолій Іванович постановки таких вистав: «Дуже проста історія» М. Ладо, «Білосніжка та семеро гномів» О. Табакова та Л. Устінова, муз. Е. Колмановського, «Циліндр» Едуардо де Філіппо та ін.

Олена Дубень

Література:

Про відзначення державними нагородами України : Указ Президента України від 21 листоп. 2008 р. № 1061 // Уряд. кур'єр. – 2008. – 3 груд. – С. 2 – 3.

* * *

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.) . – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с.

Про А. І. Романюка – с. 359.

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мистец. і культ.-освіт. училища Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про А. І. Романюка – с. 174.

Баран Г. Волинським акторам присвоїли звання / Г. Баран // Віче. – 2008. – 4–10 груд. – С. 2.

Баран Г. Із будівельників – в актори / Г. Баран // Віче. – 2008. – 11–17 груд. – С. 9.

Клімчук Л. Ніколи не хотів бути героєм / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2008. – 18 груд. – С. 9.

Ричук Ю. Анатолій Романюк : «Мрію зіграти Дон Кіхота» / Ю. Ричук // Аверс-прес. – 2003. – 24 лип.

Філатенко А. І актор, і режисер / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 13 груд. – С. 9.

* * *

Філонюк М. 25 грудня 60 років від дня народження А. І. Романюка (1948) – актора Волинського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, заслуженого артиста України / М. Філонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2007. – С. 181–182.

26 ГРУДНЯ

75 років від дня народження Я. О. Мольчака (1943) – українського географа, заслуженого діяча науки і техніки України

Ярослав Олександрович Мольчак народився 26 грудня 1943 року в с. Сарнівка Луцького району Волинської області. Коли хлопчику виповнився лише рік, його з мамою, дідусем і бабусяю вивезли на заслання як «сім'ю ворога народу». Про трагічну загибель свого батька Ярослав довідався лише у 1984 році. Дитинство Ярослав Мольчак провів у дитячому будинку в селищі Сухоборка Слобідського району Кіровської області. Його мама, працюючи на лісоповалі, отримала травму, стала інвалідом і сама виховувати сина не могла.

Після закінчення середньої школи юнак повернувся на батьківщину у Торчин, де жив його дідусь Федір Мольчак. Ярослав не відразу знайшов стежку до улюбленої професії: працював у Торчинській заготконторі, здобув професію продавця у Луцькому кооперативному училищі. Лише після служби в армії вступив до гідромеліоративного факультету Українського інституту інженерів водного господарства (УІВГ), який з відзнакою закінчив у 1970 році.

З 1970 по 1973 роки Ярослав Мольчак навчався в аспірантурі УІВГ. У 1973 році молодий учений захистив кандидатську дисертацію на тему: «Розрахунки максимальних витрат води малих річок Українського Полісся», отримавши наукову ступінь кандидата технічних наук. Із грудня 1973 року по лютий 1982 року працював асистентом, старшим викладачем, доцентом кафедри гідрології і гідрогеології УІВГ.

У лютому 1982 року Ярослав Олександрович Мольчак – доцент кафедри фізичної географії природничо-географічного факультету Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки. У 1986 році науковець очолює її та виводить на передові позиції географічної науки серед аналогічних вузів СРСР. Незабаром його обирають головою «Географічного товариства Волині». У 1988 році, захистивши докторську дисертацію на тему: «Дощовий стік в умовах антропогенних змін», Я. О. Мольчак стає першим доктором географічних наук на теренах історичної Волині (Волинська, Рівненська, Житомирська області). У 1990 році йому присвоюють вчене звання – професор. У цьому ж році в другому томі Географічної енциклопедії України публікується біографічна довідка про доктора географічних наук Я. О. Мольчака, що стало беззаперечним визнанням наукових здобутків ученого.

Із серпня 1993 року Ярослав Олександрович працює на посаді декана географічного факультету, а згодом – проректора Волинського державного університету ім. Лесі Українки.

За період роботи на географічному факультеті Ярослав Мольчак створює Волинську школу географів-гідрологів, природознавців, яка займається вивченням річок Волині, явища деградації ґрунтів, впливом меліорації на довкілля, дослідженням озер, відкриває новий науковий напрямок – «географічну топоніміку».

Професора Мольчака обирають членом спеціалізованих Рад з захисту кандидатських та докторських дисертацій при Львівському національному університеті ім. Івана Франка, Київському національному університеті ім. Т. Г. Шевченка, Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича, Національному університеті водного господарства та природокористування у м. Рівне. У 1995 році вчений стає член-кореспондентом Української екологічної академії наук, а згодом – академіком.

Я. О. Мольчак, перебуваючи на посаді депутата Луцької міської Ради, був одним із активістів, який робив все необхідне, щоб перетворити Луцький державний педагогічний інститут у Волинський державний університет імені Лесі Українки (1993).

У 1997 році вчений, разом зі своїм учнем, нині професором Волинського університету, доктором географічних наук Леонідом Ільїним, подали на Соросівський конкурс навчальний посібник «Загальне землезнавство» і виграли його у двох номінаціях, отримавши премії.

Окрім наукової та громадської роботи, Я. О. Мольчак, піклуючись про розвиток природознавства у краї, відкриває в університеті нові спеціальності «Екологія» та «Землепорядкування та кадастр». Наукові розробки вченого в галузі гідрології, меліоративного і гідротехнічного будівництва експонувались на ВДНГ України та Союзу, за що він був відзначений відповідними нагородами. У цей період під його керівництвом і разом з учнями його школи виходять у світ монографії: «Клімат Шацького національного парку» (1995), «Деградація ґрунтів та шляхи підвищення їх родючості» (1998), «Глобальні катастрофи: вчора, сьогодні, завтра» (1998), «Річки Волині» (1999), «Озера Волині» (2000), «Еколого-економічні проблеми водокористування та шляхи їх вирішення» (2000), «Основні аспекти екологічної освіти працівників народногосподарського комплексу» (2000), «Український словник-довідник з екології» (2001) та ін. Видаються навчальні посібники: «Загальне землезнавство» (1997), «Навчально-польова практика з географічних дисциплін» (1999), «Еколого-економічні основи водокористування в Україні» (2000) та ін.

У липні 2000 року Ярослав Олександрович Мольчак переходить на роботу в Луцький національний технічний університет, де продовжує формувати наукову школу, готуючи кандидатів та докторів наук. Завдяки йому в університеті відкрито нові спеціальності: «Екологія», «Професійне навчання комп'ютерної технології в управлінні та навчанні», «Метрологія та стандартизація», «Охорона праці». Я. О. Мольчак зарекомендував себе як здібний керівник і був обраний на посаду декана технологічного факультету (2001 – 2005 рр.), а згодом – директора навчально-науково-виробничого інституту «Ресурсозбереження та будівництва». Він продовжує бути членом спеціалізованих вчених рад з захисту кандидатських та докторських дисертацій в Києві, Львові, Рівному, Чернівцях.

У цей період наукової діяльності вченого виходить значна кількість монографій, зокрема «Луцьк: сучасний екологічний стан та проблеми» (2003), «Річки та їх басейни в умовах техногенезу» (2004), «Оптимізація агроекологічного стану осушуваних земель шляхом використання місцевих меліорантів та добрив» (2009), «Конструктивно-географічний аналіз та оцінка природного агроресурсного потенціалу Волинської області» (2011), «Географічні умови формування якості поверхневих вод Волинської області» (2011). Під керівництвом та за редакцією Я. Мольчака виходить монографія – «Озеро Світязь: сучасний природо-господарський стан та проблеми» (2008). У співавторстві підготовлені навчальні посібники: «Еколого-економічні основи водокористування» (2007), «Основи охорони праці» (2011), «Управління охороною праці» (2012), «Основи історії науки і техніки» (2014), «Основи загальної гідрології» (2013), «Загальне землезнавство» (2017), та ін. У науковому доробку Я. О. Мольчака – 325 наукових праць, в тому числі – понад 30 посібників та монографій.

За багаторічне служіння науці і педагогічну діяльність Ярославу Олександровичу було присвоєно почесні звання і відзнаки відмінника народної освіти УРСР, відмінника освіти України. Нагороджений грамотою Верховної Ради України, нагрудним знаком «За наукові досягнення». Є заслуженим професором Луцького НТУ, був «Людиною року Волинського краю» у номінації «Професіонал року – наука» (2009 р.). За досягнення в області науки і техніки у 2013 році йому присвоєно почесне звання заслужений діяч науки і техніки України.

Поважають Ярослава Олександровича Мольчака і на його малій батьківщині. В експозиції Торчинського народного історичного музею ім. Григорія Гуртового, а також у музейній кімнаті середньої школи с. Смолигів розповідають про знаного земляка – професора Луцького національного технічного університету.

Тетяна Тищенко

Література:

Геоінформаційне моделювання та екологічна оцінка природного агроресурсного потенціалу / І. В. Андросчук [і ін.]. – Луцьк, 2014. – 268 с.

Довкілля в умовах впливу сміттєзвалищ / О. І. Бондар, Я. О. Мольчак [і ін.]. – Луцьк : ЛНТУ, 2013. – 246 с.

Еколого-економічні основи водокористування в Україні : навч. посіб. / З. В. Герасимчук, Я. О. Мольчак. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 364 с.

Еколого-економічні проблеми водокористування та шляхи їх вирішення. – Луцьк, 1999. – 207 с.

Загальне землезнавство : підручник / за ред. Я. О. Мольчак. – Луцьк : ЛНТУ, 2017. – 384 с.

Ільїн Л. В. Озера Волині: лімно-географічна характеристика / Л. В. Ільїн, Я. О. Мольчак. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 140 с.

Клімат Шацького національного парку / Я. О. Мольчак, Б. П. Клімчук, Ф. П. Тарасюк та ін. – Луцьк : Вид-во ВДУ «Вежа», 1995. – 146 с.

Мисковець І. Я. Основи загальної гідрології : навч. посіб. / І. Я. Мисковець, Я. О. Мольчак. – 2-е вид. – Луцьк : ЛНТУ, 2016. – 308 с.

Озеро Світязь: сучасний природно-господарський стан та проблеми / ред. Я. О. Мольчак. – Луцьк : ЛДТУ, 2008. – 336 с.

Оптимізація агроекологічного стану осушуваних земель шляхом використання місцевих меліорантів та добрив (на прикладі Волинської області)» / Л. Ф. Бондарчук [і ін.]. – Луцьк, РВВ ЛДТУ, 2009. – 195 с.

Перезволоженні ґрунти та їх меліорація / С. Т. Вознюк [і ін.]. – Київ, 1984. – 104 с.

Український словник – довідник з екології / В. О. Мартинюк [і ін.]. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 420 с.

Управління охороною праці : навч. посіб. / К. Н. Ткачук [і ін.]. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – 287 с.

* * *

Мольчак Я. О. Географічні умови формування якості поверхневих вод (на прикладі Волинської області) / Я. О. Мольчак, С. Г. Панькевич. – Луцьк : ЛНТУ, 2011. – 204 с.

Мольчак Я. О. Глобальні катастрофи: вчора, сьогодні, завтра / Я. О. Мольчак, В. Л. Удалов, В. С. Зубович. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 318 с.

Мольчак Я. О. Еколого-економічні основи водокористування : навч. посіб. / Я. О. Мольчак, В. О. Фесюк. – Луцьк : ЛДТУ, 2007. – 584 с.

Мольчак Я. О. Загальне землезнавство : навч. посіб. / Я. О. Мольчак, Р. Л. В. Ільїн. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 232 с.

Мольчак Я. О. Загальне землезнавство : підручник / Я. О. Мольчак, Р. Л. В. Ільїн, Л. В. Фесюк та ін. – Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2017. – 385 с.

Мольчак Я. О. Конструктивно-географічний аналіз та оцінка природного агроресурсного потенціалу Волинської області / Я. О. Мольчак. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2010. – 214 с.

Мольчак Я. О. Луцьк: сучасний екологічний стан та проблеми / Я. О. Мольчак, В. О. Фесюк, О. Ф. Картава. – Луцьк : РВВ ЛДТУ, 2003. – 488 с.

Мольчак Я. О. Оптимізація агроекологічного стану осушуваних земель шляхом використання місцевих меліорантів та добрив : (на прикладі Волинської області) / Я. О. Мольчак, Л. Ф. Бондарчук, С. П. Бондарчук. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2009. – 195 с.

Мольчак Я. О. Річки Волині / Я. О. Мольчак, Р. В. Мігас. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 176 с.

Мольчак Я. О. Річки та їх басейни в умовах техногенезу / Я. О. Мольчак, З. В. Герасимчук, І. Я. Мисковець. – Луцьк : РВВ ЛДТУ, 2004. – 336 с.

Мольчак Я. О. Формирование и расчет дождевого стока в условиях осушительных мелиораций : на примере северной части Украины и Беларуси / Я. О. Мольчак. – Луцьк : [б. м.], 1992. – 407с.

Мольчак Я. О. Аналіз динаміки мікрокліматичних показників озера Світязь та прилеглої території під впливом антропогенних чинників / Я. О. Мольчак, В. В. Ковальчук //

Проблеми Полісся : період. наук. зб / Луцький держ. тех. ун-т, Відділ екології Луцького міськвиконкому, Навчально-науково-виробничий інститут ресурсозбереження та будівництва. – Луцьк, 2007. – Т. 1. – С. 30–44.

Мольчак Я. О. Гідроекологічний стан поверхневих водних об'єктів м. Луцька / Я. О. Мольчак, В. О. Фесюк // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : матеріали наук.-практ. конф. м. Луцьк, 22–24 верес. 2005р. – Луцьк, 2005. – С. 56–64.

Мольчак Я. О. Гідрологічна характеристика та гідрохімічна оцінка оз. Світязь / Я. О. Мольчак, В. А. Фесюк // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2007. – № 11 : Шацький національний природний парк: регіональні аспекти, шляхи та напрями розвитку, Ч. 1. – С. 98–102.

Мольчак Я. О. Фізико-географічна характеристика р. Стир в межах Волинської області / Я. О. Мольчак, В. О. Фесюк // Житомирщина на зламі тисячоліть : наук. зб. "Велика Волинь". – Житомир, 2000. – Т. 21. – С. 206–207.

Божидарнік В. В. Еколого-гідрохімічна оцінка стану озера Світязь під впливом антропогенних навантажень / В. В. Божидарнік, Я. О. Мольчак, О. Ф. Картава // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2007. – № 11: Шацький національний природний парк: регіональні аспекти, шляхи та напрями розвитку, Ч. 1. – С. 102–106.

Панькевич С. Г. Гідрохімічний режим і якість води в р. Стир у межах Волинської області / С. Г. Панькевич, Я. О. Мольчак // Проблеми Полісся : період. наук. зб / Луцький держ. тех. ун-т, Відділ екології Луцького міськвиконкому, Навчально-науково-виробничий інститут ресурсозбереження та будівництва. – Луцьк, 2007. – Т. 1. – С. 48–52.

Фесюк В. О. Сучасні тенденції соціально-демографічної ситуації в м. Луцьку / В. О. Фесюк, Я. О. Мольчак, Ю. М. Барський // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 2. – С. 243–251.

* * *

Гарбарчук К. Як «син ворога народу» став академіком // Вісник. – 2006. – 27 лип. – С. 10.

Дмитрієва Н. Відновити красу і чистоту волинських річок – тільки мрія? / Н. Дмитрієва // Луцьк. замок. – 2006. – 9 берез. – С. 6.

[За значний особистий внесок] // Телерадіогазета. – 2013. – 9 жовт. – С. 2.

Ще одна відзнака професора // Діалог. – 2013. – 24 жовт. – С. 8.

Ярослав Мольчак – зачинатель волинської школи географів-гідрологів – екологів // Луцьк. замок. – 2015. – 2 квіт. – С. 7.

* * *

Ярослав Олександрович Мольчак // Професори Волинського національного університету імені Лесі Українки / упоряд. А. В. Цьось, Н. М. Сірук, С. В. Турчик ; за заг. ред. І. Я. Коцана. – Луцьк, 2010. – С. 78.

* * *

Мольчак Ярослав Олександрович [Електронний ресурс] // Луцький НТУ : сайт. – Режим доступу : <http://lutsk-ntu.com.ua/uk/molchak-yaroslav-oleksandrovich>. – Назва з екрану.

26 ГРУДНЯ

225 років від дня народження Єви Фелінської (1793–1859) – волинської письменниці, активної учасниці народно-демократичного руху

Однією з найвизначніших жінок в історії України і Польщі називають Єву Фелінську, новатора польської мемуарної жіночої творчості, активну діячку революційної діяльності визволення Польщі.

Народилася Єва Фелінська (уроджена Вендорфф) 26 грудня 1793 року у селі Узнога Слущького повіту Волинської губернії (тепер село Узнога Клецького району, Беларусь), де провела дитячі роки. Майже все життя прожила на Волині в п'ятдесяти кілометрах від Луцька. Батько її Зигмунд Вендорфф був юристом, кріпаків, землі не мав. Коли Єві було 4 роки, втратила батька, залишилась із братом під опікою матері без засобів та умов для навчання. 1800 року родина переїхала в Галичину, до родича Станіслава Вендорффа, тут вона вивчала французьку мову, багато читала, навчилася добрих манер,

захоплювалась музикою. Але коли батькова сестра вийшла заміж, одинадцятирічна Єва змушена була закінчити навчання.

У вісімнадцятирічному віці (1811 року) Єва вийшла заміж за Герарда Фелінського, шляхтича з Волині, брата польського поета Алоїза Фелінського. Після шлюбу замешкала з чоловіком у його маєтку на Волині у селі Воютині Луцького повіту. У 1820 року Герарда обрали депутатом 1-го департаменту канцелярії Волинської губернії, й родина переїхала до Житомира. Єва досить швидко пристосувалася до міського способу життя й ведення господарства, легко увійшла у світське життя Житомира, стала його безпосереднім свідком та учасником.

Із 1831 року сім'я з Житомира переїхала до Луцького повіту, де мешкала в своїх родинних маєтках. 10 січня 1833 року помирає Герард Фелінський. Єва стає єдиною опікункою шістьох дітей (трьох синів і трьох дочок), найстаршій Пауліні було 12 років. Через 4 роки по смерті чоловіка, Єва здала в оренду маєток у Воютині і переїхала до Кременця. Саме тут вона знайшла для дітей відповідні навчальні заклади. За участі Єви влітку 1837 року у Кременці була заснована школа для дівчаток з бідних родин, учителями у якій служили син і дочка Фелінської, і вона особисто теж навчала дітей читати.

Уже будучи вдовою, Єва Фелінська захопилася революційними ідеями, познайомилася з польським революціонером Шимоном Конарським і ввійшла до підпільної організації «Співдружність польського народу». Мета її діяльності полягала в поширенні освіти й національної свідомості, а також у боротьбі з денаціоналізацією поляків. Вони мріяли про «єдині вільні польські землі». Є. Фелінська стала секретарем і довіреною особою Ш. Конарського, відповідала за його листування, вела кореспонденцію французькою мовою. Єва допомагала Шимону Конарському переховуватись від російської поліції, займалася підпільною роботою, виконувала функцію зв'язкової, деякий час і сама переховувалася в Галичині. За стійкість та мужність колеги прозвали її Скеля.

За порадою Ш. Конарського Єва створила і очолила «Жіноче товариство» – першу підпільну організацію жінок на Україні та Білорусі, куди входило 20 членів, склала його програму та статут. Крім того, стала співавтором Торговельного закону для акціонерів спілки, який передбачав господарське відродження краю та залучення молоді до корисних справ і став

би зручним прикриттям для нелегальної діяльності в цілому. 1838 року за доносом зрадника заарештований і згодом розстріляний Шимон Конарський. Пізніше заарештували і Єву, яку було засуджено на довічне заслання в місто Березов Тобольської губернії з конфіскацією до казни її маєтку. Вона стала першою жінкою в історії Польщі, засудженою до заслання. Прожила тут понад два роки і встигла завоювати авторитет серед тамтешніх жителів. Саме тут почала писати щоденник «Спогади з подорожі до Сибіру» – це повна картина із життя в засланні, звичаїв старожилів Сибіру, один із перших творів жіночої мемуаристики. Пізніше (1852 року) у Вільно спогади були опубліковані й користувалися великою популярністю.

Завдяки клопотанням друзів у 1841 році Єви Фелінській дозволили переселитися до Саратова. Туди на заслання до матері приїжджали троє старших дітей. Тут вона почала займатися літературною діяльністю. Одну з перших літературних спроб – повість «Думки», було надруковано в 1843 році в журналі «Петербургский еженедельник» під псевдонімом Венеранда Кокош. Свій перший твір відправила на рецензію Михайлу Грабовському, який визнав її талант. Згодом було написано повісті «Пан депутат» – антиліберального спрямування, соціально-побутові «Герсилія», «Помилка», «Племінниця і тітка».

У травні 1844 року на клопотання друзів Є. Фелінській прийшов дозвіл повернутися на Волинь. Далі займалась літературною творчістю, якою опікувався знаменитий польський літератор Й. І. Крашевський. Він друкував її твори в журналі «Атенеум», редактором якого був. Для історії є цінним її книга «Пам'ятки з життя» (Вільно, 1860 р.), де зображено історію, звичаї і побут Волині і Литви кінця XVIII – поч. XIX століть. Коло досліджених проблем, виклад та авторська своєрідність дозволяє віднести «Пам'ятки з життя» Є. Фелінської до найвидатніших творів волинських письменників. Її творами зачитувалися. Слава про неї лунала в Англії, Ісландії. Її називали однією з найвидатніших жінок Волині. На жаль, усі твори Єви Фелінської зберігаються в бібліотеках Вільнюса та Любліна.

Ім'я Єви Фелінської носить Національно-культурне товариство у Луцьку.

Після повернення із заслання на Волинь вона прожила у селі Воютин аж до самої смерті, до 20 грудня 1859 року. Похована в селі Скірче Горохівського району, на католицькому цвинтарі.

Наталія Карабін

Література:

Білявська В. "Спогади про подорож до Сибіру, перебування в Березові та в Саратові" Єви Фелінської : генеалогічний аспект / В. Білявська // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луць, 2013. – № 28(277) : Філологічні науки. Літературознавство. – С. 3–7.

Карліна О. Жінки в громадянському житті Волині в 30–60-х рр. XIX ст. / О. Карліна // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2014. – №7(284) : Історичні науки. – С. 13–19.

Козар Н. Родина Фелінських: до питання про реконструкцію фонду фонду у збірці Волинського краєзнавчого музею / Н. Козар // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.–краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 110–111.

Кравченко С. І. Єва Фелінська: доля та творчість / С. І. Кравченко // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. / упоряд Н. Г. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 29–30.

Бондер А. Єва Фелінська – патріотка, матір, письменниця / А. Бондер // Волин. монітор. – 2013. – 19 груд. – С. 8.

Зайчук Г. Невідомі факти про родину Фелінських / Г. Байчук // Волин. монітор. – 2010. – 21 жовт. – С. 5.

Станько–Присяжнюк А. Натхненниця / А. Станько–Присяжнюк // Волин. газета. – 2008. – 24 квіт.

Ступніцька Х. Мої враження від перебування в Україні / Х. Ступніцька // Волин. монітор. – 2014. – 26 черв. – С. 2.

Товариству польської культури імені Єви Фелінської 20 років // Волин. монітор. – 2011. – 10 листоп. – С. 1, 2, 3.

У ці дні колись: перша волинська письменниця жила у Воютині // Волинь. – 2003. – 25 груд.

* * *

Фелінська Єва // Літературна карта Волині : бібліогр. покажч. – Луцьк, 1988. – С. 17.

* * *

Фелінська Єва (1793–1859). Луцьк [Електронний ресурс] // Історична Волинь: сайт. – Режим доступу : <http://istvolyn.info/index.php?option>. – Назва з екрану.

XXX

600 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про село Забороль, тепер Луцького району (1418)

Село Забороль простяглося на захід від обласного центру вздовж Володимиро-Волинської шосейної дороги. За однією з версій, його назва походить від давньоруського слова «заборол/о», яким називали укріплення верхньої частини фортечної стіни чи валу, що мало вигляд щита з дерев'яних колод або дощок, між якими лишалися щілини для стрільби. Цей варіант назви може бути підставою для гіпотези про давніше походження поселення, можливо, з часів Київської Русі.

Як «Заборольи» відоме 1418 року. Село називають в числі інших близьких до Луцька поселень, які в січні-лютому 1429 року приймали гостей велелюдного політичного форуму – так званого Луцького з'їзду європейських монархів. У 1545 році при ревізії Луцького замку записано, що жителі Забороля виконували господарські роботи на Красному: мостили «лавки» на річці Стир, відбували в Луцькому замку повинність возами, обгороджували «пруттям» ставки для риби. Крім цього, селяни платили податки зерном, медом, воском, хутром, пряжею, худобою, птицею та грошима.

Згідно особистого рішення польського короля документом від 25 листопада 1565 року оголошувалося про введення заможного волинського шляхтича, королівського маршалка Михайла Єловича Малинського в маєток Борзобагатих в Забороль. Згідно з реєстром поборовим Луцького повіту з 1570 року Михайло Єло-Малинський з маєтку Забороля вносить плату за 46 димів і 4 городи. Також у XVI столітті частиною цього села володіли шляхтичі Козинські.

У ході повстання на Волині під проводом Криштофа Косинського, десятки жителів цього волинського села вступили до козацьких загонів. Улітку і восени 1648 року місцеве населення підтримало повстанців полковника Колодки, які діяли поблизу Луцька. Про ті героїчні часи свідчить Козацький курган у цьому селі.

Новими власниками Забороля була родина Чарнецьких. Десь у середині XVIII століття на заборольській землі Стефаном Чарнецьким був зведений ренесансовий палацик або, як його називали, – польський «дворек». У цей час були побудовані великі льохи й підземні ходи. За народними переказами один із таких ходів з'єднував цю будівлю з підземеллями Луцького замку. У кінці того ж століття палацик разом з каплицею були реконструйовані архітектором з Дубна Генриком Ітаром. Був тут також парк, який закладався у кінці XVIII століття Олізарами – власниками села Забороль разом із хутірцем Козин. На початку XIX століття парк реконструював умілий садівник ірландського походження Діонізій Мікклер.

У 1812 році біля Забороля проходила лінія розмежування російських і наполеонівських військ. Бойові дії завдали селу великої шкоди. Проте це була нагода панам Чарнецьким знову перебудувати свій «палацик», цього разу в псевдоготичному стилі. Деякий час панська оселя належала пану Чацькому. Він належав до масонських кіл і турбувався станом освіти простих людей.

У другій половині XIX століття Ф. Ф. Домбровський збудував у селі паровий млин, який щороку перемелював 100 тисяч пудів зерна. З 1911 року у Заборолі діяла школа – однокласне училище, директором якого був росіянин Г. М. Рубанов. Був у селі й шинок-монополюк №565. За переписом 1911 року в селі було 720 жителів. Значна частина селян працювала на панів Шлеммерів, які з 1859 стали власниками заборольського палацика. Поміщиця Софія Шлеммер володіла 1291 десятиною землі, розкішним парком, величезним городом, лісом, рибним ставком. Родина панів Шлеммерів овіяна легендами. Одна з них розповідає про Марію, яку під час Російсько-турецької війни 1877–1878 років солдат Михайло Саенко врятував від смерті чотирирічною дівчинкою. Через деякий час вона в Луцьку познайомилась з корнетом

Олександром Шлеммером. Вони одружилися, і Айше-Марія стала господинею Заборольського маєтку. Її сини Павло та Георгій під час революції 1917–1921 років воювали проти червоноармійських формувань.

У 1894 році стараннями священика Миколи Ковальського була побудована капличка на честь заручин імператора Миколи II та Олександри Федорівни. Для цієї каплички московські хорунгвісти подарували старовинний образ Святителя і Миколая Чудотворця Мирлікійського. А 1908 року поблизу старої церкви освятили місце для будівництва нового Свято-Богородичного храму, перше богослужіння у якому відбулося у грудні 1912 року.

У ХХ столітті над селом кривавими смерчами пронеслися дві світові війни, забравши сотні життів заборольчан та обездоливши майже кожна родину. Коли в Києві була проголошена незалежна Україна на чолі з Центральною Радою, кілька заборольських чоловіків зі зброєю в руках стали на її захист. А влітку 1920 року Волинь зайняли червоноармійці Першої кінної армії. Один, з пораних старшин, донський козак Олександр Любимов, був урятований від розстрілу поляками заборольчанкою Ксенією Шлеммер, одужав і став учителем у школі. В роки окупації Волині Польщею (1920–1939) в селі діяли осередки «Просвіти», Організації Українських Націоналістів (ОУН), Комуністичної партії Західної України (КПЗУ).

У вересні 1939-го в Заборолі утвердилася радянська влада. Дітей почали навчати українською мовою, освіта стала обов'язковою для всіх. У 1940 році було засновано перший колгосп. Не всі селяни були згодні з колективним господарюванням. Почалися арешти патріотів і насильне виселення сімей у Сибір. Будь-яке слово про незалежність України вважалося злочином. У 1941 році в Заборолі під проводом ОУН була створена боївка самооборони на захист від німецьких загарбників, а восени 1942 року вона влилася до складу Української Повстанської Армії. 23 червня 1942 року органи НКВД розстріляли в Луцькій тюрмі біля чотирьох тисяч політв'язнів, серед яких 32 жителі Заборолі. Впродовж нацистської окупації в селі було розстріляно 46 чоловік, спалено 77 житлових будинків. На початку березня 1944 року в село вступили радянські війська 188-го Аргунського стрілецького

полку 106-ї дивізії. На фронт мобілізували 114 чоловік, з яких 49 не повернулись додому живими. А 48 заборольчан – воїнів УПА загинули в боях з німецькими і московськими окупантами. Їхні імена та прізвиська викарбувані на пам'ятнику, встановленому односельчанами в центрі села у 1995 році та оновленому у 2016-му.

З 1970 року на території села функціонує середня загальноосвітня школа I–III ступеня. У 1991 році заборольчани одногласно проголосували за Незалежність України.

У роки незалежності жителі Заборолі не залишаються байдужими до подій, які відбуваються в нашій країні. А місцевий цвинтар став місцем вічного спочинку для Сергія Помінкевича – міліціонера роти патрульної служби міліції особливого призначення «Світязь» УМВС України в Волинській області, який загинув на буремному Сході у 2014 році.

У 2017 році було створено Заборольську об'єднану територіальну громаду, до складу якої входять 4 сільських рад з центром у цьому населеному пункті.

Алла Сахнюк

Література:

Байда Т. Забороль – наше рідне село / Т. Байда, Г. Мялковська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 60 с.

Волинь туристська : путівник. – Львів : Каменяр, 1975. – 126 с.

Про село Забороль Луцького району – с. 70.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ, 1970. – 746 с.

Про село Забороль Луцького району – с. 452.

Кирильчук Є. І. Нові обриси села / Є. І. Кирильчук / літ. запис Є. Я. Хотимчука. – Київ: Знання, 1987. – 47 с.

Про село Забороль Луцького району – с. 35–37.

Селянський рух на Україні, 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів. — Київ : Наук. думка, 1993. — 533 с.

Про село Забороль Луцького району – с. 374, 377, 386, 394, 409, 414, 418, 419, 425, 449, 452, 457, 462, 465, 467, 469.

Бірюліна О. Документальні джерела про село Забороль Луцького району / О. Бірюліна // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район : історія, сучасність, перспективи :

матеріали ХХІ обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-річчю Незалежності України, 40-річчю Луцького району та 50-річчю Торчинського нар. іст. музею. – Луцьк, 2007. – Вип. 22. – С. 85–86.

Гуртовий Г. Забороль на сходинах віків / Г. Гуртовий // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об'єднання «Волинське братство». – Київ, 2005. – Вип. 5. – С. 210–216.

Заборольська сільська рада // Луцький район : минуле і сучасність. – Луцьк, 2001. – С. 48–49.

Гуртовий Г. Забороль на сходинах віків / Г. Гуртовий // Слава праці. – 1999. – 11, 25 верес. ; 2 жовт.

Марценюк І. Іменини Забороля / І. Марценюк // Слава праці. – 1999. – 11 груд. – С. 2, 4.

Поліщук І. Історія села – жива / І. Поліщук // Слава праці. – 2010. – 23 берез. – С. 4.

Хижук О. Заборольський храм / О. Хижук // Волин. єпарх. відом. – 2007. – №1. – С. 1.

Юхименко С. Забороль / С. Юхименко // Слава праці. – 1980. – 26 лип.

* * *

Цинкаловський О. Забороль / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. I. – С. 410.

Шульгач В. П. Забороль / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 50.

500 РОКІВ

від часу першої згадки про село Одереди, тепер Ківерцівського району (1518)

Одереди – давнє волинське село, колись Дубенського повіту Олицької волості, нині Покащівської сільради з населенням близько 350 чоловік. Географічно село розташоване на схід від смт. Олика, на рівнинній території. Село було залюднене в епоху пізнього палеоліту, про що свідчать знайдені крем'яні знаряддя праці. На околиці села збережені залишки курганів давньоруського часу.

Ойконіміст В. Шульгач в етимологічному словнику-довіднику "Ойконімія Волині" тлумачить назву "Одєради" як апелюєтв особового імені. Народна творчість виводить назву села від легенд місцевого населення про зібрання люду на "Раду".

Документально Одєради зафіксовані 1518 року у "Привілеї" польського короля Сигізмунда I Старого на володіння маєтком за вислугу князеві Петрові Острожецькому (з с. Острожець під Луцьком), потомку князя Головня.

1529 року польський король присуджує князеві Петрові Острожецькому дві частини маєтків на "Дерні і Одєради". Після його смерті у 1538 році Одєради знаходяться у власності його сина Федора Петровича, який за "Ревізією" Луцького замку був зобов'язаний забезпечувати дві городні. Останнім власником Одєрад з князів Острожецьких був Андрій Федорович, який платив з Одєрад за 7 димів, 4 городників, 2 бояр (служилих людеї).

Після його смерті близько 1568 року згідно тестаменту його дружина Анастасія Єло-Малинська прибрала на себе всі маєтки покійного чоловіка, які входили до Острожецького ключа (серед них і Одєради). Рід князів Острожецьких вигас близько 1585 року.

У селі розвивалися ремесла, зокрема ткацьке виробництво. У 1569 році кілька селян сіл Одєради і Дерно вивезли на продаж "три тисячі прядива". На цей період одна частина Одєрад належали до власності княгині Марії Буремельської, яка платила з 1 диму. Під час татарського нападу 1575 року з с. Одєрад був забраний ясир із п'яти родин.

У 1583 році завдяки шлюбній політиці відомих магнатських родин, зокрема, князів Острозьких і Радзивіллів, частина Одєрад стала власністю Радзивіллів і перейшла до Олики, де знаходилась їх резиденція. Олицька частина Одєрад нараховувала 5 димів, які забезпечували діяльність Олицького костелу Петра і Павла.

У 1629 році згідно подимного тарифу за (А. Барановичем) в Одєрадах нараховувалось 12 димів.

Наприкінці XIX століття в Одєрадах було 48 домів і 300 жителів.

Тамара Садовник

Література:

Волинські та поліські села в народних переказах : зб. народних топонімічних переказів Західної Волині та Західного Полісся / укл. Н. Шкляєва. – Луцьк : Терен, 2014. – 384 с.

Про село Одеради Ківерцівського району – с. 295.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ, 1970. – 746 с.

Про село Одеради Ківерцівського району – с. 10, 454.

Одерадівська сільська рада // Луцький район: минуле і сучасне. – Луцьк, 2001. – С. 62–63.

* * *

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : краєзн. словник – від найдавніших часів до 1914 р. – Т. 2. – Вінніпег, 1986. – 578 с.

Про село Одеради Ківерцівського району – с. 160.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимологічний слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ : Кий, 2001. – 189 с.

Про село Одеради Ківерцівського району – с. 98.

500 РОКІВ

**від часу першої писемної згадки про село Котів,
тепер Ківерцівського району**

(1518)

Котів – одне з давніх волинських сіл колись Луцького повіту Хорлупської волості. Котів – єдине село в Ківерцівському районі, де немає шляхової інфраструктури, нині в ньому проживає близько 500 чоловік. Учений В. Шульгач в етимологічному словнику "Ойконімія Волині" виводить назву села від антропоніма "Кот", що нині ідентифікується як сучасне волинське прізвище "Кіт". Документально село вперше згадується під 1518 роком у "Грамоті" польського короля Сигізмунда Старого як власність князя Константина Івановича Острозького, а пізніше його сина Іллі (Ілії).

Підтвердження згадки про Котів під 1518 роком знаходимо в документі, писаному у Вільно 1541 року: "Троцький воеводич князь Василь Костянтинович Острозький видає вдові брата Іллі княгині Беаті Острозький зізнання про отримання ним від короля Сигізмунда I документи на маєтки, що залишилися після його батька – "привілей короля його милості

на Котів і на Розничі". Князь Ілля Острозький платив податки від 23 димів. Після смерті князя Іллі Острозького у 1539 році Котів разом з іншими маєтками згідно тестаменту (заповіту) перейшов до його дружини Беати з Костелець. Згідно "Ревізії" Луцького замку 1545 року князь Ілля змушений був утримувати з городні Луцького замку.

У XVI–XVII століттях серед промислів, якими займалися мешканці Котова, найбільш успішним був поташний. Основним матеріалом для виготовлення поташу слугував попіл, який отримували при спаленні деревини в спеціальних пристосуваннях – будах. Оскільки Котів був оточений лісами, в джерелах фіксується "Котівський ліс", який належав князю Костянтину Острозькому. Львівський купець Яцко Стецкович, орендуючи у князя ліси, зобов'язувався довести виробництво поташу до 300 лаштів, сплачуючи по 3 злотих з кожного лашту на користь власника лісу. Пізніше Яцко Стецкович передав право оренди на буду в Котівському лісі міщанину Андрію Купчину. Про цей факт свідчить документ від 30 січня 1564 року, писаний у Луцьку.

Згідно "Інвентаря" 1620 року про співвідношення підсусідків і комірників до тяглих господарств у маєтку князя Острозького у Котові нараховувалось 64 тяглих господарств і 2 халупника. За подимним тарифом 1629 року Котів був приватновласницьким, у ньому нараховувалось 82 дими.

Друга половина XVI – перша половина XVII ст. в соціальній історії України була ерою селянського відходу. Міграції селян із маєтків (втечі, переходи) стали найпоширенішою формою селянського протесту. Документи фіксують про втечу селян з с. Котів у 1635, 1643 роках. Наприкінці XIX століття в Котові нараховувалось 37 домів, близько 500 жителів. Дерев'яна церква була споруджена у 1816 році.

У Державному архіві Волинської області збереглися метричні книги парафії церкви Святої Параскеви за кінець XIX – початку XX століття.

Тамара Садовник

Література:

Селянський рух на Україні 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів. – Київ : Наук. думка, 1993. – 534 с.

Див. Географічний покажчик.

Пахолок Л. Чому молодіє село Котів? / Л. Пахолок // Рад. Волинь. – 1988. – 23 верес.

* * *

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. / упоряд. В. М. Гика. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про село Котів Ківерцівського району – с. 542.

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини / Я. О. Пура. – Львів : Світ, 1990. – 144 с.

Про село Котів Ківерцівського району – с. 48.

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : краєзн. словник. – Т. 1. – Вінніпег, 1984. – 600 с.

Про село Котів Ківерцівського району – с. 549

475 РОКІВ

**від часу першої писемної згадки про село Годовичі (Годевичі),
тепер Турійського району
(1543)**

Годовичі – давнє волинське село, колись Ковельського повіту Мацеївської волості Волинської губернії, розташоване на відстані 60 км від Ковеля. Село було залюднене в епоху пізнього палеоліту, про що свідчать знайдені на його території крем'яні знаряддя праці.

Ойконіміст В. Шульгач в етимологічному словнику "Ойконімія Волині" виводить назву села від множинної форми патроніма "Годевич".

Документально Годовичі засвідчені в "Грамоті" польського короля Сигізмунда I Старого, писаній 4–10 березня 1543 року у Вільно. На цей час село було у власності ковельського старости Василя Михайловича Сангушка і входило до складу потужного ковельського маєтку – "Із замком Ковель... – з селами Миляновичі, Паридуби, Шайно, Сомин, Турійськ, Годевичі..." Годовичі знаходились на відстані 2 версти від Милянович.

У "Грамоті" мова йде про обмін вищеназваних сіл князя Василя Сангушка на землі королеви Бони у Литві (волесть

Горвол, двори Смольняни і Обольці). Після смерті королеви Бони у 1557 році вся її власність у польській державі перейшли до "казни" (королівській власності).

У 1564 році Годовичі переходять у власність руського князя, воеводи, вигнанця з Росії Андрія Курбського згідно "Грамоти" про пожалування ковельського маєтку (з переліком сіл, серед них Годовичі) на "вечные времена". Від Годович князь Курбський платив податки від 10 ланів і 3-х городників. Джерела називають імена двох жителів села – Павла і Шимка Годовицьких. Після смерті Андрія Курбського Годовичі знову переходять до королівської власності. На цей час частина землі в Годовичах знаходилась у власності дворянина Яроша Куликовського. Згідно "Уставу на волоки" (1557) в Годовичах нараховувалось 52 волоки (ділянка землі площею 30 моргів або 16,8 га), з кожної платили податок по 1 флорину 20 грошей. Однією волокою володів гайдук, дві волоки належали сільській корчмі, половина – вїту. Ці дані свідчать, що на той час Годовичі були середнім селом.

Реєстр 1576 року містить інформацію про ремісничу діяльність на теренах Ковельського староства, зокрема п'яти вїтвїств, Годовичі входило до Миляновицького, яке нараховувало 28 ремісників-бондарів, колісників, кушнірів.

Годовичі згадуються у грамоті від 28 травня 1567 року, писаній у Володимирі "Скарга від імені кн. Андрія Курбського на бояр кн. Льва Сангушка про напад на паридубського вїта Нецея під час перегону призначеної для продажу череди волів з Миляновицького фільварку Курбського до Гданська".

Відповідно до подимного тарифу 1629 року, у Годовичах нараховувалось 7 димів (дворищ). З 1648 року село належало до ковельського старости Криштофа Опалінського, з XIX століття стало "державним".

Документи фіксують випадки втечі селян із села. У 1645 році засвідчена втеча підданих Мартина Богушевського з с. Годовичі до маєтку Петра Суходольського с. Маковичі Володимирського повіту. Наприкінці XIX століття в Годовичах нараховувалось 56 домів, 416 жителів. У 1906 році село належало до Мацеївської волості Ковельського повіту, нараховувало 77 дворів, 546 мешканців. Нині у Годовичах проживає 240 осіб.

У Державному архіві Волинської області знаходяться метричні книги церкви Вознесіння Господнього с. Милянєвичі ХІХ – початку ХХ століття, прихожанами якої стали жителі с. Годовичі.

Тамара Садовник

Література:

Волинські та поліські села в народних переказах : збірник народних топонімічних переказів Західної Волині та Західного Полісся / укл. Н. Шкляєва. – Луцьк : Терен, 2014. – 384 с.

Про село Годовичі Турійського району – с. 162–163.

Ольховський І. А. Кривава Волинь. Українсько-польське протистояння на теренах Любомльського та Шацького районів у 1939–1945 роках / І. А. Ольховський. – Київ : Гарт, 2008. – Кн. 2. – 248 с.

Про село Годовичі Турійського району – с. 158–159.

Ярмолюк З. П. Від витоків річки Неретва до озера Сомино : іст.-краєзн. нариси. – Луцьк : Вол. обл. друк., 2002. – 136 с.

Про село Годовичі Турійського району – с. 89–92.

Дем'янчук–Шалапай Т. Мої Годовичі / Т. Дем'янчук–Шалапай // Народ. слово. – 2008. – 13 верес. – С. 5.

* * *

Волинська область : адміністративно-територіальний поділ на 1 липня 1981. – Львів : Каменярь, 1981. – 134 с.

Село Годовичі Турійського району – с. 52.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. / упоряд. Гика В. М. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про село Годовичі Турійського району – с. 527.

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : краєзн. сл. / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – 600 с.

Про село Годовичі Турійського району – с. 282.

* * *

Годовичі [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0>. – Назва з екрану.

475 РОКІВ

**від часу першої писемної згадки про село Серкізів,
тепер Турійського району
(1543)**

Серкізів – давнє волинське село, колись Новодвірської волості Володимирського повіту Волинської губернії. Нині в Серкізові проживають 36 мешканців, 18 дворів утворюють одну вулицю. Село розташоване за 27 км. від районного центру та залізничної станції Турійськ.

Знахідки крем'яних знарядь праці на території села свідчать, що село було залюднене в епоху бронзи. На околиці Серкізова знаходилось городище, обстежене у 30-х роках ХХ століття (за О. Цинкаловським).

Ойконіміст В. Шульгач зазначає, що Серкізів є похідним від антропоніма "Серкіз", який нині є сучасним прізвиськом на Рівненщині. У писемних джерелах Серкізів згадується під 1543 роком – в "...Серькизове". В 1570 році Серкізів разом з Маковичами і Новим Двором утворювали ключ сіл і були у власності Миколая Домбровського.

Під час збирання чопового податку в 1576 році згадується "местечко убогоє" Серкізів Григорія Колмовського, яке мало міський статус. Надалі Серкізів продовжував бути містом на магдебурзькому праві, яким керував війт. У 1582 році війтом Серкізова був Іван Лядвич, відомий з торгової грамоти, писаної у Володимирі 1582 року – "Скарга Григорія Колмовського на осьмиговського урядника Себастьяна Мілевського про напад на підданих Колмовського з села Макович і міста Серкізова, які їхали на Полісся за Кобрин "для закупівлі хмелю".

У 1577 році власник Серкізова Григорій Юркович Колмовський, згідно податкового збору, платив за 8 димів і 4-х городів. За "Переписом" русько-литовського війська 1528 року і "Ревізією" Луцького замку 1545 року Колмовські відносилися до дрібної шляхти і виставляли по 4 вершники під час військових дій.

Документ, писаний у м. Володимирі 8 серпня 1589 року засвідчує, що на цей час Серкізів продовжує існувати як місто. У "Скарзі служебника кн. Януша Заславського Матія Бруцького на Киселинського урядника Кирдеїв-Мильських про напад на підданих Заславського під м. Серкізовом під час перегону волів

на ярмарок до Лукова" Серкізів виступає як місто, яке знаходилось на торговому шляху до містечка Луків, де відбувались два ярмарки на рік і з'їзджались селяни з навколишніх сіл.

У 1587 році у Серкізові сталася велика пожежа, багато дворів було знищено.

У XVI–XVIII століттях однією з форм соціального протесту проти панів була втеча дворових селян. У 1587 році зафіксовані втечі чотирьох підданих князя Олександра Пронського до маєтку Григорія Колмовського. У 1591 році документально зафіксовані втечі підданих Григорія Колмовського з Серкізіва до інших маєтків.

Згідно подимного тарифу 1629 року (за О. Барановичем) у Серкізові нараховувалось 22 дими. Серкізів носив статус міста, власницею якого була Агнешка Судохольська.

Під час Визвольної війни 1648–1654 років у районі Серкізівського ключа (села Серкізів, Новий Двір, Маковичі) діяв загін селян проти польської шляхти.

У XIX–XX століттях Серкізів вигасає.

Тамара Садовник

Література:

Весілля у селі Серкізів : записала та транскрибувала Людмила Гапон // Фольклористичні зошити. – Луцьк : Вежа, 2005. – Вип. 8. – С. 119–148.

Ольховський І. А. Кривава Волинь. Кн. 2 : Українсько-польське протистояння на теренах Турійського району Волинської області у 939–1945 роках / І. А. Ольховський. – Київ : ГАРТ, 2011. – 342 с. : іл.

Про село Серкізів Турійського району – с. 156–158.

Селянський рух на Україні, 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів. — Київ : Наук. думка, 1993. — 533 с.

Про село Серкізів Турійського району – с. 385, 389, 411.

Ярмолюк З. П. Серкізів / З. П. Ярмолюк // Ярмолюк З. П. Від села Радовичі до річки Стохід : іст.-краєзн. нариси / З. П. Ярмолюк. – Луцьк, 2001. – С. 73–75.

Зубчук К. А колись Серкізів мав статус міста / К. Зубчук // Волинь-нова. – 2012. – 22 груд. – С. 11.

Лук'янчук Я. Радіофікація сіл / Я. Лук'янчук, М. Шворак // Рад. Волинь. – 1957. – 10 лют.

* * *

Цинкаловський О. Серкізів / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 361.

Шульгач В. П. Серкізів / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 124.

* * *

Серкізів [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

Серкізів. Турійський район на карті України [Електронний ресурс] // Find Your Soulmate : сайт. – Режим доступу : https://ua.igotoworld.com/ua/poi_map/empty.htm?geoObjectId=408599. – Назва з екрану.

450 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про село Сошичне тепер Камінь-Каширського району, (1568)

Село Сошичне Камінь-Каширського району розташоване за 20 км на південь від районного центру.

Писемна згадка про Сошичне (тоді – Сушично) датована 16 грудня 1568 року записом у давній люстрації краю. Він засвідчує, що тодішні ревізори не могли об'їхати всі «сушиченські ґрунти» через непрохідні болота. Відповідно, одна із версій назви села тлумачить її походження від слова «суша», тобто від піщаного підвищення серед боліт.

Інша писемна згадка про село датується 1636 роком. Тоді князь Заславський послав озброєний загін із 200 татар, волохів, які були в нього на службі, на єпископське село Сушично. Під час набігу селяни зазнали великої наруги і грабувань.

Археологічні пам'ятки, знайдені в околицях села, свідчать про давність цього поселення. Приміром, виявлені тут крем'яні сокири мають вік не менше 4–5 тисяч років. Крім того, в одному з урочищ на початку ХХ століття було знайдено залізний

наконечник списа. О. Цинкаловський зазначав, що наконечник був залізний, інкрустований сріблом, на якому містився напис готською мовою «тідляріс», тобто «міцний їздець». Також Цинкаловський особисто знайшов тут інший залізний спис, хоча без прикрас і написів. На початку XIX століття Сошичне із своїми землями належало поміщикам Ползиковим. До 1830 року село перебувало у володінні графа Іллінського, згодом перейшло до графа Коммара. З 1875 року маєток по-спадковості дістався графині де-Моні, яка проживала у Франції. Разом з маєтком її власністю стали земельні угіддя та кріпосні селяни. До 1892 року маєток був в оренді, а пізніше ним управляв довірений графині – дехто Ягеллович.

У кінці XIX століття село належало до Ковельського повіту Волинської губернії.

На початку XX століття Сошичне стало центром однойменної волості, до якої входило 13 сіл. У 1907 року в селі налічувалося 212 дворів і проживало 1326 чоловік. Діяла земська поштова станція, паровий млин, тартак.

У 1923 році у селі працювала 3-класна, а згодом 6-класна школа; навчання проводилось польською мовою. У жовтні 1939 року відкрилася семирічна школа, в листопаді цього ж року – школа для ліквідації неписьменності.

У роки нацистської окупації сільських юнаків і дівчат насильно відправляли на роботу в Німеччину; 5 чоловік із Сошичного були оstarбайтерами.

Трагічною сторінкою в історії села став вересень 1943 року: тоді фашистським каральним загonom було спалено 8 дворів і розстріляно 20 жителів, яких звинувачували у пограбуванні продовольчих складів на залізничному вокзалі в Камені-Каширському.

У червні 1945 року була відбудована залізниця Ковель – Камінь-Каширський. Виконуючи трудову повинність, на відбудові колії, котра пролягала через село, працювали й жителі Сошичного. З 1950 року у селі функціонувала дільнична лікарня на 25 місць. Нині діє лікарська амбулаторія, стоматологічний, фізіотерапевтичний, маніпуляційний та інші кабінети. У 1986 році було зведене приміщення Будинку культури із залом на 198 місць та бібліотекою.

Нинішня школа побудована в 1977 році.

Церква Різдва Пресвятої Богородиці – пам'ятка архітектури місцевого значення. Збудована в 1902 році із старої дзвіниці; згодом була перебудована і набрала сучасного вигляду. Попередня церква з 1762 року згоріла від блискавки в 1895 році. Із жовтня 2009 року настоятелем храму є отець Георгій Кузьмич.

У Сошичному народився генерал П. М. Калиновський. У 1943 році він викладав у військовій академії Генерального штабу. Кандидат воєнних наук, доцент.

На північно-східній стороні від села бере початок річка Сукачі, права притока Турії. Її довжина – 16 км. Поблизу знаходяться озера Заболоцьке, Наболоцьке, Скоморське. Озеро Заболоцьке карстового походження; найглибше на Камінь-Каширщині. В околицях села знаходяться такі урочища: Берви, Борова Яма, Вульшина, Заболоття, Заболото, Завішка, Задовження, Довгий Ліс, Заєзи, Жоротин, Клев, Млинище, Ступа, Савийон, Підмістя, Плави, Хмелище, Яблунька тощо. Всі вони до 50-х років ХХ століття були хуторами.

До складу Сошиченської сільської ради входить село Запруддя, пов'язане з перебуванням родини Косачів на Волині.

Степан Каменчук

Література:

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ, 1970 – 746 с.

Про село Сошичне Камінь-Каширського району – с. 269.

Селянський рух на Україні, 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів. – Київ : Наук. думка, 1993. – 533 с.

Про село Сошичне Камінь-Каширського району – с. 464.

Денисюк В. Т. Сошичне / В. Т. Денисюк // Денисюк В. Т. Літопис Камінь-Каширщини / В. Т. Денисюк ; ред. Б. Й. Заброварний. – Луцьк, 2001. – С. 465–470.

Штинько В. Не зрадили батьківській вірі : Різдво-Богородична церква у с. Сошичне Камінь-Каширського району / В. Штинько, Є. Ковальчук // Штинько В. Волинь: храми і люди : краєзн. нарис / В. Штинько, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2010. – С. 263–267.

* * *

Каталог метричних книг Державного архіву Волинської області (1600–1933) : довід. вид. / В. Гика, Т. Положенцева, О. Новосад, І. Вронська. – Луцьк : Надстир'я, 2009. – 584 с.

Про село Сошичне Камінь-Каширського району – с. 149, 154, 156, 188, 198, 216, 292.

Цинкаловський О. Сушишно / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : краєзн. словник – від найдавніших часів до 1914 р.– Вінніпер, 1986. – Т. 2. – С. 426.

Suszyszno // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. — Warszawa: Filip Sulimierski i Władysław Walewski, 1890. — Т. XI: Sochaczew — Szlubowska Wola. (пол.)

* * *

Козак Д. Н.Готські скарби Волині початку раннього середньовіччя [Електронний ресурс] // Волинські старожитності : сайт. – Режим доступу : http://vf-ndc-oasu.ucoz.ru/publ/kozak_d_n_gotski_skarbi_volini_pochatku_rannogo_serednovichchja/20-1-0-192. – Назва з екрану.

Сошичне, Камінь-Каширський район, Волинська область [Електронний ресурс] // Історія міст і сіл УРСР : сайт. – Режим доступу : <http://ukrssr.com.ua/volinska/kaminkashirskiy/soshichne-kamin-kashirskiy>. – Назва з екрану.

Сошичне [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%>. – Назва з екрану.

350 РОКІВ

від часу надання магдебурзького права містечку Оздютичі, тепер село Озютичі Локачинського району (1668)

Озютичі – село Локачинського району Волинської області. Розташоване на правому березі річки Турія, неподалік її витоків. Є центром однойменної сільської ради, куди ще входить село Запуст. Сучасна назва села дещо відмінна від історичної – в документах минулих століть поселення називалось *Оздютичі* та *Ozdziutycze*.

Станом на 2001 рік у селі проживало 428 мешканців. Невеликою була чисельність населення у 1629 році, коли, згідно тарифу про подимне, в селі зафіксували 40 осель, а це близько 250-300 мешканців. На початку XVIII століття парафія церкви Різдва Богородиці в *Оздютичах* нараховувала 50 господарів (голів сімейств). За даними О. Цинкаловського, в кінці XIX століття у містечку було 109 осель і 811 мешканців. Найбільша кількість населення спостерігалась у період II Речі Посполитої – 1015 мешканців, серед яких переважало єврейське населення. Через масове знищення євреїв під час німецької окупації в Другу Світову війну кількість населення Оздютич суттєво зменшилась.

З проханням про надання магдебурзького права для «*містечка Оздютичі*» звернувся до короля Яна Казимира королівський ротмістр і чернігівський ловчий Станіслав Суходольський, дідич поселення. В результаті, 30 січня 1668 року, під час проведення Варшавського коронного генерального сейму, *Оздютичі* отримали підтвердження міського статусу.

За польськомовним королівський привілеєм міський уряд *Оздютичів* отримував право здійснювати судочинство в цивільних і кримінальних справах. Уряд містечка мав складатися з 6 райців і 6 присяглих лавників (судової гілки). Персональний склад міського уряду разом із війтом на його чолі затверджував власник (дідич) містечка. Крім того, з-поміж себе райці мали висунути ще двох кандидатів, одного з яких дідич затверджував бурмістром (старшим серед райців). Таким чином, у 1668 році Оздютичі отримали неповне міське самоврядування, за яким їх власник мав змогу впливати на формування органу міського управління.

Згідно з тогочасним привілеєм міське право дозволяло містечку засновувати свої купецькі колегії і ремісничі цехи. Для ведення торговельних операцій запроваджувалися два щотижневі торги (у п'ятницю і в недільний день), та три щорічні ярмарки – на Водохреще, Юрія Змієборця, Успіння Пресвятої Богородиці («*або по руську – Зільної*»).

Для затвердження своїх листів та інших публічних актів міському уряду надавалась інсигнія – печатка з гербом. Про зображення герба в привілеї не повідомлялось, місце на пергаментному документі, де мав бути рисунок, так і залишилося порожнім.

Щоправда Озютичі й у раніші роки вже називають містечком. Відомо, наприклад, що подимний податок 1653 року з *Оздютич* сплачувала міська єврейська громада. Запровадити міське право міг лише тогочасний власник Озютич. Розглянемо, хто володів поселенням до часу отримання привілею на магдебурзьке право.

Про першого власника села Озютич даних обмаль: у 1452 році якомусь Федькові Злотошеву Казимир IV Ягелончик підтверджує власність на «*Оздютичі*», а також Киселин, Бобичі та Сільце під Турійськом. До кінця цього століття відомостей про Озютичі не віднайдено.

У 1511 році право на маєток *Оздютичі* підтверджують собі володимирські земляни Томко і Богуш Коїленські, сини Сачка Коїленського. Про них в документі йдеться: «*Штожь после отъца своего малы zostали и летъ своихъ не мели, и которые, дей, листы дед ихъ и отецъ ихъ на именье Коилно мели, тые, дей, листы и вьси статъки поганство татарове великой татаръщины, какъ у панъстве нашомъ воевали, в отъца ихъ побрала. И тежь повелили перед нами, штож отецъ нашъ славъное памети Казимиръ, король, далъ отъцу ихъ Сачъку именье у Володимеръскомъ повете на ймя Оздютичи*». Вказано й на обставини отримання села Сачком: «*Штожь отъцу ихъ Сачъку за служъбу его веръную далъ тоє имене Оздютичи, и его жоне, и детемъ, и на потомъ бѹдучимъ щадкомъ*». Прізвище Коїленський («*Коиленский*») утворене від імені його родового гнізда – маєтку *Коильно/Когільне*, тепер Когільне Зимнівської сільської територіальної громади Володимир-Волинського району Волинської області.

Зі спадкоємців Саска більш відомий син Томко. Згідно реєстру русько-литовського війська 1528 року Томко Коїленський зобов'язувався виставляти 3-х споряджених коней, що вказує на розмір його земельної вислуги – 72 дими (близько 400–500 душ підданих).

У документі за 1536 року названа дорога «з *Маркович* до *Оздютич*», яка біля Війниці (*Уймиці*) перетинала гостинець з Володимира до Луцька, а в напрямку до Озютич звалася «*Ружинцем*». Озютицький міст через річку Турія відіграв роль важливої місцевої комунікації.

Наступні власники Озютич добре реконструюються завдяки збереженим джерелам. У 1545 році Томка вже немає в

живих, а його дружина – *Томкова Коуленска* – володіє у місті Володимирі домом. Тоді ж вона названа серед володимирських землевласників, які зобов'язувались утримувати Великий земський міст у Луцьку: серед городень мосту вказана «*городня Томьковоє Сачковича с Оздютичь*».

У 1566 році власником Озютич називають Ждана Томковича Коїленського. В цей рік він організовує розмежування *оздютицьких* угідь від власності князя Романа Сангушка – села Павловичі. У документі названі озютицькі урочища – *Преламана Могила*, Турове поле, «вал», озеро Польове.

Під час створення держави Річ Посполита, у 1569 році, пан Ждан Коїленський у числі інших складає у Володимирському замку присягу на вірність польському королю. За даними польського геральдиста К. Несецького, цей шляхтич належав до герба власного з зображенням підкови і шаблі. Загинув трагічно: «*Ждан Коїленський, муж великої слави, який забитий від татар в року 1577*». Сталось це під час великого нападу кримчаків на волинські землі. Ждан повторив трагічну долю свого діда Сачка, який загинув за подібних обставин вочевидь під час нападу 1500 року.

Із дітей Ждана Томковича Коїленського і Ганни Михайлівни Хрінницької відома тільки дочка Богдана, заміжня за Матвієм Михайловичем Єло-Малинським. Після смерті Богдани село переходить її дочці Єві Матвіївні.

Чоловік Єви Єло-Малинської – волинський каштелян Ян Олександрович Лагодовський, представник другого покоління Лагодовських герба Корчак, які перебираються на Волинь з Галичини. У 1607 році Ян і Єва Лагодовські купують в Андрія Васильовича Гулевича село Затурці, а по смерті дружини Ян отримує й Оздютичі. У 1620 році Ян Лагодовський дарує право вільного намолоту на *оздютицьких млинах* ченцям заснованого ним Затурецького августинівського монастиря Св. Марії Магдалини.

Під час тарифікації подимного податку 1629 року дідичем Озютич, тобто його власником, значиться ще котрийсь із Лагодовських, імовірно, Андрій Янович. За даними генеалога Т. Жихлінського у 1629 році село переходить до власності пана Даніеля Савича Єловицького. У 1629 році 40 озютицьких осель

перебуває в оренді у Софії Скашевської, а за подимним переписом 1631 року орендаркою числиться Олександра Скашевська. Обидві належали до родини Даніеля Єловицького по матері.

У середині 40-х років XVII століття Даніель Єловицький відпродує свої маєтки у Володимирському повіті чернігівському каштеляну Адамові Киселю. Адам Григорович Кисіль-Низкиницький, визначний український державний і політичний діяч свого часу, сенатор Речі Посполитої, православний за віросповіданням. У своїх волинських володіннях, так само і в Озютичах, буває рідко. Від його імені селом управляють урядники. Озютичі важко переживають бурхливий початок Хмельниччини. Піддані Киселя – озютицькі селяни часто виступають на стороні козаків, спільно з останніми беруть участь у погромах сусідніх панських маєтків. Під час війни в Озютичах стають на обтяжливий постій козацькі гарнізони, а часом заходять і самоназвані козацькі отамани, які просто грабують поселення.

Як свідчать джерела, у 1648 році на території Озютич з'являється новоосаджена слобода Воля Миколаївська, або Новий Брусилов; в 1662 році ця назва уточнюється – містечко *Оздютичі, або Новий Брусилов* (тоді в ньому нараховують всього 14 заселених дворів). Новий Брусилов – спроба Киселя закласти в Озютичах місто, але цьому проекту перешкоджає війна, під час якої поселення втрачає більшу частину своїх мешканців.

Після смерті Адама Киселя, яка наступила 3 травня 1653 року, за заповітом воєводи Озютичі переходять його дружині Анастасії Богушевичівні з роду Заленжських зі Слюбиць.

Оскільки подружжя Адама і Анастасії дітей не мало, то після них маєток перейшов до троюрідної сестра Адама – Гелени Олександрівни Кисель-Дорогиницької, яка відтоді іменувалась Геленою Киселівною з Брусилова. Перебувала в шлюбі з Андрієм Суходольським. Їхньому синові Станіславу Суходольському, який іменувався дідичем Озютич, судилося завершити оформлення міського статусу Озютич привілеєм від 30 січня 1668 року

Олена Бірюліна

Література:

Кушнір В. Озютичі в перші дні війни / В. Кушнір // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю : матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф.*, 24–25 берез. 2009 р. – Луцьк, 2009. – Вип. 30. – С. 353–355.

Сегейда Х. П. Озютичі / Х. П. Сегейда // Сегейда Х. П. *Світильники отчої віри : нариси про церкви Локачинського району* / Х. П. Сегейда. – Луцьк, 2002. – С. 146–158.

Кушнір В. Чорне крило війни над Озютичами / В. Кушнір // *Селян. життя*. – 2010. – 19 черв.

Романюк І. Приречені на смерть – навіки будуть жити! / І. Романюк // *Селян. життя*. – 2008. – 22 листоп. – С. 3, 4.

* * *

Волинська область : адміністративно-територіальний поділ на 1 липня 1981. – Львів : Каменяр, 1981. – 134 с.

Село Озютичі Локачинського району – с. 63.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. / упор. Гика В. М. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Див. Географічний покажчик населених пунктів.

Цинкаловський О. Озютичі / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. *Стара Волинь і Волинське Полісся : краєзн. сл.* / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 2. – С. 166.

Шульгач В. П. Озютичі / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. *Ойконімія Волині* / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 100.

* * *

Озютичі [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%B7%D1>. – Назва з екрану.

275 РОКІВ**від часу спорудження церкви Святого Миколая у селі
Смолигів, тепер Луцького району
(1743)**

Свято-Миколаївська церква у селі Смолигів – одна з найдавніших святинь на Волині. Її споруджено ще у 1743 році, про що засвідчує і напис над дверима храму. Згідно Постанови Ради Міністрів УРСР від 06. 09. 79 за № 442 церква є пам'яткою містобудування і архітектури національного значення. Належить до архаїчного типу дерев'яних волинських церков. Характерний тризрубний план церкви відрізняється несиметричністю – апсида значно довша від бабинця (однакові за висотою). Останній не має вікон–дверня особливість дерев'яної церкви, що рідко зустрічається у теперішній час. Високий центральний зруб перекритий стелею, увінчаний псевдовосьмигранником із низьким шатровим дахом (XIX–XX ст.). Зруби складені з брусів, поставлені на кам'яний фундамент. З півночі від церкви стоїть дерев'яна одноярусна дзвіниця.

Цікаві відомості про священиків найдавнішого часу – XVIII століття, збережені на сторінках метричної книги цього храму, яка представлена в експозиції Торчинського народного історичного музею імені Г. О. Гуртового. Так, у розділі «Про народжених» перший запис з 1740-х років був здійснений ієреєм Василем Мрозовським. Це прізвище згадується також протягом наступних років по 1780-й. Декілька місяців 1779 року церковні обряди здійснював ієрей Яків Крацевич. З 1781-го в книзі записане прізвище ієрея Олексія Селецького.

Пам'яткою сакрального мистецтва, пов'язаною з цією святинею, є ікона «Апостол Іоан», реставрація якої була проведена у 2001 році. Пам'ятка експонується у Музеї волинської ікони в м. Луцьку.

У 1923 році у віданні церкви існувала школа, в якій навчалося 105 хлопчиків та 70 дівчаток. У 30-ті роки XX століття настоятелем Свято-Миколаївського храму був Сергій Михайлович Теліглов. За його ініціативою та при підтримці вірян у 1938 році з Почаєва було привезено ікону Божої Матері, яку спочатку залишили в Торчині, а 22 травня, на свято Миколи з хресним ходом принесли в церкву с. Смолигів. З іменем цього священика пов'язані і перші роки Другої світової війни, оскільки його разом з сином Миколаєм було вбито у 1943 році в

цьому ж населеному пункті, де відправляв служби Божі. Пам'ятник протопресвітеру Сергію Теліглову знаходиться на церковному цвинтарі. В ці нелегкі часи, окрім втрати душпастира, пошкодженень зазнав і сам храм – збито купол снарядом, ним же пошкоджено ікону Божої Матері.

Із 30 серпня 1946 року парафію очолив отець Лев Ліхтанський, який був їй вірний майже три роки – до арешту 31 березня 1949 року. Деякий час храм був зачиненим. З 1953 по 1980 рік настоятелем храму був Степан Демидович Дужик. Після смерті отця Степана 20 років парафію очолював священник Микола Нечипорук.

У часи атеїстичної (радянської) влади молитва у цій святині не переривалася – храм був діючим. У цей період, не зважаючи на те, що загальна кількість людей, які відвідували церкви, зменшувалась, досить високою залишалася вона серед парафіян Свято-Миколаївського храму. На 1981 рік 243 сім'ї з 340 відвідували церкву та відзначали великі релігійні свята. Відправлення служб Божих відбувалися в основному вночі та через обережність в одну з них були зняті дзвони та заховані в землю, де знаходяться до сьогоднішніх днів.

У 2000 році указ на служіння у цій святині отримав Володимир Бірук. За час служіння отця Володимира завдяки підтримці меценатів, храм у 2013-му році поповнився евхаристичним набором. З 2014 року усіх вірних на службу скликають освячені нові церковні дзвони.

Нині парафію очолює отець Микола Омельчук, який дбає про те, щоб зберегти церкву Святого Миколая на наступні десятиліття як частину культурних та духовних надбань нашого краю.

Алла Сахнюк

Література :

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зуук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про Свято-Миколаївську церкву – с. 18.

Гуртовий Г. Села «Торчинського ключа» XV–XVII століть : Смолигів / Г. Гуртовий // Гуртовий Г. Торчин – передзвін віків : іст.-краєзн. нариси / Г. Гуртовий. – Луцьк, 2003. – С. 328–330.

Смолигівська сільська рада // Луцький район : минуле і сучасність. – Луцьк, 2001. – С. 78–79.

Бірук В. Пам'ятник історії, корабель спасіння, якого не змогли стерти з лиця землі, – храм святого Миколая / В. Бірук // Дзвони Волині. – 2002. – № 12. – С. 1.

Клим'юк О. Церква Миколаївська / О. Клим'юк // Слава праці. – 1990. – 13 груд.

Коструба Н. Святий Миколаївський храм / Н. Коструба // Слава праці. – 2011. – 15 груд. – С. 8.

* * *

Волинь туристична : путівник. – Київ : Світ успіху, 2008. – 363 с.

Про Свято-Миколаївську церкву – с. 46.

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України : історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 52.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2002. – 154 с.

Фото Свято-Миколаївської церкви – с. 103.

* * *

Святкова всенічна у Свято-Миколаївському храмі села Смолигів+оновлено фото [Електронний ресурс] // Волинська єпархія : Українська Православна церква : сайт. – Режим доступу : <http://volyn.church.ua/2015/12/22/svyatkova-vsenuchna-u-svyatomikolajivskomu-xrami-sela-smoligiv>. – Назва з екрану.

Стежками району : яскравий Смолигів заряджають сонячними батареями [Електронний ресурс] // Район. Луцьк : сайт. – Режим доступу : <http://lutsk.rayon.in.ua/topics/877-stezhkami-raionu-iaskravii-smoligiv-zariadzhaiut-soniachnimi-batareiami>. – Назва з екрану.

250 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про село Бузаки, тепер Камінь-Каширського району, (1768)

Село Бузаки розташоване по обидва береги річки Турія. Її русло в даній місцевості найширше – воно становить більше 60 м. Археологічні знахідки могильника, виявленого на північно-східній околиці села, підтверджують поховання, характерне для племен тешинецько-комарівської культури XVI–XI століття до нашої ери.

Перша писемна згадка про Бузаки міститься в документах від 15 липня 1768 р., видрукуваних у «Архиве Юго-Западной России». У матеріалах люстрації, тобто ревізії маєтків, перераховані селяни, котрі проживають у Бузаках, їх худоба і майно, а також зафіксовані оплачені податки. Село згадується як власність князя Дмитрія, старости ковельського. На той час поселення входило у межі Володимирського повіту Волинського воєводства.

Існує кілька версій походження назви села. Нині на території поселення вражає велика кількість бузку. Можливо, й у давні часи тут знаходився потужний ареал цієї квітучої рослинності, що й послужила основою для назви. Згідно іншої версії – жителі були дуже схильні до сварок та бійок на масових гуляннях, тобто до “бузування”; звідси й назва Бузаки. Ще одна версія розповідає, що в селі проживав поміщик на прізвище Бузай.

Після поділів Польщі Волинь ввійшла до складу Росії. Архівні документи Державного архіву Волинської області свідчать, що село Бузаки в 1792 році належало до Ковельського повіту Хотешівської волості Волинської губернії.

Становище основної частини населення було складним. Кращі землі навколо села Бузаки належали поміщикові Петрушевському. Обабіч цих земель почали з'являтися хутори; їх назви збереглися до сьогодення: Софіїн садок, Підсаддя, Білочка тощо.

У 30-х роках XIX століття у Бузаках налічувалося 78 дворів і 310 жителів. Селяни брали участь у польському повстанні 1831 року. Є свідчення, що селянин Тарайковський за участь у польському повстанні був вивезений у Краків і позбавлений в'їзду на батьківщину. В архіві зберігається лист, написаний Тарайковським 29 вересня 1835 року поміщику Петрушевському.

У роки Першої світової війни багато чоловіків мобілізували на фронт. Для воєнних потреб було конфісковано велику кількість селянських коней.

Після 1921 року село ввійшло до складу Камінь-Каширського повіту. До 1927 року в Бузаках діяла двокласна школа в орендованому будинку селянина Горбачука Пилипа. Впродовж 1927–1929 років збудували нове приміщення школи

на дві великі класні кімнати площею 200 кв.м. Інші кімнати слугували житлом для вчителів.

У 1930-х роках Бузаки і землі навколо належали польському поміщику Малюшкевичу.

За роки німецької окупації спалено 22 будинки, на каторжні роботи до Німеччини вивезено 60 осіб.

У селі на пагорбі, що височить над річкою в 1823 році було побудовано дерев'яну церкву на кам'яному фундаменті. Кошти на будівництво зібрали селяни. Освячено храм в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці. Поряд із храмом знаходилась дерев'яна, на стовпах, дзвіниця. У 1962 році Різдво-Богородичний храм було знято з реєстрації. У церкві розмістили склад мінеральних добрив місцевого колгоспу, а 1981 році церква згоріла ніби від удару блискавки. Новий храм у селі споруджено в жовтні 1993 року. Тоді ж відбулося його освячення.

Кілька років тому, коли через посуху рівень води в Турії значно впав, у місці, яке селяни називають Перемиль, було знайдено давньоруський меч XII–XIII століття у доволі хорошому стані. Артефакт переданий на зберігання в державний історико-культурний заповідник «Старий Луцьк».

У 2011 році на обійсті Мирослава і Руслани Наумиків, куди раніше сягала заплава Турії, під час копання ставка господарі виявили три зуби мамонта. Два віднайдені предмети зберігаються в районному краєзнавчому музеї, один – у Національному науково-природничому музеї НАН України в Києві. У проведенні наукового дослідження виявлених предметів сприяла уродженка села Оксана Лагода.

Бузаки – центр сільської ради Камінь-Каширського району. В населеному пункті діють загальноосвітня школа I–III ступенів, будинок культури, фельдшерсько-акушерський пункт, аптека, відділення зв'язку та інші заклади.

Володимир Хмелик

Література:

Денисюк В. Камінь–Каширський. 800 років від дня першої писемної згадки про місто : іст.-краєзн. нарис / В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 176 с.

Про село Бузаки Камінь-Каширського району – с. 124–125.

Денисюк В. Бузаки / В. Денисюк // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини : іст.-краєзн. нарис / В. Денисюк. – Луцьк, 2001. – С. 330–335.

* * *

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про село Бузаки Камінь-Каширського району – див. Географічний покажчик.

Цинкаловський О. Бузаки / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 150.

Шульгач В. П. Бузаки / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 20.

* * *

Бузаки [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія: сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

Бузаки, Камінь-Каширський район, Волинська область [Електронний ресурс] // Історія міст і сіл української РСР : сайт. – Режим доступу : <http://ukrskr.com.ua/volinska/kaminkashirskiy/buzaki-kamin-kashirs>. – Назва з екрану.

175 РОКІВ

від часу спорудження церкви Покрови Пресвятої Богородиці у снт. Цумань, тепер Ківерцівського району (1843)

Церква є пам'яткою містобудування та архітектури місцевого значення згідно з рішенням обласного виконавчого комітету № 187 від 27 серпня 1990 року.

Споруда цегляна, мурована на вапняному розчині, тинькована. В плані церква має видовжену форму, вівтарем орієнтована на схід, тридільна, однонавова, одноглава, одноповерхова. Видовжена нава утворює разом з апсидою і притвором хрест. Середохрестя, перекрите напівсферичним куполом, увінчує восьмигранна баня із декоративною маківкою, яка завершується яблуком з хрестом.

Інтер'єр багато розписаний і декорований. Висока центральна частина іконостасу розташована в підкупольному просторі. На західній стіні храму влаштовано дерев'яні хори.

Підлога церкви вимощена декоративною керамічною плиткою.

З південно-західного боку церкви знаходиться побудована одночасно із храмом дерев'яна двоярусна дзвіниця. Два зруби у вигляді четвериків, нижній – більший, майже кубічної форми, верхній – менший, розділені карнизом, вкритим чотирикатним дашком. Верхній ярус має відкриту галерею із трапецевидними прорізами, де підвішені дзвони. Прорізи закриті дерев'яними віконницями. Дзвіниця увінчана шатровим дахом (покриття – листи оцинкованої бляхи) із декоративною маківкою, що завершується яблуком з хрестом. За стильовими ознаками пам'ятка відноситься до класицизму. Користувачем храму є Свято-Покровська релігійна громада Української Православної Церкви.

Згідно «Клировых ведомостей церквей за 1799 год» (додаток 1) у селі Цумань на той час була дерев'яна церква Покрова Богоматері. Священиком служив Ігнатій Данилов. Проте 2 лютого 1814 року приходська дерев'яна церква згоріла. У 1816 році завдяки зусиллям священика Антонія Садовського та парафіян поруч із кладовищем було збудовано дерев'яну Свято-Миколаївську церкву. Та в 1843 році на місці згорілої дерев'яної за рахунок місцевих жителів та при підтримці князя Радзивілла була збудована кам'яна Свято-Покровська церква. Приписними селами були Грем'яче, Башлики, Карпилівка, Якубчиці. Серед прихожан налічувалося 474 чоловіки та 475 жінок. Церква володіла 73 десятинами землі. Церква згадується в книзі «Девятисотилетие Православия на Волини 992–1892», виданій у Житомирі у 1892 році. «Церковь построена в 1843 году... каменная с деревянной колокольней», – сказано у книзі.

Відомим настоятелем храму був священник Григорій Дашкевич, який у 1868 році добився відкриття в селі церковно-парафіяльної школи. Його наступником став син Олександр Дашкевич, який був настоятелем храму з 1906 року до 1957 року. За свідченнями отця Олександра, у 1937 році під час сильної бурі нахилився хрест на куполі церкви, і коли трохи пізніше полізли його поправляти, то знайшли в куполі пляшку із записами, що стосувалися періоду будівництва церкви. Священик О. Дашкевич переписав зміст записки і знову помістив її у пляшку на старе місце. На жаль, копія була втрачена під час Другої світової війни, і тільки зі слів священика відомо, що будівництво

почалося біля 1839–1840 років. Із прізвищ, згаданих у записці, він пам'ятав тільки прізвища Радзивілла і священика Сатневського.

Територія церкви була обнесена цегляною огорожею у 1911 році. Ділянка була озеленена деревами листяних та хвойних порід, які росли вздовж огорожі. Недалеко від східного фасаду росли старі дуб і граб.

Стіни церкви були цегляними, оштукатуреними і пофарбованими у білий колір, дах – з оцинкованої жести, дзвіниця – дерев'яна, горизонтально обшита дошками, з покрівлею із чорної, непофарбованої жерсті. З матеріалів обстеження пам'ятника архітектури 26 січня 1949 року ми дізнаємося, що церква була у хорошому стані.

Після проієрея Олександра Дашкевича настоятелями храму були проієрей Василь Лялікевич, благочинний Цуманського округу (роки служіння – 1957-1977рр.) та протоієрей Микола Немира (роки служіння – 1977-2007 рр.). З 2007 року і до сьогодні настоятелем храму є протоієрей Михаїл Кулакевич.

У 2007 році церква була по-новому оштукатурена і пофарбована у голубий та білий кольори. У 2008 році центральний купол храму та дзвіницю перекрито жовтим булатом. Знесено також половину старих дерев навколо церкви, добудовано паламарку. У цьому ж році побудована трикупольна брама з арками та іконами, приурочена до 165-ї річниці діяльності храму та 1020-ї річниці хрещення Київської Русі.

Оксана Важатко

Література:

Богущ М. І. Ківерцівщина : крізь віки і долі : іст.-краєзн. нариси / М. І. Богущ, Г. І. Павленко. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 520 с. : іл.

Про церкву Покрови Пресвятої Богородиці – с. 337.

Шульгач С. Свято-Покровський храм смт. Цумань : історія та сучасність / С. Шульгач // Історія та сучасність православ'я на Волині : матеріали V наук.-практ. конф. 11 лист. 2014 р. – Луцьк, 2014. – С. 69–71.

Хітько М. На свято Покрови Пресвятої Богородиці / М. Хітько // Вільним шляхом. – 2010. – 20 листоп.

Хітько М. 450 літ під покровом Божої благодаті / М. Хітько // Вільним шляхом. – 2007. – 10 листоп.

Шульгач С. Свято в Цумані / С. Шульгач // Дзвони Волині. – 2008. – № 11(листоп.). – С. 4.

* * *

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600 – 1933) : спец. довід. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про церкву Покрови Пресвятої Богородиці – див. Географічний покажчик.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К, 2002. – 154 с.

Фото церкви Покрови Пресвятої Богородиці – с. 65.

* * *

Про храм : Історія Свято-Покровської церкви Цуманя [Електронний ресурс] // Свято-Покровський храм УПЦ смт. Цумань : сайт. – Режим доступу : <http://cuman.church.ua/main-page/>. – Назва з екрану.

Свято-Покровський храм смт. Цумань Ківерцівського району Волинської області [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_datsogallery&. – Назва з екрану.

150 РОКІВ

від часу спорудження церкви Воздвиження Чесного Хреста у селі Нудиче, тепер Любомльського району

(1868)

Село Нудиче вперше згадується в документах за 1441 рік. Розміщене на піскуватих надмах і маловрожайних землях при старому тракті з Любомля до Ратна. В поборових книгах за 1533 рік відзначено, які податки платило село.

Згідно люстрації Любомльського староства за 1564–1565 роки, село Нудіш мало 18 робітних кметів, які проживали на 8 дворищах. Був водяний млин, корчма. Платили також двадцятину за овець, також мостове. Всього селяни платили податку в рік 107 флоринів 8 грошів. У Нудизьких лісах заготовляли на експорт до Гданська поташ, й інші лісові товари, а на Нудизьких сіножатях заготовляли 3 стіжки сіна до замкового фільварку.

Село Нудиже було приписане в XVI столітті до Любомльського замку. Кметі мали повинність відробляти на замковому фільварку 9 днів на рік різних робіт. В їх обов'язок входило також привезти до замку (в Любомль) 5 возів дров у рік.

Уже на початку XVII століття всі церкви Любомльського староства насильно були переведені в унію. З 1659 по 1664 роки власником Любомльського староства був гетьман Іван Виговський. Приймавши від короля у вічний спадок Любомльське староство, він виконав одну із статей Гадяцького договору та відмінив у Любомльському старостві унію. Це був єдиний випадок в Україні, коли в межах староства Речі Посполитої було відновлене православ'я. Православні храми Любомльщини, можливо, перейшли під формальну юрисдикцію Діонісія Балабана, колишнього єпископа Холмського. Будучи великим захисником православ'я, Виговський став колятором православних храмів в Любомльському старостві. Відповідно до своїх повноважень більшість церков у старостві, а їх тоді було 13, отримали від нього земельні наділи і фінансову підтримку. Одним з таких прикладів був привілей від 10 лютого 1661 року, де І.Виговський повідомляв, що він вирішив збудувати церкву в с. Нудиже та подарувати їй і тутешньому священику відповідний наділ землі. Він мотивував свій вчинок тим: «...щоб хвала Божа в святому православ'ї поширювалася, я дозволяю своїм підданам Нудизьким закласти будівництво церкви Воздвиження Чесного Хреста...»

Із документу можна зробити висновок, що церква вже була побудована в 1660 році і при ній першим священиком був о. Іван Федорович (Теодорович), який отримав на церкву лан «Сем'янківський» та ділянку під будинок на свої потреби, поле і город. Це пожалування через кілька місяців було доповнене «чотирма бортями», що були приєднані до володінь священика.

Після страти польською владою Івана Виговського в 1664 році рішення про повернення церков Любомльського староства до православ'я було скасоване королем. Через кілька років зусиллями як королівського двору, так і самого Риму, церкви староства були знову повернуті під юрисдикцію уніатського єпископа Якова Суші і вліті в структури Холмської дієцезії як частина Любомльського деканату.

12 квітня 1669 року Любомльський староста Дмитро-Юрій Вишневецький, коронний польний гетьман і воєвода Белзький своїм привілеєм підтвердив всі постанови І. Виговського щодо Нудизької церкви.

Церква була побудована з дерева. В 1696 році в переліку церков Холмської дієцезії вона згадується як існуюча. Згідно візитації у 1721 році, проведеної єпископом Холмським і Белзьким Йосипом Левицьким повідомляється, що: «Нудизька церква під назвою Воздвиження Святого Хреста ... всередині у вівтарях та образах обставлена менше, у стінах і дахах добра, де (знаходиться) новий притвор, на якому при церкві побудована дзвіниця». Можна зробити припущення, що церква була тризрубна, з іконостасом.

Як існуюча, церква згадується у 1774 році, коли мешканець с. Нудиже Григорій Вошколупець заповів їй 100 злотих, отримавши взамін за згодою всієї громади на таку суму церковне поле. 7 жовтня 1745 року Юзеф Ясинський (можливо, священник) вніс у Холмські гродські книги для офіційного занесення грамоти заповіту, для узаконення в актах наступного змісту:

«Я, по імені Григорій Вошколупець, згідно волі цілої Нудизької громади уповноважений заповісти святій церкві сто злотих, за що громада надала на таку суму поле. Хай буде цей заповіт особисто священнику і дітям його на вічні часи. Той же, хто посміє виступити проти, хай буде проклятий на цьому і іншому світі. Діялося в селі Нудиже, в присутності всієї громади, року Божого 1744, дня 15-го місяця жовтня. Що й підписує вся громада Нудиж.»

Ця дарча більш подібна до купівлі-продажу, ніж до заповіту. Але її підписали вїт Гнат Дудар і від громади Грицько Козак, Андрух Бортник, Іван Бедзель, Хведько Мельник, Іван Гут, всього 20 чоловік. Не вмючи писати, вони, замість підписів, поклали святі хрести. На той час орендарем церкви були Лейбко Пінкасович, Іван Йолтушек із села Любохин. Тоді в Речі Посполитій часто практикувалась передача владою в оренду православних храмів євреям, які практично знущалися над православними. Їх міг врятувати від цього тільки перехід в лоно католицизму. В той час проїжджав через село власник Любомля ксьондз Чульський, який також як свідок підписав цю грамоту.

Визитація від 12 серпня 1759 року єпископа Максиміліана Рила показує, що «... церква Нудижів у стінах добра, в дахах потребує ремонту. Наявні великий вівтар і побічні 4 вівтарі, при тій церкві є дзвіниця, яка має 3 дзвони. Ерекція на церковній землі литовського князя Дмитра-Корибута Вишневецького по повелінню єпископа М. Рила передана в уніатський Холмський архів на зберігання». З документів візитації можемо припустити, що церква перебудовувалась, і дзвіниця вже стояла окремо.

Наступна візитація проведена о. Фаустином Каубе, регентом Холмської семінарії, 9 листопада 1773 року. Слідуюча візитація відбулася 16 вересня 1779 року, яку також провів Фаустин Каубе.

Чергова візитація відбулася 18 лютого 1787 року, яку провів о. Юліан Шпонрінг. Остання візитація, коли церква ще була уніатською, проведена 16 лютого 1793 року о. Варфоломієм Назаревичем». З візитацій XVIII століття нам невідомо, коли будувалась друга церква. На це дають відповіді церковні документи XIX століття.

В описі церковного майна за 1850 рік записано, що церква побудована в 1758 році за кошти парафіян, а відомість про церкву за 1860 рік датує її будівництво 1780 роком. Більш правдоподібно, що церква побудована в 1758 році.

Після III поділу Польщі церква с. Нудіже ще входила в склад Любомльського деканату Холмської греко-католицької дієцезії.

Росія, відібравши українські землі від Речі Посполитої ще при Катерині II в 1796 році, майже всі храми забрала від уніатів, переосвятивши їх у православні. Тоді ж у 1796 році парафія мала 130 дворів і 786 парафіян. Церкві належало орної землі на 3 зміни 30 днів, сінокосу на 40 косарів. Дерев'яна церква мала розміри 7,45 x 7,45 метра, вівтар 5,32 x 4,79 метра, пономарня 2,66 x 2,13 метра і притвор 4,26 x 4,79 метра. Церква мала одні двері, 6 вікон з решітками. Покрита була гонтою. Був один купол, покритий білою бляхою. Хрестів було 3, купольний був визолочений. В середині XIX ст. вона відмічається як ветха.

У 1758 році окремо від церкви була побудована дерев'яна дзвіниця, також на кошти парафіян, покрита гонтами, де було 4 дзвони. Найбільший у п'ять пудів був відлитий у 1766 році із зображенням Спасителя і Архистратига Михайла, менший у два

пуди, без зображень, відлитий у 1761 році. Інші дзвони важили 2 і 1 пуд. Крім того, було 4 малих дзвоники, невідомо коли відлитих.

Згідно клірової відомості за 1844 рік, церква була в доброму стані. При церкві зберігався історичний опис за 1806 рік, метричні книги з 1797 року, сповідальні розписи з 1812 року. Селяни парафії належали графині Браницькій. Село Нудиче тоді нараховувало 140 дворів і 1123 парафіян. Крім того, до парафії було приписане село Воля (нині Черемошна Воля), яке нараховувало 21 двір і 181 православного жителя.

У середині XIX століття при церкві ще зберігалися ікони, стародруки й інше начиння з XVII–XVIII століття. У вівтарній частині було 7 ікон, 6 з яких писані на дереві. Іконостас був дерев'яним, ручної роботи, золоченим і срібленим, мав 25 старих ікон, в основному писаних на дереві. Було також 3 ікони для процесій і хресного ходу. Начиння церкви в основному було зі срібла. Це: чаші, диски, хрести, дароносиця, дарохранительниця. На чільному місці перед іконою Божої Матері висіло 4 срібних підвіски (вотиви). На той час церква мала 22 богослужбові книги-стародруки. Це – видання Львівських, Почаївської, Київської, Віленської, Супраської і Московської друкарень. Найстаріша із книг була «Трифологійон» 1621 року.

Присадибна земля знаходилася в урочищі «Старина» і «Горнище». Це село здавна було відоме своїми гончарними виробами. Була церковна земля також в урочищах «Поплави», «Ендильне», «Осушне», «Потрубичі», «Пісок», «Рубляне», «Близвиді», «Вигон», «Колешовка». Будинок священика складався із 4 кімнат з окремою кухнею і коморою, також сарай і погріб. За рішенням Волинської палати державного майна від 20.01.1851 р. для священика призначений будинок, в якому проживав лісний стражник Штейна, разом з іншими господарчими будівлями.

До кінця XVIII століття захоронення в с. Нудиче проводилося коло церкви, а вже з 1799 року була відведена на відстані 200 сажнів від церкви в урочищі «Окушнине» нова площа під кладовище, розміром 16 x 16 сажнів. У 1849 році, після конфіскації маєтностей Браницьких парафіяни Нудич і Воли були переведені з приватної власності в державну. Станом на 1860 рік церква мала землі 92 десятини.

У 1866 році церква належала до 5 класу і мала 1450 парафіян. Майже 100 років настоятелями в церкві були священники Євстафій Михалевич та його син Олександр, які правили в церкві з 1797 по 1893 рік.

У 1868 році за державні кошти була побудована нова дерев'яна церква на кам'яному фундаменті. Тоді церква належала до 4 округу Володимирського повіту. Приписними селами були Черемошна Воля і Яворник. Села парафії відносились до Головненської волості.

У 1891 році відкрито церковнопарафіяльну школу, яка знаходилась у власному будинку. Законовчителем був парафіяльний священник. У 1897 році в школі навчалось 20 хлопчиків. При школі була десятина землі.

Новозбудована церква є одним з найбільш ранніх зразків «псевдоруського» стилю в монументальній дерев'яній архітектурі Волині. Композиційною домікантою будівлі є кубічний об'єм нефа, увінчаний чотирикатною покрівлею, з невисоким перехватом посередині і п'ятьма декоративними главками. Південний і північний фасади нефа декоровані плоскими пілястрами, невеликими ромбовидними віконцями, а також двома вікнами шестикутної форми з розміщеними між ними дверними прорізами з ганком. До західної і східної сторін прилягають прямокутні в плані, витягнуті і увінчані двосхилими каркасними покрівлями. Крім того, до західної сторони бабинця в кінці XIX ст. прибудована двоярусна шатрова дзвіниця, завершена високим чотирикатним шатром зі стилізованими закоморами в основі і невеликою главою у верхній частині.

Престольне свято відзначалося 14 вересня (за старим стилем). У кінці XIX ст. на кладовищі була побудована каплиця. Церковна бібліотека нараховувала 153 томи. Церковнопарафіяльна школа знаходилась у власному будинку. В школі навчалось 57 хлопчиків і 3 дівчинки. Священик отримував платню від казни 300 руб., кружкового збору – 255 руб., земельного доходу – 100 руб. Псаломщик отримував від казни 50 руб., кружкового збору 85 руб., земельного доходу – 25 руб. і був нагороджений золотою медаллю «За усердие» за 50 років добросовісної служби. Село Нудиже нараховувало 308 дворів і 1835 жителів. У пам'ять про коронацію російського

імператора Миколи II парафіяни подарували в церкву опускнуну ікону Почаївської Божої Матері.

У період польської окупації церква с. Нудиже належала до I округу Любомльського повіту Волинської єпархії Автокефальної православної церкви в Польщі. За заслуги по духовному відомству настоятель храму Петро Жирицький у 1926 році був нагороджений золотим наперсним хрестом від Св. Синоду. У серпні 1935 року, об'їжджаючи парафії Любомльського повіту, владика Олексій (Громадський) відвідав церкву с. Нудиже. Протягом століть кількість парафіян в с. Нудиже постійно збільшувалась і на 1936 рік становила 3291 чоловік.

У повоєнний час до складу парафії церкви с. Нудиже ввійшло с. Заболоття. Разом з тим за зв'язок з УПА було ліквідовано с. Яворник шляхом виселення всіх жителів.

У Хресто-Воздвиженській церкві є дві ікони ХХ століття, які оновились у 1970-х роках. До музею Волинської ікони в 1994 році була передана ікона «Богородиця замилювання» ХVІІІ ст., а в 1970-х роках у Волинський краєзнавчий музей – Євангеліє 1670 року Львівського друку. Частина метричних книг і ікон зі старого іконостасу передана у Любомльський краєзнавчий музей, серед них – Службник Київського друку 1639 року.

Найбільш цікавий раритет із церкви с. Нудиже – ікона «Воздвиження Чесного Хреста» 1660-х років. знаходиться у зібранні Національного художнього музею в Києві (Інвентарний номер І-16). Ця ікона була придбана з церкви експедицією Д. Щербаківського у 1910 році. Ікона написана темперними фарбами на ялиновій та липовій дошках, із золоченням та срібленням. Тло ікони різьблене рослинним орнаментом, золочене. Біла різьблена рама з синім пастозно-плямистим орнаментом по верху, на рамі бонії. Ікона реставрована в 1993 році. Автор статті «Раритет з Нудиже» С. Євтушенко, роблячи атрибуційне дослідження ікони пов'язує її написання з коронацією польського короля Михайла Вишневецького, який мав українське коріння. Авторка бачить його позаду Константина. На нашу думку, ймовірно, серед цієї групи людей є Іван Виговський, який був фундатором церкви в с. Нудиже. На кладовищі с. Нудиже була також каплиця, яка в 1970-х роках розібрана на спорудження будинку священика.

У вересні 1993 року через с. Нудиче проходив хресний хід з чудотворною іконою Почаївської Божої Матері. Церква Воздвиження Чесного Хреста у с. Нудиче є пам'яткою містобудування і архітектури місцевого значення.

Олександр Остапюк

Література :

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про церкву Воздвиження Чесного Хреста – с. 19.

Остапюк О. Хресто-Воздвиженська церква с. Нудиче / О. Остапюк // Наше життя. – 2000. – 23 верес.

Остапюк О. «Щоб хвала Божа поширювалася...» : з іст. Хресто-Воздвиженської церкви с. Нудиче із нагоди 140-річчя її побудови / О. Остапюк // Наше життя. – 2008. – 27 верес.

Остапюк О. «Щоб хвала Божа поширювалася...» : з іст. Хресто-Воздвиженської церкви с. Нудиче із нагоди 140-річчя її побудови / О. Остапюк // Наше життя. – 2008. – 4, 11, 18 жовт.

* * *

Gil A. Hetman Jan Wygowskija kofundatorcerkwi w NudyżukołoLubomłanaWołyniu / A. Gil // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XIII міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2006. – С. 100–102.

Lustracja wojewódstw Ruskiego, Podolskiego i Bełskiego 1564–1565. – Cz. 1. – Wydali Chłapowski K. i Żytkowicz H. – Warszawa ; Łódź, 1992. – S. 45, 46, 53, 56.

Czarnecki W. Ścież osadnicza ziemi Chełmskiej od połowy XVI do połowy XV wieku // Rocznik Chełmski. – Chełm, 1997. – T. 3. – S. 57.

* * *

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600 – 1933) : спец. довід. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про церкву Воздвиження Чесного Хреста – див. Географічний покажчик.

* * *

Галерея [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://www.istvolyn.info/index.php?option=com_datsoagallery&func=d. – Назва з екрану.

Нудиче : Церква Воздвиження Чесного Хреста 1868 [Електронний ресурс] // Дерев'яні церкви Західної України : сайт. – Режим доступу : <http://decerkva.org.ua/vol/nudyzhe.html>. – Назва з екрану.

Хресто–Воздвиженська церква (Нудиче) [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

150 РОКІВ

від часу спорудження церкви Архангела Михаїла у с. Секунь, тепер Старовижівського району (1868)

Секунь – одне з давніх сіл Волині, вперше згадується у документах 1512 року. Історія села пов'язана з ім'ям московського князя Андрія Курбського, втікача від російського царя Івана Грозного. Секунь Курбський віддав своєму вірному слугі Івану Калимету. Після його смерті село перейшло у власність брата – Михаїла Калимета, коштом якого між 1572 і 1588 р.р. була побудована однокупольна церква Архістратиґа Михаїла з прибудованою до неї дзвіницею. У кінці XIX ст. вже дуже ветха церква була розібрана, з її деревини з додаванням нового матеріалу на кладовищі побудували каплицю Преподобного Юва Почаївського. До неї був перенесений архів церкви та давній образ Богородиці. За припущенням окремих дослідників ікона була поновлена у 1846 р. Тарасом Шевченком, який у той час брав участь у експедиції по Волині як член Київської Археографічної комісії.

Нині існуючий храм Архістратиґа Михаїла був побудований у 1868 р. коштом держави та священика Іллі Мусієвича. Розташований храм на околиці села, неподалік траси Ковель–Ратне. Будівля – тридільна, в основі – велика нава, яка у плані утворює квадрат. До неї з обох сторін прибудовані ганки. Така ж прибудова є при дзвіниці, яка прилягає з заходу до бабинця. Дзвіниця виглядає ніби зрізаною по висоті, адже верх її стін є приблизно на рівні верху стін нави церкви. У верхній частині стін бабинця і нави – вікна ромбовидної форми.

У липні 1964 року церква була знята з реєстрації та зачинена. Радянська влада пояснювала це тим, що будівля розташована поблизу магістрального газопроводу Ковель-Брест. Церковне майно залишалося у храмі, а ключі від приміщення – у вірян. Надалі планувалося використати церкву як склад для колгоспу, однак місцева громада завадило цьому.

У 1982 році жителі села звернулися до обласної адміністрації з проханням відновити діяльність православної церкви, але дозвіл на реєстрацію релігійної громади був отриманий лише через шість років. У 1988 році після ремонту богослужіння у храмі Архістратига Михаїла с. Секунь відновилися.

Людмила Карпюк

Література :

Рожко В. Є. Тарас Шевченко і Волинь : (до 200-річчя народж. Нац. Пророка України 1814–2014 рр.) / В. Є. Рожко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2012. – 184 с.

Дем'янюк О. Православні храми Старовижівського району : стежками минулого / О. Дем'янюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина у світовій та українській історії. : матеріали ІІІ Всукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 24-й річниці Незалежності України. – Луцьк, 2015. – Вип. 53. – С. 178–184.

Штинько В. С. Духовні святині поліського села : Свято-Михайлівська церква у с. Секунь Старовижівського району / В. С. Штинько, Є. Ковальчук // Штинько В. С. Волинь : храми і люди : краєзн. нарис / В. С. Штинько, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2010. – С. 220–225.

Кравчик-Троцюк С. Святість древнього храму / С. Кравчик-Троцюк // Вісті Ковельщини. – 2011. – 14 квіт. – С. 5.

Оверчук А. Церква, котру розписував Кобзар / А. Оверчук // Сіл. новини. – 2001. – 17 лип.

Рожко В. Ікони Тараса Шевченка на Волині / В. Рожко // Андріївський вісник. – 2013. – № 2. – С. 167–173.

Рожко В. Тоді справді моїми учнями будете / В. Рожко // Сіл. новини. – 2007. – 14 квіт. – С. 7.

Церква Архангела Михаїла // Твій вибір. – 2011. – 14–20 квіт. – С. 3.

* * *

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600 – 1933) : спец. довід. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про церкву Архангела Михаїла – див. Географічний покажчик.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К, 2004. – 130 с.

Фото церкви Архангела Михаїла – с. 104.

* * *

500 років від часу першої писемної згадки про с. Секунь [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=2991%3A500-. – Назва з екрану.

150 РОКІВ

від часу спорудження церкви Олександра Невського в с. Підгайці, тепер Луцького району (1868)

Підгайці – село, яке виникало біля літописного Гаю, княжої резиденції XIII століття, розташованої на правому березі Стиру. Перші згадки про нього в історичних документах належать до XV–XVI століття. Очевидно, уже тоді була збудована церква, про яку є фрагментарні відомості, а у XVIII столітті існував новий Свято-Михайлівський храм, зведений 1732 року. Через сто років його приписали до Хрестовоздвиженської церкви с. Теремно, а вже на 1860-ті роки виявилось, що він перебуває у поганому стані, тому необхідно здійснити перебудову.

Джерела свідчать про те, що станом на 1868 рік у с. Підгайцях проживало 309 осіб православного віросповідання і 12 римо-католицького. Тому потреба у побудові нового храму була значною, тим більше, що кількість мешканців продовжувала зростати.

Будівництво церкви на честь Олександра Невського відбувалося у 1867–1868 роках. На той час настоятелем Теремнівсько-Підгайцівської парафії був о. Євменій Червінський, який прослужив тут до 1882 року. Нова церква, як

і попередня, була дерев'яною, але будувалася на кам'яному фундаменті. Відомо, що матеріали для зведення надав Ян Корвін-Піотровський – глибоко віруюча людина з відомого роду, який мав у с. Підгайцях і Ківерцях (нині Прилуцьке) родовий маєток (його старша дочка – знана письменниця та актриса Габрієля Запольська).

Церква розташована на пагорбі, близько до північної околиці села, неподалік від річки Стир. У плані – тридільна, однокупольна, пофарбована і покрита бляхою. У 1870 році з заходу до бабинця була прибудована двоярусна дзвіниця з ганком, що виділяє основний вхід до церкви. Архітектурно дзвіниця оформлена як восьмерик на четверику. Таким же чином побудовано середню частину, особливості якої в тому, що під куполом вона ширша, а ближче до притвору – вужча. Масивний приземкуватий восьмерик центральної бані домінує у композиції усього храму. У вівтарній частині п'ятигранна апсида з бічними прибудовами з південної та північної сторони – захристією та паламарнею під односклими дахами. Загальна площа храму – 145 м. кв., висота – 12, 8 м., висота дзвіниці – 13, 8 м. Через вісім років після зведення він був уперше всередині та зовні пофарбований.

За штатом, у церкві Олександра Невського причту вже не існувало. Богослужіння тут звершувалися раз на два тижні, а також на другий день Пасхи та на другий день дванадесятих та інших свят.

За 150 років існування храму службу Богу у ньому здійснювали понад двадцять священиків. Довідки про них наведені у дослідженні краєзнавця Сергія Патляна «Небесні покровителі села Підгайці». Після згаданого о. Євменія Червінського з останньої чверті XIX ст. запам'ятався настоятель Миколай Селецький (1888–1896 рр.), який турбувався про забезпечення усім необхідним. За його служіння у 1889 році придбали дзвін вагою 9 пудів 30 фунтів (близько 160 кг), який став найбільшим на дзвіниці, 1891 року увесь храмовий комплекс перекрили бляхою і пофарбували зовні. У 1888 році він добився відкриття церковно-парафіяльної школи, у якій виконував обов'язки заоновчителя. З 1896 по 1907 рік священиком на Теремнівсько-Підгайцівській парафії був о. Йосип Зуммер. У кінці першого року його служіння у церкві

поставили новий іконостас, що зберігається донині, а 1904 року довколишню територію обгородили цегляним муром. Завдяки старанням о. Йосипа 1900 року відкрили школу грамоти, що була вже третьою у селі. Цю справу продовжив його син о. Сергій Зуммер, перебуваючи тут майже вісім років до 1915 року. У цей час відкрита ще одна школа – міністерська, де він був законовчителем, як і в інших. У серпні 1915 року о. Сергія виселили разом із мешканцями в глибину імперії, оскільки села опинилися у прифронтовій зоні. Повернутися назад він не зміг, а у 1937 році був розстріляний за «контрреволюційну пропаганду».

У зв'язку з бойовими діями Першої світової війни церковні служби у Підгайцях відновилися в липні 1916 року з приходом священника Анатолія Уловича, який через п'ять років зумів зробити капітальний ремонт церкви. З 1926 по 1932 рік обов'язки настоятеля виконував протоієрей Прокл Бичковський, а наступних п'ятнадцять років – о. Антоній Паржизек (чех за національністю). Люди запам'ятали його прекрасним священнослужителем, при якому здійснено ще один капітальний ремонт, придбано три дзвони, замовлено й написано для храму 52 ікони. За 1946–1956 роки змінилися аж п'ять священників. Надалі 22 роки парафію очолював Самуїл Брик, який до того відбув десятирічне заслання у таборах ГУЛАГу.

Добрі спогади про себе залишив протоієрей Олексій Вислоцький (1979–1987 рр.). Він прийшов у Підгайці, маючи значний життєвий досвід, непогану освіту, навіть науковий ступінь кандидата богослов'я. Попри непростий радянський час, коли церкву могли не тільки закрити, а й знищити, що сталося у с. Теремно 1982 р., Олександро-Невський храм не занепадав, навіть прикрашався. У цей період були написані чотири ікони євангелістів, які нині можна побачити у купольній частині. Придбано ризи, корогви, Потир, світильники. За о. Олексія значно зросла церковна громада. Він вирішив суперечність з відзначенням храмового свята. Традиція передавала, що таким має бути день Архістрати́га Михаїла, але вже святкували на день пам'яті Св. Олександра Невського. Протоієрей залишив обидва, які з того часу на Підгайцівській парафії вважаються престольними.

Найдовше – понад 23 роки – з 1987 по 2010 рік, священиком був Миколай Ткач. За його ініціативи оновили іконостас, здійснили ремонт, 2006 року придбали ікону Св. Олександра Невського з частинкою його мощів, а 2009 року – три дзвони, вилиті на Нововолинському ливарному заводі. Сьогодні опікою Підгайцівської парафії переймається молодий священик Дмитро Григорчук, який прагне збагачувати місцеву святиню, поширювати духовність і релігійну грамотність серед прихожан.

У 1992 році церква внесена до Державного реєстру пам'яток містобудування і архітектури Волинської області місцевого значення.

Олександр Мельник

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про церкву Олександра Невського – с. 19.

Горін С. Жидичинський Свято-Миколаївський монастир (до серед. XVII ст.) / С. Горін. – Київ : Майстерня кн., 2009. – 512 с.

Про церкву Олександра Невського – с. 255–257.

Патлань С. М. Небесні покровителі села Підгайці / С. М. Патлань. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2014. – 182 с.

Патлань С. Дзвони Олександро-Невської церкви с. Підгайці / С. Патлань // Дзвони в історії і культурі народів світу : матеріали V Міжнар. наук.-практ., іст.-краєзн. конф. 22 серп. 2015 р. / уклад., відпов. за вип.. Г. С. Марчук. – Луцьк, 2015. – Вип. 5. – С. 94–97.

Сивак В. Христос – виноградна лоза: українські іконографічні інтерпретації XVII–XVIII ст. / В. Сивак // Народознавчі зошити : двомісячник. – Львів, 2009. – № 3–4 (87/88) : трав.–серп. – С. 337–342.

* * *

Храми Волині : фотозбірник. – Луцьк : Вісник+К, 2002. – 154 с.

Про церкву Олександра Невського – с. 101.

* * *

Галерея : церкви Олександра Невського с. Підгайці, [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_datsoallery&func=detail&catid=1&id=1678&Itemid=18. – Назва з екрану.

Престольне свято храму Святого благовірного князя Олександра Невського у селі Підгайці Луцького міського благочиння [Електронний ресурс] // Волинська єпархія : сайт – Режим доступу : <http://volyn.church.ua/2016/09/12/prestolne-svyato-xramu-svyatogo-blagovirnogo-knyazy-oleksandra-nevskogo-u-seli-pidgajci-luckogo-miskogo-blagochinnya/>. – Назва з екрану.

75 РОКІВ

від часу Волинської трагедії (польсько-українського збройного протистояння на Волині) (1943)

Волинська трагедія 1943 року — один із кривавих епізодів українсько - польського стосунків часів Другої світової війни, який характеризується взаємними етнічними чистками мирного населення, здебільшого здійснюваними Українською Повстанською Армією та польською Армією Крайовою. Польські історики намагаються обмежити конфлікт Волиню та 1943 роком. Українські ж історики розширюють і територіальні рамки, розглядаючи не лише Волинь, а й Галичину, Холмщину, Підляшшя, Надсяння, Лемківщину, і хронологічні, датуючи конфлікт 1939–1947 років, включаючи й операцію «Вісла».

Підґрунтя трагедії було закладене ще в міжвоєнний період. Українські етнічні території складали 20% новоствореної Другої Речі Посполитої. За переписом 1931 року – 68% жителів Волинського воєводства були українцями. Офіційна ж політика польської держави була спрямована на асиміляції українців та їхнє окатоличення. Красномовно про це свідчить пацифікація 1930-х років, закриття українських шкіл, військове осадництво, руйнування православних храмів. Це часто викликало ненависть до поляків.

Друга світова війна стала благодатним тлом для загострення стосунків. Формуються визвольні збройні рухи обох народів, які борються за відновлення незалежних національних держав. І одні і інші Волинь вважають своєю територією.

Німецька адміністрація застосовувала принцип «розділяй та владарюй», надаючи переваги українцям там, де вони склали меншість (Генеральне Губернаторство – території Другої Речі Посполитої, які були окуповані німецькими військами у 1939 році) та полякам, там де вони були слабшими (землі Другої Речі Посполитої, які в 1939 році ввійшли до складу УРСР і окуповані німцями в 1941 році). Поляки, які часто працювали перекладачами в німецьких адміністративних і репресивних установах, всіма можливими способами переконували нацистів у нелояльності українців, робили доноси в гестапо на українських громадських діячів, провокували німецькі репресії проти української людності. У свою чергу українці, які переважали в охоронній поліції в Західній Україні і на Закерзонні, намагалися стягувати з поляків втричі більший сільськогосподарський контингент, ніж з українських сіл, звинувачували польські села у співпраці з більшовицькими партизанами.

Наприкінці 1941 року й протягом перших місяців 1942 року польське підпілля та підпілля ОУН мали декілька спроб переговорів про можливі спільні антинімецькі та антирадянські дії, але ці контакти не призвели до позитивних результатів, оскільки польське підпілля перебувало в стані миру із «советами». Крім того, німців обидві сторони вважали ворогом тимчасовим, а один одного – постійним противником, і йти на жодні територіальні поступки заради спільної боротьби із тимчасовими ворогами німцями не збиралися.

Упродовж весни, літа й початку осені 1942 року конфлікт між українцями й поляками загострювався. Сприяла цьому поява на Поліссі і Волині більшовицьких диверсійних груп і партизанських з'єднань. Зустрівши ненависть з боку українських селян, більшовики почали базуватися винятково в польських селах і колоніях, налагодили співпрацю з польським підпіллям.

Перші масові вбивства українців поляками почалися на Закерзонні. Це були каральні акції Армії Крайової проти українців, які співпрацювали з німцями. Користуючись тим, що українська самооборона на всій Холмщині і Грубешівщині налічувала заледве 500 осіб (відділи УПА будуть передислоковані туди із Волині лише в лютому 1944 року), аковці силами в декілька тисяч осіб з'явилися в лісах Грубешівського повіту. 9 березня 1943 року по українських селах

було нанесено перші жорстокі удари. У М'єтці було спалено 160 хат і вбито 54 особи; у Сагрині – 250 осель і вбито 245 осіб; у Турковичах – 220 спалених господарств, убито 17 осіб тощо. Жертвами різанини на Холмщині в грудні 1942 – березні 1943 року стали 2 тис. українців, ще тисячі перетворилися на біженців. Пізньої весни 1943 року аковці активізувалися. Протягом року – з 26 травня 1943 року до 22 травня 1944 року – лише в цьому регіоні військові угруповання польського підпілля знищили вогнем 52 українські села і замордували приблизно 4000 українських селян.

Маси українських втікачів потягнулися через р. Західний Буг на Волинь. Саме вони стали тією “наочною агітацією”, яка посилила антипольські настрої серед волинських українців.

Поряд з цим у 1943 році гітлерівці починають передислоковувати на Волинь батальйони польської поліції та жандармерії з Генерального Губернаторства (загалом до 6 тис. осіб). Їх залучають до боротьби з УПА та використовують для силового збору натурального податку з українських сіл.

Уже в перші три місяці 1943 року документи відзначають, що українські підпільні структури (і бандерівської УПА, і УПА Т. Боровця) дедалі частіше починають ліквідовувати поляків, які перебувають на німецькій службі або запідозрені у співпраці з німецьким гестапо, чи радянськими партизанами.

Найбільше убивств польських родин, звинувачених у колабораціонізмі, було в околицях Сарн і Костополя, де активно діяли загони УПА “Поліської Січі” та з'єднання бандерівської УПА під командуванням І. Литвинчука (“Дубового”). Польське підпілля оцінило свої втрати в цьому регіоні навесні 1943 року у 800 осіб.

Польські селяни гуртуються в містечках або більших селах і створюють бази самооборони, зброю для яких дають німці, більшовики або польське підпілля. Невдовзі на Волині і Поліссі з'являється понад сто польських самооборонних баз, з яких польські і радянські партизани або польські партизани і польські поліцейські проводять напади на навколишні українські села. Найбільші бази розташовувалися у Пшебражі, Малинську, Біліні, Вербі, Іваничах, Порицьку, Купичеві, Римачах, Ягодині та інших поселеннях.

Наприкінці весни 1943 року акції проти польських сіл, колоній і самооборонних баз, з яких розповсюджувалася загроза

українським поселенням, розповсюдилися на Дубенський, Рівненський, Здолбунівський, Кременецький і Луцький повіти Волині. Однак із початком літа хвиля протистояння поступово спадає, адже саме з 7 червня 1943 року проти УПА починають свої масштабні бойові дії німці. Бої із польськими відділами самооборони в польських колоніях переросли у війну між німецькою та польською поліцією з одного боку, і УПА – з іншого. Розуміючи, що німці навмисно втягують польську поліцію та жандармерію в бої з УПА, командування повстанців ще наприкінці травня заклиало польських поліцаїв дезертирувати з німецької служби, попереджаючи, що за участь польської поліції в “німецькій різанині та катуванні української людності” на поляків Волині й Полісся може впасти кара у вигляді “нової Гайдамаччини чи Коліївщини”. Відповідальність за можливий масштабний конфлікт командування УПА поклато на польське керівництво, яке “завело польський визвольний рух” до “антиукраїнського табору московського та німецького імперіалізмів”.

Та командування АК не було зацікавлене у примиренні з українським підпіллям і розробило на 15 липня 1943 року власний план атаки українських повстанських баз і ліквідації українських політичних і військових діячів на Волині. Дізнавшись про це, загони УПА здійснюють превентивний напад на польські самооборонні бази і колонії 11–12 липня 1943 року для запобігання реалізації польських планів, які мали врешті-решт завершитися новою окупацією українських земель. Після цієї масованої повстанської атаки конфлікт поступово вийшов з-під контролю і перетворився на міжетнічну боротьбу, спрямовану на взаємне винищення, яке принесло тисячі невинних жертв з обох сторін.

Оксана Важатко

Література:

Волинська трагедія: через історію до порозуміння : матеріали Всеукр. наук. конф. м. Луцьк, 19–20 черв. 2013 р. / уклад. А. Шваб. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2013. – 230 с.

Діяк І. В. Волинсько-Холмська трагедія / І. В. Діяк. – Київ : Світ успіху, 2016. – 316 с.

Каліщук О. Українсько-польське протистояння на Волині та в Галичині у роки другої світової війни : наук. і сусп. дискурси / О. Каліщук. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013. – 508 с.

Кров українська, кров польська... : трагедія Холмщини та Підляшшя в роках 1938–1948 у спогадах / упоряд. М. Іваник. – Львів : Львів. політехніка, 2014. – 392 с.

Українсько-польське протистояння на західноукраїнських землях у роки Другої світової війни : матеріали до бібліогр. покажч. / Ін-т українознавства Ім. І. Крип'якевича НАН України ; Волинський краєзнавчий музей ; уклад. О. Каліщук. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 108 с.

Федорчук Я. П. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Волинська область. Підсумки / Я. П. Федорчук. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 196 с.

В'ятрович В. Сокирники, або Про селянську війну на Волині в 1943 році / В. В'ятрович // В'ятрович В. Україна. Історія з грифом "Секретно" / В. В'ятрович. – Харків, 2014. – С. 198–201.

Деркач О. Українсько-польський конфлікт на території Камінь-Каширщини в роки Другої світової війни / О. Деркач // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. становленню іст. освіти на Волині та 70-й річниці від часу створення іст. ф-ту в Луцьку / ред.: Г. В. Бондаренко, О. Й. Дем'янюк. – Луцьк, 2016. – Вип. XII. – С. 55–65.

Снайдер Т. Етнічні чистки в Західній Україні (1939–1945) / Т. Снайдер // Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569–1999 / Т. Снайдер ; пер. з англ.: А. Котенко, О. Надтока. – Київ, 2016. – С. 189–218.

Каліщук О. «Віночок смерті»: ще раз до історії однієї фальшивки про Волинську трагедію / О. Каліщук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимир-Волинського та України : матеріали 54 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1000-річчю пам'яті київ. князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору, 23 жовт. 2015 р., м. Володимир-Влинський. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 267–273.

Каліщук О. Волинська трагедія і її праведники / О. Каліщук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр.

наук. іст.-краєзн. конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 412–413.

Колосок Б. Про 70-річний ювілей / Б. Колосок // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. / упоряд. А. Силук. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 421–426.*

Конфлікт між українцями і поляками на Волині і в Закерзонні. Етнічні чистки // *Україна у Великій війні 1939–1945 / упоряд.: Л. Герасименко, В. Расевич. – Київ, 2014. – С. 163–169.*

Кучерепа М. До історії українсько-польського конфлікту на Волині 1943–1944 рр. / М. Кучерепа // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 439–446.*

Семенюк А. Психологічні та політичні аспекти польсько-українського протистояння у 1942–1944 рр. / А. Семенюк // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 12–13 груд. 2013 р. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 168–174.*

Стрільчук Л. Модифікація історичної пам'яті про "Волинську трагедію" / Л. Стрільчук // *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2016. – №3 (328) : Історичні науки. – С. 183–184.*

Царук Я. Волинська трагедія : свідчення очевидців / Я. Царук // *Україна Incognita. ТОП-25 / ред. Л. Івшина. – Київ, 2014. – С. 281–284.*

Kowalow W. Wolynska rzez – modlitewne wolanie o pojednanie polsko-ukrainskie / W. Kowalow // *Україна та Польща: минуле, сьогодні, перспективи : наук. зб. / ред. Л. К. Оляндер. – Луцьк, 2013. – Т. 2. – С. 85–90.*

Борщик Я. До проблеми польських «відплатних акцій» на Волині (берез. – поч. лип. 1943 р.) / Я. Борщик // Укр. іст. журн. – 2016. – № 1. – С. 113–132.

Левицький М. Варшавське безумство. Причини й наслідки / М. Левицький // Слово Просвіти. – 2016. – Ч. 31. – С. 4.

Мозолюк Н. Чому дідусь мій і досі плаче / Н. Мозолюк // Слово Просвіти. – 2017. – Ч. 2. – С. 7.

Струцюк Й. Операція "BURZA" або Ми їх спільно винищимо: повість кривавих літ / Й. Струцюк // Дзвін. – 2017. – № 6. – С. 24–119.

* * *

Ільюшин І. І. Волинська трагедія 1943 / І. І. Ільюшин // Енциклопедія історії України. – Т. 1. (А–В). – Київ, 2012. – С. 609.

* * *

Волинська трагедія [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D>. – Назва з екрану.

Волинська трагедія 1943 р. [Електронний ресурс] // Інститут історії України : сайт. – Режим доступу : http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Volynska_trahediia. – Назва з екрану.

Українсько-польська війна: конфлікт на Волині в історіях свідків [Електронний ресурс] // ТСН : сайт. – Режим доступу : <http://tsn.ua/special-projects/volyn/>. – Назва з екрану.

Іменний покажчик

- Андрєєва Т. П. 234–238
Береза Б. С. 126–129
Бень С. А. 63–67
Бобак О. М. 71–75
Бондра П. 48–51
Бренчук О. І. 149–153
Бурдаш О. І. 140–142
Волинський П. К. 57–60
Волошина С. О. 101–104
Гаврилюк І. М. 37–40
Головань М. М. 28–32
Горленко–Морозова М. Д. 243–246
Гриб В. П. 146–148
Данилюк В. П. 249–252
Даценко А. В. 120–121
Дем'янюк О. Й. 20–27
Дужич–Ніколайчук В. І. 205–208
Загородня Л. В. 125–126
Зеленова Л. Ф. 247–249
Кажан Г. В. 160–164
Каспрук Л. П. 81–86
Кічий І. В. 143–146
Комарук П. К. 224–227
Комзюк В. М. 153–160
Костюк С. С. 239–242
Криштальська О. В. 227–233
Лазарук В. А. 215–218
Лазарчук І. А. 168–172
Лаховський С. М. 112–115

- Мальчевський Е. 121–124
Марущак Г. О. 137–139
Мольчак Я. О. 254–261
Ольшевський І. Е. 176–182
Ошуркевич О. Ф. 94–101
Панасюк М. В. 78–81
Парчак В. С. 75–78
Полятикін М. А. 164–167
П'ятачук Р. М. 60–63
Романюк А. І. 252–254
Романюк М. Я. 172–175
Ромашук Є. Й. 51–54
Савчук М. О. 211–213
Свереда Б. А. 104–108
Середа В. Ю. 67–70
Силюк А. М. 191–201
Сміян П. К. 32–37
Стельмащук Г. Г. 115–120
Фелінська Є. 261–265
Фещак В. В. 15–20
Хмельовський О. М. 218–224
Хомич П. М. 129–137
Хом'як В. Б. 54–57
Чеблін В. М. 208–211
Ярощук П. З. 45–47

Географічний покажчик

- Бузаки, с. тепер Камінь-Каширського району 289–292
Годовичі (Годевичі), с. тепер Турійського району 273–275
Забороль, с. тепер Луцького району 265–269
Котів, с. тепер Ківерцівського району 271–273
Нудиже, с. тепер Любомльського району 295–303
Підгайці, с. тепер Луцького району 305–309
Одеради, с. тепер Ківерцівського району 269–271
Озютичі, с. тепер Озютичі Локачинського району 281–286
Секунь, с. тепер Старовижівського району 303–305
Серкізів, с. тепер Турійського району 276–278
Смолигів, с. тепер Луцького району 287–289
Сошичне, с. тепер Камінь-Каширського району 278–281
Цумань, смт тепер Ківерцівського району 292–295

СПИСОК

АВТОРІВ ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

Андрейчук Т. Б., молодший науковий співробітник відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею.

Бакликова О. В., молодший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Бірюліна О. А., завідувач Музею історії Луцького братства, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Бондаренко Г. В., кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри документознавства і музейної справи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, член-кореспондент УАІН, заслужений працівник народної освіти України, голова Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України.

Важатко О. Г., старший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Василевська С. І., провідний науковий співробітник Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Вернидубов О. П., завідувач відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею.

Вознюк О. А., науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Гаврилюк О. І., старший науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею.

Гатальська Н. Г., провідний науковий співробітник Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Гриб Л. В., завідувач відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Дубень О. М., науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Єлісеева Т. М., завідувач Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Завада Л. М., науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Зек Б. М., кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Карабін Н. Д., старший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Каменчук С. І., вчитель географії ЗОШ I-III ст. с. Сошичне Камінь-Каширського району.

Карпюк Л. А., провідний науковий співробітник Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Ковальчук Є. І., кандидат історичних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею.

Корецька О. П., провідний науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Кот Н. М., старший науковий співробітник лабораторії соціологічних досліджень та розвитку освіти Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Кревська Л. І., старший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Криштапюк Л. Ю., молодший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Куль Л. М., директор КЗ «Іваничівський історичний музей».

Ланшина Л. В., старший науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею.

Левицька Т. Л., провідний науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Лис С. В., провідний науковий співробітник, в. о. завідувача відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Мазурук В. П., завідувач фондами КЗ «Іваничівський історичний музей».

Мельник О. В., кандидат історичних наук, директор Торчинського народного історичного музею імені Григорія Гуртового.

Мірошниченко-Гусак Л. А., завідувач відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Огнева О. Д., кандидат історичних наук.

Остапюк О. Д., директор Любомльського краєзнавчого музею.

Поліщук Т. В., молодший науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею.

Пушкар Н. Ю., головний хранитель Волинського краєзнавчого музею.

Романчук Г. Д., завідувач лабораторії соціологічних досліджень та розвитку освіти Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Садовник Т. Є., провідний науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Сахнюк А. В., екскурсовод Торчинського народного історичного музею імені Григорія Гуртового.

Сильюк А. М., директор Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Станіславчук В. В., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Старикова О. Л., провідний науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Тищенко Т. М., завідувач відділу природи Волинського краєзнавчого музею.

Філонюк М. М., старший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Хмелик В. І., вчитель історії ЗОШ І-ІІІ ст. с. Бузаки Камінь-Каширського району.

Чашук М. Б., старший науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею.

Чибирак С. В., кандидат історичних наук, науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Яремчук К. В., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею

УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ

Понагайба А. А., завідувач відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Гапонюк О. В., головний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Голотюк Л. І., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Іщук О. Л., головний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Хомяк Н. Д., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Ціхоцька Ю. В., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Науково-популярне видання

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2018 рік

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук
А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:

А. М. Силюк
Л. А. Стасюк

Комп'ютерна верстка – Юлія Берднікова

Підписано до друку 19.12.2017 р.

Формат 84х60 1/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Гарнітура Minion Pro, Academy STT. Ум. друк. арк. 16,51.
Обл.-вид. арк. 10,13
Видавництво ТОВ «Мега-Мікс».

Віддруковано у ТОВ «Мега-Мікс»

Свідоцтво державного комітету телебачення
і радіомовлення України ДК № 5860 від 11.12.2017 р.

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2018 рік / упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Запоріжжя : Мега-Мікс, 2017. – 324 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2018 рік. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є Показчик імен видатних діячів, представлених у ньому, Географічний показчик населених пунктів, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

ISBN 978-966-97749-0-3

УДК 94(477.83)(059.3)